

STANDARDI KVALITETE RADA PREDŠKOLSKIH USTANOVA

BOSNA I HERCEGOVINA VIJEĆE MINISTARA Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje		БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА САВЈЕТ МИНИСТАРА Агенција за предшколско, основно и средње образовање
---	---	---

STANDARDI KVALITETE RADA **PREDŠKOLSKIH USTANOVA**

Sarajevo, 2022. godine

AGENCIJA ZA PREDŠKOLSKO,
OSNOVNO I SREDNJE OBRAZOVANJE

Nakladnik:

Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje

Za nakladnika:

Maja Stojkić, ravnateljica Agencije

Rukovoditelj PJ Sarajevo:

Alisa Ibraković, zamjenica ravnateljice

Urednica:

Hašima Ćurak

Eksperti:

Hašima Ćurak, stručna savjetnica Agencije

Tamara Pribišeć Beleslin, konzultantica

Članovi Radne skupine:

Alma Mesić, Biljana Čelan, Edita Vuković Antolović, Helmina Murtić, Slađana Vladičić

Lektura:

Danica Vasilj

DTP:

Branka Zvečevac, referent-specijalist za grafički dizajn

Odbor Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje usvojio je dokument „Standardi kvalitete rada predškolskih ustanova“ na 33. sjednici, 17. 10. 2022. godine.

Rad konzultantice i članica radne skupine podržao UNICEF, ured u BiH.

Napomena:

Izrazi koji su napisani samo u jednome gramatičkom rodu odnose se jednako na ženski i muški rod.

SADRŽAJ:

PREDGOVOR.....	5
1. UVOD.....	6
2. KONTEKST ZA RAZVOJ I USPOSTAVLJANJE STANDARDA KVALITETE U PREDŠKOLSKOME ODGOJU I BRAZOVANJU	8
2.1. Zakonodavni kontekst za izradu okvira i standarda kvalitete za predškolski odgoj i obrazovanje.....	9
2.2. Metodologija i proces izrade okvira kvalitete i Standarda kvalitete rada predškolskih ustanova.....	10
2.3. Desk analiza – komparativna analiza dokumentacije	11
3. STANDARDI KVALITETE RADA PREDŠKOLSKIH USTANOVA	14
4. LITERATURA	67
5. PRILOZI.....	70

CIP - Katalogizacija u publikaciji Nacionalne i univerzitetske knjižnice Bosne i Hercegovine, Sarajevo

ISBN 978-9958-572-21-0

CIP zapis dostupan u COBISS sistemu Nacionalne i univerzitetske biblioteke BiH
pod ID brojem 52624902

PREDGOVOR

S velikim zadovoljstvom Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje predstavlja Standarde kvalitete rada u predškolskim ustanovama, dokument o kvaliteti u predškolskome odgoju i obrazovanju. Publikacija, na izvjestan način, objedinjuje dokaze istraživanja i evaluacija realizovane u Agenciji za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje o kvalitetnim pristupima i praksama u kontekstu institucionalnog ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u Bosni i Hercegovini.

Publikacija predstavlja vrhunac opsežne ekspertize, istraživanja, široke stručne podrške i pregleda literature koje se odnose na temu kvalitete u predškolskome odgoju i obrazovanju u svijetu, Europskoj uniji i kod nas. Analiza dokumentacije i definiranje standarda usmjereni su na pitanje kvalitete iz tri različita međusobno povezana aspekta, a to su: obrazovne politike, prakse i istraživanja, što ne bi bilo moguće bez posvećenosti i suradnje širokoga spektra organizacija i stručnjaka iz oblasti predškolskoga odgoja i obrazovanja, korištenja dostupnih znanstvenih i stručnih resursa i preporuka nastalih na osnovi međunarodnih istraživanja u obrazovanju.

Agencija odaje priznanje svim sudionicima projekta iz različitih institucija koji su uložili svoje vrijeme, trud i znanje u koncept i izradu okvira kvalitete, definiranje standarda kvalitete rada ustanova za predškolski odgoj i obrazovanje te provedene konzultacije i publiciranje ovoga materijala.

Agencija, također izražava veliku zahvalnost UNICEF-u, uredu u BiH na podršci u izradi standarda kvalitete.

1. UVOD

„Kvaliteta nije nikada slučajnost...

...ona je uvijek rezultat ozbiljnih namjera, iskrenoga truda, inteligentnoga vođenja i vještoga djelovanja: ona predstavlja mudar izbor između velikog broja alternativa.”

(Willa A. Foster)

Opći cilj predškolskoga odgoja i obrazovanja, kao integralnoga dijela odgojno obrazovnih sustava u Bosni i Hercegovini jeste: osigurati primjerene i podjednake uvjete da svako dijete, od rođenja do pred polazak u školu, razvija i ostvaruje svoje pune potencijale i kompetencije kroz različite oblike kvalitetnoga i profesionalno autonomnog, institucionalnog i izvaninstitucionalnoga predškolskog odgoja i obrazovanja.

Iako ne postoji jedinstvena definicija kvalitete predškolskoga odgoja i obrazovanja, veliki broj istraživanja i literatura pružaju informacije i dokaze što predstavlja okvir kvalitete koji bi, kontekstualiziran unutar svakoga odgojno-obrazovnog sustava, trebao biti glavni resurs za definiranje standarda, razvoja kurikula i izrade razvojnih programa rada predškolskih ustanova. Procesi izgradnje kulture kvalitete i razvoj djelatnosti trebaju biti vođeni usuglašenim, cjelovitim okvirom kvalitete koji se odnosi na sve oblasti djelovanja predškolske ustanove. Standardi kvalitete primjenjuju se uz poštivanje međuovisnosti standarda koji predstavljaju kvalitetu strukture i standarda koji se odnose na kvalitetu procesa, kontinuiranim valoriziranjem i unaprjeđenjem. Uspostavljanje standarda kvalitete, koji se odnose i na javni i na privatni sektor u predškolskome odgoju i obrazovanju, treba poticati, podržavati, pratiti i kontinuirano graditi kapacitete za unaprjeđenje i održivost kvalitete.

Okvir kvalitete s definiranim standardima i pokazateljima kvalitete rada predškolskih ustanova predstavlja dokument nastao na osnovi postizanja konsenzusa domaćih profesionalaca o zajedničkome razumijevanju kvalitete predškolskoga odgoja i obrazovanja, kvalitetne prakse, iznalaženju rješenja u svijetu i na zajedničkome promišljanju teorija o najučinkovitijemu okviru za kontekst predškolskoga odgoja i obrazovanja u BiH. Predstavlja smjernice, obrasce i pokazatelje strukturnih i procesnih obilježja neophodnih za funkcioniranje predškolske ustanove u cilju postizanja primjerene razine uređenosti. Prije svega, namijenjen je profesionalcima u odgoju i obrazovanju i predstavljaju putokaz i pravac kojim se treba kretati u cilju unaprjeđenja kvalitete predškolskoga odgoja i obrazovanja.

Tablica 1.:

Pregled oblasti, broj standarda i pokazatelja u dokumentu Standardi kvalitete rada predškolske ustanove.

Oblast kvalitete rada	Odnosi se na:	Broj standarda	Broj pokazatelja
Okruženje predškolske ustanove	Zdravlje i sigurnost Prehrana djece Uređenost fizičkoga okruženja Korištenje fizičkoga prostora Socijalno okruženje, inkluzivnost okruženja	4	84
Kurikul predškolske ustanove	Konstruktivistički pristup - izrada i primjena kurikula Razvojno-primjereni kurikul Integrirano planiranje i holistički pristup Interakcije Prijelazi Posebni i specijalizirani programi, inkluzivnost programa	6	73
Osoblje, zaposlenici predškolske ustanove	Kvalifikacije i kompetencije osoblja predškolske ustanove Transparentnost zapošljavanja i radni uvjeti Timski rad i suradnički odnosi Profesionalni razvoj osoblja	4	36
Upravljanje, rukovođenje i financiranje	Demokratsko i profesionalno rukovođenje Dijeljenje odgovornosti i liderstva, razvoj timova Financiranje djelatnosti i transparentnost rada predškolske ustanove Sustav informiranja i promocija ustanove Profesionalni razvoj i cjeloživotno učenje	4	40
Partnerstva s obiteljima i zajednicom	Posvećenost izgradnji partnerstva Izgradnja partnerstva s obiteljima Izgradnja partnerstva s lokalnom zajednicom	3	23
Praćenje i vrjednovanje	Vanjsko praćenje i vrjednovanje Samovrjednovanje ustanove Praćenje i vrjednovanje odgojno-obrazovnoga procesa, osoblja i postignuća djece Formativna refleksija	4	27

Napomena: Dokument Standardi kvalitete rada predškolskih ustanova sadržava 12 priloga koji su usko povezani s definiranim standardima, kao što su i cjelovite slike i vizije kvalitete rada njegov sastavni dio.

S obzirom na složen i sustavan pristup kvaliteti, okvir kvalitete pruža mogućnost obraćanja široj ciljanoj publici, kao što su: prosvjetni djelatnici (pojedinci ili profesionalne zajednice), akademska zajednica, roditelji (pojedinci ili udruge), vlade i lokalne zajednice, kreatori obrazovnih politika, obrazovne vlasti, ravnatelji predškolskih ustanova / škola, evaluatori, istraživači, masmediji, kao i šira javnost. Dokument se može koristiti za uspostavljanje i razvoj kulture kvalitete, vrjednovanje i samovrjednovanje ustanova za predškolski odgoj i obrazovanje, zagovaranje i obuku.

2. KONTEKST ZA RAZVOJ I USPOSTAVLJANJE STANDARDA KVALITETE U PREDŠKOLSKOME ODGOJU I OBRAZOVANJU

Kontekst za istraživanje i definiranje okvira kvalitete rada ustanova za predškolski odgoj i obrazovanje

Sveobuhvatne rasprave na razini Europe, kao i međunarodnoj razini o politikama kvalitete u predškolskome odgoju i obrazovanju se konstantno vode i oblikuju. Postoji širok konsenzus na međunarodnome planu da visokokvalitetna njega i obrazovanje u ranome djetinjstvu poboljšavaju ishode učenja i razvoja djece, a isto tako da niska ili osrednja kvaliteta može štetiti djeci, kao i dokazi kako su kompetencije i kvalifikacije radne snage jaki prediktori kvalitete u okružju (CoRe, 2011.). Istraživanja ukazuju na prednosti pružanja visokokvalitetnih usluga tijekom ranih godina posebno izražene za djecu koja žive u socijalno ugroženim obiteljima (Burchinal M., et al., 2010.; Youg M.E. 1996.).

Vijeće Europske unije donijelo je Preporuku o visokokvalitetnim sustavima ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u svibnju 2019. godine, a koju su odobrili ministri obrazovanja država članica Europske unije¹. U Preporuci Vijeća EU (2019.), glavnim instrumentom za borbu protiv nejednakosti i obrazovnog siromaštva, smatra se rana uključenost djece u sustav predškolskoga odgoja i obrazovanja. Dokument sadržava i uključuje preporučeni okvir za kvalitetu u ranome i predškolskom odgoju i obrazovanju koji se temelji na pet ključnih stupova kvalitetnoga sustava predškolskoga odgoja i obrazovanja, a to su: pristup ranome i predškolskom odgoju i obrazovanju, osposobljavanje i radni uvjeti osoblja zaduženoga za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, kurikulum, odnosno primjena odgovarajućih planova i programa, upravljanje, rukovođenje, financiranje i partnerstva te praćenje i evaluacija sustava.

Ovom Preporukom potiču se države članice i ohrabruju u nastojanjima da se poboljša pristup i kvaliteta predškolskoga odgoja i obrazovanja, a izgradnja, sadržaj i struktura sustava predškolskoga odgoja i obrazovanja neosporno su u nadležnosti ustavom određenih relevantnih tijela u državama². Preporuka Vijeća o visokokvalitetnome odgoju i obrazovanju u ranome djetinjstvu podržava EU okvir kvalitete za rani i predškolski odgoj i obrazovanje koji je ranije, 2014. godine, predstavljen kao prijedlog stručnjaka iz različitih europskih zemalja³ i ističe moguće akcije koje bi države članice mogle poduzeti radeći na postizanju tih ciljeva.

¹ Council Recommendation of 22 May 2019 on High-Quality Early Childhood Education and Care Systems.

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2019.189.01.0004.01.ENG&toc=OJ:C:2019:189:TOC

² U BiH djeluje 13 ministarstava obrazovanja, sektor za obrazovanje unutar Ministarstva civilnih poslova BiH, 2 entitetska, 10 županijskih ministarstava te Odjel za obrazovanje u Brčko distriktu BiH. Uloga državnih institucija iz oblasti obrazovanja jeste postavljati kriterije, pratiti proces implementacije strategija i davati preporuke o budućim aktivnostima. S druge strane, entitetske i županijske institucije zadužene su za implementaciju i provedbu donesenih zakona i odluka na državnoj i entitetskoj razini i na razini županije. (Institucionalni okvir obrazovnoga sustava u BiH, Uprava za ekonomsko planiranje).

³ Developed by the Thematic Working Group on Early Childhood Education and Care under the auspices of the European Commission

Europska komisija podržava države članice EU i olakšava njihovu suradnju pružanjem podataka i brojnih analiza o razvoju i drugim važnim pitanjima povezanim s predškolskim odgojem i obrazovanjem. U kontekstu aktuelnih rasprava o budućnosti Europe, unutar inicijative za europski prostor obrazovanja za razdoblje 2021. - 2030. godine, inkluzivni i visokokvalitetni sustavi ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja se utvrđuju kao jedno od prioritarnih područja za suradnju.⁴

2.1. Zakonodavni kontekst⁵ za izradu okvira i standarda kvalitete za predškolski odgoj i obrazovanje

Oslanjajući se na standarde i norme utvrđene Okvirnim zakonom o predškolskome odgoju i obrazovanju u Bosni i Hercegovini (dalje Okvirni zakon), projekt definiranja standarda kvalitete je pokrenut u cilju realiziranja obveza koje proizilaze iz Zakona o Agenciji za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje, (u nastavku Agencija), odnosno iz nadležnosti Agencije u uspostavljanju standarda znanja, ocjenjivanju postignutih rezultata, te praćenju, evaluaciji, usavršavanju i razvoju kvalitete i Zajedničke jezgre cjelovitih razvojnih programa u predškolskome odgoju i obrazovanju. Okvirni zakon precizira odgovornost Agencije za provedbu Zajedničke jezgre cjelovitih razvojnih programa i standarda u oblasti predškolskog odgoja i obrazovanja (Članak 21. i Članak 26.). Člankom 21. ovoga Zakona se, između ostaloga, normira da se u svim javnim i privatnim predškolskim ustanovama u Bosni i Hercegovini (u nastavku BiH) uspostavlja i primjenjuje Zajednička jezgra cjelovitih razvojnih programa za rad u predškolskim ustanovama i planovi kojima treba da se osigura kvalitetan odgoj i obrazovanje za svu djecu i dostizanje zadovoljavajućega standarda znanja, vještina i sposobnosti, da se osigura dosljednost kvalitete standarda odgoja i obrazovanja u svim predškolskim ustanovama u BiH te osigura sloboda kretanja i jednak pristup predškolskome odgoju i obrazovanju.

Donošenjem Odluke Vijeća ministara BiH o usvajanju Platforme za razvoj predškolskoga odgoja i obrazovanja u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2017. – 2022. godine⁶ (u nastavku Platforma), Agencija je preuzela dio obveza i poduzela konkretne aktivnosti na implementaciji ciljeva i mjera koje se odnose na podršku razvoju kvalitete predškolskoga odgoja i obrazovanja te razvoj standarda kvalitete u predškolskome odgoju i obrazovanju.

Okvir kvalitete i standardi kvalitete rada predškolskih ustanova proizlaze iz Okvirnoga zakona i Zakona o Agenciji, kao i iz velikoga broja važnih reformskih dokumenata koji se odnose na kvalitetu njege, brige, odgoja i obrazovanja u ranome djetinjstvu (počevši još od dokumenta iz 2002. godine Reforma obrazovanja, Poruke građanima BiH, Obećanje 2⁷). Koriste se smjernice i delegirane obveze iz Platforme, uz čvrsto oslanjanje na preporuke o važnosti ranoga učenja iz aktualnih izvješća za BiH o provedenim međunarodnim istraživanjima u obrazovanju (TIMSS 2019, PISA 2018)⁸.

⁴ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13298-2019-INIT/hr/pdf>

⁵ Zakonodavstvo o predškolskom odgoju i obrazovanju u ovom kontekstu se odnosi na zakon ili skup zakona, uključujući akte, uredbe, naredbe ili propise i obično pruža jasnoću o nadležnostima i mandatu za predškolski odgoj i obrazovanje. Zakoni mogu biti specifični za predškolski odgoj i obrazovanje ili se općenito primjenjivati na cjelokupan odgojno-obrazovni sistem sa, na primjer, posebnim odjeljkom o predškolskom odgoju i obrazovanju.

⁶ http://mcp.gov.ba/attachments/bs_Migrirani_dokumenti/Sektor/Obrazovanje/Obrazovanje-strate%C5%A1ki/Platforma_za_razvoj_pred%C5%A1kolskog_odgoja_i_obrazovanja_u_Bosni_i_Hercegovini_za_period_2017._do_2022._bos..pdf

⁷ <https://unze.ba/projekti/ohr/HRVATSKI%20JEZIK/ANEKS%20-%20OBRAZOVNE%20STRATEGIJE/OBRAZOVNA%20STRATEGIJA%20OSCE.pdf>

⁸ <https://aposo.gov.ba/hr/međunarodna-istraživanja/izvješća-za-bih-u-međunarodnim-istraživanjima/>

2.2. Metodologija i proces izrade okvira kvalitete i Standarda kvalitete rada predškolskih ustanova

Kronološki, uspostavom Zajedničke jezgre cjelovitih razvojnih programa za predškolski odgoj i obrazovanje definirane na ishodima učenja (APOSO, 2018.), stečeni su uvjeti za definiranje Standarda učenja i razvoja djece u uzrastu pred polazak u osnovnu školu (APOSO, 2021.)⁹, kao dijela podrške razvoju kurikula i implementaciji Zajedničke jezgre cjelovitih razvojnih programa definirane na ishodima učenja, te podrške u uspostavljanju standarda kvalitete rada profesionalaca u institucionalnome predškolskom odgoju i obrazovanju (2011., 2018., 2020.). Prateći potrebe sustava odgoja i obrazovanja, izrađene su i Smjernice za implementaciju Zajedničke jezgre cjelovitih razvojnih programa (u nastavku ZJCRP) definirane na ishodima učenja (2021.)¹⁰, u cilju „pružanja podrške svima koji su uključeni u proces kurikularne reforme usmjerene na kreiranje suvremenih, humanistički orijentiranih predškolskih kurikuluma entiteta, kantona i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Smjernice su namijenjene stručnim timovima za izradu kurikula za rani i predškolski odgoj i obrazovanje na entitetskim/kantonalnim razinama i nadležnim obrazovnim vlastima koji će zajedno raditi na razvoju i usklađivanju kurikula sa ZJCRP, kao i na unaprjeđivanju ostalih elemenata kurikularne reforme.” (Smjernice, str. 5).

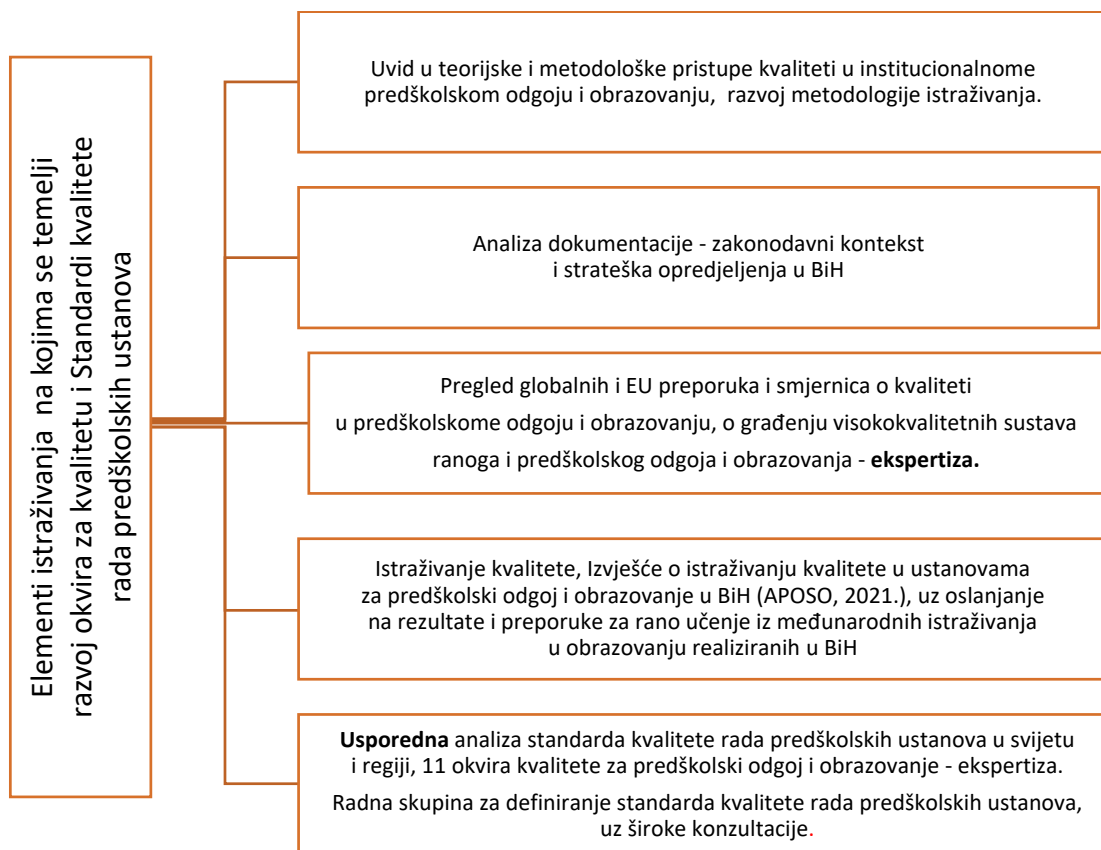
Inicijativa za definiranje standarda kvalitete rada predškolskih ustanova proizilazi iz postojećih resursa i aktualnoga istraživanja kvalitete rada u predškolskim ustanovama, provedenoga tijekom 2021. godine (Izješće o istraživanju kvalitete rada u ustanovama za predškolski odgoj i obrazovanje, APOSO, 2022.)¹¹, studije Agencije koja je prepoznala opće izazove i prepreke s kojima se suočavaju predškolske ustanove u sustavima predškolskoga odgoja i obrazovanja. Ovo istraživanje je dio širega procesa mapiranja kvalitete rada ustanova za predškolski odgoj i obrazovanje, generiranoga iz teorijskih i empirijskih nalaza o kvaliteti, razvoju djeteta i ishodima razvoja i učenja.

Idući koraci su poduzeti u cilju formiranja ekspertskog tima Agencije i radne skupine, koji je zajednički djelovao na razvoju cjelovitoga okvira kvalitete rada ustanova za predškolski odgoj i obrazovanje i definiranju skupa kvalitativnih preferencijalnih standarda utemeljenih na pravima i najboljem interesu djeteta u uzrastu od 0 do 6 godina, odnosno do pred polazak u osnovnu školu. Cilj razvijenoga okvira kvalitete jeste podržati razvoj kvalitete te afirmaciju i kreiranje sigurnoga, poticajnog pedagoškog okružja za učenje i razvoj djece predškolskoga uzrasta. Izrada okvira i standarda kvalitete, čija je namjena olakšati i ubrzati razvoj kvalitete i pružiti podršku osiguranju i razvoju kvalitete svima koji se bave pružanjem organiziranoga predškolskog odgoja i obrazovanja, odvijao se u nekoliko faza, predstavljenih u nastavku teksta.

⁹ <https://aposo.gov.ba/hr/standardi-ucenja-i-razvoja-djeteta-u-dobi-pred-polazak-u-osnovnu-skolu/>

¹⁰ <https://aposo.gov.ba/sadrzaj/uploads/Smjernice-za-ZJCRP.pdf>

¹¹ <https://aposo.gov.ba/bs/izvjestaj-o-istrazivanju-kvaliteta-u-ustanovama-za-predskolski-odgoj-i-obrazovanje/>

Slika 1:

Pregled elemenata istraživanja na kojima se temelji razvoj okvira za kvalitetu i Standardi kvalitete rada predškolskih ustanova.

Metodologija izrade Standarda kvalitete rada predškolskih ustanova je oslonjena na preporuke iz Bijelog papira, Standardi kvalitete i sustavi osiguranja kvalitete za predškolsko obrazovanje (UNICEF, 2019.), koristeći smjernice za korake koje treba razmotriti u razvoju standarda kvalitete i korake koje treba razmotriti u izgradnji sustava osiguranja kvalitete.¹²

2.3. Desk analiza – komparativna analiza dokumentacije

Danas je iskristaliziran multidimenzionalan pristup kvaliteti u predškolskome odgoju i obrazovanju koji se odnosi na relativno ujednačene dimenzije u dokumentima kojima se, globalno i lokalno, regulira i ujedinjuje ovaj krucijalan aspekt sustava stječući teorijska znanja, sumirajući rezultate meta analiza, komparativnih studija, istraživanja i izvješća utemeljenih na podacima uopćavajući iskustva iz dobrih primjera i praksa (OECD, 2021.; UNICEF, 2019., 2020.; Vijeće EU, 2019.). Utemeljene su na pedagoškim, psihološkim i razvojnim teorijama odražavajući cjelovitost i autentičnost učenja i razvoja djece predškolskoga uzrasta, kao i procesa odgoja, njege i obrazovanja, određuju se kao poluge djelovanja u sustavu predškolskoga odgoja i obrazovanja. U ključnim međunarodnim dokumentima preporučuju se sljedeće dimenzije koje integrirano doprinose razvoju *procesne kvalitete*: pristup kvalitetnim uslugama (UNICEF, 2020.; Vijeće EU, 2019.); razvoj radne snage i kvalificiranost osoblja (OECD, 2021.;

¹² White Paper. Quality Standards and Quality Assurance Systems for Pre-Primary Education. UNICEF Education Section Programme Division 3, New York. USA. [White-Paper-Quality-Assurance-May29-2.pdf](https://www.unicef.org/whitepaper/White-Paper-Quality-Assurance-May29-2.pdf) ([ecdmeasure.org](https://www.unicef.org/whitepaper/White-Paper-Quality-Assurance-May29-2.pdf))

UNICEF, 2020.; Vijeće EU, 2019.); kurikulum i pedagogija (OECD, 2021.; UNICEF, 2020.; Vijeće EU, 2019.); standardi kvalitete, monitoring, praćenje, vrjednovanje i podatci (OECD, 2021.; Vijeće EU, 2019.); planiranje, upravljanje i financiranje (OECD, 2021.; UNICEF, 2020.; Vijeće EU, 2019.); angažiranje obitelji i zajednice (OECD, 2021.; UNICEF, 2020.). Interakcije u predškolskome odgoju i obrazovanju su temelj visoke razine procesne kvalitete (OECD, 2021.):

Koncept kvalitete u odgoju, obrazovanju i njezi u ranome djetinjstvu jest višedimenzionalan. Svakodnevne interakcije djece u predškolskome okružju, uključujući interakciju s drugom djecom, osobljem i odgojiteljima, prostorom i materijalima, njihovim obiteljima i širom zajednicom, odražavaju kvalitetu predškolskoga odgoja i obrazovanja koji djeca doživljavaju. Zajedno, ove interakcije su poznate kao kvaliteta procesa i ključne su za podršku učenju, razvoju i dobrobiti djece (OECD, 2021, str. 18).

Pristup jačanja sustava i sustavno razvijanje podržavajućega okružja (*enabling environment*) omogućuju djelovanje navedenih dimenzija (UNICEF, 2020), kroz posvećenost i suradnju svih uključenih u sustavu predškolskoga odgoja i obrazovanja, što je temelj „dijaloškoga razvoja kvalitete“ (Kronberger Kreis, 1998, *prema* Urban, 2005, str. 32). Pored toga, učinkovitost razvoja kulture kvalitete u sustavu predškolskoga odgoja i obrazovanja utemeljena je na jasnoj ideji o važnosti njihove primjene i procesa praćenja, odnosno na osiguranju *sustava osiguravanja kvalitete i monitoringa* (UNICEF, 2019.), koji uključuje jasne i mjerljive standarde i praćenje kroz istraživanje i razvoj samoevaluacije.

Sustav osiguranja kvalitete predstavlja set postavljenih ciljeva i očekivanja u obliku standarda koje kroz mehanizme uvođenja i osiguranja njihove implementacije prate, procjenjuju i unapređuju nadležne vlasti i predškolske ustanove, a koji su realizirani kroz procese uspostavljanja procedura, prikupljanja podataka, analiza i izvješćivanja (UNICEF, 2019.). Zajednička svrha osiguranja sustava kvalitete u predškolskome odgoju i obrazovanju (UNICEF, 2019.) jeste osiguravanje odgovornosti uprave i javnosti, povećanje učinkovitosti sustava predškolskoga odgoja i obrazovanja, davanje temelja roditeljima za izbor usluga za svoje dijete, te informacija, odnosno podataka koji će biti korišteni za razvoj obrazovnih politika. UNICEF (2019.) predlaže dva procesa razvoja kvalitete u predškolskome odgoju i obrazovanju: *razvoj standarda kvalitete* (utemeljenih na tradiciji i suvremenim strujanjima u sustavu predškolskoga odgoja i obrazovanja, konsenzusu o njihovoj ulozi i načinu implementacije) i *izgradnja sustava osiguranja kvalitete* (resursa, kapaciteta i mehanizama upravljanja i monitoringa sustava kvalitete).

Desk istraživanjem u obliku neempirijskoga, teorijskog istraživanja bio je cilj analiza i komparacija izabranoga uzorka dokumentaciji (pogledati u Prilogu 1.), kako bi se osigurala šira teorijska osnova za razumijevanje i izgradnju standarda kvalitete rada predškolskih ustanova. Fokus analize bio je na globalnome, međunarodnom i regionalnom kontekstu za definiranje kvalitete u ranome i predškolskom odgoju i obrazovanju kojim se odražavaju najuspješnije politike, prakse i istraživanja u organiziranome ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. U komparativnoj analizi, izabrano je 11 rješenja (dokumenata) koji su analizirani u odnosu na sljedeće kriterije, odnosno elemente analize: (1.) Svrha i namjena; (2.) Oblasti/dimenzije kvalitete; (3.) Primjer standarda/konstrukta; (4.) Pokazatelji standarda; (5.) Posebnost standarda (mjerljivost i odgovornost). Razmatrajući navedene elemente te gradeći širu sliku o standardima kvalitete rada predškolskih ustanova postavljaju se osnovne smjernice za njihov razvoj i implementaciju.

Svrha standarda određuju teorijske pristupe na kojima se zasnivaju, kao i njihovu strukturu. U tom kontekstu, standardi mogu imati različitu svrhu (pogledati Prilog 2.):

- *Teorijske preporuke* dane u širokim okvirima za zajedničko razumijevanje oblasti unutar kojih treba definirati standarde kvalitete. Takva rješenja se nalaze u dokumentima EU, UNESCO-a i UNICEF-a. Široko postavljene smjernice, preporuke, ključni aspekti, ciljevi i njima srodne opće preporuke za mjerenje, predstavljaju temelj za sustavno razumijevanje *pravičnoga* pristupa kvalitetnome predškolskom odgoju i obrazovanju što je središnja točka definiranja oblasti standarda kvalitete (UNICEF, 2020).

- *Okvir preporuka za uspostavu sustava* unaprjeđenja, procjenjivanja, istraživanja i praćenja kvalitete (na različitim razinama sustava – globalno, na svjetskoj razini, ali i na državnoj razini te na razini predškolske ustanove) zasnovanoga na pristupu utemeljenome na činjenicama (*evidence-based approach*), odnosno na pristupu koji se oslanja na podatke i procese njihovoga prikupljanja, analize i izvješćivanja. Svrha je vidljiva u pravcu osiguranja relativno ujednačenih kriterija za izgradnju sustava monitoringa (praćenja) i razvijanja kulture (samo)evaluacije u sustavu predškolskoga odgoja i obrazovanja.
- *Smjernice s jasnim mehanizmima* i očekivanjima za akreditaciju i izvršćivanje inspekcijskih aktivnosti u predškolskim ustanovama (Australija, Toronto). Detaljno definirani standardi i pokazatelji predstavljaju osnovu za otvaranje predškolskih ustanova i uspostavljanje sustava praćenja osiguravanja kvalitete predškolskoga odgoja i obrazovanja (UNICEF, 2019.).
- *Alat za razvoj kulture (samo)evaluacije i istraživanja* kvalitete u sustavu predškolskoga odgoja i obrazovanja, odnosno na razini predškolske ustanove. U tome kontekstu, predstavljaju metodologiju za primjenu nacionalnoga kurikula te za profesionalni razvoj (Hrvatska, ISSA, Irska, Škotska). U ovako postavljenim standardima, fokus je na dijaloškome pristupu razvoju kvalitete, a dokumenti sadržavaju postavljena pitanja za samorefleksiju timova.
- *Alat za zastupanje prema obrazovnim politikama i senzibilizaciju* javnoga mnijenja o važnosti kvalitete predškolskoga odgoja i obrazovanja. Ovakav pristup jeste, uglavnom, zastupljen u dokumentima koji globalno i sustavno usmjeravaju razvoj kvalitete rada predškolskih ustanova (UNESCO, ISSA, EU, UNICEF).

Struktura standarda kvalitete rada predškolskih ustanova i sustava predstavljena je kroz *oblasti kvalitete* koje su različito definirane i usklađene s njihovom namjenom (pogledati Priloge 3.-6.). U odnosu na strukturu, odnosno dimenzije standarda kvalitete, pristup definiranju ključnih oblasti određuje posebnost dokumenta, odnosno primjenjivost i njegovu svrhu. Stoga su u dokumentima, koji su analizirani, zastupljene jasno definirane ključne oblasti standarda težeći pokrivanju svih aspekte povezanih s kvalitetom čiji broj može varirati (primjerice u dokumentima EU, SAD, ISSA, Australije, Irske, Srbije); definirane su oblasti s dalje operacionaliziranim podoblastima kojima se jasnije opisuju, usustavljaju i preciziraju oblasti standarda (primjer dokumenta Hrvatske); dati su moduli vezani uz sustav predškolskoga odgoja i obrazovanja, a to su rješenja koja su zadana u globalnim smjernicama (UNESCO i UNICEF); oblasti su definirane kroz ključna pitanja koja su grupirana oko određenoga aspekta djelovanja sustava predškolskoga odgoja i obrazovanja, te usmjeravaju samo(evaluaciju) ka određenome segmentu kvalitete rada predškolske ustanove (primjer Škotske).

Svaka oblast sadržava posebne standard koji se operacionaliziraju na različite načine: kada su u pitanju dokumenti koji reguliraju ovaj segment sustava kvalitete na globalnoj razini, standardi su postavljeni veoma široko u formi preporuka i izjava o određenome segmentu kvalitete koji su dalje razrađeni u niz preporuka, ciljeva i mjera unutar istoga standarda. U slučaju da se dokument koristi za potrebe akreditacije, opis standarda sadržava više odrednica, kao što su jezgrovita teorijska osnova svakoga konkretnog standarda, teme oblasti ili podoblasti koje se mogu predstaviti šiframa i detaljnije opisati kroz definiciju koja detaljnije opisuje na šta se ključna oblast odnosi. Obično se preporuka daje u vidu najboljih praksi povezanih s određenom oblast standarda. Nakon svakog standarda slijedi prikaz stavki, odnosno navedeni su pokazatelji za procjenu i precizirani instrumenti njihove mjerljivosti. U tome slučaju, pokazatelji se mjere kroz preporučene ljestvice koje se koriste za procjenu postignuća unutar standarda, u obliku pitanja kao vida (samo)procjene ili u obliku pitanja koja upućuju na individualnu i/ili timsku refleksiju (Prilog 4). Dokumenti, kojima se potiče i dalje razvija kultura samoevaluacije u predškolskim ustanovama definiraju standarde na način da oblasti, odnosno komponente sadržavaju refleksivna pitanja i ideje o kojima treba promišljati, često zadane za uzrast djece (na primjer: do 18 mjeseci; 12-36 mjeseci; 2,5-6 godina).

Standardi kvalitete rada predškolskih ustanova predstavljaju konsenzus nastao na praksi, istraživanju rješenja u svijetu i na teorijskom promišljanju o najučinkovitijem okviru za kontekst predškolskoga odgoja i obrazovanja.

3. STANDARDI KVALITETE RADA PREDŠKOLSKIH USTANOVA

Europske smjernice i međunarodne prakse u osiguranju kvalitete sustava predškolskoga odgoja i obrazovanja predškolskih ustanova

Uz sve veću profesionalizaciju djelatnosti odgoja i obrazovanja u ranome djetinjstvu, širenje mreže institucija predškolskoga odgoja i obrazovanja, ulaganje u predškolsko kao u sigurnu investiciju za razvoj društva i zajednice, isticanje potrebe za blagostanjem svih uključenih u odgojno-obrazovni proces, djece, odgojitelja, roditelja i drugih, gradi se profesionalna i društvena zainteresiranost za sustavno razmatranje i bavljenje pitanjima kvalitete u ovome segmentu obrazovnoga sustava koji se zasniva na istraživanjima, podacima, teorijskim razmatranjima i izgradnji znanja iz iskustava dobre prakse. Kvalitetan odgoj, obrazovanje i njega u ranome djetinjstvu postaje prioritet nacionalnih obrazovnih politika širom svijeta (OECD, bez datuma) koji ima potencijal doprinosa ekonomskome i socijalnom razvoju, smanjenju siromaštva i nedostataka na području obrazovanja. Utičući na razvoj, učenje i postignuća (Samuelsson i Sheridan, 2009., str. 9), pitanje kvalitete može stvoriti razlike među djecom (Sylva i sur., 2004.). Stoga, Dahlberg, Moss i Pence (2005., str. 3) ističu važnost razvoja „kulture kvalitete“ koja postaje višedimenzionalna odrednica odgoja i obrazovanja i razmatrana je iz različitih perspektiva i pristupa (Clifford, 2005.; Douglas, 2005.; Katz, 1993.; OECD, 2006.; Sheridan, 2001., 2011.; Urban, 2005.). Stoga, iako je kvaliteta u obrazovanju određena kao diskurzivna i konstruirana (Dahlberg, Moss & Pence 2005.), ističe se sustavan i integriran pristup (<https://www.oecd.org/education/school/37519079.pdf>).

S druge strane, oslanjajući se na postavljene Ciljeve održivoga razvoja 2030, točnije cilj 4.2 „sve djevojčice i dječaci imaju pristup kvalitetnome razvoju u ranome djetinjstvu, brizi i predškolskome obrazovanju kako bi bili spremni za osnovno obrazovanje“ (UN, 2015., Goal 4.2), ističe se zahtjev za univerzalnu dostupnost pravičnim obrazovnim sustavima za svu djecu u godinama pred polazak u školu (UNICEF, 2020.).

Participacija u razvoju kvalitete djelatnosti predškolskoga odgoja i obrazovanja najvažnija je strategija na globalnoj i lokalnoj razini (OECD, <https://www.oecd.org/education/school/earlychildhoodeducationandcare.htm>; UNICEF, 2020.). *Participativni pristup kvaliteti*, definiran početkom XXI stoljeća (OECD, 2006.) kao povoljna integrativna, inkluzivna i sustavna strategija za reformu predškolskoga odgoja i obrazovanja, predstavlja uključivanje i koordinaciju svih zainteresiranih u njezino promišljanje, postavljanje, primjenjivanje, unaprjeđivanje i procjenjivanje kroz suradnju i partnerstvo.

Globalni projekt *Starting strong* koji je OECD pokrenuo na samome početku XXI stoljeća, svojom prvom publikacijom iz 2001. godine (OECD, 2001), osnažio je mnoge zemlje svijeta da usmjeravaju svoje resurse, ali i razviju nove, u smjeru povećanja kvalitete odgoja, njege i obrazovanja u ranome djetinjstvu, koji postaje prioritet sustavnoga djelovanja obrazovanih politika. Objedinjavanje različitih aspekata kvalitete u predškolsstvu, kao istraživačka i stručna praksa počinje idejom o pedagoškoj kvaliteti (Pramling Samuelsson i Sheridan, 2001.), koje na sveobuhvatan način razmatraju djelovanje sljedećih dimenzija kvalitete u predškolskome odgoju i obrazovanju (OECD, 2006.):

- **orijentacijska kvaliteta** koja predstavlja razinu i vrstu pažnje koju države upućuju predškolskome sektoru, kroz procese razvoja legislative i obrazovne politike, načine organizacije institucionalnoga okvira sustava predškolskoga odgoja i obrazovanja;
- **strukturalna kvaliteta** kojom se kroz legislativu, obrazovnu politiku i druge dokumente definiraju fizički, prostorni, okolišni, kadrovski, materijalni i drugi uvjeti neophodni za organiziranje procesa odgoja i obrazovanja;
- **kvaliteta odgojno-obrazovne koncepcije i prakse** (ističe jasno postavljenu kurikulsku orijentaciju, ciljeve i sustav vrijednosti na kojima se temelji praksa predškolskoga odgoja i obrazovanja, usmjerenost prakse ka određenim strategijama rada, poticanja učenja i aktivnosti djece i sl.);

- **kvaliteta interakcije i kvaliteta procesa** kao glavni čimbenik koji objedinjuje i daje smisao svim ostalim aspektima, rasvjetljava pedagoške relacije i složene procese interakcije djece međusobno i djece i odgojitelja u odgojno-obrazovnim procesima i procesima njege i brige za dobrobit djeteta, te u procesima učenja i poticanja razvoja, usmjerava se na svijest odraslih o dječijoj perspektivi i pedagoškome slušanju;
- **operacionalna kvaliteta**, koja predstavlja kvalitetu upravljanja na različitim razinama, usmjerenost upravljanja predškolskom ustanovom ka timskome radu, planiranju profesionalnoga razvoja i razvoja kvalitete djelovanja odgojitelja i stručnih suradnika;
- **kvaliteta ishoda povezanih s dječijim postignućima** promatra i prati utjecaje i učinkovitost predškolskoga odgoja i obrazovanja na blagostanje i razinu razvoja i postignuća koje djeca pokazuju tijekom boravka u institucionalnome odgojnom procesu;
- **proces formalnoga procjenjivanja** koji se u različitim zemljama različito sustavno uspostavlja, iako se najvećim dijelom orijentira ka procjenjivanju, odnosno mjerenju kvalitete rada institucija, ocjenjivanjem rada osoblja i razine kvalitete, dok se angažiranost djece prati kroz sustavna promatranja, procese dokumentiranja i druge neizravne tehnike;
- **standardi koji se odnose na domet i uključivanje roditelja i zajednice** kroz razvoj kapaciteta institucije za izgradnju veza i partnerstva s obiteljima i zajednicom, postojanje programa i usluga vezanih uz potrebe obitelji, unaprjeđenje uvjeta za odgoj djece u obiteljskome okružju, djelovanje specijaliziranih programa i drugo.

Ekspertizom i širokim konsenzusom definirano je šest ključnih područja kvalitete rada ustanova predškolskoga odgoja i obrazovanja kao temelja na kojima su definirani standardi i pokazatelji kvalitete. Međunarodne preporuke ističu sljedeće oblasti kvalitete u sustavu predškolskoga odgoja i obrazovanja:

Pitanje *pristupa svoj djeci kvalitetnome odgoju i obrazovanju* je prepoznata vrijednost širom svijeta, iako još uvijek, postotci obuhvata djece uzrasta od tri do pet godina u velikome broju zemalja variraju i kreću se od oko 20% do 100% (izvor OECD, 2020, *Education at a Glance 2020: OECD Indicators*, pogledati u OECD, 2021., str. 20). Europski prosjek je nešto više od 90% obuhvata djece tog uzrasta. U ovome segmentu, mogućnosti usporedbe različitih obrazovnih sustava u odnosu na jednakost pristupa su umanjene imajući u vidu kompleksnu raznolikost načina na koje se predškolski odgoj i obrazovanje realizuje širom svijeta (u smislu trajanja, vremena, mjesta, pedagoškoga i kurikulskog pristupa na kojima se zasniva odgoj i obrazovanje i slično). To zahtijeva koordinaciju različitih razina vlasti i institucija (UNICEF, 2020.), kao i poticanje razvoja infrastrukture koja djeci može ponuditi različite i fleksibilne programe, uključujući i mogućnosti besplatnoga pristupa „za obitelji koje žive u siromaštvu i socijalnoj isključenosti“ (Vijeće, 2019., str. C 189/5). Stoga, Vijeće EU (2019., str. C 189/11) daje preporuke u ovoj oblasti, usmjerene na dvije izjave o kvaliteti: *Usluge su dostupne i cjenovno prihvatljive svim obiteljima i njihovoj djeci* i *Usluge se pružaju na način da se potiče sudjelovanje, pospješuje socijalna uključenost i prihvaća raznolikost*.

Dobro obučeni i kompetentni *profesionalci* koji rade u sektoru predškolskoga odgoja i obrazovanja (odgojitelji, stručni suradnici, tehničko i pomoćno osoblje, uprava i drugi), predstavljaju ključnu poveznicu u osiguranju kvalitete i jesu glavni čimbenik u postizanju blagostanja te podršci učenju, razvoju i postignućima djece (UNICEF, 2020.; Vijeće, 2019.). Njihov profesionalni razvoj i planiranje karijere zahtijeva strateško planiranje i djelovanje kroz sveobuhvatne programe inicijalnoga obrazovanja i usklađivanje s drugim profesijama na razinama stjecanja kvalifikacija, kontinuiranoga profesionalnog razvoja i usavršavanja, podrške i osiguranja povoljnih materijalnih, financijskih, organizacijskih i socijalnih uvjeta za rad. Za razvoj proceduralne kvalitete, posebice je stavljen naglasak i važnost na pedagoško rukovođenje (OECD, 2021., str. 39) koje treba biti zasnovano na promatranju djelovanja osoblja u odnosu na djecu i s djecom, a usmjereno je ka izgradnji suradničke kulture među osobljem, također s obiteljima i zajednicom. Vijeće EU daje preporuke kroz dvije izjave o osoblju

(2019., str. C 189/11): *Kvalificirano osoblje sudjeluje u inicijalnome i trajnom osposobljavanju koje mu omogućuje obavljanje svoje profesionalne uloge i U povoljnim radnim uvjetima, uz stručno vođenje, pružaju se mogućnosti za promatranje, promišljanje, planiranje, timski rad i suradnju s roditeljima.*

Kurikul, kao temeljni stup kvalitete u predškolskome odgoju i obrazovanju, daje opća načela i smjernice osoblju za poticanje učenja i razvoja djece, kao i za partnerstvo s obiteljima i izgradnju pozitivnih odnosa sa zajednicom. Postavljajući jasne ciljeve i vrijednosti odgojno-obrazovnoga procesa koji se „povezuje s dječijim pravima, s obogaćivanjem iskustava ili s kratkotrajnim ili dugotrajnim ishodima učenja“ (OECD, 2021., str. 35) predstavlja „prvu fazu obrazovnoga kontinuuma“ (2021., str. 35). Preporuke Vijeća dane su u dvije izjave (2019., str. C 189/12, 13): *Kurikul se temelji na pedagoškim ciljevima, vrijednostima i pristupima kojima se djeci omogućuje da u potpunosti ostvare svoj potencijal za postizanje društvenoga, emocionalnog, kognitivnog i tjelesnoga razvoja te dobrobiti i U kurikulumu se od osoblja zahtijeva suradnja s djecom, kolegama i roditeljima te promišljanje o vlastitome radu.*

Praćenje (monitoring) i vrjednovanje su dimenzije kvalitete kojima se održava visoka razina kvalitete u predškolskome odgoju i obrazovanju. Mehanizmi praćenja utemeljeni su na jasno i sveobuhvatno definiranim i mjerljivim standardima kvalitete, transparentnim podacima i povratnim informacijama, osiguravaju dobro funkcioniranje sustava predškolskoga odgoja i obrazovanja kako bi odluke koje se donose bile utemeljene na podacima i realnim potrebama osiguravajući djeci povoljno okruženje za razvoj i učenje (UNICEF, 2020). U studiji *Starting strong III* (OECD, 2012) monitoring se, zajedno s prikupljanjem podataka i istraživanjem, izdvaja kao jedan od pet stupova neophodnih za povećanje kvalitete u predškolskome odgoju i obrazovanju. Ova dimenzija kvalitete uključuje komponente kao što su standardi programa, sustavi monitoringa, opservacije prakse u institucijama, podrška za unaprjeđenje kvalitete bazirana na podacima i mehanizmima upravljanja sveukupnim sustavom osiguranja kvalitete (UNICEF, 2020). U ovoj oblasti, Vijeće daje sljedeće preporuke (2019, str. C 189/13): *Praćenjem i vrjednovanjem prikupljaju se informacije na relevantnoj lokalnoj, regionalnoj i/ili nacionalnoj razini kako bi se doprinijelo stalnome poboljšanju kvalitete politika i praksi i Praćenje i vrjednovanje u najboljem su interesu djeteta.*

Upravljanje, rukovođenje i financiranje je oblast kvalitete sustava predškolskoga odgoja i obrazovanja gdje se osiguravaju transparentni, targetirani, koordinirani, primjereni i jasni mehanizmi, planovi i strategije upravljanja sustavom i osiguravanje financijskih ulaganja korištenjem različitih izvora financiranja (iz nacionalnih, lokalnih, projektnih, korporacijskih, privatnih, međunarodnih i drugih izvora). Uspostavom i usklađivanjem sveobuhvatnih javnih politika koje uključuju najbolji interes djeteta, sustav predškolskoga odgoja i obrazovanja povezuje se s drugim uslugama važnim za podršku razvoju i učenju djece predškolskoga uzrasta i njihovih obitelji, kao što su socijalne i zdravstvene službe, škole i druge službe u zajednici. Upravljanje se odnosi i na proces prijelaza iz jednog sustava u drugi, iz predškolskoga u osnovnoškolski, na šta posebnu pozornost usmjerava studija *Starting strong V* (OECD, 2017.). Uz upravljanje na ministarskoj razini, koje pretpostavlja uspostavljenu strukturu i koordinirano rukovođenje, ova oblast kvalitete uključuje posvećenost u procesima rukovođenja na lokalnoj razini i razini predškolskih ustanova, te povezanost s resursima i relevantnim institucijama, kao što su: instituti, sveučilišta, profesionalne udruge, civilno društvo i drugi (UNICEF, 2020.). U ovoj oblasti, Vijeće daje sljedeće preporuke (2019., str. C 189/14): *Sudionici dijele jasno razumijevanje svojih uloga i odgovornosti te znaju da se od njih očekuje suradnja s partnerskim organizacijama i Zakonodavstvom, propisima i/ili se, financiranjem, podupire napredak prema općem pravu na visokokvalitetan, cjenovno prihvatljiv predškolski odgoj i obrazovanje, a o napretku se redovito izvješćuju relevantni sudionici.*

Gradenje partnerstva s obiteljima i zajednicom osigurava aktivnu ulogu roditelja i obitelji u sustavu predškolskoga odgoja i obrazovanja i doprinosi angažiranju u zajednici u pravcu razvoja usluga vezanih uz roditeljstvo, rast, razvoj i učenje djece uzrasta do polaska u školu. Kvalitetan sustav kroz različite aktivnosti i programe uključuje obitelji i zajednicu kao strateške partnere, gradi kapacitete za uključivanje obitelji i zajednice u odgojno-obrazovni sustav i potiče razvoj pozitivnoga kućnoga okruženja pogodnoga za rani rast i učenje (UNICEF, 2020.).

STANDARDI KVALITETE RADA PREDŠKOLSKIH USTANOVA

1. OBLAST KVALITETE: OKRUŽJE

STANDARD 1.1. Okružje predškolske ustanove je sigurno i omogućuje svakome djetetu osjećaj sigurnosti, zaštitu i povoljne uvjete za zdrav boravak u njima.	Deskriptor		
	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
POKAZATELJI			
1.1. a) Zdravlje i sigurnost	Dokazi za evaluaciju, izvori podataka		D P R
❖ Prostorije, namještaj i oprema u kojima borave djeca i odrasli su čisti, sigurni za djecu i osoblje, redovito su održavani i zadovoljavaju propisane zdravstveno-higijenske uvjete.			
❖ Ispoštovani su primjereni standardi fizičkoga okružja po pitanju veličine i drugih prostornih uvjeta prostorija u kojima borave djeca.			
❖ Prostori se planski dezinficiraju, sanitarni čvorovi i ulazni prostor svakodnevno.			
❖ Predškolska ustanova ima uspostavljenu suradnju s nadležnim zdravstvenim ustanovama radi sistavnoga i planskog obavljanja preventivnih zdravstvenih pregleda djece (posjete pedijatra, stomatologa, rani skrining vida i sluha, pregled stopala i kralježnice i sl.).			
❖ Provođenje aktivnosti antropometrijskih mjerenja djece koje se usustavljaju i dokumentiraju sukladno utvrđenim procedurama.			
❖ Daje se mogućnost za savjetodavnim razgovorom roditelja sa stručnim osobama u svezi s dokumentiranim zdravstvenim statusom djeteta, utemeljeno na dokazima.			
❖ Postoje definirane procedure ustanove vezane uz prevenciju i postupanje u slučajevima nasilja, zanemarivanja i zlostavljanja uključujući vršnjačko nasilje, koje su jasne osoblju i roditeljima i primjenjuju se sukladno etičkome kodeksu.			
❖ Preventivno se postupa u cilju sprječavanja pojava ugroženosti zdravlja i sigurnosti djece i odraslih, preventivne mjere su jasne osoblju i primjenjuju se.			

❖ Postoje definirane procedure, planovi ustanove i propisane uloge osoblja za osiguravanje uvjeta za sigurnost i zdravlje, radi reagiranja u slučajevima kriznih događanja, incidenata ¹³ i u žurnim situacijama ¹⁴ koje su jasne osoblju i roditeljima i primjenjuju se ¹⁵ .				
❖ Osigurana je obuka osoblja za pružanje prve pomoći te su materijali za pružanje prve pomoći uvijek dostupni na licu mjesta.				
❖ Postoji pisani plan za prijavljivanje i upravljanje svim incidentima ili neuobičajenim događanjima koja prijetu zdravlju, sigurnosti ili dobrobiti djece ili osoblja. Plan uključuje i postupke za osposobljavanje osoblja za postupanje u ovakvim slučajevima.				
❖ Sustavno i planski se promoviraju se zdravi životni stilovi, pravilan rast i razvoj i tjelesno-zdravstvene navike svakoga djeteta.				
❖ Primjenjuje se zakonska legislativa u svezi sa zabranom pušenja u javnim prostorima koja se u ustanovi odnosi na sve otvorene i zatvorene prostore gdje borave djeca ili koji su dostupni djeci.				
❖ Svakom djetetu se pruža mogućnost da zadovolji svoje individualne potrebe za snom i odmorom.				
❖ Osigurano je da su unutrašnji i vanjski prostori gdje borave djeca vizualno pregledni za osoblje, adekvatni su za nadzor.				
❖ Primjenjuje se pisani plan o načinima čišćenja i održavanja na godišnjoj i mjesečnoj razini.				
❖ Materijali za čišćenje, deterdženti, limenke pod pritiskom, pesticidi, pomagala za higijenu i zdravlje, otrovi i drugi toksični materijali pohranjuju se u originalno označene spremnike i upotrebljavaju se sukladno naputcima proizvođača i za predviđenu svrhu. Takvi se materijali čuvaju na mjestu nedostupnome djeci i odvojeno od pohranjenih namirnica i hrane.				
❖ Štetne ili potencijalno štetne biljke u prostorijama i u dvorištu vrtića ne smiju biti dostupne djeci.				
❖ Primjenjuje se redovita kontrola higijene igračaka i dodirnih površina sukladno propisanim procedurama.				

¹³ Incidenti koji se rješavaju po planu za hitne slučajeve: izgubljeni ili nestali djeteta; seksualno ili fizičko zlostavljanje ili zanemarivanje djeteta; ozljede koje zahtijevaju hitnu medicinsku ili brigu o zdravlju zubi; tešku bolest koja zahtijeva hospitalizaciju; smrt djeteta upisanoga u ustanovu ili smrt roditelja/staratelja djeteta, njegovatelja/odgojitelja uključujući smrtnu slučajevima koji se javljaju izvan radnoga vremena. Važno je osigurati i pomoć osoblju ustanove/vrtića kako se nositi sa stresnim situacijama.

¹⁴ Hitne situacije kao što su na primjer: krvarenje, opekotine, trovanje, gušenje, ozljede, uključujući ubode insekata, životinja i ljudi, šok, konvulzije ili nekonvulzivni napadi, mišićno-koštane ozljede kao što su uganuća, prijelomi i sl., hitni stomatološki slučajevi, ozljede glave, alergijske reakcije, ozljede oka, gubitak svijesti, strujni udar, utapanje.

¹⁵ Općim planom za slučaj kriznog događaja određuje se:

- ✓ Tko je odgovoran za: - dobivanje informacija - okupljanje / kontaktiranje / informiranje osoblja - informiranje roditelja – organiziranje krizne intervencije - kontakte s medijima.
 - ✓ Kako se pobrinuti za djecu: Što im reći i kako pružiti psihološku prvu pomoć ukoliko je potrebna? Ustanoviti je li potrebna pomoć osoba izvana.
 - ✓ Kako informirati roditelje: Sastanak za roditelje. Pisana informacija.
 - ✓ Koja vrsta intervencije je potrebna: primjerice, povećana pažnja pojedinoj djeci. Povećana pažnja određenim skupinama djece. Kontakt s obitelji.
 - ✓ Kako odrediti prioritete: Što je važno? Planirati redoslijed realiziranja pojedine stvari.
- Područje intervencije mijenjat će se ovisno o prirodi i opsežnosti događaja.

❖ Prostor namijenjen za presvlačenje ne smije biti nikada u područjima pripreme hrane i nikada se ne smije koristiti za privremeni smještaj ili posluživanje hrane.				
❖ Realizuje se zdravstveni nadzor zaposlenih na način da se organizuju godišnji sistematski pregledi zaposlenih uz poštivanje važećih normativnih akata iz oblasti zdravstvene zaštite (zdravstveni pregled prije zapošljavanja, godišnji zdravstveni pregled tijekom radnoga angažmana i zdravstveni pregled nakon preboljenih zaraznih bolesti).				
❖ Primjenjuje se utvrđen program preventivnih mjera zdravstvene zaštite djece i osoblja u slučajevima pojave zaraznih bolesti, epidemije i pandemije.				
❖ Po potrebi i preporuci nadležnih epidemioloških službi organiziraju se sistematski pregledi djece (u suradnji s nadležnim službama i institucijama).				
❖ Postoje protokoli za postupanje u svezi sa sigurnosnim i zdravstveno-zaštitnim mjerama tijekom putovanja, boravaka i izleta u prirodu, prilikom rekreativnih i kulturno-umjetničkih aktivnosti, na ljetovanjima, zimovanjima i drugim organiziranim aktivnostima u ustanovi i izvan ustanove (primjenjuju se i svima su poznati).				
❖ Objekti imaju vidljivo istaknut pisani plan za izvješćivanje i evakuaciju u slučaju požara, poplava, zemljotresa, olujnoga nevremena, vijavice, nestanka struje ili druge nepogode koja bi mogla prouzrokovati strukturne štete na objektu ili predstavljati opasnost po sigurnost i zdravlje ljudi. Plan uključuje i postupke za osposobljavanje osoblja o ovom protokolu za hitne slučajeve.				
❖ Osoblje i djeca peru ruke u sljedećim situacijama i kad god su ruke zaprljane: - prije pripreme, rukovanja ili posluživanja hrane, - nakon uporabe toaleta ili presvlačenja pelena, - nakon pomaganja djetetu u korištenju toaleta, - prije bilo koje aktivnosti rukovanja i posluživanja hrane (uključujući postavljanje stola), - prije i poslije jela ili grickalica, - nakon kontakta sa kućnim ljubimcima ili drugim životinjama, - nakon boravka na otvorenom i slično.				
❖ Ustanova omogućuje profesionalni razvoj svim zaposlenicima koji rade s djecom po pitanju zdravog i sigurnog okružja i regulatornih zahtjeva.				

1.1. b) Prehrana djece	Dokazi za evaluaciju, izvori podataka	D	P	R
❖ Prehrana i jelovnici sukladni su propisanim standardima i normativima prehrane djece predškolskoga uzrasta.				
❖ Dosljedno slijediti i primjenjivati pravila i propise koji se odnose na zakone o sigurnosti hrane i sanitarnoj zaštiti.				
❖ Zdrava prehrana osigurana je redovitim brojem obroka sukladno preporučenim količinama energije i hranjivih sastojaka u njima kao i propisanim sanitarnim nadzorom namirnica i predmeta opće uporabe koji se koriste kod prehrane djece.				
❖ Provodi se redoviti nadzor i kontrola zdravstvene ispravnosti namirnica, uzoraka hrane i briseva sukladno propisanim normativima i aktima koje su propisale nadležne zdravstvene ustanove i aktima ustanove.				
❖ Postoji plan/jelovnik koji se sastavlja na mjesečno/tjedno i dostupan je roditeljima, osoblju i široj javnosti.				
❖ Postoji mogućnost prilagodbe prehrane, plana/jelovnika koji je namijenjen djeci na posebnome režimu prehrane i s posebnim prehrambenim navikama i potrebama djeteta, primjerice djeca koja imaju alergije, dijabetes i sl. preporučene od nadležnoga ljekara ili zdravstvene službe. Predškolska ustanova udovoljava medicinski utemeljenoj prehrani ili drugim prehrambenim ograničenjima kod djece.				
❖ Sustavno i planski promovira se zdrava prehrana, njeguju se zdrave prehrambene navike, organiziraju se edukativne radionice za roditelje i djecu, izrađuju i distribuiraju edukativni letci i promovira se uloga i važnost zdrave prehrane na pravilan rast i razvoj djeteta predškolskoga uzrasta.				
❖ Osigurava se zdrava prehrana i pruža edukacija o zdravoj ishrani u svrhu sprečavanja bolesti, poremećaja prehrane i smanjenja pretilosti.				
❖ Postoje definirane procedure, planovi i propisane uloge osoblja u sprečavanju trovanja i u slučaju trovanja hranom, koji su dosljedno primjenjivani.				

STANDARD 1.2. OkruŹje i uvjeti potiču na učenje kroz igru i istraŹivanje, kroz tjelesne aktivnosti svakoga djeteta i boravak na otvorenome.		Deskriptor		
		Dosljedno	Ponekad	Rijetko
POKAZATELJI				
1.2.a) Uređenost fizičkog okruŹja	Dokazi za evaluaciju, izvori podataka	D	P	R
❖ Zgrada i prostorije ustanove trebaju osigurati pedagoško-estetsku poticajnu sredinu za odgoj i obrazovanje djece ranoga uzrasta, starosti od šest mjeseci do pred polazak u školu, te zadovoljiti sve higijensko-tehničke zahtjeve i osnovna ekološka i estetska mjerila.				
❖ Sveukupan prostor uređen je tako da odraŹava osjećaj dobrodošlice, usmjeren na promoviranje susreta, komunikacije i interakcije djece i odraslih.				
❖ Fizičko okruŹje unutrašnjega i vanjskog prostora sukladno je propisanim standardima i normativima koji se primjenjuju na predškolske ustanove.				
❖ Fizičko okruŹje unutrašnjega i vanjskog prostora primjereno je opremljeno i uređeno, te zadovoljava odgojno-obrazovnu funkciju i nudi niz razvojno primjerenih, izazovnih, raznovidnih, kreativnih, poticajnih i obogaćujućih iskustava za svu djecu (u jasličkim i vrtićkim odgojno-obrazovnim skupinama).				
❖ Uređenost i opremljenost namještajem, rekvizitima, tehničkim pomagalicama, pokretnom imovinom, materijalima, sredstvima i igračkama sluŹi odgojno-obrazovnoj funkciji i dostupno je djeci za istraŹivanje i aktivnosti (ima ga u dovoljnome broju i raznovrsno je dostupno).				
❖ Materijali (igrovni, prirodni, didaktički, igračke, rekviziti i dr.) uredno su složeni, kompletirani, uporabljivi, dostupni, razvrstani i označeni.				
❖ U kreiranju i opremanju fizičkoga prostora sudjeluju zaposleni, djeca i roditelji.				
❖ Vanjski prostori i igrališta za djecu su ograđeni i sigurni, posjeduju zelene površine s osunčanim i sjenovitim prostorima za igru na otvorenome, opremljeni pokretnom imovinom i spravama za igru primjerenim uzrastu djece, pitkom vodom i vodom za igru, pješčanicima i slično.				
❖ Pristup mobilijaru i opremi za igru ograničen je na uzrasne skupine djece za koje je oprema razvojno primjerena.				
❖ Svi dijelovi opreme za igralište su projektirani tako da odgovaraju dimenzijama tijela djeteta.				

❖ Pijesak koji se koristi u pješčanicima ne smije biti onečišćen, ne smije sadržavati toksične ili štetne i opasne materijale i nakon korištenja treba biti prekriven zaštitnim pokrovom u cilju sprječavanja širenja zaraze koju mogu prouzrokovati životinje, primjerice mačke.				
❖ Svi dijelovi opreme za igralište moraju biti bez oštih rubova, izbočenih dijelova, slabosti i nedostataka u konstrukciji materijala. Oštri kutovi drva, metala ili betona moraju biti zaobljeni na svim rubovima. Materijali izrađeni od drveta brušeni su glatko i redovito su pregledavani uslijed svakodnevnoga korištenja.				
❖ Sve površine za hodanje i druge površine za igru moraju biti bez rupa i naglih nepravilnosti i izbočina na površini.				
❖ Svi prostori za aktivnosti na otvorenome održavaju se u čistome i sigurnom okružju: uklanjanjem krhotina, dotrajalih konstrukcija, slomljene ili istrošene opreme za igru, građevinskoga materijala, stakla, oštih stijena, grančica, otrovnoga bilja i drugog štetnog materijala. Područja za igru moraju biti bez mravinjaka, nezaštićenih kanala, bunara, rupa, masnih mrlja, jama za sakupljanje fekalija i otpadnih voda i nezaštićenih komunalnih radova i opreme. Moguće rupe ili bušotine unutar ovog prostora moraju biti blagovremeno pravilno popunjene ili zapečaćene, osigurane.				
❖ Vanjski prostor za igru i boravak na otvorenome mora biti dobro isušen, bez zadržavanja vode.				
❖ Oprema za igralište provjerava se jedanput mjesečno za sljedeće: vidljive pukotine, iskrivljenje ili savijanje, korozija ili lom bilo koje opreme; deformaciju otvorenih kuka, čavala, okova, prstenja, veza i slično; istrošene ljuljačke, vješalice, konopci i lanci; nedostajuća, oštećena ili labava sjedala ljuljački; slomljeni nosači, tobogani; cementni potporni temelji koji su izloženi, napuknuti ili labavi u tlu; pristupačni oštri rubovi ili točke; izloženi krajevi cijevi koji zahtijevaju pokrivanje sigurnosnim čepovima; izbočeni krajevi vijka bez poklopca; labavi vijci, matice i slično, koji zahtijevaju zatezanje; rascjepkane, napukle ili na drugi način oštećene drvene površine; nedostatak podmazivanja na pokretnim dijelovima; istrošeni ležajevi ili drugi mehanički dijelovi; polomljeni metalni nosači ili ih uopće nema, stepenice, prečke ili sjedala; tvrde površine, posebice ispod ljuljački, tobogana i slično (npr. mjesta na kojima je zaštitni materijal pomaknut s bilo koje površine ispod opreme za igru); usitnjena ili oljuštena boja; točke mogućega zaglavljivanja, stiskanja ili drobljenja, izloženi mehanizmi, spojnice i pokretne komponente.				

1.2.b) Korištenje fizičkoga prostora u svrhu poticanja razvoja i učenja djece kroz igru	Dokazi za evaluaciju, izvori podataka	D	P	R
❖ Koriste se mogućnosti koje pruža vanjsko okruženje za učenje o prirodnome svijetu, eksperimentiranje, kreativnost, izgradnju samopouzdanja i stjecanje novih vještina.				
❖ Unutrašnje okruženje je ugodan, uredan, estetski primamljiv, prostran i primjereno osvijetljen prostor koji podsjeća na obiteljski dom i u kojemu se nalaze raznovrsni centri aktivnosti, centri za učenje i igru djece i odraslih (pogledati u Prilogu 5.).				
❖ Unutrašnje okruženje je uređeno kao multifunkcionalni prostor gdje djeca imaju mogućnost slobodno se kretati, istraživati i birati, uređeno na način koji omogućuje raznovrsne aktivnosti s cijelom skupinom, individualni rad i rad u skupinama, te daje djeci mogućnost uključivanja u različite oblike rada i različite vrste igara.				
❖ Igrovni i didaktički materijal u radnim sobama izrađen je od kvalitetnih materijala, primjeren uzrastu, raznolik, kompletiran, označen, dostupan djeci i uredno složen, redovito se obnavlja.				
❖ Produkti dječjega stvaralaštva i oni koji nastaju u procesu učenja i različitih aktivnosti djece su izloženi/vidljivi i dostupni djeci, roditeljima i osoblju.				
❖ Sredina za učenje odražava aktualna događanja i aktualne odgojno-obrazovne aktivnosti.				
❖ Primjenjuje se jasna vremenska organizacija usklađena s potrebama djece i roditelja u zajednici s kojom su upoznati svi relevantni akteri.				
❖ Organizacija rutina odgojno-obrazovnih aktivnosti u predškolskoj ustanovi je fleksibilna i utemeljena je na poštivanju najboljega interesa svakog djeteta.				
❖ Nastoje se svakodnevno organizirati aktivnosti na otvorenom, što uključuje i igru i boravak na otvorenome djece po različitim stabilnim vremenskim uvjetima koji ne mogu naštetiti djeci (prohladno, kišno, snježno vrijeme i slično), uz brižnu procjenu odraslih i adekvatnu zaštitu.				

STANDARD 1.3. Okružje ustanove je inkluzivno.		Deskriptor			
		Dosljedno	Ponekad	Rijetko	
POKAZATELJI		Dokazi za evaluaciju, izvori podataka	D	P	R
❖ Politike i prakse koje se primjenjuje podržavaju sudjelovanje sve djece, uključujući djecu s poteškoćama u razvoju i promiču okružje prihvatanja koje poštuje spol, kulturu, jezik, etničku pripadnost, individualne kapacitete te podrijetlo i sastav obitelji djeteta.					
❖ Postoji jasna strategija razvoja socijalne inkluzije (npr. komunikacija s roditeljima, poštivanje dječijih osjećaja, izgradnja autoriteta i povjerenja, afirmiranje različitosti i slično).					
❖ Planski i sustavno provode se aktivnosti čiji cilj jeste uvažavanje i prihvaćanje različitosti.					
❖ Prostorije su dostupne za djecu i odrasle osobe s invaliditetom, tjelesnim i drugim onesposobljenjima, otklonjene su pristupne fizičke barijere. Ustanova procjenjuje i uklanja prepreke koje utječu na pristupačnost objektu (npr. pristup parkiralištu, čvrste podne površine, čiste pristupne staze, rampe, rukohvati u toaletima i slično).					
❖ Ispunjavaju se svi zakonski zahtjevi i procedure za prilagođene prostore, dostupnu neophodnu opremu i materijale za boravak i aktivnosti djece s poteškoćama u razvoju.					
❖ Stručni tim je оформljen i djeluje po utvrđenome načinu izrade individualiziranih programa za djecu s poteškoćama u razvoju.					
❖ Osiguravaju se mogućnosti i prilike za osnaživanje kapaciteta osoblja u izgradnji i razvijanju inkluzivnoga okružja.					

STANDARD 1.4. Socijalno okruženje i poticajna pedagoška klima pružaju osjećaj zaštićenosti, prihvaćenosti i dobrodošlice za svako dijete ponaosob.		Deskriptor		
		Dosljedno	Ponekad	Rijetko
POKAZATELJI		D	P	R
❖ Predškolska ustanova osigurava okruženje za razvoj i učenje koje doprinosi blagostanju svakoga djeteta. Politike i prakse ustanove promiču podršku i poštivanje obiteljskoga konteksta, jezika, kulture i sastava obitelji svakoga djeteta na načine koji podržavaju djetetovo zdravlje, učenje i socijalno-emocionalno blagostanje.				
❖ Djeluje se timski na stvaranju poticajne, pozitivne pedagoške klime i poticajne atmosfere u kojoj se svako dijete i članovi obitelji djeteta osjećaju dobrodošli.				
❖ Stvaraju se prilike za interakciju djece s djecom između različitih uzrasnih skupina i djece s odraslima.				
❖ Uvažavaju se potrebe, mišljenja, sposobnosti, vještine i zanimanja svakog djeteta.				
❖ Koristi se brižna, uvažavajuća, pozitivna i višesmjerna spontana i otvorena komunikacija.				
❖ Prisutan je ugođaj koji pobuđuje prijatno raspoloženje, opuštenost, radost, smijeh, oduševljenje; podstiče se sloboda izražavanja, tolerancija, nonkonformizam, demokratičnost, pluralizam ideja i alternativna mišljenja.				
❖ Metodama i tehnikama pedagoškog usmjeravanja ohrabruje se svako dijete sukladno razvojnim obilježjima, na pozitivno djelovanje, razvoj samokontrole, odgovornosti i poštivanja sebe, drugih i imovine (npr. modeliranjem i podsticanjem socijalno poželjnog, prihvatljivog ponašanja, preusmjeravanjem pažnje djece na prihvatljivije aktivnosti i podsticanje dijaloga s djecom kako bi se razgovaralo o problemima i slično).				
❖ Potiče se kritičko mišljenje, iskazuje se poštivanje prema svakome članu zajednice, uvažava se i njeguje osjećaj pripadnosti i zajedništva, a prava i privatnost svakog pojedinca se poštivaju.				
❖ Odgojitelji kroz igru i organizaciju raznovrsnih aktivnosti potiču interakciju koja vodi ka prepoznavanju i izražavanju emocija među svom djecom (na društveno prihvatljiv način).				
❖ Kroz igru i odgojno-obrazovne aktivnosti odgojitelji i djeca donose zajednička pravila ponašanja u skupini koja su vidljivo istaknuta u zajedničkome prostoru i predstavljena na djeci i roditeljima dostupan i adekvatan način.				
❖ Odnosi na relaciji odgojitelj/dijete i dijete/dijete potiču pozitivne emocije i kod djece stvaraju osjećaj opuštenosti, ugođe, radoznalosti, sigurnosti i prihvaćenosti.				

❖ Svako dijete ima slobodu izbora sadržaja i aktivnosti.				
❖ Planski se djeluje na razvoj aktivnoga slušanja i samopouzdanja, samopoštovanja, pozitivnoga mišljenja o sebi i drugima, izbjegavanju prigovaranja, kritiziranja i omalovažavanja ličnosti, zadovoljavanju intelektualnih, socijalnih, komunikacijskih, moralnih, estetskih i drugih potreba.				
❖ Odgojitelji i stručni suradnici poštivaju i štite privatnost svakoga djeteta (uvažavajući dječije „tajne“ i perspektive).				
❖ Zahtijeva se od osoblja da surađuje s obiteljima u osmišljavanju odgovarajućih planova procjene i/ili intervencije u ranoj fazi kada dijete ima poteškoća u ponašanju, socijalnoj interakciji, prijelazu i/ili s napretkom u razvoju/učenju.				
❖ U svim ustanovama za brigu o djeci i svim zaposlenima, zabranjeno je sljedeće ponašanje: • Tjelesno kažnjavanje, uključujući udaranje, čupanje, tresenje, štipanje i druge mjere koje proizvode tjelesnu bol. • Uskraćivanje ili prijetnja uskraćivanjem mogućnosti vode i hrane, odmora ili uporabe toaleta. • Uvredljiv ili vulgaran jezik. • Bilo koji oblik javnoga ili privatnog poniženja, uključujući prijetnje tjelesnim kažnjavanjem. • Bilo koji oblik emocionalnoga zlostavljanja uključujući odbacivanje, teroriziranje, ignoriranje, izolaciju ili podmićivanje djeteta.				

Poticajno/stimulativno okružje – jeste fizičko i socijalno okružje predškolske ustanove gdje se posebna važnost usmjerava na siguran, poticajan i udoban prostor koji pruža djetetu mogućnost za razvojem njegovog punog potencijala, potiče na učenje, istraživanje, daje mogućnost za stjecanjem novih iskustava, vježbanjem sposobnosti, komuniciranjem. Podrazumijeva sigurnu, higijenski urednu i udoban prostor zgrade vrtića, adekvatne veličine i uređenjem prostora, s dobrom organizacijom vremena, opremljenosti materijalima i sredstvima dostupnim djeci, nestrukturiranim materijalom, didaktičkim sredstvima, sigurnim, uređenim i opremljenim dvorištem.

Pedagoški standardi i normativi – su normativni akti kojima se propisuje i uređuje djelatnost u oblasti predškolskoga odgoja i obrazovanja.

Ljestvice procjene okružja – predstavljaju metodološke instrumente kojima se mjeri uređenost okružja predškolske ustanove u odnosu na određene parametre i pokazatelje. Ljestvicama procjene mjeri se kvaliteta okružja kao relativno stabilna komponenta predškolske ustanove u dužem vremenskom razdoblju, iako moraju biti podjednako osjetljivi i na promjene koje se događaju u okružju predškolske ustanove. Parametri mogu biti: najbolji interes djeteta, uređenost unutrašnjega i vanjskog prostora, poticajnost okružja za učenjem, rast i cjelovitost razvoja djeteta predškolskoga uzrasta, poticajnost za interakciju i komunikaciju, rutine, pedagoške aktivnosti, osoblje, obitelj i drugi. Najpoznatija i svjetski validirana ljestvica procjene kvalitete okružja jeste ECERS (*Early Childhood Environment Rating Scale*) koju su izradili Thelma Harms, Richard Clifford i D. Cryer za potrebe Head Start programa 1980. godine. Od tada je ljestvica procjene revidirana, proširena i obnavljana u više navrata kako bi odgovorila na zahtjev za „razvojno primjerenom praksom“, kulturološku različitost, pitanja uključivanja obitelji i individualne potrebe djece. Ljestvica procjene je proširena i s odjeljkom za mjerenje održivoga razvoja u vrtićima (*OMEP's Education for Sustainable Development Rating Scale*).

Vrtić usmjeren na dijete - vrtić u kojem je djetetu omogućeno sudjelovanje, inicijativa i samostalan izbor aktivnosti, slobodno i kreativno izražavanje, razvijanje kritičkoga mišljenja, poticanje inicijative u donošenju odluka, samostalnosti, odgovornosti te brige za bližnje i okolinu. Na taj način djeca ostvaruju svoj puni potencijal sukladno zanimanjima i sposobnostima.

Poticajna pedagoška klima/ozračje/atmosfera – predstavlja „ukupnost uvjeta koji određuju kakvoću življenja i učenja djece u odgojno-obrazovnoj ustanovi“ (Vujičić, 2008., str. 3) i zasniva se na građenju pozitivnih i kvalitetnih interpersonalnih odnosa među sudionicima odgojno-obrazovnoga procesa (Stepanović i Đermanov, 2015.). Kao relativno trajna kvaliteta dječijeg vrtića i pedagoške skupine (makro i mikro aspekt pedagoške klime), utječe na ponašanja, učenje i razvoj djece i odraslih. Poticajna pedagoška klima omogućuje uključenost, izgradnju osjećaja pripadnosti, komunikaciju, međusobno povjerenje svih i aktivno slušanje, osigurava prijatno i stimulativno radno okružje u kojemu pojedinac može slobodno izraziti svoje mišljenje i osjećaje. Podizanje razine kvalitete pedagoške klime predstavlja jedan od centralnih zadataka razvoja kulture evaluacije odgojno-obrazovnih ustanova.

Kultura ustanove/etos – kao pedagoška koncepcija pojavljuje se u literaturi ranih osamdesetih godina, u obliku termina „etos škole“ (Vujičić, 2008.). Kao višedimenzionalan fenomen, životna filozofija i specifičan stil, kultura (etos) ustanove ujedinjuje vrijednosti, obrasce, stavove, mišljenja, ponašanja, životne poglede na svijet, rituale, značenja, pretpostavke i tradicije uključujući i kurikularne osnove, koje su se kroz povijest postojanja predškolske ustanove razvile, pod utjecajem posebnosti socijalnoga i društveno-povijesnoga utjecaja i utjecaj pojedica u ustanovi. Predstavlja „vrijednost u akciji“ i temelj organizacijske kulture čime pruža relativno ograničen prostor u kojemu se svaki član identificira s kulturom, razvija osjećaj kolektivne pripadnosti, gradi i usklađuje mehanizme ponašanja i izražavanja stavova utemeljene na normama i pravilima unutar djelovanja kulture ustanove.

„Zajednica koja uči“ – općeprihvaćena sintagma u teoriji i praksi predškolskoga odgoja i obrazovanja kojom se sugerira razvojnost i fleksibilnost predškolske ustanove kao poticajnoga okružja koje odgovara na izazove i potrebe pojedinaca, ali i vremena i konteksta u kome se nalazi. Polazeći od pretpostavke da je predškolska ustanova u cjelini, kao i svi njezini dijelovi, u stalnome razvoju, ističe se vrijednost kontinuiranoga procesa refleksije pojedinaca i timova, promatranja, osvještavanja, praćenja, istraživanja, analize i komparacije, promišljanja, mijenjanja postojećega mišljenja, stavova i osobnih teorija, praksi, stilova rada i organizacije u pravcu otvorenosti ka procesu cjeloživotnih promjena i učenja. Refleksija je usmjerena, također ka implicitnoj pedagogiji i procesima koji su „manje“ vidljivi u odgojno-obrazovnim ustanovama.

Socijalna inkluzija – društveni, znanstveni i profesionalni odgovor na uspostavu vladavine prava (UN konvencije o ljudskim i dječijim pravima, te o pravima osoba s invaliditetom). Predstavlja izgradnju kapaciteta, resursa i drugih uvjeta u društvu kojima se omogućuje da sve osobe, neovisno o različitosti/ograničenju osobnih mogućnosti, imaju podjednake uvjete života i djelovanja, kako bi dosegli odgovarajuću razinu osobnoga blagostanja, uključenosti i pripadnosti zajednici i živjeli punim kapacitetima. Inkluzivan vrtić jeste dio sveukupne paradigme socijalne inkluzije i gradi se kao okružje koje je otvoreno i prilagodljivo za različitost i raznovrsnost dječijih potreba, mogućnosti, predispozicija i zanimanja na način da gradi atmosferu prihvatanja, poticanja (i stimulacije dječijega razvoja) i ravnopravnog sudjelovanja djece i odraslih (roditelja, drugih profesionalaca). Uključuje model integracije djece s poteškoćama u razvoju i učenju u redoviti cjelodnevni razvojni program predškolskoga odgoja i obrazovanja.

2. OBLAST KVALITETE: KURIKUL

STANDARD 2.1. Osigurava se kvalitetan okvir za stvaranje i primjenu kurikula u cilju građenja odgojno-obrazovnog procesa u predškolskoj ustanovi.		Deskriptor		
		Dosljedno	Ponekad	Rijetko
POKAZATELJI		Dokazi za evaluaciju, izvori podataka		
		D	P	R
❖	Odgojno-obrazovni rad se temelji na službeno propisanome kurikulu.			
❖	Kurikul je razvojno i jezički primjeren i uzima u obzir stupanj razvoja, individualna zanimanja, tip ličnosti, temperament, jezik, kulturološko podrijetlo i stilove učenja djeteta.			
❖	Godišnji program rada je usklađen sa službenom metodologijom za izradu programa rada.			
❖	Primjenjuje se i potiče holistički pristup učenju i razvoju djeteta uz fleksibilnost i autonomiju u odgojno-obrazovnom procesu i pristupu.			
❖	Predškolski program koji je u primjeni temelji se na zanimanjima, idejama, mogućnostima i potrebama svakoga djeteta, usmjeren je na njihova zanimanja, vještine, potencijale i sposobnosti uz uvažavanje načela uzrasta i individualnoga pristupa.			
❖	U programu odgojno-obrazovnoga rada su integrirane jezične, kulturološke, prehrambene, zdravstveno-higijenske i druge specifičnosti djece u skupini.			
❖	Predškolska ustanova podržava i integrira složenu međusobnu smislenu interakciju između raznovrsnih aktivnosti i rutina, učenja i očekivanih ishoda i razvoja kompetencija svih sudionika odgojno-obrazovnoga procesa.			
❖	Potiče razvoj i izgradnju uzajamnih podržavajućih odnosa između vrtića i obiteljskoga okružja.			
❖	Predškolska ustanova je zajednica koja uči za koju je od neizmjerne važnosti zajednička vizija i misija, timsko učenje i sustavno razmišljanje.			
❖	Raspored dnevnih aktivnosti prilagođen je realnim potrebama djece.			
❖	Specijalizirani programi se pripremaju i realiziraju sukladno zanimanjima djece, u saradnji s roditeljima, uz prethodno dobivenu saglasnost nadležnoga ministarstva obrazovanja, ukoliko je zakonom propisano.			
❖	Kurikul je osmišljen tako da uključuje iskustva vezana uz multikulturalnu svijest. Sustavno i planski promovira se važnost poštivanja prostora i konteksta u kojemu žive.			
❖	Ustanova osigurava mogućnosti za kontinuiranim razvojem osoblja kojim se pružaju najaktualnije informacije i znanstveni dokazi o razvoju i ranome učenju djece ranoga i predškolskog uzrasta.			

STANDARD 2.2. Predškolski program je utemeljen na uzajamnoj povezanosti i međutjecaju igre i učenja.		Deskriptor		
		Dosljedno	Ponekad	Rijetko
POKAZATELJI		Dokazi za evaluaciju, izvori podataka		
		D	P	R
❖	Igra je osnovna odgojno-obrazovna metoda u predškolskoj ustanovi; planiranje i izravni odgojno-obrazovni rad se temelji na igri i aktivnome učenju.			
❖	Vrijednost igre pokazuje se u svim aspektima programa i djeca imaju priliku pomoću igre prenijeti iskustva u razumijevanje.			
❖	Vidljiva je usklađenost spontane igre, igre inicirane od djece, te dnevnih aktivnosti vođenih od odgojitelja, s potrebama, zanimanjima, mogućnostima i uzrastom djece.			
❖	Poštiva se i njeguje individualan pristup učenju svakoga djeteta uz istodobno poticanje suradničkoga učenja u skupini vršnjaka.			
❖	Predškolski program potiče angažman i uključenost svakoga djeteta u procese učenja (kroz planiranje ishoda, raznovrsnost planiranih aktivnosti, individualne projekte i slično).			
❖	Odgojitelji prate i obogaćuju dječju igru i segmente igara koje su aktualne u programu.			
❖	Aktivnosti i zadatci planirani su uz uvažavanje različitih stilova učenja djeteta.			
❖	Igre i aktivnosti uključuju sva područja razvoja djece i osmišljena su po načelu integriranoga učenja.			

STANDARD 2.3. Interakcije/odnosi između odgojitelja i djece/ odnosi između djece. (Pogledati u Prilogu 7)		Deskriptor		
		Dosljedno	Ponekad	Rijetko
POKAZATELJI				
2.3. a) Interakcije između odgojitelja i djece.	Dokazi za evaluaciju, izvori podataka	D	P	R
❖ Odgojitelji grade odnose s djecom u kojima se djeca osjećaju prihvaćena i poštivana, na način da se poštivaju i uvažavaju dječija prava, individualnosti i specifičnosti svakoga djeteta, način njihovoga mišljenja, izražavanja, iskazivanja potreba, stavova, ideja i drugo.				
❖ Odgojitelji uvažavaju prijedloge i ideje djece u procesu planiranja aktivnosti i potiču ih na sudjelovanje.				
❖ Odgojitelji potiču svako dijete na različite modalitete/vidove komunikacije i potiču svako dijete da se izrazi.				
❖ Odgojitelji i stručni suradnici se prema svakom djetetu odnose s poštivanjem i dostojanstvom potičući kod djece razvoj samopoštovanja, samopouzdanja, empatije i razvoj kritičnosti i samokritičnosti.				
❖ Odgojitelji i djeca igraju se zajedno, sudjeluju u istraživanju i rješavanju različitih problema.				
❖ Kako bi postigli odgovarajuće odgojno-obrazovni rezultate za djecu, program primjenjuje obrasce i prakse koji omogućuju maksimalnu interakciju osoblja/djeteta, provođenje programa, dosljednost i stalnost osoblja.				
2.3.b) Interakcije između djece	Dokazi za evaluaciju, izvori podataka	D	P	R
❖ Svako dijete se podržava u izgradnji i održavanju odnosa s drugom djecom i izgradnji osjećaja prihvaćenosti i pripadnosti skupini, osigurava se da djeca imaju stalne mogućnosti međusobnoga neformalnog komuniciranja.				
❖ Djeci se pružaju prilike da promišljaju u cilju razumijevanja svojih prava i odgovornosti i odgovornosti i prava drugih.				
❖ Odgojitelji potiču komunikaciju između djece, potiču djecu da pomažu jedni drugima, daju podršku svakome djetetu tijekom njihove interakcije s vršnjacima, u manjim ili većim skupinama. Pružaju se mogućnosti za aktivnosti malih i velikih skupina koje vode do suradnje, timskoga rada i zajedništva.				
❖ Odgojitelji daju kontinuiranu i planiranu podršku djetetu da se uključi u zajednicu svojih vršnjaka, nauče i poštivaju pravila ponašanja koja su zajedno dogovorili. Potiče djecu da mirno pregovaraju i rješavaju sukobe uz intervenciju odraslih i usmjeravanje samo kad je to potrebno.				

❖ Odgojitelji pravodobno i primjereno reagiraju na različita emocionalna stanja/izražavanja i specifične potrebe i reakcije svakoga djeteta.						
❖ Kod djece se potiče uvažavanje individualnosti i različitosti. Osigurava se da djeca imaju stalne mogućnosti prepoznavanja, prihvaćanja i uvažavanja sličnosti i razlika između sebe i drugih.						
❖ U skupini, između djece, njeguju se pozitivni odnosi, suradnja, empatija i razvija se međusobno povjerenje. Djeci se pruža podrška i mogućnost da razviju socijalne vještine i sklonosti kako bi uspostavili, razvijali i unaprjeđivali vršnjačke odnose.						
❖ Kreira se poticajno okruženje u kojemu su djeca ljubazna jedna prema drugima u djelima i riječima. Gradi se klima u kojoj djeca poznaju granice i očekivanja; nijedno dijete se ne ismijava, ne omalovažava, ne zlostavlja ili ignorira.						
❖ Odgojitelji planiraju aktivnosti i osiguravaju prilike za interakcije djece s djecom različitih skupina i uzrasta (druženje između skupina) te ostalim osobljem ustanove.						
❖ Interakcije među djecom potiču se korištenjem iskustava učenja koja uključuju kooperativnu igru, rješavanje sukoba i interakciju u velikim i malim skupinama, skupinama sličnih zanimanja i djecom različitih uzrasta.						
STANDARD 2.4. Kontinuirano provođenje integriranoga procesa koji spaja planiranje, organiziranje okruženja za učenje i igru, praćenje, dokumentiranje i reflektiranje odgojno-obrazovnog procesa. (Pogledati u Prilogu 7).		Deskriptor				
		Dosljedno	Ponekad	Rijetko		
POKAZATELJI		Dokazi za evaluaciju, izvori podataka		D	P	R
❖ U različitim planovima odgojitelja i stručnih suradnika (etapni, procesni, dnevni planovi...) vidljiva je usklađenost dnevnih aktivnosti s uzrasnim obilježjima i individualnim potrebama djece gdje se potencira učenje kroz životna iskustva i primjenu raznovrsnih oblika i metoda rada (projektni rad, istraživanja i slično).						
❖ Kurikul je osmišljen tako što uključuje iskustva vezana uz socijalni, emocionalni, intelektualni, jezični, kreativni i tjelesni razvoj djeteta.						
❖ Kurikulom se uspostavlja dvosmjerna komunikacija između obiteljskoga okruženja i vrtića tako da se porodični kontekst i događaji uzimaju u obzir u planiranju djetetovog dana, a vrtićka iskustva komuniciraju i povezuju s porodičnim situacijama ili prilikama.						
❖ Odgojitelj prilagođava i usklađuje godišnji plan s rezultatima praćenja razvoja i učenja djece.						
❖ Proces planiranja zasniva se na načelima individualizacije i diferencijacije, raznolikosti, autonomnosti odgojitelja da odgovori na individualne potrebe svakoga djeteta ponaosob i odgojno-obrazovne skupine u cjelini.						

❖ Odgojitelj dnevni plan strukturira tako da osigurava uravnoteženost statičnih i dinamičnih aktivnosti te aktivnosti koje iniciraju djeca i odgojitelji.				
❖ Pedagoška dokumentacija usklađena je s važećim zakonskim i podzakonskim aktima.				
❖ Pedagoška dokumentacija je smislena i zasniva se na realnome procesu (što znači da prati proces) koji se odvija u odgojno-obrazovnoj skupini.				
❖ Odgojitelji prate cjeloviti razvoj djeteta i napredovanje djece u skupini, o čemu vode i dokumentaciju.				
❖ Osnovni temelj procesa planiranja je kontinuirana i sustavna refleksija o učenju djece i razvoju (individue i odgojno-obrazovne skupine) i ona je vidljiva iz pedagoške dokumentacije koju vode odgojitelji.				
❖ Akcijska i druga istraživanja praktičara sastavni su dio procesa planiranja odgojno-obrazovnoga procesa.				
❖ U predškolskoj ustanovi periodično se provodi procjena napredovanja djece, zasnovana na opservaciji, praćenju djece i uvidom u portfolije djece.				
STANDARD 2.5.		Deskriptor		
Tranzicije – prijelazi. Predškolska ustanova ima jasan plan upisa djece i kontinuirano i sustavno djeluje na adaptaciju i lakši prijelaz djece iz jednoga sustava u drugi (obitelj – jaslice ili vrtić – osnovna škola).		Dosljedn	Ponekad	Rijetko
POKAZATELJI		Dokazi za evaluaciju, izvori podataka		D P R
❖ Predškolska ustanova gradi okružje u kome će se svako dijete i roditelj osjećati dobrodošlo.				
❖ Izrađuje se plan upisa djece za iduću pedagošku godinu, transparentan je i dostupan u lokalnoj zajednici (web stranica predškolske ustanove, javna glasila ...).				
❖ Natječaj/oglasi za upis djece u predškolsku ustanovu se objavljuju javno.				
❖ Izrađeni su transparentni kriteriji za prijam djece i prednosti tijekom upisa u predškolsku ustanovu, dostupni su javnosti.				
❖ Plan i način adaptacije djeteta pravi se u suradnji s roditeljima i prilagođava se svakome djetetu individualno.				
❖ Odgojitelji zajedno sa stručnim suradnicima, uz suradnju s obiteljima djece, djeluju planski na adaptaciji tijekom procesa prelaska djece iz jednoga sustava u drugi (iz obiteljskoga doma u jaslice ili vrtić, iz jedne skupine u drugu, iz vrtića u osnovnu školu).				
❖ Ustanova olakšava prijelaze djeci i obiteljima dijeljenjem relevantnih informacija i tiskanih i videomaterijala, dijeljenjem iskustava drugih obitelji i odgojitelja, preporukom relevantne literature te organizacijom različitih aktivnosti za obitelji i djecu.				

❖ Ustanova surađuje s relevantnim profesionalcima i osobljem u zajednici po pitanju rješavanja tranzicijskih potreba djece s invaliditetom i/ili djece s poteškoćama u razvoju.			
❖ Poštivaju se procedure i etička načela otvorene komunikacije i suradnje s uključenim profesionalcima i razinama sustava tijekom prijelaza, održava se postupak povjerljivosti i sudjeluje u uspostavljanju i primjeni sustava za sigurno i odgovorno dijeljenje informacija o djeci i obiteljima.			
❖ Predškolska ustanova sudjeluje u zajedničkom finansiranju prilika i mogućnosti profesionalnoga razvoja osoblja u svezi s prijelazima za djecu i obitelji.			
STANDARD 2.6. Inkluzija, individualizirani programi, specijalizirani programi. Provođe se individualizirani i specijalizirani razvojni programi sukladno potrebama djece i obitelji.		Deskriptor	
POKAZATELJI		Dokazi za evaluaciju, izvori podataka	
❖ Politike i prakse programa ustanove podržavaju uključivanje djece s poteškoćama i posebnim zdravstvenim potrebama vodeći se najboljim interesom djeteta.			
❖ Predškolska ustanova koristi odgovarajuće alate za procjenu u cilju pomoći pri identifikaciji djece koja mogu zahtijevati dodatne specijalizirane programe i intervencije.			
❖ Zahtijeva se od stručnoga osoblja suradnja s roditeljima/ članovima obitelji u osmišljavanju odgovarajućih planova procjene i/ili intervencije u ranoj fazi kada dijete ima poteškoća u ponašanju, socijalnoj interakciji, prijelazu i/ili s napretkom u razvoju/učenju.			
❖ Stručni tim izrađuje individualizirane planove razvoja i učenja uključene djece s poteškoćama u razvoju ¹⁶ i darovite djece u čijoj izradi sudjeluju stručni suradnici, odgojitelji, roditelji i drugi profesionalci iz zajednice čije usluge i podršku dijete i obitelj koriste te je osigurano praćenje napredovanja djece za koju je izrađen plan.			
❖ Angažira se dovoljan broj stručnoga kadra i asistenata za provedbu, praćenje i evaluaciju organiziranih programa i evaluaciju utjecaja na dijete i skupinu.			

¹⁶Djeca s poteškoćama u razvoju – djeca s urođenim ili stečenim stanjima organizma koja prema svojoj prirodi zahtijevaju poseban stručni pristup kako bi se omogućilo izražavanje i razvoj sačuvanih sposobnosti, a time i što kvalitetniji život. U djecu s poteškoćama u razvoju ubrajaju se: djeca oštećenoga vida, djeca oštećenoga sluha, djeca s poremećajima govorno-glasovne komunikacije, djeca s promjenama u osobnosti uvjetovanih organski ili psihozom, djeca s poremećajima u ponašanju, djeca s motoričkim oštećenjima, djeca sa smanjenim intelektualnim sposobnostima, djeca s autizmom i u autističnom spektru, djeca s ADHD-om i drugim neurorazvojnim teškoćama, djeca s kombiniranim smetnjama, djeca sa zdravstvenim poteškoćama i neurološkim oštećenjima (dijabetes, astma, bolesti srca, alergije, epilepsija i sl.). (Standardi kvalitete rada psihologa, APOSO, 2020.)

❖ Organiziraju se edukativne radionice za djecu i roditelje/obitelji u cilju jačanja roditeljskih kompetencija.				
❖ Ustanova raspolaže znanjem, alatima i instrumentima za provedbu opservacije i procjene usvojenosti razvojnih vještina kod djeteta.				
❖ Nude se posebni i specijalizirani programi na osnovi ispitanih potreba djece i roditelja i mogućnosti osiguranja kapaciteta i resursa neophodnih za provođenje programa.				
❖ Prostor i prilaz prostorima je prilagođen potrebama djece s poteškoćama u razvoju.				
❖ Osigurava se stručna podrška obitelji djeteta s poteškoćama u razvoju.				
❖ Osoblje se osposobljava i podržava u osiguravanju uvjeta ili pružanju preporuka za potrebne usluge.				
❖ Smanjuje se broj djece u odgojno-obrazovnoj skupini ukoliko u skupini borave djeca s poteškoćama u razvoju sukladno pedagoškim standardima i normativima.				
❖ Predškolska ustanova u suradnji s društvenom zajednicom sudjeluje u osiguranju prilika i mogućnosti profesionalnoga razvoja osoblja u cilju stvaranja inkluzivnoga društva i uključivanja u inkluzivne tokove društva.				
❖ Osiguravaju se mogućnosti usavršavanja i realizacije različitih vrsta i oblika razmjene znanja i informacija između stručnih suradnika, odgojitelja, drugoga osoblja i obitelji u oblasti ranoga prepoznavanja rizika, odstupanja od tipičnoga razvoja djeteta i važnosti rane stimulacije i intervencije te se pruža podrška pri izradi individualnih/individualiziranih razvojnih programa.				

Predškolski odgoj i obrazovanje – osnaživanje djeteta da se razvije do svojih optimuma kroz procese ranoga učenja i formiranja ličnosti djeteta od rođenja do polaska u školu koji se odvija u svim okruženjima u kojima dijete živi. Institucionalni predškolski odgoj i obrazovanje jeste sastavni dio odgojno-obrazovnih sustava. On je prvi, poseban i specifičan stupanj odgojno-obrazovnih sustava koji se bavi odgojem i obrazovanjem djece, a temelji se na načelu najboljeg interesa djeteta. Obveza nadležnih obrazovnih vlasti jest osigurati pristup svim razinama odgoja i obrazovanja kako bi osigurali ostvarivanje prava na obrazovanje (*Smjernice za implementaciju zajedničke jezgre, 2021., str. 5*).

Holistički odgoj i obrazovanje podrazumijeva razvojnu psihologiju i teorijske uvide u procese učenja djeteta. Osim razvoja djetetovih emocionalnih, socijalnih, kognitivnih vještina, od posebne je važnosti i formiranje vlastitoga identiteta i razvoja samopouzdanja. Sadržaji trebaju biti situacijski uklopljeni u autentične, svakodnevne situacije kao sastavni dio sveukupnoga odgojno-obrazovnog procesa.

Odgoj i obrazovanje usmjereno na dijete - poštivanje prava svakoga djeteta, veće uvažavanje važnosti ranoga djetinjstva i ulaganje u djecu u zajednici.

Institucionalni predškolski odgoj i obrazovanje – odgojno-obrazovni proces koji se sustavno i intencionalno provodi u institucionalnome kontekstu dječijega vrtića, odnosno predškolske ustanove. Uvjetovan je ciljevima, načelima, funkcijama, kurikulumom, pedagoško-metodičkim smjernicama organizacije odgojno-obrazovnoga procesa, specifičnostima uzrasta djece, načinom inicijalnoga obrazovanja odgojitelja i stručnih suradnika i njihovim profesionalnim usavršavanjem, pedagoškom tradicijom i drugim čimbenicima. Kao sveobuhvatan kontinuirani proces realizira se unutar sustava obrazovanja jedne zemlje i kao takav reguliran je zakonskom legislativom. Obično se organizira u dva podsustava: rani odgoj, njega i obrazovanje za djecu od 6 mjeseci do tri godine života (organizacijskoga naziva jaslice) i predškolski odgoj, njega i obrazovanje za djecu u uzrastu od tri godine života do polaska u školu. Može imati različite modele organizacije u odnosu na trajanje i namjenu: cjelodnevni predškolski program, te program u skraćenome djelovanju, primjerice program predškolskoga odgoja i obrazovanja u godini pred polazak u školu.

Ciljevi predškolskoga odgoja i obrazovanja – manje ili više idealno predstavljeni iskazi o tomu kakva se ličnost djeteta u ranome djetinjstvu kroz odgoj želi razviti i formirati kod svakoga člana zajednice ovoga uzrasta. Usmjerava izbor kurikulske pristupa, oblika, metoda, sadržaja i sredstava odgojno-obrazovnoga rada. Predstavlja smjernicu ka kojoj se usmjerava organizacija sustava predškolskoga odgoja i obrazovanja i mreže predškolskih ustanova u jednome društvu.

Vrijednosti – sustav univerzalnih i općevažećih i relativno trajnih formi kojima se označava vjerovanje unutar jedne zajednice i čovječanstva u cjelini, o tomu šta je valjano, ispravno, dobro, poželjno, korisno, odnosno nepoželjno i nekorisno. Predstavljaju temeljni sustav univerzalnih i općevažećih vrijednosti sustava ciljeva odgoja i obrazovanja i postulate na kojima se temelje načela u procesu odgoja i obrazovanja. Definirane vrijednosti su: Vrijednosti ranoga djetinjstva, Uvažavanje i humanost, Participacija djece, Održivost, Holistički pristup djeci, Uvažavanje i raznolikost, Jednakost u pristupu odgoju i obrazovanju i Inkluzivni pristup (*Smernice za implementaciju zajedničke jezgre, 2021, str. 5*).

Rano učenje – proces koji započinje rođenjem djeteta, iako postoje podatci znanstvenih istraživanja koji ukazuju da se proces učenja događa tijekom intrauterinoga razvoja. Predstavlja proces stjecanja iskustava, njihovoga bogaćenja, uobličavanja i građenja u sustave znanja uspostavljanjem aktivnih odnosa s osobama u neposrednom i širem okruženju i djelovanjem na predmetima i simboličkim sustavima. Kroz životna iskustva djece i bliske emotivno podržavajuće relacije i responzivne odgovore socijalnoga okruženja (majka, roditelji, braća, sestre, odgojitelji i drugi), uključeno u svjesne i nesvjesne

procesu učenja koji mogu biti neposredni i izazvani unutarnjim razvojnim potrebama i motivima za spoznajom, kao i izazvani, potaknuti, oblikovani i uređeni okruženjem i djelovanjem institucionalnoga odgoja i obrazovanja (predškolskoga kurikula), dijete razvija pojam o sebi, drugima i svijetu koji ga okružuje. Rano učenje potiče sve snage djeteta uključujući kognitivne, emocionalne, tjelesne, socijalne snage, razvoj govora i poticanje komunikacije i pokretanje stvaralačke snage.

Ciljevi učenja i poučavanja – predstavljaju dio sveukupnoga procesa odgoja i obrazovanja i kao takvi predstavljaju jedno od fundamentalnih pedagoških pitanja. Odnose se, istodobno, „na prirodu i suštinu čovjeka i njegovoga očovječenja, na prirodu i suštinu društva i njegove strukture“ (Savićević, 2002, prema Milutinović, 2007, str. 376). Dvojakost ciljeva učenja i poučavanja ima utjecaj na njovo široko postavljanje u vidu općih ciljeva obrazovanja koji imaju ulogu referentnoga okvira, koordinacije i regulacije u sustavu obrazovanja usmjeravajući proces odgoja i obrazovanja ka određenim pedagoškim strategijama poučavanja i drugim elementima. S druge strane, osoba postavlja svoje ciljeve učenja i tada oni predstavljaju sastavni dio izbora, motivacije, tijeka, stila učenja i procesa osobnoga rasta i razvoja te građenja sustava znanja, sustava vrijednosti i ličnosti konkretne osobe.

Vršnjačko učenje – dvostrana, uzajamna formalna ili neformalna aktivnost učenja i metodička strategija u kojoj nekoliko djece istoga ili sličnih uzrasta u ranome djetinjstvu dijele ideje i iskustva, razmjenjuju mišljenje, poučavaju jedni druge.

Aktivno učenje - metodički proces izgradnje znanja, stavova i vještina (kompetencija) kroz različite strategije u odgojno-obrazovnome procesu usmjerene k aktivnosti i aktivnome sudjelovanju djeteta kojim se u procesu učenja naglašava istraživanje, otkrivanje, promatranje, analiza i sinteza, evaluacija, rasprava i drugi mentalni procesi. Orijentirano je ka postavljanju problema te aktivnome traženju različitih mogućnosti tijekom rješavanja problema i problemskih situacija individualno ili u timovima.

Kurikul – predstavlja smjernice za odgojitelje, predškolske ustanove, obrazovni sustav i društvo u cjelini kojim se planira i programira odgojno-obrazovni proces, oblikuju metodičke strategije neophodne za poučavanje i učenje kako bi se osigurao svakome djetetu pristup jednake razine kvalitete institucionalnoga odgojno-obrazovnog procesa tijekom određenoga uzrasta. Sadržava ciljeve, sadržaje poučavanja i učenja, odnosno ishode i standarde znanja, metodičke smjernice, načine procjenjivanja učinkovitosti.

Razvojna područja – predstavljaju aspekte dječijega razvoja definirane u kurikulumu i odnose se na kognitivni, socijalni, emocionalni, tjelesni, govorni, stvaralački i psihički razvoj djeteta od rođenja do uzrasta pred polazak u školu. U odgojno-obrazovnome radu pristupa im se integrirano i cjelovito.

Integrirani kurikulum – pristup kojim predškolski kurikulum integrira njegu, odgoj i obrazovanje, planirane aktivnosti i neposredne interakcije tijekom institucionalnoga odgojno-obrazovnog procesa. Predstavlja zahtjev da se integriraju i smisleno ujedine iskustva djece kroz raznovrsne aktivnosti, igru i učenje, njihova osobna iskustva i sadržaje obrazovanja. Integriran predškolski kurikulum djeluje cjelovito prateći cjelovitost razvoja djeteta i njegovoga učenja te je zasnovan na planiranju koje spaja različite aktivnosti iz svih razvojnih područja predškolskoga programa u cjeloviti proces.

Otvoreni kurikulum – određuje kurikulum kao okvir, odnosno strukturu predškolskoga programa koji potiče dijete na učenje i razvoj tijekom institucionalnoga odgoja i obrazovanja kroz izbor, aktivno sudjelovanje i raznovrsnost interakcija s drugom djecom i odraslima. Usmjerava se ka inicijativi djeteta/djece i odgojitelja. U pristupu otvorenoga kurikula njeguje se i potiče sposobnost djeteta da pravi izbore između različitih obrazovnih mogućnosti koji se nude kroz aktivnosti, oblikovanje okružja i izgradnju pedagoške klime poticajne za učenje i istraživanje što zahtijeva visoku razinu inicijative i angažiranosti odrasloga tijekom praćenja i

dokumentiranja odgojno-obrazovnog procesa i procesa učenja djece kao temelja cikličnog procesa planiranja predškolskoga programa.

Uzrasno primjerena razvojna praksa – je metodički pristup koji promovira primjeren razvoj i učenje svakoga djeteta tijekom institucionalnoga odgojno-obrazovnog procesa koji je utemeljen na poštivanju potencijala djeteta i njegovih interesa te primjeni igre tijekom učenja i poučavanja. Oblikujući povoljno okružje za učenje potiču se svi aspekti razvoja djeteta u cilju tjelesnoga, kognitivnog, socijalnog i emocionalnog blagostanja, a dijete se promatra kao vrijedan član zajednice koja uči.

Specijalizirani predškolski programi – programi koji se organiziraju u predškolskim ustanovama u cilju podrške i poticanja specifičnih potencijala djece utemeljenih na njihovim interesima, potrebama i sposobnostima. Mogu biti interesni programi koje vode posebno obučeni profesionalci, kao što su jezični, dramski, umjetnički, plesni, matematički, znanstveni, sportski programi, programi učenja stranih jezika, informatike i razvoja drugih vještina djece predškolskoga uzrasta. Mogu biti organizirani s posebnom namjerom podrške nadarenoj djeci ili djeci s poteškoćama u razvoju.

Područje približnog razvoja – u kontekstu predškolskoga odgoja i obrazovanja, „područje približnog razvoja“ koju je u teoriju uveo ruski psiholog Lav Vigotski definirajući je „kao udaljenost između aktualne razine razvoja koji se određuje neovisnim rješavanjem problema i razina potencijalnoga razvoja kroz rješavanje problema uz vođenje odrasloga ili suradnju sa spretnijim vršnjacima“ (Vygotsky, 1978, str. 86, navod Kilpatrick, 2010., str. 363), predstavlja programski i metodički pristup kojim odgojitelji iniciraju aktivnosti koje će djeci pomoći da kroz aktivnu ulogu postižu ono čemu samostalno još nisu dorasla. Sudjelovanjem i suradnjom s odgojiteljima i iskusnijim vršnjacima, djeca se u predškolskoj ustanovi uključuju u „zajednicu koja uči“, a predškolski kurikulum je svojevrsni medijator koji određuje zadatke koje pripadnici neke zajednice realiziraju kroz socijalnu interakciju, medijaciju i suradnju.

Ishodi – predstavljaju centralnu poziciju suvremenih predškolskih kurikula širom svijeta. Ishodima se definiraju razvojne promjene i postignuća djeteta u svim aspektima razvoja na određenim razinama uzrasta. To su konkretni ciljevi učenja i razvoja djeteta proizašli iz općenitih ciljeva predškolskoga odgoja i obrazovanja, prekretnica u psihofizičkom i mentalnom razvoju djece, strukturiranoga i za djecu prihvatljivoga naslijeđa do kojega je čovječanstvo došlo i sadržaja iz djetetovoga najužeg socijalnog okružja. Predstavljaju sve ono što predškolsko dijete zna, umije i može uraditi ili će moći uraditi uz iskusnijega vršnjaka ili odrasle osobe.

Igra – kompleksna ljudska aktivnost, na razini predškolskoga uzrasta vodeća/dominantna aktivnost koja se odlikuje kroz dobrovoljnost, slobodu izbora, unutrašnju motivaciju, dobro raspoloženje, neliteralnost i igrovni kontekst. Smatra se idealnim načinom učenja predškolske djece, u kojima se mobiliziraju sve njihove snage i pokreću procesi kao što su kreativnost, samostalnost, stjecanje iskustava, procesi spoznavanja svijeta u sebi i oko sebe. U kontekstu predškolskoga odgoja i obrazovanja, igra se integrira u predškolski kurikulum kao razvojno primjereno okružje za učenje i poučavanje. Odgojitelji, promatrajući dječiju igru i igrovne situacije, dolaze do spoznaje o zanimanjima djeteta, njegovim mogućnostima, znanjima i vještinama koje ugrađuju u odgojno-obrazovni proces kroz izbor ishoda i igrovni aktivnosti koje nadalje potiču dječije učenje inicirano tijekom igre. Na taj način, predškolski program iniciran igrom, razvija nadalje dječiju igru usmjeravajući dijete k aktivnostima, autentičnome angažmanu i sve bogatijim sadržajima učenja.

Poučavanje – sustavan i kontinuiran proces djelovanja odgojitelja u institucionalnome odgoju i obrazovanju u pravcu poticanja procesa učenja svakoga pojedinačnog djeteta i pedagoške skupine u cjelini, utemeljen na interakciji nekoliko važnih elemenata: dijete, osoba koja uči – okružje – sadržaji obrazovanja – odgojitelj. Odgojitelj koristi posebno birane strategije i metode poučavanja pridržavajući se načela metodologije te kroz različite pristupe planiranju odgojno-obrazovnog procesa stvara povoljne situacije za individualno učenje i učenje u skupinama u kraćemu i dužem

vremenskome razdoblju. Poučavanje je sastavni dio cikličnoga procesa *planiranja – organiziranja učenja - dokumentiranja – evaluacije*. U suvremenom predškolskom kurikulumu, posebna pozornost u procesu poučavanja pridaje se oblikovanju socijalnoga i materijalnog okružja, odnosno djelovanju okružja kao „trećega odgojitelja“.

Interakcije – u procesu odgoja i obrazovanja koji se odvija u predškolskim ustanovama djeca i odrasli ulaze u različite interakcije u kojima se međusobno upoznaju. Kroz interakciju, djeca grade osjećaj svoga identiteta i pripadnosti društvu u kome žive, razvijaju važne osobine ličnosti kao što su altruizam, empatija, osjećaj za perspektive drugih, oblikuju vještine socijalnoga prilagođavanja, prihvatanja i povezanosti, brigu za druge, a kroz druženje i međusobne odnose s drugom djecom i odraslima stječu životna iskustva koja postaju sastavni dio sustava znanja, dječijih teorija i pogleda na svijet. Suvremeni pristupi u predškolskome kurikulumu naglašavaju važnost pedagoškoga djelovanja, poučavanja i učenja kroz interakcije u igri i ostalih aktivnosti u dječijem vrtiću.

Planiranje i programiranje – integrirani kontinuirani proces kojim se oblikuje i sustvara predškolski kurikulum pedagoške skupine utemeljen na ishodima učenja i razvoja, tematskim oblastima i sadržajima koji omogućuju učenje i razvoj djece. Može biti dugoročno, srednjoročno (etapno) i kratkoročno (mikro) planiranje. Zasniva se na poštivanju općih pedagoških načela kojima se određuje njegova integrativnost, cjelovitost, postupnost i razvojnost, te metodičkih načela kojima se usmjerava ka poštivanju individualnosti svakoga djeteta ponaosob, poznavanju i praćenju potreba, interesa i mogućnosti svakoga djeteta, balansiranja inicijative i aktivnosti djece i odgojitelja, načelu djelovanja okružja kao „trećega odgojitelja“ te uključivanja igre u odgojno-obrazovni proces. Tijekom procesa planiranja odgojitelji uzimaju u obzir zastupljenost različitih vrsta aktivnosti djece i odraslih, kao što su aktivnosti učenja, učeće aktivnosti, slobodne aktivnosti, igre i igrovne aktivnosti, aktivnosti u objektu predškolske ustanove, u dvorištu i izvan predškolske ustanove i druge.

Tematsko planiranje – metodički pristup projektiranja odgojno-obrazovnih sadržaja u određenome vremenskom okviru koji se zasniva na izboru prigodne teme i njezine razrade na tematske oblasti, podteme i tematske jedinice. Izabrani ishodi učenja i razvoja integriraju se u tematski plan i predstavljaju temelj daljnjem izboru i organiziranju različitih vrsta aktivnosti, igrovnih aktivnosti, sadržaja, sredstava, igrovnoga i drugog materijala u izazove i situacije za učenje, istraživanje, eksperimentiranje i poučavanje.

Projektni pristup planiranju i poučavanju – predstavlja proces dubinskoga proučavanja i istraživanja određene teme koju biraju djeca ili se dogovaraju s odgojiteljima i stručnim suradnicima. Razlikuje se od tematskoga planiranja u odnosu na postupke planiranja i njegove realizacije (pogledati u Harris Helm i Katz, 2001.). Projektni pristup ima svoje posebnosti i faze. Projekt započinje izborom teme kroz prepoznate interese djeteta i traganjem za znanjima i pitanjima koje djeca o temi projekta imaju. Središnja aktivnost jeste istraživanje i igra, a proces planiranja i organiziranja aktivnosti istodobno je integriran s procesom dokumentiranja uz pomoć koga se vizualizuju dječiji putevi saznavanja u samostalo i u aktivnostima skupine u objektu vrtića i u lokalnoj zajednici uz pomoć različitih resursa i medija. Završna faza projekta jeste predstavljanje procesa i rezultata učenja koja služi i kao svojevrsni oblik evaluacije i refleksije.

Praćenje i procjenjivanje (Praćenje ishoda i formativno praćenje) – su povezani kontinuirani procesi kojima se dolazi do informacija o različitim aspektima odgojno-obrazovnoga procesa (izbor ishoda, metodičkih strategija, učinkovitost planiranja i sl.) i procesa napredovanja djece u predškolskome kurikulumu. Može biti formalno i neformalno, interno i eksterno. Formalno se vrši kroz primjenu pedagoške dokumentacije koja su, uglavnom, odredile obrazovne vlasti. Neformalno procjenjivanje organiziraju odgojitelji i stručni suradnici kroz refleksiju, rasprave, kontrolne popise, ankete, protokol promatranja, te kroz analizu portfolija, zapisa anegdota i drugih tehnika.

Individualizacija/diferencijacija – oblik podrške svakome djetetu ponaosob u odnosu na njegove potrebe obrazovanja koji podrazumijeva niz psihološko-pedagoških i metodičkih postupaka i aktivnosti, primjenu strategija poučavanja i učenja, metoda rada odgojitelja, sredstava i materijala za igru kojima su podržane. Suština je da „se stvore uvjeti za razvoj individualnih potencijala (...), ali da se pritom ne postavljaju identični zahtjevi svima i ne očekuju isti rezultati obrazovanja (Bojović, Mihajlović de Oliveira i Todorović, 2021., str. 64). To je način prilagođavanja načina rada odgojitelja i zahtjeva koji se postavljaju u odnosu na specifičnost potreba i ponašanja konkretnoga djeteta i odnose se na spol, mogućnosti i sposobnosti djeteta, stilove i tempo učenja, samostalnost djeteta, vrijeme koje je potrebno da se dosegne do određenoga ishoda, način kako dijete uči i slično. U cilju individualizacije i diferencijacije odgojitelji primjenjuju provjerene i učinkovite načine u izboru i pripremi aktivnosti učenja koje odgovaraju dostignutim razinama razvoja, mogućnostima i stilovima te prilagođavaju svoje postupke i metode rada.

Individualno prilagođen program (IPP) – predstavlja praksu predškolske ustanove u inkluzivnome odgoju i obrazovanju koja podrazumijeva suradnju i timsko djelovanje odgojitelja, stručnih suradnika i drugih profesionalaca tijekom njegove izrade, primjene, praćenja i procjenjivanja. IPP omogućuje da se odgojno-obrazovni proces prilagodi potrebama djeteta s poteškoćama u razvoju. IPP nije zamjena za cjeloviti razvojni predškolski kurikulum, nego je njegova dopuna u onim aspektima gdje je djetetu potrebna dodatna podrška u procesu učenja i razvoja. Kao dokument, određuje ciljeve i ishode učenja za dijete te metodičke strategije, metode i aktivnosti, kao i resurse, posebne mjere i podršku neophodnu kako bi ciljevi bili ostvareni. Uključuje roditelje kao partnere.

Oblici rada odgojitelja – predstavljaju osnovni metodički element odgojno-obrazovnoga procesa i određuju se kao sustavan, planski i konzistentno primijenjeni načini i forme organiziranja aktivnosti djece u odgojno-obrazovnome procesu u cilju poučavanja određenih obrazovnih sadržaja na osnovi izabranih ishoda predškolskoga kurikula. Uobičajeno se dijele na: oblik rada s cijelom skupinom (kolektivni oblik rada), individualni oblik rada, rad u parovima (tandem) i oblik rada u timovima (rad u manjim skupinama). Izbor oblika rada vezan je uz uzrast, potrebe i mogućnosti djece, ishode, tip aktivnosti (igra i učeće aktivnosti), sadržaj, raspoloživost i uređenost prostora i materijala.

Metodičke strategije i metode rada odgojitelja - predstavljaju osnovni metodički element odgojno-obrazovnoga procesa i poučavanja i određuju se kao sustavni, planski i konzistentno primijenjeni postupci ili način rada odgojitelja tijekom oblikovanja obrazovnih sadržaja i stvaranja situacija učenja u kojima poučavaju djecu ili potiču proces njihovoga aktivnog učenja. Metodičke strategije su dugoročniji postupci koji se ne vezuju isključivo uz jednu učeću aktivnost, nego objedinjuju cjelinu procesa učenja (metoda spoznavanja kroz praksu, rad na projektima, istraživačke, otkrivalačke i problemske metode, interaktivne metode, uključivanje digitalnih tehnologija u dječije aktivnosti i sl.), dok su metode konkretni postupci odgojitelja u tijeku organiziranja učeće aktivnosti (verbalna metoda, metoda pokazivanja, metoda praktičnih aktivnosti i druge). Izbor metodičkih strategija i metoda razlikuje se u odnosu na vrstu sadržaja, ishode, stupnjeva mentalnih procesa koje odgojitelj želi da podrži u tijeku poučavanja i podrazumijeva spretnost odgojitelja u njihovome izboru i kombiniranju.

Rutine – predstavljaju sastavni dio odgojno-obrazovnoga procesa i funkcioniranja predškolske ustanove. To su poznate, smislene i jasne aktivnosti, ponašanja i rituali kojima se uređuje boravak i život djece i odgojitelja u predškolskoj ustanovi. Uključuju vrijeme dolaska i odlaska djece iz predškolske ustanove, vrijeme objeda i spavanja, postupke tijekom održavanja higijene prostorije i osobne higijene i druge važne elemente boravka u ustanovi. Važne su za razvijanje svijesti o pripadanju, samostalnosti djeteta te predstavljaju formu socijalizacije. Za djecu, one moraju biti uspostavljene na način da ih razumiju, da su razvojno prilagođene i usklađene s načinom dječijega učenja.

Prijelazi između aktivnosti tijekom dana – vrijeme i postupci koje odgojitelji sustavno planiraju u dugoročnome smislu, kao što su raspored i smjena određenih vrsta aktivnosti djece i odraslih, boravak i aktivnosti na otvorenome, prelazak iz jednoga centra učenja u drugi i slično ili ih planiraju u hodu u odnosu na trenutačne potrebe i mogućnosti djece u pedagoškoj skupini. Sastavni su dio odgojno-obrazovnoga procesa i zasnivaju se na potrebi da se smjena aktivnosti i igara djece odvija sa što manje prekidanja i ometanja i na način da ih djeca razumiju, prihvate i usvoje kao svoje obrasce ponašanja.

Prijelazi – tranzicije iz jednoga u drugi sustav – predstavljaju prijelaze djece iz obitelji u predškolsku ustanovu i iz predškolske ustanove u osnovnu školu. Trebaju biti podržani dvosmjernom i otvorenom komunikacijom svih sudionika, postupnim i osmišljenim uključivanjem djece u novu zajednicu čime se ostvaruju osnovne pretpostavke za uspostavljanje kontinuiteta u odgoju i obrazovanju u najboljem interesu djeteta. Uključivanje djece u predškolsku ustanovu, a potom i osnovnu školu su veoma važni i osjetljivi događaji u životu djeteta i obitelji tijekom predškolskoga uzrasta.

3. OBLAST KVALITETE: OSOBLJE, ZAPOSLENICI PREDŠKOLSKE USTANOVE

STANDARD 3.1. Kvaliteta profesionalnih kompetencija osoblja. Kompetencije i kvalifikacije odgojitelja, stručnih suradnika i drugoga osoblja odražavaju se na kvalitetu funkcioniranja predškolske ustanove.		Deskriptor				
		Dosljedno	Ponekad	Rijetko		
POKAZATELJI		Dokazi za evaluaciju, izvori podataka		D	P	R
❖ Odgojno - obrazovni radnici i stručni suradnici ¹⁷ posjeduju kvalifikacije i ispunjavaju zahtjeve profesije koji su definirani i propisani službenim zakonskim i podzakonskim aktima te općim aktima predškolske ustanove.						
❖ Tehničko, pomoćno i administrativno osoblje predškolske ustanove posjeduje kvalifikacije i zadovoljava zahtjeve i propise koji su definirani službenim zakonskim i podzakonskim aktima te općim aktima predškolske ustanove.						
❖ Osoblje postupa sukladno definiranim poslovima i odgovornostima i specifičnostima radnoga mjesta.						
❖ Zaposlen i angažiran je propisan, dovoljan broj odgojno-obrazovnoga, administrativnog, pomoćnog i tehničkog osoblja, a koji je u skladan zakonskim i podzakonskim aktima i općim aktima ustanove.						
❖ Poštuju se i provode propisani pedagoški standardi i normativi po pitanju broja djece i broja odgojitelja u odgojnim skupinama te kvadrature prostora.						
❖ Odgojitelji i stručni suradnici u predškolskoj ustanovi su kvalificirani i kontinuirano se stručno usavršavaju, rade na samoevaluaciji, promišljanju i dokumentiraju osobne prakse te izradbi plana osobnoga profesionalnog razvoja.						
❖ Rad osoblja u predškolskoj ustanovi je dokumentiran u dosjeu djelatnika. Odgojitelji i stručni suradnici vode svoj profesionalni portfolioj.						

¹⁷ Okvirni zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju u Bosni i Hercegovini (2007.)

Članak 29. (Profil stručnjaka) (1.) Profil za obavljanje dužnosti odgojitelja definiran zajedničkom jezgrom programa za predškolski odgoj i obrazovanje, stupanj stručne spreme i ostalim uvjetima za obavljanje odgojiteljske dužnosti bliže je definiran standardima i normativima predškolskoga odgoja i obrazovanja. (2.) Različite programe predškolskoga odgoja i obrazovanja u javnome i privatnom sektoru realiziraju odgojitelji, specijalizirani stručnjaci različitih profila (pedagozi, specijalni pedagozi, logopedi, psiholozi, liječnici, socijalni radnici) s visokom stručnom spremom. (3.) Njegu i brigu o zaštiti i unaprjeđenju zdravlja djece uzrasta od šest mjeseci do pred polazak u školu realiziraju medicinski radnici sa završenim fakultetom, visokom ili srednjom medicinskom školom.

Članak 54. (Prijelazno razdoblje za uspostavljanje stručnih standarda) (1.) Stupanjem na snagu ovoga zakona, odgojitelji koji rade s djecom u odgojno-obrazovnome procesu moraju imati visoku stručnu spremu u oblasti predškolskoga odgoja. (2.) Odgojitelji koji imaju više od 20 godina radnoga staža s višom i srednjom školskom spremom mogu ostati u odgojno-obrazovnom procesu do odlaska u mirovinu. (3.) Prijelazno razdoblje za zaposlene s neodgovarajućom stručnom spremom regulirano je zakonom koji utvrde nadležne obrazovne vlasti.

❖ Potiče se profesionalnost, motiviranost, odgovornost, uzajamno poštivanje i suradnja između osoblja predškolske ustanove, vlada pozitivna klima.				
❖ Timski rad, suradnja i zajedničko učenje, otvorena komunikacija i kritička refleksija osnovni su postulati kojim se rukovode odgojitelji, stručni suradnici i drugo osoblje i vidljivi su tijekom različitih aktivnosti koje se provode u predškolskoj ustanovi.				
❖ Postoji jasan, transparentan mehanizam kojim se grade/primjenjuju/unaprjeđuju standardi struke i standardi kvalitete rada.				
❖ Stvaraju se uvjeti u osiguranju kontinuiteta boravka djece i odgojitelja u određenoj odgojno - obrazovnoj skupini (promjena se događa iz opravdanih razloga).				
❖ Predškolska ustanova ima stručna tijela koja se formiraju, djeluju i uvažavaju sukladno propisanom legislativom i politikom kvalitete.				
❖ U predškolskoj ustanovi se daje podrška i promovira rad strukovnih i stručnih organizacija i udruga koji imaju cilj promicati i jačati profesionalne kompetencije odgojitelja, stručnih suradnika i drugih (administrativnoga, pomoćnoga, tehničkog i dr.) osoblja.				
❖ Predškolska ustanova potiče razvoj profesionalnih kompetencija zaposlenih i opredijeljena je za stimulaciju i promoviranje odgojitelja koji su u svome radu posebno istaknuti (posebna priznanja, inovativnost, sudjelovanje u projektima i dr.), napreduju i stvaraju nove vrijednosti za predškolsku ustanovu i djelatnost.				
❖ Odgojitelji i stručni suradnici poznaju i poštuju Konvenciju o pravima djeteta i drugu međunarodnu legislativu vezanu uz zaštitu i ostvarivanje prava djeteta; djeluju sukladno profesionalnoj etici i održavaju visoke standarde etike i ponašanja prema djeci, roditeljima i kolegama.				
❖ Odgojitelji i stručni suradnici djeluju kao savjesni i odgovorni građani, promoviraju temeljne vrijednosti uključujući demokraciju, vladavinu prava, slobode pojedinca i uzajamno poštivanje, uvažavanje osoba različitoga socio - ekonomskog statusa, podrijetla, vjerske i nacionalne pripadnosti i dr.; modeliraju i poučavaju djecu temeljnim vrijednostima.				

STANDARD 3.2. Predškolska ustanova promovira, potiče i osigurava profesionalni razvoj osoblja. (Pogledati u Prilogu 7., Prilogu 8., Prilogu 9., Prilogu 10., Prilogu 11., Prilogu 12.)		Deskriptor		
		Dosljedno	Ponekad	Rijetko
POKAZATELJI		Dokazi za evaluaciju, izvori podataka		
❖ Izrađuje se godišnji plan profesionalnoga usavršavanja zasnovan na interesima i potrebama zaposlenih i predškolske ustanove.				
❖ Plan stručnoga usavršavanja odgojno-obrazovnih radnika i suradnika predviđa različite oblike i načine stručnoga usavršavanja i usmjeren je na unaprjeđenje kvalitete odgojno-obrazovnoga rada, profesionalnih kompetencija i cjeloživotnoga učenja.				
❖ Potiče se pokretanje različitih istraživanja praktičara (akcijska istraživanja) u funkciji unaprjeđenja/razvoja struke i profesionalnih kompetencija odgojitelja i stručnih suradnika.				
❖ Odgojiteljima i stručnim suradnicima osiguravaju prilike za usavršavanje kroz istraživanja, refleksiju, procjenjivanje i stalno nadograđivanje prakse kao i mogućnosti sudjelovanja u različitim radnim skupinama, okruglim stolovima, projektima i slično.				
❖ U predškolskoj ustanovi vodi se briga o mentalnome zdravlju zaposlenih; organiziraju se radionice, savjetovanja i seminari na temu profesionalnoga sagorijevanja, nošenja sa stresnim i kriznim situacijama i slično.				
❖ Samorefleksija se primjenjuje kao alat koji doprinosi razvoju kvalitete i osigurava kontinuirani proces promjene omogućujući članovima tima da bolje upoznaju sebe, osvijeste svoje slabe i jake strane kao i mogućnosti za razvoj kompetencija.				
❖ Stručna literatura i druge vrste stručnih resursa se koriste i planski obnavljaju kako bi se omogućilo stručno usavršavanje i profesionalni razvoj odgojitelja i stručnih suradnika.				

STANDARD 3.3. Primjenjuju se transparentne procedure zapošljavanja i angažiranja dovoljnoga broja kvalificiranoga stručnog odgojno – obrazovnog, administrativnog, tehničkog i pomoćnog osoblja (a u funkciji održavanja ili unaprjeđenja kvalitete).		Deskriptor		
		Posljedno	Ponekad	Rijetko
POKAZATELJI		Dokazi za evaluaciju, izvori podataka		
		D	P	R
❖ Prijam radnika je usklađen s važećom zakonskom regulativom (zakonskim i podzakonskim aktima i općim aktima ustanove).				
❖ Pripravnici koji se zapošljavaju u predškolskoj ustanovi ulaze u transparentan sustav podrške ustanove (pripravnički staž, mentorstvo) o čemu se vodi dokumentacija propisana legislativom i pravilnicima predškolske ustanove.				
❖ Predškolska ustanova može angažirati asistente i volontere sukladno važećim zakonskim i podzakonskim aktima. ¹⁸				
❖ Predškolska ustanova može angažirati osoblje kao suradnike u odgojno-obrazovnome radu koji rade pod nadzorom odgojitelja, radi održanja zakonski preporučenoga raspona broja djece na broj odraslih osoba ili asistente koji pružaju podršku djeci s poteškoćama u razvoju na osnovi opravdane potrebe sukladno zakonskim i podzakonskim aktima i općim aktima ustanove.				

¹⁸ Okvirni zakon o predškolskome odgoju i obrazovanju u Bosni i Hercegovini (2007.). Član 30. Asistenti i volonteri. U realizaciji programa odgojno-obrazovnoga rada mogu sudjelovati i osobe s visokom, višom i srednjom stručnom spremom odgojno-obrazovnoga i medicinskog smjera u ulozi asistenta i volontera.

STANDARD 3.4. Potiče se razvoj suradničkih odnosa na relacijama odgojitelj – odgojitelj, odgojitelj – stručni suradnik, odgojitelj, stručni suradnik – pomoćno i drugo osoblje. (Pogledati u Prilogu 7., Prilogu 8., Prilogu 9., Prilogu 10., Prilogu 11., Prilogu 12.).		Deskriptor		
		Dosljedno	Ponekad	Rijetko
POKAZATELJI	Dokazi za evaluaciju, izvori podataka	D	P	R
❖ Poticanje interakcije među odgojiteljima kroz individualne razgovore, savjetovanja, razmjenu iskustava i planiranje zajedničkih aktivnosti (u cilju bogaćenja znanja i stjecanja i razmjene iskustava).				
❖ Odgojitelji na razini skupine djeluju timski i postavljaju zajedničke ciljeve te donose zajedničke odluke koje su u najboljem interesu određene odgojno-obrazovne skupine.				
❖ Odgojitelji surađuju sa stručnim suradnicima kroz savjetovanja, stručna vijeća, edukacije te različite projekte.				
❖ Odgojitelji koriste znanja i resurse stručnih suradnika tijekom opservacije djece i izrade te donošenja individualiziranih programa.				
❖ Stručni suradnik pedagog, uz sve ostalo, ima ulogu promoviranja i podržavanja profesionalnoga razvoja i napredovanja odgojitelja te dijeli odgovornost za učinkovitost odgojno-obrazovnoga procesa u predškolskoj ustanovi.				
❖ Odgojitelji i stručni suradnici razvijaju pozitivne odnose s pomoćnim i drugim osobljem ukazujući na ulogu i važnost svakog pojedinca u izgradnji kvalitete rada predškolske ustanove.				
❖ Svi zaposlenici, osoblje (odgojno-obrazovno, tehničko i pomoćno, administrativno) zajednički djeluju i angažirani su u postizanju kvalitetnih pomaka u odgojno-obrazovnome radu.				
❖ Potiče se rad u timu, odnosno skupini ljudi s komplementarnim znanjima i vještinama u cilju ostvarivanja ciljeva za koje su zajednički odgovorni.				
❖ Svi članovi zajedno istražuju i unaprjeđuju sveukupan razvoj i napredak predškolske ustanove, kao i sam proces učenja, odgoja i obrazovanja što rezultira stvaranjem kvalitetnoga tima i razvoja suradničkih odnosa.				

Kvaliteta osoblja – određen je kvalifikacijom, motivacijom povoljnim radnim uvjetima, određenim brojem osoblja, te omjerom djece i odraslih i kontinuiranim usavršavanjem.

Odgojitelj – osoba koja je obrazovanjem stekla potrebne kvalifikacije za odgojno-obrazovni rad s djecom predškolskoga uzrasta, odnosno do pred polazak u školu. Posjeduje lične osobine i profesionalne kompetencije uz pomoć kojih organizuje kompleksan proces odgoja, njege i obrazovanja djece od šest mjeseci do polaska u školu.

Njegovatelj – osoba koja je obrazovanjem stekla potrebne kvalifikacije za poslove njege djece predškolskoga uzrasta i brige za zdravlje i psihofizičko blagostanje djece na uzrastu do tri godine.

Stručni suradnik u predškolskome odgoju i obrazovanju – osoba koja je obrazovanjem stekla potrebne kvalifikacije za obavljanje poslova koji proizilaze iz funkcija predškolske ustanove, a odnose se na odgojno-obrazovni proces, proces podrške psihofizičkome, kognitivnom i socijalnom blagostanju djece u predškolskoj ustanovi, stručne podrške odgojiteljima i podrške obitelji u poticanju odgovornoga roditeljstva. Stručni suradnik je dio tima predškolske ustanove i s odgojiteljima i s drugim stručnjacima djeluje u najboljem interesu djeteta i napretku predškolske ustanove. U predškolskoj ustanovi mogu biti zaposleni profesionalci iz više srodnih, humanističkih područja: pedagog, psiholog, socijalni radnik, defektolog (oligofrenolog, logoped i dr.), medicinski radnik, nutricionist i drugi stručnjaci, što je detaljnije određeno zakonskim okvirima.

Formalno obrazovanje i stjecanje kvalifikacija – odnosi se na zakonski određeni postupak stjecanja stručnih kvalifikacija i zvanja. Realizira se u visokoškolskim ustanovama sukladno akreditiranim nastavnim planom i programom za određenu profesiju.

Profesionalni razvoj – kontinuirani, dugoročni i planski proces u kojemu stručno lice (odgojitelj, pedagog, psiholog, socijalni radnik i drugi) podrškom i stručnom pomoći aktivno djeluje na proširivanju i daljnjem razvoju svojih profesionalnih i osobnih kompetencija. Profesionalni razvoj se odvija u ciklusima: inicijalno obrazovanje, pripravnčki staž, kontinuirano profesionalno usavršavanje.

Osobni plan profesionalnoga razvoja – sastavni element procesa formalnoga, neformalnog i informalnog profesionalnoga razvoja koji se odnosi na planiranje tijeka, vremenskoga okvira i drugih resursa neophodnih za realizaciju aktivnosti u cilju unaprjeđenja i proširivanja kompetencija, te analizu i procjenu njegove uspješnosti. Zasniva se na definiranju radnih i životnih ciljeva i zadataka, sagledavanju i projektiranju dostupnih resursa, vremena, stručne pomoći i neophodnih financijskih sredstava u realizaciji plana.

Stručno usavršavanje/Cjeloživotno učenje – je usavršavanje i osposobljavanje koje se realizira po završetku formalnoga obrazovanja i stjecanja kvalifikacija. Može biti regulirano u odnosu na zahtjeve vezane uz određenu profesiju (specijalizacija), a može biti određeno zakonskim okvirom kao i internim dokumentima i zahtjevima u odnosu na vrstu djelatnosti i poslova te ustanovu u kojoj je stručna osoba zaposlena. Stručno usavršavanje je neformalni i informalni oblik profesionalnoga razvoja, koji se realizira unutar programa i obuka gdje se razvijaju i proširuju specifične profesionalne i osobne kompetencije, a zasniva se na ideji cjeloživotnoga učenja, razvoja kroz iskustveno učenje i primjenom novih vještina i znanja u praksi.

Mentor – stručni savjetnik, kvalificiran i specijaliziran za neku stručnu oblast, voditelj, učitelj koji na svoga učenika prenosi iskustvo i znanje tijekom određenoga razdoblja osobnoga profesionalnog razvoja. Mentor ima vještine i znanja iz oblasti obrazovanja odraslih i komunikacijske vještine kako bi mogao realizirati program stručne podrške. Mentorstvo u djelatnosti predškolskoga odgoja i obrazovanja regulirano je zakonskom legislativom.

Pripravnik – početnik u struci, osoba/radnik na početku službe, koja se osposobljava za samostalan rad u struci za koju se školovala. Status i obveze pripravnika u djelatnosti predškolskoga odgoja i obrazovanja regulirane su zakonskom legislativom i određene procedurama. Nakon pripravnickoga staža, pripravnik polaže stručni ispit.

Volonter – osoba koja dobrovoljno i bez novčane naknade obavlja određenu službu, zbog osobnoga entuzijazma, stjecanja profesionalnoga iskustva, stručnoga usavršavanja ili stjecanja formalnih uvjeta neophodnih za radni staž.

Kvalifikacije – stečena akademska razina nakon uspješno završenoga studijskog programa koji dodjeljuje nadležna obrazovna ustanova (završen prvi ciklus studija, master struke, doktori znanosti). Kvalifikacije označavaju razinu profesionalnih kompetencija te raspon znanja i vještina neophodnih za obavljanje djelatnosti predškolskoga odgoja i obrazovanja.

Standard zanimanja (odgojitelj i stručni suradnik) - dokument u kojemu su jasno iskazani ključni poslovi i kompetencije potrebne za određeno zanimanje. Cilj standarda zanimanja je stvaranje detaljne slike o specifičnim vještinama i znanjima koja moraju posjedovati osobe određenoga zanimanja. Standard zanimanja jeste temelj za razvoj standarda kvalifikacija (definiranih ishoda učenja), ali i temelj za razvoj nastavnih planova i programa (NPP).

Standardi kvalitete rada predškolske ustanove - dokument u kojemu su definirana pravila, smjernice ili obilježja za funkcioniranje ustanove u cilju postizanja odgovarajuće razine uređenosti. Standardi označavaju utvrđenu mjeru ili mjerilo, pravilo, vrijednost kao uzori ili obrasci koji služe za usporedbu koje treba dostići. Standardi su najčešće propisani i utvrđeni zakonima ili drugim propisima koji reguliraju funkcioniranje i djelatnost predškolske ustanove. Najčešće predstavljaju ideal koji se ne može uvijek i/ili odmah dosegnuti, ali ukazuju na put ili pravac kojim se treba kretati kako bi bila unaprijeđena kvaliteta rada.

Kompetencije - dinamična kombinacija psihofizičkih, kognitivnih i metakognitivnih, emocionalnih i socijalnih vještina, znanja i razumijevanja koje osoba zna primjeniti u praksi i životu, a podrazumijeva samostalnost i odgovornost. Razvijaju se formalnim obrazovanjem i kroz životno iskustvo osobe te unutar neformalnoga i informalnoga obrazovanja.

Profesionalne kompetencije odgojitelja - znanja, vještine i sposobnosti za uspješno obavljanje djelatnosti odgoja i obrazovanja djece predškolskoga uzrasta. Za suvremeni predškolski odgoj i obrazovanje važne su sljedeće profesionalne kompetencije odgojitelja i stručnih suradnika: razumijevanje konstruktivističke filozofije odgoja i obrazovanja i temeljnih načela predškolstva, individualizacija i diferencijacija, kompetencije promatranja i praćenja djece sukladno rezultatima razvoja i učenja, kompetencije poticanja partnerstva s obitelji i lokalnom zajednicom, kompetencije vezane uz planiranje po načelima integriranoga kurikula, kompetencije izbora i primjene strategija podrške razvoju i učenju kroz igru, kompetencije za kreiranje okružja za razvoj i učenje kroz igru, komunikacijske kompetencije i vještine primjene kvalitetne/nenasilne komunikacije u odgoju, kompetencije za uvažavanje različitosti i demokratskih načela u odgoju i obrazovanju, kompetencije tinskoga rada i djelovanja, zainteresovanost i posvećenost za unaprjeđenje kvalitete i stalni profesionalni razvoj, kompetencije primjene digitalnih tehnologija u odgojno-obrazovnome procesu, te kompetencije neophodne za postupanje u odnosu na profesionalnu etiku i odgovornost.

Osobne kompetencije odgojitelja/dodatne vještine – specifična znanja, vještine, crte ličnosti i karaktera, te sposobnosti odgojitelja za uspješno obavljanje djelatnosti odgoja i obrazovanja djece predškolskoga uzrasta. Pored empatije, altruizma, motivacije, odgovornosti, pozitivnoga self-koncepta, realne slike o sebi i visokorazvijenih socio-komunikacijskih vještina, osobne kompetencije odgojitelja vezane su uz poznavanje stranih jezika, sviranje glazbenih instrumenata, sklonost umjetnosti (drama, slikanje, ples, pjesništvo i sl.), inovativnost i poduzetništvo, motivaciju za cjeloživotno učenje i druge.

Refleksija – promišljanje o vlastitoj profesionalnoj praksi i usmjeravanje promišljanja na vlastito djelovanje tumačenjem ponašanja u praksi, što rezultira podizanjem odgojnoga djelovanja na meta razinu (Šagud, 2006.). Može se realizovati na tri razine (Shon, 1990.; Šagud, 2006.): „refleksija u akciji“ – koja se događa tijekom same akcije, „refleksija na akciju“ – razumijevanje akcije nakon njene realizacije i „refleksija kao akcija“ – što se još naziva „znanje u akciji“, predstavlja intuitivno znanje o akciji.

Refleksivna praksa – odvija se kroz ciklus: planiranje (utvrđivanje problema, promišljanje o problemu i njegovo rješavanje; akcija (primjena planiranih strategija u cilju promjena); promatranje i reflektiranje o posljedicama uvedenih promjena. Posebno mjesto u refleksivnoj praksi odgojitelja zauzimaju samorefleksija i pretvaranje refleksivnoga procesa u refleksivnu praksu (Knight, 1996., prema Šagud, 2006.). Realiziraju se na tri razine: razumijevanje procesa na intelektualnoj razini; primjena teorije u praksi i procjena praktičnih posljedica i aspekata promjena.

Refleksivni praktičari – jedno od osnovnih obilježja suvremenoga odgojitelja i podrazumijeva djelovanje odgojitelja uz kontinuiranu refleksivnu praksu. Odgojitelji kontinuirano analiziraju osobnu praksu i unaprjeđuju svoje kompetencije kako bi dosegli i održali visoku razinu kvalitete u profesiji sukladno promjenjivim zahtjevima suvremenoga svijeta.

Poslodavac - fizička ili pravna osoba koja zapošljava radnika i za koju radnik u radnome odnosu obavlja određene poslove.

Stručni aktivni i vijeća - stručni tijela koja obavljaju stručnu funkciju u predškolskim ustanovama. Bave se pitanjima vezanim uz funkcioniranje odgojno-obrazovnoga rada. Formiranje, nadležnosti i način rada vijeća uređuje se zakonskom legislativom.

Stručno vijeće - su svi zaposleni odgojitelji i stručni suradnici u predškolskoj ustanovi kojim predsjedava ravnatelj. Bavi se pitanjima organizacije i rada ustanove, unaprjeđenjem njezinoga rada, te pitanjima kvalitete odgojno-obrazovnoga procesa što uključuje prijedlog godišnjega programa rada predškolske ustanove i druge važne dokumente od važnosti za funkcioniranje ustanove, praćenje i analiziranje primjene predškolskoga kurikula, partnerstva s obitelji i lokalnom zajednicom i drugo.

Stručni aktivni – formiraju se u predškolskoj ustanovi i sastoje se od odgojno-obrazovnih radnika (odgojitelji i stručni suradnici) na razini jednoga dječijeg vrtića ili po uzrasnim skupinama u kojima se realizira odgojno-obrazovni proces (jasličke, vrtićke i slično). Bave se uže stručnim pitanjima od važnosti za funkcioniranje odgojno-obrazovnoga procesa u dječjem vrtiću i pedagoškim skupinama (planiranje, primjena programa, dokumentiranje, evaluacija, napredovanje djece, planiranje i realizacija programa stručnoga usavršavanja i slično).

Timsko djelovanje/suradnja – zajednički rad koji se odnosi na odgojitelje, stručne suradnike i druge zaposlene u predškolskoj ustanovi, zasniva se na razvijanju i njegovanju zajedničkoga razumijevanja postavljenih ciljeva. Bazira se na suradnji, dijeljenju informacija, dogovoru, planiranju i podjeli odgovornosti među sudionicima tima.

4. OBLAST KVALITETE : UPRAVLJANJE, RUKOVOĐENJE I FINANCIRANJE

STANDARD 4.1. Stručno, profesionalno i demokratsko rukovođenje ustanovom ogleda su u njezinoj učinkovitosti i kvaliteti usluga koje pruža.		Deskriptor		
		Dosljedno	Ponekad	Rijetko
POKAZATELJI		Dokazi za evaluaciju, izvori podataka		
		D	P	R
❖	Ravnatelj je odgovoran za rukovođenje predškolskom ustanovom i za realizaciju njezinih programskih aktivnosti. ¹⁹			
❖	Predškolska ustanova je kontinuirano posvećena strateškome planiranju svoga razvoja i unaprjeđenju kvalitete.			
❖	Predškolska ustanova je posvećena izgradnji kulture kvalitete koja predstavlja zajednički cilj, a što se postiže uspostavom i dijeljenjem vizije i misije, vrijednosti i stavova svojstvenih ustanovi.			
❖	Svi zaposleni, djeca i roditelji uključeni su u procese razvoja predškolske ustanove.			
❖	Organizacijska struktura je definirana s procedurama i nositeljima odgovornosti sukladno zakonskim i podzakonskim aktima i općim aktima predškolske ustanove.			
❖	Predškolskom ustanovom upravlja upravni odbor u čijoj je nadležnosti rad ustanove sukladno važećim zakonskim i podzakonskim aktima i sukladno svojim ovlaštenjima.			
❖	Godišnje programe rada i izvješća o radu ustanove za proteklu godinu, na prijedlog stručnoga vijeća ustanove, usvaja upravni odbor predškolske ustanove i dostavlja do kraja rujna tekuće godine nadležnim obrazovnim vlastima i osnivaču na razmatranje i usvajanje. ²⁰			
❖	Upravni odbor odgovoran je za utvrđivanje i provođenje politike predškolske ustanove, općenito upravljanje predškolskom ustanovom i učinkovito korištenje kadrovskih i materijalnih potencijala. ²¹			
❖	Ravnatelj je dobar organizator, upoznat je s osnovnom djelatnošću i funkcijom ustanove, transparentno vodi sve poslove institucije iz svoje nadležnosti; posjeduje razvijenu emocionalnu inteligenciju (dobro i pravedno postupajući sa zaposlenicima, pohvaljuje i nagrađuje uspjehe i postignute rezultate, obveze i zadatke delegira pravedno i jasno, pravodobno ukazuje na pogreške i propuste, pokazuje emocionalnu stabilnost...) ²²			

¹⁹ Okvirni zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju u Bosni i Hercegovini, Članak 37.

²⁰ Okvirni zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju u Bosni i Hercegovini, Članak 27.

²¹ Okvirni zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju u Bosni i Hercegovini, Članak 36.

²² Pogledati u Prilogu 12.

❖ Usluge koje ustanova pruža podložne su stalnome unaprjeđenju kvalitete i stvaranju uvjeta za cjeloživotno učenje djece, odgojitelja, stručnih suradnika i ostaloga osoblja.				
❖ Ravnatelj potiče i osigurava pravedne uvjete za profesionalno usavršavanje i napredovanje stručnoga kadra i ostaloga osoblja.				
❖ Ravnatelj rukovodi organizacijskom strukturom ustanove i sposoban je razumjeti njihov utjecaj na kvalitetu prakse, usklađuje svoje djelovanje s odlikama tih struktura i potiče njihovo kvalitativno mijenjanje nabolje.				
❖ Ravnatelj pokazuje spremnost poticanja onih oblika profesionalnoga usavršavanja zaposlenih koji su u funkciji osnaživanja cjelovitoga shvaćanja prirode odgojno-obrazovnog procesa i koji su usmjereni na poticanje učenja cijele organizacije.				
❖ Gradi se kultura profesionalnoga učenja koja doprinosi razvoju vještina vođenja u svakodnevnoj praksi, kultura kontinuiranoga i istraživačkog karaktera koja osnažuje zajedničko učenje svih, uključujući i ravnatelja predškolske ustanove.				
STANDARD 4.2.		Deskriptor		
Upravljanje i rukovođenje temelji se na razvoju profesionalnih odnosa i timova, autonomiji odlučivanja, povećanju kolektivne odgovornosti, dijeljenju liderstva i uvažavanju profesije.		Posljedno	Ponekad	Rijetko
POKAZATELJI		Dokazi za evaluaciju, izvori podataka		
		D	P	R
❖ Rad stručnih službi, formiranje i funkcioniranje stručnih organa i timova, sukladno zakonskim, podzakonskim i općim aktima predškolske ustanove, zasniva se na uvažavanju i suradnji.				
❖ Ravnatelj uvažava mišljenje zaposlenih i ukazuje im povjerenje.				
❖ Ravnatelj pokazuje otvorenost za promjene, podržava inovativnost, sudjelovanje u projektima na svim razinama, primjerice na lokalnoj, regionalnoj, državnoj i međunarodnoj razini.				
❖ Ravnatelj je usmjeren na cjeloživotno učenje, radi na svome profesionalnom razvoju i razvoju kompetencija.				
❖ Ravnatelj uspješno surađuje s osnivačem ustanove i lokalnom zajednicom, obiteljima djece, drugim ustanovama i institucijama, poduzećima i poslovnim subjektima, ministarstvima, organizacijama civilnog društva, nevladinim organizacijama i svima onima koji na bilo koji način mogu doprinijeti funkcioniranju i unaprjeđenju rada predškolske ustanove.				
❖ Osoblje se profesionalno i odgovorno odnosi prema radu.				
❖ Profesionalne uloge i odgovornosti su jasno definirane u cilju učinkovitoga donošenja odluka i funkcioniranja ustanove.				

❖ Administrativno osoblje i službe djeluju sukladno zakonskoj legislativi, zakonskim smjernicama i općim aktima predškolske ustanove.				
❖ Osiguravaju se sredstva od osnivača i ista se koriste za potrebe organizacije sukladno zakonskim i podzakonskim aktima, u najboljem interesu ustanove i djece.				
❖ Uprava i rukovodstvo posvećeni su kontinuiranom unaprjeđenju uvjeta rada i poštivanja pedagoških standarda i normativa kao i svih odredbi iz oblasti radnoga prava.				
❖ Promovira se samoodgovornost pojedinaca, zajednička odgovornost i osjećaj odgovornosti svakoga člana tima prema timu i tima prema svakomu članu.				
❖ Ravnatelj prepoznaje i osnažuje djelovanje pojedinaca, timova i skupina koje rade na uvođenju pozitivnih promjena u cilju unaprjeđenja razvojnih kapaciteta zaposlenih ustanove.				
STANDARD 4.3. Financiranje djelatnosti i transparentnost rada ustanove.		Deskriptor		
		Dosljedno	Ponekad	Rijetko
POKAZATELJI	Dokazi za evaluaciju, izvori podataka	D	P	R
❖ Finansiranje djelatnosti je sukladno zakonskim i podzakonskim aktima i općim aktima predškolske ustanove.				
❖ Uprava predškolske ustanove poštuje procedure izrade finansijskog plana i izvješća o utrošenim sredstvima.				
❖ Ustanova osigurava sredstva potrebna za zapošljavanje kvalificiranog osoblja i pružanje aktivnosti na razvoju osoblja.				
❖ Nabava potrošnoga materijala i materijala za aktivnosti i igre djece zasnovana je na najboljem interesu djece, cjenovnoj pristupačnosti i zakonskim regulativama.				
❖ Nabava roba, radova i usluga provodi se sukladno važećim zakonskim i podzakonskim aktima.				
❖ Ustanova aktivno sudjeluje u iznalaženju dodatnih sredstava za poboljšanje uvjeta rada (sudjelovanje u javnim pozivima, domaćim i međunarodnim projektima...).				
❖ Ustanova surađuje s javnim i privatnim organizacijama, institucijama i obrazovnim ustanovama kako bi zadovoljila sveobuhvatne potrebe djece i obitelji u cilju pomoći jednih drugima u pružanju i unaprjeđenju usluga, osnaživanju resursa i jačanju zagovaranja.				
❖ S drugim institucijama, organizacijama i agencijama se kolaborativno i kooperativno sudjeluje u različitim društvenim inicijativama, programima i projektima kako bi pružanjem usluga ili preporuka zadovoljile i zagovarale šire potrebe osoblja, ustanove, djece i njihovih obitelji.				

STANDARD 4.4. Razvijen je sustav informiranja o aktivnostima i važnim pitanjima iz života i rada predškolske ustanove.		Deskriptor		
		Dosljedno	Ponekad	Rijetko
POKAZATELJI	Dokazi za evaluaciju, izvori podataka	D	P	R
❖ Promocija predškolske ustanove i njen ugled odraz su zajedničkoga angažiranja zaposlenih.				
❖ Sustav rada i djelovanja je transparentan, a sve važne informacije iz života i rada ustanove dostupne su zaposlenima, obiteljima, lokalnoj zajednici (oglasna ploča za zaposlene, oglasna ploča za roditelje, web site predškolske ustanove, nalozi na društvenim mrežama, You Tube kanal i sl.).				
❖ Izrađuju se adekvatni informativni i edukativni materijali koji su dostupni široj javnosti.				
❖ Predškolska ustanova djeluje sukladno zakonskim, podzakonskim aktima, pravilnicima i drugim aktima ustanove o tome kako, kada i na koji način se radi uvid u određenu dokumentaciju.				
❖ Svi podatci i videomaterijali su pažljivo čuvani i primjereno se razmjenjuju uz poštivanje povjerljivosti, primjerice definirani pravilnici o uporabi videonadzora i drugi akti sukladno zakonskoj regulativi.				
❖ Arhivska građa ustanove vodi se, čuva se i skladišti sukladno važećim zakonima, propisima i općim aktima ustanove.				

Obrazovna politika – odnosi se na pedagošku disciplinu koja se empirijski, analitički i normativno bavi strategijom razvoja odgoja, obrazovanja, sustava i školovanja u nekome području. Istodobno, dio je javne politike kojom se u društvu uređuje strategija razvoja obrazovanja s gledišta prioriteta sveukupnoga društvenog razvoja. Može biti usmjerena na neko konkretno područje ili na opću strategiju razvoja obrazovanja. Osmišljava i daje smjernice na duže vremensko razdoblje u određenome području sustava odgoja i obrazovanja.

Akcijski plan – dokument na temelju kojega se određuju prioritetni ciljevi, definiraju konkretni zadatci i mjere, te se projektiraju putevi, načini i aktivnosti kako da se oni dosegnu. To je sredstvo za planiranje i kontrolu kojim se identificiraju resursi i moguće prepreke u postizanju ciljeva, određuju se zadatci i jasne smjernice djelovanja u odnosu na mjesto, vrstu aktivnosti, vremenski okvir i zainteresirani koji će provoditi definirane ciljeve (mjere).

Mreža predškolskih ustanova – administrativno sredstvo kojim se definira broj i prostorni raspored predškolskih ustanova na određenome geografskom teritoriju u kojemu se obavlja djelatnost predškolskoga odgoja i obrazovanja te služi kao metodološki okvir za optimizaciju i upravljanje zasnovano na podacima i pokazateljima. Može uključiti sve predškolske ustanove bez obzira na karakter vlasništva, veličinu i pedagoške posebnosti (vrstu predškolskoga programa) i predstavlja bazu podataka za planiranje, praćenje, nadgledanje (monitoring), procjene trendova i drugih aspekata djelatnosti predškolskoga odgoja i obrazovanja. Uređena je zakonskom legislativom kojom su detaljnije određeni kriteriji evidencije mreže predškolskih ustanova.

Predškolske ustanove - su nositelji djelatnosti predškolskoga odgoja i obrazovanja sukladno planovima i programima čije zajedničke osnove propisuju nadležne obrazovne vlasti sukladno pedagoškim standardima i normativima za opremu, didaktička, zdravstveno-higijenska, estetska i druga sredstva. (izvor Okvirni zakon BiH). Mogu biti javne i privatne predškolske ustanove u kojima se primjenjuje cjeloviti razvojni program predškolskoga odgoja i obrazovanja, program odgoja i obrazovanja u godini pred polazak u školu, kao i drugi specijalizirani programi u odnosu na interes i potrebe djece, roditelja i zajednice. Predškolska ustanova ima niz kompleksnih funkcija koje se odnose na odgojno-obrazovnu djelatnost, dopunu obiteljskome odgoju, osiguravanje prehrane, njege, preventivno-zdravstvene zaštite i socijalne zaštite djece i njihovih obitelji. Kao sinonim koristi se termin „dječiji vrtić“.

Osnivač – domaće ili strano fizičko ili pravno lice (nadležne obrazovne vlasti, jedinica lokalne samouprave, vladine, nevladine i druge organizacije, gospodarstvenici i dr.) koja osiguravaju obvezne uvjete za osnivanje i rad predškolske ustanove sukladno načelima, standardima i normativima utvrđenim zakonom i ostalim uvjetima i kriterijima utvrđenim propisima u oblasti odgoja i obrazovanja.

Rukovoditelj / ravnatelj predškolske ustanove – rukovodi i zastupa ustanovu i odgovoran je za zakonitost rada i realizaciju njezinih programskih aktivnosti.

Upravni odbor - tijelo upravljanja u javnoj predškolskoj ustanovi i odgovoran je za utvrđivanje i provedbu politike predškolske ustanove, općenitoupravljanje predškolskom ustanovom i učinkovito korištenje kadrovskih i materijalnih mogućnosti. Formiranje, nadležnosti i način rada upravnoga odbora predškolske ustanove uređuje se zakonskom legislativom.

Misija - misija definira razloge postojanja predškolske ustanove. Predstavlja temeljni okvir poslovanja i razvoja te njezine osnovne zadatke i uloge. Određena je svrhom postojanja, ulogama, ciljevima predškolskoga odgoja i obrazovanja, strategijom djelovanja, interesima i potrebama njezinih korisnika (djece, obitelji, zajednice, odgojno-obrazovnih radnika, menagmenta i drugih).

Vizija – zamisao određenoga budućeg stanja i događaja. Jasno i privlačno postavljena projekcija kao dugoročan, racionalan i emotivan cilj, vizija ukazuje na pravac razvoja i kuda se kreće predškolska ustanova.

Zajedničke vrijednosti/ciljevi - ciljevi predškolske ustanove definiraju prioritete i željena buduća stanja i rezultate predškolske ustanove koji se nastoje realizirati kroz planske, svrsishodne i organizirane aktivnosti i akcije u određenome vremenskom radoblju. Kao pokretači aktivnosti, ciljevi su temelj planova, procesa praćenja njihove realizacije i procjene učinkovitosti poduzetih aktivnosti. Mogu biti kratkoročni, srednjoročni i dugoročni.

Strategija – način kako će se postavljeni ciljevi ostvariti.

Strateško planiranje – alat uspješnoga vođenja predškolske ustanove kojim se izrađuju i provode planovi njezinoga razvoja, donose odluke i pokreću aktivnosti u cilju postizanja definiranih ciljeva. Sustavan, planiran, kontinuiran i transparentan proces upravljanja promjenama koji se realizira u određenim fazama: izrada misije i vizije, analiza i sagledavanje postojećega stanja i razina razvoja ustanove, postavljanje ciljeva, akcionih planova i odluka o strategijama djelovanja, monitoringa i procjene učinkovitosti.

Razvojni plan ustanove – alat kontinuiranoga procesa razvojnog planiranja predškolske ustanove kojima se upravljaju promjene i unaprjeđuje kvaliteta u svim segmentima rada i funkcioniranja. Zasniva se na prepoznavanju potreba svih aktera i osmišljavanju načina njihovog zadovoljavanja. Povezan je s izradom misije i vizije predškolske ustanove, postavljanjem ciljeva i izbora strategija razvoja u određenome vremenskom okviru. Donosi se uz sudjelovanje svih aktera i poštivanjem demokratskih načina odlučivanja. Razvojni plan ustanove sadržava izvješća o postupcima samoevaluacije i drugih analiza (SWOT) kojima se identificiraju prednosti i ograničenja u realizaciji, postavljaju ciljevi, vrijednosti i prioriteti u oblasti u kojoj se žele postići promjene, a rukovodeći se definiranim standardima kvalitete rada predškolske ustanove.

Planiranje upisa djece u predškolsku ustanovu – sukladno internim aktima predškolske ustanove i projekcijama broja djece u lokalnoj zajednici, predškolska ustanova i nadležne vlasti donose odluke o broju i načinu upisa djece u iduću radnu godinu. Upis djece je javno objavljen i transparentan postupak, uređen zakonskom i podzakonskom legislativom.

Vođenje - stručno, profesionalno i demokratsko vođenje predškolske ustanove i u ustanovi, koje je utemeljeno na poštivanju načela autonomije odlučivanja, dijeljenju liderstva, povećanju kolektivne odgovornosti, promociji samoodgovornosti, kontinuiranome povećanju motivacije za rad. Vođenje se (prema Slunjski, 2019., str. 3) temelji na pretpostavci da svi uključeni u odgojno-obrazovni proces imaju mogućnost doprinosa ostvarivanju zajedničke vizije ustanovesukladno svojim sposobnostima, ulogom i trenutačnom pozicijom (ravnatelj - stručni suradnici – odgojitelji – djeca – roditelji).

5. OBLAST KVALITETE: IZGRADNJA PARTNERSTVA

STANDARD 5.1. Ustanova je posvećena izgradnji i njegovanju partnerstva u cilju podrške dobrobiti, učenju i razvoju svakoga djeteta ponaosob.		Deskriptor		
		Dosljedno	Ponekad	Rijetko
POKAZATELJI		Dokazi za evaluaciju, izvori podataka		
		D	P	R
❖	Predškolska ustanova poduzima aktivnu ulogu u javnim politikama protiv nasilja, diskriminacije i stigmatizacije.			
❖	Postoji jasna politika i plan aktivnosti na medijskom promoviranju rada predškolske ustanove i senzibilizacije zajednice na važnost odgoja i obrazovanja u ranome djetinjstvu.			
❖	Ustanova razvija partnerstvo s roditeljima i lokalnom zajednicom i pruža mogućnost djeci, obiteljima, odgojiteljima i drugim zaposlenim za iskazivanje prijedloga, inicijativa, sugestija.			
❖	Uspostavljena je suradnja s roditeljima/starateljima kroz roditeljske sastanke, individualne razgovore, radionice, predavanja, savjetovanja i slično.			
❖	Obitelji djece su zaštićene u smislu privatnosti i povjerljivosti informacija koje dobivaju i pružaju ustanovi. Postoje jasna etička načela djelovanja osoblja u suradnji i izgradnji partnerstva s obiteljima.			
❖	Godišnjim planom rada ustanove predviđena je realizacija programa jačanja roditeljskih kompetencija.			
❖	U aktivnostima koje odgojitelji i stručni suradnici planiraju, predviđene su inicijative za poticanje i razvijanje roditeljskih kompetencija za odgovorno roditeljstvo i učenje djece u obiteljskom okružju.			
❖	Aktivnosti suradnje i izgradnje partnerstva se kontinuirano i sustavno planiraju i zasnivaju na aktualnim potrebama, mogućnostima i interesima roditelja/staratelja i obitelji.			
❖	Obitelji se osjećaju dobrodošlo u iznošenju svojih prijedloga i sugestija u radu ustanove i prihvaćeni su kao partneri i kao konstruktivni, dobronamjerni kritičari.			
❖	Obitelji djece sudjeluju u raznim aktivnostima i projektima ustanove sukladno svojim mogućnostima i u dogovoru s predstavnicima ustanove.			
❖	Predškolska ustanova ima jasno definiranu viziju u kojoj se ističe profesionalno i stručno mišljenje osoblja, uz uvažavanje mišljenja i stavova roditelja.			

STANDARD 5.2. Predškolska ustanova uključuje aktivno roditelje/staratelje i obitelji u svoj rad.		Deskriptor		
		Dosljedno	Ponekad	Rijetko
POKAZATELJI		Dokazi za evaluaciju, izvori podataka		
		D	P	R
❖ Roditelji/staratelji su aktivni i prihvaćeni kao partneri u timovima u različitim zajedničkim aktivnostima koje organizira ustanova (volontiranje, rasprave, seminari, radionice, aktivnosti promocije, priredbe, izleti, radne akcije i dr.).				
❖ Roditelji/staratelji su smisleno i uz poštivanje prava glasa uključeni u procese donošenja odluka.				
❖ Ustanova ima obvezu pomoći organizaciji i djelovanju vijeća roditelja u svojstvu predstavljanja interesa i zaštite prava sukladno općim aktima ustanove. ²³				
❖ Osigurana je transparentna, formalna zastupljenost i sudjelovanje roditeljima/starateljima djece u donošenju odluka o radu ustanove (vijeća roditelja, koje nominira predstavnika roditelja u Upravni odbor ustanove).				
❖ Osoblje predškolske ustanove - odgojitelji, stručni suradnici i uprava pomažu roditeljima tijekom organiziranja i rada zainteresiranih (skupine za samopomoć i sl.).				
❖ Osoblje u organizaciju rada vrtića i odgojno-obrazovnih skupina na različite načine uključuju i roditelje/staratelje i članove šire obitelji. Potiče se suradnja i s članovima šire obitelji (bake, djedovi...) kao važnim osobama u odrastanju i razvoju djece.				

²³ Članak 38. Okvirnog zakona o predškolskome odgoju i obrazovanju u Bosni i Hercegovini: (1) Roditelji imaju pravo osnovati vijeće roditelja, a predškolska ustanova ima obvezu da im u tome pomogne. Članove vijeća biraju roditelji. (2) Način i procedura osnivanja i rada vijeća roditelja utvrđuje se općim aktom predškolske ustanove. (3) Vijeće roditelja: a) promovira interese predškolske ustanove u lokalnoj zajednici, b) prezentira stavove roditelja upravnome odboru predškolske ustanove, c) potiče angažman roditelja u radu predškolske ustanove, d) informira upravni odbor o svojim stavovima kada ocijeni da je to potrebno ili na zahtjev upravnoga odbora, o svakom pitanju koje se odnosi na rad predškolske ustanove i e) nominira predstavnika roditelja u upravni odbor.

STANDARD 5.3. Predškolska ustanova gradi partnerstva s drugim institucijama i organizacijama u lokalnoj zajednici u cilju realiziranja programskih ciljeva.		Deskriptor		
		Dosljedno	Ponekad	Rijetko
POKAZATELJI		Dokazi za evaluaciju, izvori podataka		
		D	P	R
❖ Predškolska ustanova otvoreno i aktivno surađuje s kulturnim, obrazovnim i drugim vladinim i nevladinim institucijama (pedagoški zavodi, fakulteti, centri za socijalni rad, donatori, udruge roditelja, odgojitelja i druge profesionalne udruge i institucije) te poslovnom zajednicom.				
❖ Predškolska ustanova ravnopravno sudjeluje u mreži javnih i privatnih predškolskih ustanova u lokalnoj i široj zajednici i ima razvijen cilj umrežavanja s drugim predškolskim ustanovama u zemlji i inozemstvu.				
❖ Informacije o realiziranim programskim aktivnostima/projektima i uspostavljenoj mreži suradnje s drugim ustanovama i institucijama u cilju afirmacije razvoja partnerstava u lokalnim zajednicama su transparentne i javno dostupne.				
❖ Ustanova je prepoznata i cijenjena u lokalnoj zajednici.				
❖ Lokalna zajednica ima mogućnost potpomagati rad ustanove.				
❖ Odgojitelji u organizaciji odgojno-obrazovnoga rada surađuju s drugim institucijama u lokalnoj zajednici.				

Suradnja/partnerstvo – timsko djelovanje i aktivna suradnja između predškolske ustanove i obitelji, koja se zasniva na načelima ravnopravnosti, poštivanju i uključivanju u cilju izgradnje odnosa, pružanja podrške roditeljima i obitelji i razvoja povoljnoga okružja za učenje i cjelovit razvoj djece u obiteljskome domu i predškolskom okružju. Temelji se na toleranciji, aktivnome slušanju i uzajamnome povjerenju, jačanju zajedništva, sudjelovanja i dijeljenju zajedničkih vrijednosti, postavljanju zajedničkih ciljeva u procesu uzajamnoga učenja i djelovanja. Odgojitelji i stručni suradnici kroz različite oblike partnerstva uključuju roditelje/staratelje i obitelji u aktivnosti u vrtiću, lokalnoj zajednici i šire kako bi doprinijeli unaprjeđenju kvalitete i promovirali važnost kvalitetnog predškolskog odgoja i obrazovanja za svako dijete.

Društvena svijest o vrijednosti predškolskoga odgoja i obrazovanja – skup predstava i ideja, vrijednosti i normi ponašanja koje dijele pripadnici nekog društva ili društvenih skupina o biti, važnosti, ulozi, društvenoj i individualnoj vrijednosti i posebnostima djelatnosti predškolskoga odgoja i obrazovanja.

Sudionici (zainteresirani) – osobe koje imaju zajednički interes za određenu aktivnost, program ili odluku.

Društvena zajednica – uže ili šire socijalno, geografsko okružje u kojemu se nalazi i djeluje predškolska ustanova. Predškolska ustanova gradi odnose i veze s društvenom zajednicom.

Lokalna zajednica – je teritorijalna i društvena cjelina u kojoj građani žive i čine manje ili više čvrstu i trajnu vezu međusobnih odnosa, kontakata, interakcije, uzajamnosti, suradnje i raznolikosti oblika života. Koristeći zajedničke i osobne resurse, u njoj građani zadovoljavaju najveći dio svojih životnih potreba, ostvaruju ciljeve i rješavaju životne probleme. Predškolska ustanova je važan poticaj razvoja lokalne zajednice.

Sudjelovanje roditelja u radu vrtića i aktivnostima

Vijeće roditelja – tijelo u predškolskoj ustanovi koju osnivaju roditelji uz podršku stručne službe predškolske ustanove, u cilju promoviranja i zastupanja interesa, angažmana i aktivnoga sudjelovanja u donošenju odluka koje se odnose na roditelje/staratelje i djecu.

Volontiranje roditelja – oblik uključivanja i sudjelovanja roditelja u radu predškolske ustanove u cilju povećanja kvalitete njezinoga djelovanja i približavanja obitelji. Stručni suradnici i odgojitelji zajedno s rukovodstvom predškolske ustanove pokreću aktivnosti pozivanja i organiziranja roditelja kako bi pomogli i podržali susrete i aktivnosti kroz aktivan boravak u pedagoškoj skupini, odnosno predškolskoj ustanovi organiziranjem zajedničkih akcija, prostora/centra za roditelje u dječjem vrtiću i slično.

Zastupanje - specifična strategija djelovanja u socijalnome radu i u drugim profesijama pomoću koje se profesionalno i sustavno predstavljaju interesi klijenta (pojedince ili skupine građana) u cilju vršenja utjecaja na donositelje odluka u nepravednome i neodgovarajućem sustavu.

Promoviranje – afirmacija, popularizacija vrijednosti, društvenih fenomena, djelatnosti, organizacije, aktivnosti i slično.

Udruge odgojitelja – specifična forma profesionalnoga organiziranja djelatnika. Strukovno udruženje ili organizacija u djelatnosti predškolskoga odgoja koja nije pod nadležnošću vlade ili osnivača predškolske ustanove. Djeluje samostalno i po načelima volonterizma i dobrovoljnosti, zalaže se za ciljeve vezane uz podizanje kvalitete struke odgojitelja i stručnih suradnika u djelatnosti predškolskoga odgoja i obrazovanja na državnoj i međunarodnoj razini.

6. OBLAST KVALITETE: PRAĆENJE I VRJEDNOVANJE

STANDARD 6.1. Uspostavljeni su jasni i transparentni mehanizmi i procedure praćenja, vanjskoga vrjednovanja i unaprjeđenja kvalitete rada.		Deskriptor			
		Dosljedno	Ponekad	Rijetko	
POKAZATELJI		Dokazi za evaluaciju, izvori podataka	D	P	R
❖ Predškolska ustanova sudjeluje u evaluacijskim politikama osiguranim od nadležnih obrazovnih vlasti za realizaciju vanjskoga vrjednovanja odgojno-obrazovnog sustava i kontrolnim mehanizmima stručnoga nadzora, pedagoškog praćenja i unaprjeđenja rada kako bi se osigurao rad ustanove sukladno standardima i normativima i zakonom.					
❖ Ministarstva obrazovanja i pedagoški zavodi provode vanjsko vrjednovanje rada predškolske ustanove sukladno važećim zakonskim i podzakonskim propisima uzimajući u obzir i rezultate samoevaluacije.					
❖ Predstavnici roditelja, osnivača, lokalne zajednice i različitih vladinih udruga mogu sudjelovati u procesu vanjskoga vrjednovanja.					
❖ Ustanova osigurava kontinuitet na prikupljanju dokumentacije i podataka, interpretaciji rezultata o kvaliteti rada kroz otvoreni dijalog u zajedničkome cilju razvoja ustanove.					
❖ Ustanova unaprjeđuje postojeće i razvija nove oblike praćenja i vrjednovanja uz edukaciju zaposlenih za praćenje i dokumentiranje procesa.					

STANDARD 6.2. Ustanova posjeduje i primjenjuje jasne i transparentne mehanizme i procedure kontinuiranoga unutrašnjeg praćenja, vrjednovanja i unaprjeđenja kvalitete rada.		Deskriptor			
		Dosljedno	Ponekad	Rijetko	
POKAZATELJI		Dokazi za evaluaciju, izvori podataka	D	P	R
❖	Predškolska ustanova ima uspostavljen sustav procesa unutrašnjeg samoprocjenjivanja (pomoću unaprijed dogovorenih pokazatelja i poznatih nositelja aktivnosti).				
❖	Posvećena je kontinuiranom unaprjeđenju i izradi razvojnoga plana i izvješća sukladno dogovorenim kriterijima i samorefleksiji (koncenzus svih uključenih aktera na razini ustanove).				
❖	Predškolska ustanova primjenjuje mehanizme kontinuirane ili povremene procjene, praćenja, dokumentiranja i reflektiranja u procesu izrade izvješća o samovrjednovanju.				
❖	Potiče se sudjelovanje i posvećenost svih zaposlenih na izradi planova razvoja ustanove koji sadržavaju jasne ciljeve, aktivnosti, očekivane ishode i nositelje aktivnosti.				
❖	Unaprjeđenje uvjeta i kvaliteta procesa odgoja i obrazovanja, napredovanje djece i učinkovitost predškolskih programa, imaju glavno mjesto u procesu samovrjednovanja.				
❖	Stručna tijela predškolske ustanove rde analizu rezultata savjetodavno – instruktivnoga rada i analizu realizacije godišnjega programa rada.				
❖	Poduzimaju se mjere za unaprjeđenje odgojno-obrazovnog rada i kvalitete rada ustanove na osnovi analize rezultata praćenja i samovrjednovanja i rezultata vanjskoga vrjednovanja.				
❖	Osiguravaju se mogućnosti i podrška odgojiteljima da svoju praksu istražuju i interpretiraju zajedno s ostalim uključenim profesionalcima reflektiraju, vrjednuju i kontinuirano unaprjeđuju.				
❖	Primjenjuju se utvrđeni alati za samorefleksiju o inkluzivnome okružju predškolskoga odgoja i obrazovanja.				
❖	Razvijaju se i unaprjeđuju alati za samorefleksiju o inkluzivnosti koju provode odgojitelji uz podršku stručnoga tima na razini ustanove.				
❖	Uspostavlja se kultura dijaloga na svim razinama poradi uvođenja i unaprjeđenja procesa samovrjednovanja.				

STANDARD 6.3. U predškolskoj ustanovi vrjednuje se odgojno-obrazovni proces, postignuća djece, rad odgojitelja i stručnih suradnika i rad ustanove u cjelini.		Deskriptori			
		Dosljedno	Ponekad	Rijetko	
POKAZATELJI		Dokazi za evaluaciju, izvori podataka	D	P	R
❖ Osigurava se profesionalni dijalog i podrška odgojiteljima i drugim stručnim djelatnicima poradi refleksije i uvida u to što ostvaruju uspješno i što bi mogli obavljati još uspješnije, a u cilju razvijanja kritičnosti i samokritičnosti.					
❖ Osigurava se podrška osoblju u izradbi plana osobnoga profesionalnog razvoja (i identificiranju područja za poboljšanja koje u praksi treba postići te područja u kojem se eventualno trebaju dodatno usavršiti).					
❖ Nalaze i rezultate vanjskoga vrjednovanja i samovrjednovanja odgojitelji i stručni suradnici koriste za profesionalno osnaživanje, utemeljeno na objektivnim pokazateljima, za postizanje boljih rezultata i veće zadovoljstvo radom.					
❖ U predškolskoj ustanovi vrednuje se proces i prije krajnjega ishoda.					
❖ Uspostavljena je sinergija svih sudionika u promjenama koje vode ka osiguranju i unaprjeđenju kvalitete rada.					

STANDARD 6.4. Provodi se formativna refleksija u cilju uklanjanja eventualnih nedostataka, unaprjeđenja odgojno-obrazovne prakse i unaprjeđenja rada ustanove u cjelini.		Deskriptor			
		Dosljedno	Ponekad	Rijetko	
POKAZATELJI		Dokazi za evaluaciju, izvori podataka	D	P	R
❖ Koriste se sugestije i inputi osoblja, upravnoga odbora, obitelji djece predškolske ustanove i predstavnika zajednice, zakonodavni akti, rezultati istraživanja i/ili drugi relevantni resursi koji utječu na odgoj i obrazovanje u ranome djetinjstvu kako bi se ažurirale i revidirale politike kvalitete.					
❖ U predškolskoj ustanovi stručni kadar evaluira vlastitu odgojno-obrazovnu praksu i postignuća koristeći se samovrjednovanjem i vanjskim vrjednovanjem.					
❖ Odgojitelji i stručni suradnici kritički propituju i preoblikuju svoje pristupe i prakse te planiraju stručno usavršavanje utemeljeno na samoprocjeni i vanjskoj procjeni.					
❖ Odgojitelji i stručni suradnici koriste formalne, neformalne i informalne prilike za profesionalni razvoj sukladno procijenjenim potrebama.					
❖ Odgojitelji i stručni suradnici imaju kritičkog/refleksivnoga prijatelja s kojim mogu otvoreno razgovarati i čije mišljenje uzimaju u obzir kao konstruktivnu pomoć u planiranju osobnog profesionalnoga razvoja.					
❖ Predškolska ustanova pruža podršku i osigurava prilike za razvoj kapaciteta osoblja u procesima samovrjednovanja i vanjskoga vrjednovanja.					

Kvaliteta - svojstvo, odlika, obilježje, sposobnost, vrijednost, razina kvalitete. Višedimenzionalni i dinamični koncept, koji se u djelatnosti odgoja i obrazovanja određuje kao „kvaliteta kao izvrsnost“, „kvaliteta kao izbjegavanje grešaka“, „kvaliteta kao ispunjenje postavljenih ciljeva“, „kvaliteta kao transformacija“, „kvaliteta kao prag“, „kvaliteta kao vrijednost za novac“, „kvaliteta kao poboljšanje“ (prema Ćurković i sur., 2011., str. 15-17).

Osiguranje kvalitete – uvođenje unutrašnjih i vanjskih mehanizama i procedura kojima će kvaliteta u predškolskoj ustanovi biti osigurana i unaprjeđivana, što se postiže uspostavljanjem institucionalnih mehanizama u cilju kontinuiranog osiguranja i podizanja kvalitete svih segmenata rada predškolske ustanove. Temelji se na razvoju zajedničkih kriterija (standard rada) i metodologije osiguranja kvalitete. Podrazumijeva i „promjenu stavova i ponašanja svih sudionika uključenih u rad ustanova, proaktivno djelovanje na poboljšanju svih segmenata rada institucije, njezinoga kreativnog i inovativnog potencijala“ (prema Ćurković i sur., 2011., str. 10).

Unutrašnje osiguranje kvalitete – „unutar institucijsko osiguranje kvalitete odnosi se na sredstva ili procese kojima sama institucija osigurava da se standardi i kvaliteta obrazovanja koje visokoobrazovna institucija nudi održavaju i unaprjeđuju“ (Sveučilište u Mostaru, 2008., str. 8-9). Provodi se kontinuirano (na primjer svake radne godine ili povremeno), uključujući sva područja definiranih standarda kvalitete rada predškolske ustanove, a rezultira izradom izvješća koji se razmatraju kao sastavni dio dokumentacije za vanjsko osiguranje kvalitete i akreditacije.

Vanjsko osiguranje kvalitete – „odnosi se na sredstva ili procese kojima neovisna institucija (agencija za osiguranje kvalitete u obrazovanju) osigurava da se standardi i kvaliteta obrazovanja koje ustanova nudi održavaju i unaprjeđuju“ (Sveučilište u Mostaru, 2008., str. 9). Provodi se povremeno i na način kako je to propisano pravilima i služi kao temelj akreditacije predškolskih ustanova.

Kultura kvalitete – „kultura kvalitete je stvaranje visokokvalitetnoga stupnja mehanizama osiguranja i provjere kvalitete unutar same institucije, te kontinuirane primjene rezultata te provjere. Kultura kvalitete može se definirati i kao sposobnost institucije ili individualnoga programa da razvije sustav osiguranja kvalitete u svakodnevnom radu institucije i time postigne kontinuirano osiguranje kvalitete ne oslanjajući se isključivo na povremenu evaluaciju.“ (Sveučilište u Mostaru, 2008, str. 7).

Tim za kvalitetu ustanove - su predstavnici odgojitelja i stručnih suradnika, rukovoditelj ustanove, roditelja i predstavnika društvene zajednice. Djeluje sukladno misiji, viziji i vrijednostima predškolske ustanove i standardima kvalitete. Uloga tima je briga, popularizacija i podrška razvoju kulture kvalitete.

Licenciranje - formalizirani i zakonski uređen postupak u kojem vladino tijelo izdaje službeno dopuštenje ustanovi i/ili pojedincu za obavljanje određene djelatnosti.

Certificiranje – postupak kojim agencija ili ovlaštena udruga priznaje postignuće utvrđenih standarda kvalitete u određenoj oblasti.

Akreditiranje predškolske ustanove – formaliziran i zakonski reguliran postupak kojim (ne)vladino ili privatno tijelo ocjenjuje kvalitetu rada predškolske ustanove na osnovi definiranih standarda kako bi bilo službeno utvrđeno ispunjava li minimalne postavljene kriterije i standarde. Rezultira dodjelom statusa priznavanja. Postupak akreditacije podrazumijeva početnu i povremenu samoanalizu i vrjednovanje vanjskih kolega stručnjaka i provodi se na tri razine: samovrjednovanje, studijska posjeta od komisije za akreditaciju i ocjena dokaza i preporuka.

Vrjednovanje/evaluacija kvalitete rada predškolske ustanove - kontinuirana ili povremena procjena u cilju praćenja napretka uz adekvatno pripremljene procedure i instrumente.

Samoevaluacija - je proces vrednovanja rada, uloga i procesa koji se realiziraju unutar predškolske ustanove u odnosu na određene standarde i parametre u cilju prikupljanja podataka, odnosno dokaza o razini ispunjenosti zahtjeva koji su određeni standardima kvalitete rada ustanova. Definiraju se dobre prakse, uočavaju se nedostaci, te na taj način samoevaluacija predstavlja reflektivni alat za unaprjeđivanje rada predškolske ustanove.

Kriteriji/pokazatelji za vrjednovanje – „operativne varijable koje se odnose na posebne empirijski mjerljive karakteristike“ (Sveučilište u Mostaru, 2008., str. 8), predškolskih ustanova pomoću kojih se prikupljaju dokazi o zadovoljenosti, odnosno razini uspješnosti i ispunjenosti uvjeta definiranih standardima kvalitete rada predškolskih ustanova. Služe kao smjernice tijekom određivanja korektivnih radnji u cilju unaprjeđivanja kvalitete određenoga područja standarda.

Praćenje razvoja i učenja djeteta - koncept podrške djetetu uključenome u institucionalni predškolski odgoj i obrazovanje kojim se primjenjuju stručno i znanstveno zasnovani postupci u praćenju rasta, razvoja, učenja i drugih oblika aktivnosti djece u predškolskoj ustanovi u cilju uočavanja pozitivnih težnji i pokazatelja promjena u razvoju. Proces praćenja je integriran u svakodnevni život i usmjeren prema potrebama i interesima djece. Temelji se na načelu uvažavanja individualnih posebnosti svakoga djeteta, poštivanju integriteta i najboljih interesa za dijete. Timovi (odgojitelji i stručni suradnici) primjenjuju odgovarajuće postupke i tehnike sustavnoga promatranja aktivnosti djece, manifestacija u ponašanju, prate razvojne promjene i analiziraju podatke u kontekstu aktivnosti unutar učenja i primjenu predškolskoga kurikula kojima se djeluje na razvojne promjene.

Dokumentiranje - je pažljivo i smisleno promatranje i evidentiranje onoga što se događa u procesu razvoja, učenja, igre i poučavanja djeteta i odgojne skupine. U širem smislu, dokumentiranje se odnosi na sveukupan kontekst predškolskoga odgoja i obrazovanja u predškolskoj ustanovi; u užem, usmjerava se najviše na djecu i tijek aktivnosti u odgojnoj skupini u odnosu na određeno vremensko razdoblje i primjenu predškolskoga kurikula. Uključuje dva povezana zahtjeva (LTScotland, 1996./2006.): - dokumentiranje sadržaja i rezultata individualnoga i grupnog učenja djece i dokumentiranje tijekom procesa dječijeg i grupnoga učenja.

Formativno praćenje/procjenjivanje - povezano je s procesom praćenja napredovanja i učenja djece u pedagoškoj skupini i često se naziva „procjenjivanjem za učenje“ (Featherstone, 2011.). Odgojiteljima služi da dođu do informacija o dječijim potrebama, mogućnostima, tijeku učenja i napredovanja kako svakog pojedinačnog djeteta, tako i pedagoške skupine u cjelini. Temelj je izbora teme i ishoda u procesima planiranja odgojno-obrazovnoga rada.

Sumativno procjenjivanje/ocjenjivanje - povezano je s procesom donošenja konačnog prosudbe o razvijenosti određenoga pokazatelja, usvojenosti znanja, dosegnutosti do određenoga ishoda ili slično.

4. LITERATURA

Burchinal M., et al., (2010.). Threshold analysis of association between childcare quality and child outcomes for low-income children in pre-kindergarten programs. *Early Childhood Research Quarterly*, 25(2), 166–176.

Бојовић, Ж., Михајловић де Оливеира, Д. З., и Тодовић, О. (2021.). Индивидуализација у настави – концептуално-методолошки изазов за дидактичку теорију и наставну праксу. *Иновације у настави*, XXXIV(1), 63–79.

Antulić Majcen S., Pribela Hodap S. (2017.). *Prvi koraci na putu prema kvaliteti. Samovrednovanje ustanova ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja.

Clifford, R. (2005.). Structure and stability of the Early Childhood Environment Rating Scale. U H. Schonfeld, S. O'Brien i T. Walsh, (Ur.), *Questions of quality. Proceedings of a Conference on Defining, Assessing and Supporting Quality in Early Childhood Care and Education*. Dublin: Centre for Early Childhood Development & Education.

CoRe Competence requirements in early childhood education and care (2011.). European Commission. <https://publications.europa.eu/en/publication-detail-/publication/fc7e05f4-30b9-480a-82a7-8afd99b7a723/language-en>

Ćurković, B., i saradnici. (2011.). *Osiguranje kvalitete u visokome obrazovanju : europska iskustva i prakse*. Banja Luka: Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta. <http://www.heg.gov.ba/Dokumenti/Publikacije/?id=3505>

Dahlberg, G., Moss, P., i Pence, A. (2005., 1999.). *Beyond quality in early childhood education and care: Postmodern perspectives*. Philadelphia, PA: Falmer Press, Taylor & Francis Inc.

Douglas, F. (2005.). A critique of ECERS as a measure of quality in early childhood education and care. U H. Schonfeld, S. O'Brien, i T. Walsh, (Ur.), *Questions of quality. Proceedings of a Conference on Defining, Assessing and Supporting Quality in Early Childhood Care and Education*. Dublin: Centre for Early Childhood Development & Education

Harms, T., Clifford, R.M., Cryer D. (2005.). *Early Childhood Environment Rating Scale* <https://ers.fpg.unc.edu/scales-early-childhood-environment-rating-scale-third-edition>

Featherstone, A. (2011.). *Catching them at it! Assessment in the early years*. London: A&C Black Publishers Limited.

Harris Helm, J., i Katz, L. G. (2001.). *Young investigators. The project approach in the early years*. New York, London: Teachers College, Columbia University.

Katz, L.G. (1993.). Five perspectives on quality in early childhood programs. *Learninghouse on Early Education and Parenting. Catalog # 208*. <http://ceep.crc.uiuc.edu/eeearchive/books/pivepers.html>

Kilpatrick, J. (2010.). Influences of Soviet research in mathematics education. U A. Karp, i B. R. Vogeli (Eds.). *Russian mathematics education. History and world significance* (359-368). Singapore – Hackensack – London: World Scientific Publishing.

LTScotland. (1996.; 2006.). *The Reggio Emilia Approach to early childhood education*. Glasgow: Learning and Teaching Scotland. www.LTScotland.org.uk

Milutinović, (2007.). Pojam ciljeva obrazovanja i učenja. *Pedagoška stvarnost*, 53(5–6), 375–384.

OECD. (2001.). *Starting Strong. Early childhood education and care. Education and skills*. OECD Publishing, Paris. OECD (2012b). *Starting Strong III: A Quality Toolbox for Early Childhood Education and Care*. OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264123564-en>

- OECD. (2004.). *Starting strong. Curricula and pedagogies in early childhood education. Five curriculum outlines*. Paris: Directorate for Education.
- OECD. (2006.). *Starting Strong II: Early Childhood Education and Care*. Paris: OECD Publications.
- OECD. (2012.). *Education today 2013. The OECD perspective*. OECD Publishing. DOI:10.1787/edu_today-2013-en
- OECD. (2017.a). *Starting Strong V: Transitions from Early Childhood Education and Care to Primary Education*. OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264276253-en>
- OECD. (2017.b). *Starting Strong 2017.: Key OECD Indicators on Early Childhood Education and Care*. OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264276116-en>
- OECD. (2021.). *Starting Strong VI: Supporting Meaningful Interactions in Early Childhood Education and Care*. OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/f47a06ae-en>.
- OECD. (bez datuma). Enhancing Quality in Early Childhood Education and Care (ECEC). http://www.oecd.org/document/0/0,3746,en_2649_39263231_45149440_1_1_1_1,00.html
- Pramling Samuelsson, I., i Sheridan, S. (2009.). Preschool quality and young children's learning in Sweden. *International Journal of Child Care and Education*, 3(1), 1-11.
- Schon, D. (1990.). *Educating the reflective practitioner*. San Francisco: Josey – Bass.
- Sheridan, S. (2001.). *Pedagogical quality in preschool: An issue of perspectives*. Göteborg, Sweden: Acta Universitatis Gothoburgensis. <http://gupea.ub.gu.se/dspace/>
- Sheridan, S. (2011.). Assessment of the pedagogical quality in Swedish preschools. Presentation. Moscow 2011. <http://gupea.ub.gu.se/dspace/>.
- Slunjski E. i saradnici (2019.). *Mudrost vođenja: prikaz istraživanja i alati razvoja prakse vođenja*. Zagreb: Element d.o.o.
- Stepanović, J., i Đermanov, J. (2015.). Pedagoška klima u kontekstu unapređivanja procesa odgoja i obrazovanja. *Život i škola*, LXI(2). 183-191. <https://hrcak.srce.hr/162169>
- Sveučilište u Mostaru. (2008.). *Vodič kroz osiguranje kvalitete -za studente i nastavnike*. <https://www2015.sum.ba/sites/default/files/kvaliteta/VodicOsiguranjeKvalitete.pdf>
- Sylva, K., Melhuish, E., Sammons, P., Siraj-Blatchford, I., i Taggart, B. (2004.). *The effective provision of pre-school education (EPPE) Project: Findings from the early primary years. Sure Start. Evidence & research*. November 2004. Department of Education and Skills. <https://dera.ioe.ac.uk/18189/2/SSU-SF-2004-01.pdf> Hayes
- Šagud, M. (2006.). *Odgajatelj kao refleksivni praktičar*. Petrinja: Visoka učiteljska škola u Petrinji.
- Tankersley, D., & Brajković, S. (2012.). *Teorija u praksi, priručnik za profesionalni razvoj odgajatelja*. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak.
- Thomas, K. (2021.). *Developing high-quality pre-primary programs: USAID Education how-to note*. United States Agency for International Development (USAID).
- Tuna, A., Tankersley, D., Brajković, S., Cincilei, C., Handžar, S., Ibolya, E., Rajabova, T., Rimkiene, R., Sabaliauskiene, R., Sneberger, V., Trikić, Z. i Vonta, T. (2011.). *Kompetentni odgajatelji 21. stoljeća. ISSA-ina definicija kvalitete pedagoške prakse*. International Step by Step Association (ISSA). <https://inskola.com/wp-content/uploads/2021/11/KOMPETENTNI-ODGAJATELJI-21-STOLJECA.pdf>
- UNESCO (2021.). *Global partnership strategy for early childhood, 2021.-2030*. Global Partnership Strategy for early childhood, 2021-2030 - UNESCO Digital Library
- United Nations (UN). (2015.). *Sustainable development goals. SDGs Transform Our World, 2030*. United Nations.

<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf> OECD, 2006.

Urban, M. (2005.). Quality, Autonomy and the Profession. U H. Schonfeld, S. O'Brien, i T. Walsh, (Ur.), *Questions of quality. Proceedings of a Conference on Defining, Assessing and Supporting Quality in Early Childhood Care and Education* (str. 30-48). Dublin: Centre for Early Childhood Development & Education. Dublin, Castle, September, 23th-25th 2004.

Vujičić, L. (2008.). Kultura odgojno-obrazovne ustanove i kvaliteta promjena odgojno-obrazovne prakse. *Pedagogijska istraživanja*, 5(1). 7 – 21.

World Organization for Early Childhood Education (OMEP). (2019.). *The OMEP ESD rating scale and tool kit. Early childhood education for sustainability and global citizen education (2nd ed. adapted 2019 from the original ESD Rating Scale)*. <https://omepworld.org/wp-content/uploads/2021/02/2019-Introduction-to-the-OMEP-ESD-rating-scaleENG.pdf> Vujičić, 2008

Young, M. E. (1996.). *Early child development: Investing in the future*. Washington, D.C: The World Bank. Directions in development.

5. PRILOZI

PRILOG 1.: Popis analiziranih dokumenata okvira i standarda kvalitete rada predškolskih ustanova

1. *Preporuke Vijeća od 22. svibnja 2019. o visokokvalitetnim sustavima ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja* (2019./C 189/02). Službeni list Europske unije (C 189/4 od 5.6.2019.). [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H0605\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H0605(01)&from=EN)
2. Ionescu, M., Tankersley, D., Trikić, Z., Vonta, T. (2018.). A systemic approach to quality in early childhood services for children from 3 to 10 years of age. Documentation study on ISSA's work on quality improvement. Leiden: International Step by Step Association - Istočna Evropa (ISSA). Link: https://www.issa.nl/sites/default/files/pdf/Publications/quality/A%20Systemic%20Approach%20To%20Quality%20in%20Early%20Childhood%20Services%20For%20Children%20from%203%20-10%20021018%20V1.0%20FINAL_0.pdf
3. *Siolta the national quality framework for early childhood education – User manual*. (2017.). Early Years Education Policy Unit Department of Education and Skills. IRSKA. Link: <https://www.kkccc.ie/wp-content/uploads/2018/01/siolta-manual-2017.pdf>
4. *Guide to the national quality framework* (2018./ drugo revidovano izdanje 2020.). Australian Children's Education and Care Quality Authority. Link: <https://www.acecqa.gov.au/sites/default/files/2021-11/Guide-to-the-NQF-September-2020-compressed.pdf>
5. *Early learning program accreditation standards and assessment items* (lipanj 2019.). National Association for the Education of Young Children (NAEYC), SAD. Link: https://www.naeyc.org/sites/default/files/globally-shared/downloads/PDFs/accreditation/early-learning/standards_assessment_2019.pdf
6. *WHITE PAPER Quality standards and quality assurance systems for pre-primary education* (2019.). i *BUILD TO LAST A framework in support of universal quality pre-primary education* (2020.). UNICEF. Link: <https://www.unicef.org/media/67191/file/Build-to-last-framework-universal-quality-pre-primary-education.pdf> , kao i [White-Paper-Quality-Assurance-May29-2.pdf \(ecdmeasure.org\)](https://www.ecdmeasure.org/White-Paper-Quality-Assurance-May29-2.pdf)
7. *MELQO: Measuring early learning quality and outcomes*. (2017.). The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). Link: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000248053/PDF/248053eng.pdf.multi>
8. *Quality framework early learning and childcare*. (Juni 2021.). Care Inspectorate. Škotska. Link: <https://hub.careinspectorate.com/media/4465/a-quality-framework-for-daycare-of-children-childminding-and-school-aged-childcare.pdf>
9. *Стандарди квалитета рада предшколских установа*. (2012.). Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања. Србија. Link: <https://ceo.edu.rs/wp-content/uploads/publikacije/Standardi%20predskolske%20ustanove.pdf>
10. *Priručnik za samovrednovanje ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2012.). Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja. Hrvatska. Link: http://dokumenti.ncvvo.hr/Samovrjednovanje/Tiskano/prirucnik_predskolski_odgoj.pdf
11. *Early learning and care assessment for quality improvement – Assessment / Infant Toddlers Preschool Guidelines / Infant Toddlers Preschool*. (2017.). Toronto: Children's Services, Early Learning and Care Assessment for Quality Improvements. Link za paket: <https://www.toronto.ca/community-people/community-partners/early-learning-child-care-partners/assessment-for-quality-improvement-aqi/>

PRILOG 2.: Raznovrsnost namjene standarda kvalitete

Dio prezentacije s prvoga sastanka Radne skupine za definiranje Standarda kvalitete rada predškolskih ustanova; Usporedna analiza dokumenata u svijetu i regiji. Sarajevo, 7. 4. 2022. godine.

Svrha/namjena standarda kvaliteta

Raznovrsnost namjene standarda	Teorijske preporuke (okvir) za zajedničko razumijevanje oblasti i standarda kvaliteta (EU, UNESCO, UNICEF)
	Pravičan pristup kvalitetnom predškolskom odgoju i obrazovanju (UNICEF).
	Okvir preporuka za uspostavljanje regulatornog sistema poboljšavanja, procjenjivanja, istraživanja i praćenja kvaliteta (na različitim niovima sistema – globalno, na nivou države, na nivou predškolske ustanove) zasnovanog na <i>evidence-based</i> pristupu
	Smjernice / jasni mehanizmi i očekivanja za akreditaciju predškolskih ustanova i monitoring (Australija, Toronto)
	Alat za razvoj kulture (samo)evaluacije i istraživanja kvaliteta u sistemu/predškolskoj ustanovi. Alat za primjenu nacionalnog kurikulumu. Alat za profesionalni razvoj (Hrvatska, ISSA, Irska, Škotska)
	Alat za zastupanje prema obrazovnim politikama i senzibilizaciju važnosti kvaliteta predškolskog odgoja i obrazovanja (globalno UNESCO, ISSA, UNESCO, UNICEF)

PRILOG 3.: Struktura dokumenata standarda kvalitete rada predškolskih ustanova

Dijelovi prezentacije s prvog sastanka Radne skupine za definiranje Standarda kvalitete rada predškolskih ustanova; Usporedna analiza dokumenata u svijetu i regiji. Sarajevo, 7. 4. 2022. godine.

PRIMJERI DEFINISANIH OBLASTI – iz oblasti se direktno izdvajaju standardi kvaliteta

EU OBLASTI:	Pristup, Osoblje, Kurikulum, Evaluacija i monitoring, i Upravljanje i finansiranje.
SAD	Odnosi, Kurikulum, Podučavanje, Procjenjivanje napredovanja djeteta, Zdravlje, Kompetentnost osoblja, priprema (obuka) i podrška, Porodice, Relacije sa zajednicom, Fizičko okruženje, Rukovođenje i upravljanje
ISSA	Pristup, Osoblje i uslovi rada, Kurikulum, Monitoring i evaluacija, Politike i finansiranje
AUSTRALIJA	QA1 Obrazovni program i praksa, QA2 Dječije zdravlje i bezbjednost, QA3 Fizičko okruženje, QA4 Osoblje, QA5 Odnosi sa djecom, QA6 Saradničko partnerstvo sa porodicama i zajednicom, QA7 Upravljanje i rukovođenje
IRSKA	Prava djeteta, Okruženja, Roditelji i porodice, Konsultacije, Interakcije, Igra, Kurikulum, Planiranje i evaluacija, Zdravlje i zdravstvena zaštita, Organizacija, Profesionalna praksa, Komunikacija, Tranzicije, Identitet i pripadanje, Legislativa i regulacija, Uključivanje zajednice
SRBIJA	Predškolski program, godišnji plan i razvojni plan, Odgojno-obrazovni rad, Dječiji razvoj i napredovanje, Podrška djeci i porodici, Etos, Organizacija rada i rukovođenje, Resursi

PRIMJERI DEFINISANIH MODULA/SISTEMA

MODULI/SISTEMI	
UNESCO	MODEL modul ima tri oblasti: Izvršna funkcija (upravljanje kognitivnim procesima, uljučujući procese učenja), Socio-emocionalni razvoj, Preakademske vještine (pismenost i matematika) MELE modul ima 7 oblasti: Okruženje i fizičko uređenje/materijali, Uključivanje porodice i zajednice, Osoblje, Interakcije, Inkluzivnost, Pedagogija, Igra
UNICEF	Interakcija i komunikacija, Vođenje i upravljanje, Fizički i prostorni kapaciteti, Nivoi resursa i distribucija, Usklađenost s vrijednostima i načelima zajednice i društva (U DOKUMENTU: Quality Standards and Quality Assurance Systems for Pre-Primary) Build to Last MIKROSISTEM – PRAVIČAN PRISTUP PVO Primjenjivanje kurikuluma, Razvoj radne snage, Angažovanje porodice i zajednice, Obezbeđivanje kvaliteta, Planiranje i budžetiranje MEZOSISTEM – PODRŽAVAJUĆE OKRUŽENJE ZA PVO Upravljanje na nivou ministarstava, Politike i legislative, Javno mnjenje, Finansiranje

PRIMJERI DEFINISANIH PITANJA

KLJUČNA PITANJA	
ŠKOTSKA	Koliko je dobra naša njega i učenje? Koliko je dobra naša ustanova (seting)? Koliko je dobro naše upravljanje/rukovođenje? Koliko je dobar naš tim / osoblje? Koliko je dobra naša njega i podrška tokom pandemije? Svako ključno pitanje je dalje razrađeno na oblasti, na primjer: Koliko je dobra naša njega i učenje? - Njega i podrška - Djeca su bezbjedna i zaštićena - Igra i učenje - Učešće porodice - Efektivne tranzicije

PRILOG 4.: Primjeri pokazatelja i njihova mjerljivost

Dio prezentacije s radionice Radne skupine za definiranje standarda kvalitete rada predškolskih ustanova; Struktura i elementi standarda kvaliteta rada predškolskih ustanova, Sarajevo, 27. 5. 2022. godine.

PRIMJERI MJERLJIVOSTI STANDARDA

ŠKOTSKA

Da bi se ocijenio kvalitet rada predškolske ustanove, koristi se šestostepena skala za indikatore kvaliteta, koja je detaljnije opisana.

- 6 Izvrsno – izvanredno ili vodeće u sektoru
- 5 Veoma dobro - glavne prednosti
- 4 Dobro – značajne prednosti, sa nekim oblastima koje je potrebno poboljšati
- 3 Adekvatan – prednosti tek nadmašuju slabosti
- 2 Slabo – značajna slabost – potrebne su prioritetne akcije
- 1 Nezadovoljavajuće – značajne slabosti – urgentne akcije su potrebne

TORONTO

Za mjerenje indikatora se daje petostepena skala:

ne zadovoljava očekivanja 1 ili 2, zadovoljava 3, prevazilazi očekivanja 4 ili 5.

PRILOG 5.: Okružje radne sobe i materijali

Priredila: Radna skupina

OKRUŽJE RADNE SOBE I MATERIJALI

Okružje grupne, radne sobe organizirano je po centrima aktivnosti kako bi se podržalo aktivno učenje kroz igru i praktične aktivnosti djece u svakome od područja učenja i razvoja. Ovakva organizacija prostora sobe za skupine po manjim cjelinama, centrima aktivnosti, na neizravan način poziva djecu na aktivnosti i interakciju jedan na jedan i u manjim skupinama, što poboljšava kvalitetu vršnjačke komunikacije, kao i komunikacije s odgojiteljem.

Preporučuje se da svaka radna, grupna soba za djecu u vrtiću bude organizirana oko centara aktivnosti u cilju podrške pedagoški osmišljenim aktivnostima utemeljenim na igri kao osnovnim sredstvom i metodom za učenje male djece. Materijali, sredstva, igračke i igrovni materijali trebaju biti dostupni djeci, uzrasno i razvojno primjereni. Neke materijale centara aktivnosti treba rotirati i povremeno mijenjati, kako bi se podržala nova iskustva, vještine djece i interesi i motivacija za istraživanje u svakoj od razvojnih oblasti. Ostale materijale je preporučljivo mijenjati ovisno o duljini trajanja projekta i/ili individualnih interesa djece. Namještaj, prostirke, igračke, materijali i sredstva moraju ispunjavati standarde ispravnosti, sigurnosti i neškodljivosti za dječiju uporabu, te biti primjereni za određeni uzrast djece koja ih koriste i dolaze u dodir s njima.

Svaka soba za skupine, radna soba treba sadržavati prostor za zajedničke aktivnosti cijele skupine te prostor, namještaj i materijale organizirane u manjim organizacijskim cjelinama, centrima aktivnosti. U nastavku teksta navedene su neke od mogućnosti organizacije centara aktivnosti, a svaki pasus sadržava opis centra u odnosu na neku od namjena za djecu i odgajatelje, te popis odgovarajućih materijala. Primjeri su namijenjeni za fleksibilno korištenje s tim da se organizacija prostora i vremena, što je više moguće, određuje zajedno s djecom i u odnosu na njihove potrebe i interese.

Malaguzzi (1998.) ističe prostor kao „neku vrstu akvarija koji odražava ideje, vrijednosti, sposobnosti i kulturu onih koji u njemu žive“. Po njemu, svako dijete ima „sto jezika“ za iskazivanje svojih stvaralačkih potencijala, a na odraslima jeste da te potencijale prepoznaju i kreiraju poticajno okružje u kojemu će ti potencijali biti dalje razvijani.

CENTRI AKTIVNOSTI

Centri aktivnosti su mali, omeđeni, funkcionalno označeni prostori koji su odvojeni odgovarajućim namještajem, koji potiču djecu na interakcije kroz igru, druženje i istraživanje. Djeca s istraživanjem počinju veoma rano, angažirajući sva svoja osjetila: vid, sluh, opip, okus i njuh. Kako rastu, otkrivajući svijet oko sebe, tako se i njihovi interesi za spoznajom i istraživanjem proširuju. Pri uređenju prostora, važnu ulogu imaju odgojitelji kako bi prostor organizirali u različitim centrima aktivnosti, ispunili pripadajućim materijalima i sredstvima uvažavajući dječije razvojne i individualne potrebe i interese.

Napomena: Tijekom organizacije prostora obratiti pozornost na odvajanje „tihih“ centara (manipulativi, opismenjavanje, prostor za privatnost, likovni centar od „bučnih“ centara (blok i obiteljsko-dramski, pijesak i voda). Vrijeme za tiše i bučnije (statičnije i dinamičnije) aktivnosti treba biti izbalansirano tijekom dana.

Prostor za jutarnji sastanak (zajedničke aktivnosti) može sadržavati: prostirku za udobno sjedenje na podu, plutanu ploču na zidu (ili flanelografe/flanel ploče), spremnike s karticama i materijale za obilježavanje i/ili bilježenje (zaokruživanjem, pisanjem, pokazivanjem), glazbene ili neke druge instrumente za uporabu tijekom kretanja i/ili glazbenih aktivnosti, štafelaj ili ploču za držanje papira (Flipchart ploča) ili magnetnu ploču za interaktivne aktivnosti; policu ili spremnik za očigledna sredstva i tematsku literaturu (enciklopedije, slikovnice, slike, karte...).

Prostor gdje djeca mogu: dobiti predviđene dnevne planove aktivnosti; vježbati vještine slušanja i izražavanja kroz aktivnosti kao što su jutarnje vijesti; razviti osjećaj za vremensku orijentaciju kroz sudjelovanje u aktivnostima bilježenja na kalendaru; istražiti jezične i matematičke koncepte u procesu dešifriranja poruka i simbola i slično.

Prostor gdje odgojitelji mogu: predstaviti djeci i učiniti motivirajućim i predvidivim dnevni plan poticajnih aktivnosti i vremena (stvaranje mentalne mape dana); interaktivno se baviti ranim opismenjavanjem djece; osnažiti osjećaj zajedništva (dosljedno poštivanje pravila koja su razvijena zajedno sa skupinom, pjevanje pjesme dana, zajedničke pjesme za okupljanje i sl.), prakticiranje odgovornosti (npr. „dijete dana“, pomagači i sl.), samostalnosti u izboru aktivnosti i centra aktivnosti, osnažiti vještine slušanja i izražavanja (postavljanjem pitanja koje zahtijevaju kritičko mišljenje) i dijeljenja ideja i osjećaja (vještine rješavanja sukoba pri rješavanju problema i drugih važnih pitanja suradnje u skupini); osnaživanje dječjih kompetencija općenito.

Prostor za početno čitanje i pisanje može sadržavati: knjižnični centar sa širokim izborom literature: knjigama različitoga sadržaja i dimenzija, slikovnicama i časopisima (enciklopedije, velike knjige, male knjige, knjige i slikovnice različitog sadržaja i žanrova, taktilne slikovnice, slikovni rječnici, informativne knjige i slikovnice, audio knjige, slikovnice koju su dizajnirala djeca); centar za slušanje sa slušalicama, zbirke kasete, diskova s pričama i pjesmama, kasetofon i CD player, poster, mini kazalište s ginjol lutkama i lutkama za prste i sl.; centar za početno pisanje sa širokim izborom papira različitih dimenzija, oblika, tekstura i namjena, s crtama i kockicama i bez, pribor za pisanje i crtanje, „piši-briši“ pločama, naljepnicama, etiketama, kovertama; rekviziti, alati i materijali za izradu slikovnica kao što su naljepnice slova abecede/azbuke, trake za uvezivanje, bušilice i heftarice za papir, velike spalalice, časopisi, novine, katalozi i drugi reklamni materijali; centar s računalom uz pristup odgovarajućem softveru i sigurnim web stranicama; podne jastuke ili druga udobna sjedala.

Prostor gdje djeca mogu: upoznavati različite književne žanrove, razgledati knjige, slikovnice i druge pisane materijale, „čitati“ pojedinačno ili u paru, u maloj skupini; kreirati, osmišljavati, dizajnirati i ilustrirati priče; rekonceptualizirati poznate priče; kreirati svoje priče i slikovnice na papiru ili na računalu; dramatizirati, dramatizirati uz pomoć lutke, drugih rekvizita i mini kazališta; slušati priče i pjesme s kasete, CD-a ili posjetiti poznate web stranice s pričama i pjesmama za djecu; igrati edukativne igre...

Prostor gdje odgojitelji mogu: omogućiti i osigurati okruženje bogato pisanim materijalom u radnoj sobi (abeceda/azbuka, znakovi, različiti simboli, grafikoni, naljepnice, nautci, slikovni nautci, sliko-priče) slikovni materijali za ploču za zajedničko okupljanje, za jutarnji sastanak (dan, datum, mjesec, godina, vrijeme, imena djece, nazočni, izočni i sl.); zapisi brojalica/razbrajalica, pjesmica, serija slika, sliko-priča, pravila skupine. Odgojitelji ističu dječji rad u prostoru vrtića i radne sobe, ohrabruju djecu i stalno pružaju prilike djeci da podijele s vršnjacima i drugima svoje kreacije, radove, ilustracije, impresije, zapažanja i sl. Odgojitelji mogu urediti ovaj prostor tako da organiziraju mini knjižnice s udobnim mjestom za razgledavanje i čitanje slikovnica, časopisa za djecu i knjiga, s CD playerom i kolekcijama raznovrsnih priča, pjesama; s računalom i opremom za slušanje i početno čitanje i pisanje.

Povremeno rotirati, mijenjati i dopunjavati zbirke, uključujući nove autore. Prije nego što se omogući i djeci na korištenje, potrebno je pregledati sve materijale, web stranice i audiozapise kako bi bili sigurni da su primjereni i potpuno sigurni za djecu. Odgojitelji mogu poticati djecu na suradnju u paru dok su za računalom. Osigurati, opremiti centar za opismenjavanje s raznovrsnim priborom za pisanje (grafitne olovke, olovke u boji, flomasteri, markeri različitih boja i debljine, različite vrste i dimenzije papira; mini pribora za izradu knjiga kao što su kartoni, heftarice, bušilice papira, spajalice, deblji konci, trake, škare, ljepilo za papir i dr.).

Manipulativni (i matematički) centar

Prostor za manipulativne (i matematičke aktivnosti) može sadržavati: specijalizirani didaktički materijal (Mala matematika, Mala geometrija, Logički blokovi, Obojeni štapići, Obojeni borići, brojevni nizovi, brojeve slike, slagalice, umetaljke, Loto geometrijskih oblika, Memory, Tangram, razne vrste domino igračaka, serije predmeta raznih veličina, lutke-kupe, računaljke, stolni građevinski materijal i sl.); prirodni materijali i predmeti svakodnevne uporabe (sredstva koja inače nemaju didaktičke svrhe) i njihovi modeli, aplikacije i slike, različiti simbolički materijali, te širok izbor igračaka i sredstava za igre u cilju matematičkih manipulacija, istraživanja i eksperimentiranja, rješavanje problema, zagonetki i dosjetki; materijali i spremnici za brojanje (kartonske kutije za jaja, posude za led...), razvrstavanje, sortiranje, uzorkovanje, mjerenje, materijali koji olakšavaju sortiranje i klasifikaciju; rekvizite, alate i materijale kao što su mjerne trake, vage, ravnala, satovi, blagajne i „novac“, „pečate“ i jastučiće za pečate, abakus; magnetne i taktilne brojčane i geometrijske oblike; knjige i slikovnice o brojanju, uzorcima, oblicima, slikovnice i knjige s matematičkim sadržajem, kao i knjige s pričama koje tematiziraju matematiku i matematičke koncepte; bilježnice, materijale za crtanje i pisanje, precrtavanje i slično. Manipulativna sredstva se smatraju predmetima koji se koriste za stolom, a djeca koriste ruke i oči kako bi se igrala s njima. Manipulativne igre mogu biti različite slagalice, kocke, igre na sreću. Koriste se više individualno, nego u skupinama ili parovima. Ovaj centar treba sadržavati i materijal za vježbanje finoga motoričkog razvoja (perle za nizanje, vezice, čistače za lule (zaštićene žice za oblikovanje) male građevinske igračke i kockice, plastelin, glinu, škare, umetaljke i slagalice različitih razina složenosti, bušilice za papir, časpise i reklamne kataloge za rezanje i kidanje, drvene daske s klinovima za umetanje, lutke ili modele s različitim oblicima zakopčavanja (kopče, gumbi, patent, čičak traka, pertle i sl.). Po mogućnosti, ovaj centar opremiti digitalnim fotoaparatom, printerom, računalom.

Prostor gdje djeca mogu: istraživati, uspoređivati količine, dužine, težine, zapremine i rezultate mjerenja, razvrstavati, svrstavati, klasificirati, sortirati zbirke malih predmeta po jednome ili više atributa (gumbi, čepovi za boce, kopče, perle, prirodni neoblikovani materijali kao što su kamenčići); istražiti obilježja podudaranja i preklapanja; vježbati operacije sa skupovima; predstavljati podatke izvedene iz svakodnevnih događaja; predviđati i procjenjivati, a potom provjeravati pretpostavke (npr. procijenite koliko količinski u korpi ima jagoda, zatim ispraznite posudu, prebrojite kako bi se testirala pretpostavka i to koliko je procjena bila blizu stvarnome iznosu, količini); igrati društvene igre s kockicama kako bi se uvježbalo brojanje (kao što je „Ne ljuti se, čovječe“) i orijentacija u prostoru i vremenu...

Prostor gdje odgojitelji mogu: različitim poticajima kroz igru razvijati matematičko mišljenje i predmatematičke vještine i sposobnosti djece, logičko rješavanje problema, usvajanje osnovnih računskih operacija, povezivanje simbola s količinom, klasificiranje prema zadanim kriterijima, prepoznavanje pojma jednakosti, nejednakosti, reproduciranje prostih odnosa - pojedinačno ili s malom skupinom djece - kroz logičke operacije s konkretnim predmetima, kroz skupove, brojeve, veličine, geometrijske oblike, mjerenja i mjere i drugo; koristiti matematički rječnik u interakciji s djecom; osigurati dovoljno predmeta i sredstava kojima djeca mogu rukovati, a odnose se na aktualne teme i koncepte; redovito ažurirati sredstva i mijenjati fokus aktivnosti u centru aktivnosti; pripremati sudjelovanje aktivnosti za cijelu skupinu najmanje jedanput tjedno za proširenje i produbljivanje matematičkih predstava i pojmova.

Prostor za blok centar može sadržavati: veliki set drvenih blokova, konstruktivnih elemenata; setove malih blokova; šuplje konstruktivne elemente; dodatne rekvizite (figure ljudi, životinje, prometni znakovi, vozila); plastične cijevi; kartonske cijevi; spemnike za dodatne elemente; označene spremnike i za materijale za pisanje/crtanje; knjige, fotografije, tlocrti ili nacrti zgrada, puteva, mostova i drugih građevina i konstrukcija, slikovnice i priručnici za popravke, informativne materijale koji sadržavaju fotografije različitih arhitektonskih rješenja građevina, građevinskih radnika, majstora, alata, namjenskih vozila i sl.

Prostor gdje djeca mogu: istraživati i upoznavati znanost kroz zabavu, igru i jednostavne eksperimente (zakoni fizike, mehanike, kao što su kretanje tijela, ubrzanje, gibanje, gravitacija, akcija i reakcija, zakon inercije I sl.); prepoznavati i uspoređivati oblike, količine, mase, razgovarati o sličnostima i razlikama među oblicima s vršnjacima ili odgojiteljima; graditi strukture iz mašte ili po uzoru korištenjem slika ili fotografija kao referenci; koristiti različite materijale i oblike blokova za gradnju konstrukcije, zamjenu blokova za druge blokove (dvije trokutaste prizme za pravokutnik; predstavljati svoj rad objašnjenjima, opisima, crtanjem struktura i raspravom o procesu; mjeriti dužine, istraživati brzinu i udaljenosti i slično. Gradeći i konstruirajući, dijete razvija percepciju, finu motoriku, maštu, planira, uočava i sl.

Prostor gdje odgojitelji mogu: uspostavljati i ostvarivati interakcije s pojedinom djecom ili malim skupinama djece; poticati djecu da prepoznaju geometrijske oblike i njihova posebna obilježja (atribute); potaknuti djecu na istraživanje obilježja i odnosa između dvodimenzionalnih i trodimenzionalnih oblika i tijela; koristiti blokove kao nestandardizirane jedinice za mjerenje predmeta i razdaljina u radnoj sobi; potaknuti djecu da istraže zakonitosti („Što si uradio da izgradiš tako visoku kuću, a da ne padne?“); proširiti rječnik djece i jezik dok razgovarate o konstrukcijama („Mislite li da je vaša zgrada dovoljno čvrsta da izdrži vremenske nepogode?“); dozvoliti građenje u fazama na način da izgrađene strukture ostanu podignute nekoliko dana; fotografisati i kolekcionariti dječije konstrukcije i strukture; dodati rekvizite kao što su olovke i papir u blok centar, centar za građenje; dodati povremeno u skladu s temom i interesom ukrasne trake, grančice, lišće, plodove biljaka, saobraćajne znake, vozila, životinje, ljude, kape i uniforme, zaštitna odijela raznih zanimanja); dodati referentni materijal (mape, informativne slikovnice, kataloge, knjige, slike i karte, fotografije i sl.).

Obiteljsko-dramski centar (centar za obiteljsko-dramske igre, igre uloga)

Prostor za obiteljsko-dramski centar može da sadržava: plišane igračke životinja i lutke koje predstavljaju različite kulture, s odjećom i drugom opremom za lutke; mini namještaj (stol, stolice, police, ogledalo, štednjak, hladnjak, sudoper, mali kauč, otvorene vješalice za odjeću, spremnici); modele malih kućanskih aparata (telefon, kalkulator, mikser), rekvizite za kuhanje (platnena ili plastična „hrana“, lonci, tanjuri, salvete, čaše, pribor za jelo, kalupi za kolače, mjerice za sastojke); kartice s receptima, jelovnicima, dječije kuharice; rekviziti za igru kupovine i prodaje, za održavanje reda i higijene (metla, lopatica, model usisivača); rekvizite i odjeću za obadva spola i rodno neutralnu odjeću, šeširi, marame, kape; rekviziti i dodatci za simulaciju različitih situacija iz poznatih okružja, društveno – imaginativne igre (iz obiteljskoga doma i zajednice kao što su kuhinja, ured, trgovina, restoran, slastičarnica, trgovina obućom, ambulanta, ljekarna, supermarket); materijali za crtanje i pisanje; poster i zdrave hrane, izbor knjiga i slikovnica koji uključuju sadržaje društvenih znanosti; kalendar, telefonski imenik, reklamni katalogi, časopisi, oglasne ploče, tipkovnica, čestitke, koverti i sl.

Prostor gdje djeca mogu: igrati simboličke igre s vršnjacima, igre uloga i simuliranje različitih situacija i problema te rješavanja problema; inkorporirati matematičke sadržaje i aktivnosti za vježbanje vještina brojanja, presipanja, mjerenja, pridruživanja (postavljanje stola pridruživanjem jedan na jedan); koristiti blagajnu i imitaciju kovanica novca, vagu, metar, aparate i pomagala primjerena i sigurna za uporabu (po potrebi i uz nadzor odraslih); koristiti igrovna sredstva za rad koja se koriste u određenim zanimanjima;

inkorporirati vještine pismenosti čitanjem slikovnica i knjiga o različitim ulogama u kući i zajednici; „pisanje“ recepta, „računa“, pravljenje liste za kupovinu ili primanje narudžbe (restoran); dramatisirati različite scenarije (trgovina hrane, frizerski salon, škola); igrati uloge različitih osoba i zanimanja (otac, sestra, beba, poštari, policajac, vatrogasac, učitelj, liječnik, ljekarnik i sl.).

Prostor gdje odgojitelji mogu: podržavati razvoj individualnih socijalnih vještina djece (obraćanje, pozdravljanje, zahvaljivanje, uljudno i ljubazno ponašanje, pridruživanje igri, poželjeti dobrodošlicu djetetu koje se pridružuje igri male skupine; igranje uloga vođe i uloge suigrača u timu, skupini); razvijati empatiju kod djece; produbljivati dječiju igru ciljanim intervencijama i idejama; bogatiti dječiji rječnik uvođenjem novih riječi, pojmova i rječnika vezanog uz određenu temu igre; vježbati vještine aktivnoga slušanja; proširivati govor i komunikaciju; stimulirati i razvijati kritičko mišljenje djece.

Centar za likovno izražavanje (Art centar)

Prostor za Art centar može sadržavati: materijale koji će djeci omogućiti slobodu izražavanja na različite načine; stolove za djecu i stolice smještene na lako perivoj podnoj podlozi, štafelaje i/ili prenosive ploče za slikanje; police s likovnim priborom i alatima (flomasteri, grafitne olovke, olovke u boji, ugljen, kreda, akvarel boje, tempera boje, boje za slikanje prstima, pastel boje, četke različitih debljina i namjena, heftarice, bušilice, ljepilo, škare, kalupi, dozeri za boju, posudice za vodu); police sa papirima i drugim materijalima za slikanje, crtanje i pisanje; police i spremnici za kolaž (prirodni i reciklirani materijali, ljepila) i oblikovanje (plastelin, glina, tijesto za igru, čistači za lule, vuna, vosak, stiropor ili ping-pong lopte, ukrasni detalji, novinski papir, reciklirani kartoni i plastika, predmeti za istraživanje suodnosa s glinom, tijestom i sl.), materijal za crtanje na otvorenome i i razne vizualne materijale s umjetničkim tehnikama, medijima i umjetnicima, poster, razglednice, kalendari na kojima je predstavljena, primjerice kulturna raznolikost sredine; knjige i slikovnice o umjetnosti i umjetnicima, vizualni referentni materijali o umjetnicima, umjetničkim temama ili crtačkim, slikarskim i kiparskim umjetničkim tehnikama (crtež, kolaž, akvarel, ugljen, pastel, olovke u boji, tempera, glina, kamen i sl.). U ovome centru potrebno je osigurati ploču ili flanelograf, prostor namijenjen za izlaganje dječijih likovnih radova i drugih stvaralačkih kreacija. Zbog praktičnosti (čestoga pranja ruku, pribora, brisanja stolova i sl.), ovaj centar se smješta blizu sanitarnoga čvora. Aktivnosti djece jasličkoga i mlađeg vrtićkog uzrasta uvijek trebaju biti pod nadzorom odrasle osobe, zbog sigurnosti.

Prostor gdje djeca mogu: izraziti se i komunicirati slobodno, kreativno; izraziti svoje osjećaje, maštu, iskustvo, misli, zapažanja i impresije; izraziti svoju kreativnost kroz različite likovne tehnike i forme; crtati, slikati, rezati, lijepiti, eksperimentirati s miješanjem boja, gustoćom, uporabljivati različite likovne pribore, istražiti različite materijale, sredstva i likovne tehnike; praviti dvodimenzionalne i trodimenzionalne forme; biti uključeni u kreativni proces stvaranja umjetnosti; naučiti i koristiti rječnik umjetnosti; razvijati i usavršavati vještine prakticiranja uporabe različitih sredstava i grafičkih tehnika kao što su otiskivanje, tiskanje i sl.; iskusiti i razgovarati o umjetnosti različitih ljudi, iz različitih vremena i prostora.

Prostor gdje odgojitelji mogu: omogućiti djeci pristup raznim materijalima za stvaralačko izražavanje nasuprot šablonskim i aktivnostima precrtavanja i bojanja; pokazati odgovarajuću uporabu i održavanje likovnoga pribora i materijala; pokazati uporabu različitih tehnika, primjerice oblikovanje glinom; koristiti rječnik vizualnih umjetnosti; koristiti dječje radove i radove umjetnika za raspravu o različitim konceptima i likovnim elementima; konkretizirati i verbalizirati zapažanja o likovnome radu i aktivnostima djece; promatrati i ohrabrivati rješavanje problema djece i upornost tijekom kreativnoga procesa; izložiti djecu širokome spektru vizualne umjetnosti i umjetnika; izložiti likovne radove djece s opisima, umjesto izlaganja komercijalno kupljenih ukrasa za ploče i općenito za vrtiće; osigurati prilaganje radova djece u potfolije tako da djeca mogu sudjelovati u izboru i pohranjivanju i s vremenom ponovno pogledati svoj rad. Aktivnosti u ovome centru su primjerene za vježbanje krupne i fine motorike (vježbanje držanja olovke, kista, tuša, spužvica, flomastera), za stvaralačke projekte i

rad u skupinama (izrada murala, postera, spajanje pojedinačnih slika u jednu, postavljanje izložbe likovnih radova). Odgojitelji mogu lako korelirati, usklađivati i proširivati umjetničke aktivnosti i aktivnosti u ovome centru s aktivnostima u svim drugim razvojnim područjima.

Glazbeni centar

Prostor za glazbeni centar može sadržavati: Orffov instrumentarij i druge melodijske i ritmičke glazbene instrumente (bubnjevi, tambure, zvona...), instrumente koje su izradila djeca i odgojitelji; instrumente iz različitih kultura i različitih povijesnih razdoblja, zvučne igračke i predmete, zbirke CD-a ili kasete i CD- player ili/i kasetofon, knjige s pričama, pjesmama, poster i s notnim zapisima, kartice, grafikoni, albumi i poster glazbenih instrumenata, zbora, orkestra; rekviziti za kretanje i ples (šalovi, zastave, trake); informativne knjige o glazbi i pokretu; instrumente iz različitih kultura i različitih povijesnih razdoblja.

Prostor gdje djeca mogu: razvijati slušnu percepciju, istraživati zvukove, melodije i ritam; zapažati i razlikovati zvukove i obilježja zvuka (tempo, boja); stvarati zvukove; upoznati različite vrste glazbenih instrumenata i specifičnosti zvuka koje proizvode.

Prostor gdje odgojitelji mogu: poticati djecu na kreativno izražavanje kroz glazu, pomoći djeci pri razvijanju vještina slušne percepcije, slušanja, melodičnoga pjevanja, ritmike, razvijanja glazbenih pojmova, sviranja na instrumentima, stvaranja glazbe, razvijanja glazbenoga ukusa; uvažavati glazbu, razvijati samopouzdanje djeteta u slušanju, razumijevanju i stvaranju glazbe i plesa; koristiti glazbeni rječnik za obogaćivanje rječnika djeteta; koristiti različite materijale (limenke, posude, boce, rižu, pijesak, zvončice) kako bi s djecom napravio različite instrumente na kojima ili s kojima djeca mogu svirati; potaknuti djecu na improvizaciju u stvaranju glazbe i plesnih pokreta; lako povezati glazbene aktivnosti sa svim drugim vrstama aktivnosti (npr. likovno stvaranje uz pozadinsko slušanje glazbe, povezanost stvaranja zvuka uz govorne aspekte omogućuje bogaćenje rječnika djeteta, kretanje različitim brzinom i sl.).

Centar za znanost (centar za istraživanje prirode i senzorni centar)

Prostor za znanstveni centar može sadržavati: primjerene instrumente i alate za promatranje (lupa, mikroskop, kaleidoskop, dalekozor, termometar, vagu, ogledala, staklene prizme), uspoređivanje i mjerenje; žive životinje i žive biljke, slike, fotografije, modele i igračke živih bića; akvarije, terarije, herbare; plodove i sjemenke biljaka, vrećice sa sjemenkama, rekvizite i sterilnu zemlju za sadnju biljaka, herbarije i zbirke prirodnih materijala (kamenje, školjke, kore drveća, mahovina i sl.); kolekcije različitih predmeta (prirodnih, kupljenih, recikliranih); primjerci i/ili modeli jednostavnih strojeva i dijelova strojeva (zupčanici, remenici, kotači i sl.); materijali koji djeci omogućuju istraživanje raznih pojava i svojstava materijala, poput magnetskih svojstava, mirisa, zvukova, tekstura, propusnosti, težine; bilježnice, spremnike i sredstva za bilježenje zapažanja; knjige, slikovnice i postere o biljkama i životinjama; informativne knjige s izvornim ilustracijama, časopise, ilustracije, fotografije, karte, postere, filmove; pribor za pisanje i crtanje.

Prostor gdje djeca mogu: promatrati, ispitivati, predviđati i istraživati široku lepezu obilježja žive i nežive prirode i tvari; voditi brigu o kućnom ljubimcu i sobnim biljkama; naučiti o izgledu, načinu života i životinjskim staništima; eksperimentirati i ilustrirati zapažanja o razvoju biljke iz sjemena, bilježiti napredak; klasificirati insekte, životinje, stijene i biljke, plodove i sjemenje biljaka po određenim svojstvima; istražiti prirodne, umjetne i reciklirane materijale (različite vrste i teksture papira, tekstila); koristiti jednostavne instrumente i aparate u sobi za skupine, vrtiću (termometar, ventilator, konopac za veš na kotačiću za kačenje dječijih likovnih radova); postavljati pitanja, praviti predviđanja, istraživati probleme i razgovarati o rješenjima s vršnjacima i odgojiteljima; koristiti se kompjuterskom

tehnologijom i pisanim i slikovnim materijalima (edukativnim posterima, knjigama, enciklopedijama i sl.) za istraživanje i produbljivanje znanja i interesa za teme iz različitih oblasti.

Prostor gdje odgojitelji mogu: osigurati zorna sredstva, prigodne žive i nežive tvari za djecu za promatranje, istraživanje, uspoređivanje i klasifikaciju; učiniti dostupnim sredstva za crtanje i „pisanje“ i spremnike za pribor, knjige, videomaterijal, kompjuterski softver i web stranice koje pomažu da se odgovori na pitanja djece; izraditi i izložiti KWL tablice (što znam, što želim saznati, što sam naučio/la); grafikone procesa nastale na temelju rasprava u skupini, rađene zajedno s djecom; vjerodostojne slike ili postere usklađene s temama koje se proučavaju; pružiti prilike za različita senzorna iskustava (npr. istraživanje svjetlosti i sjenki u različito doba dana, zvukova, tekstura, mirisa i sl.); pokazati djeci načine korištenja „znanstvenih“ alata i ohrabrivati ih da postavljaju pitanja i promišljaju o prirodnim fenomenima i temama.

Centar za pijesak i vodu

Centar za pijesak i vodu može sadržavati: namjenski dizajniran stol za igru 4-6 djece s ugrađenim spremnikom za vodu, sterilni pijesak, zemlju ili neki drugi materijal (kao npr. lišće, piljevina, kinetički pijesak, snijeg) za punjenje, sipanje, hvatanje i mjerenje s predmetima različitih veličina. Stol treba biti stabilan i u visini struka djeteta kako bi se omogućilo prirodno držanje djeteta tijekom igre. Centar može sadržavati zaštitnu odjeću kao što su zaštitne nepromočive pregače za djecu, rekvizite kao što su gumene i plastične cijevi, cjediljke, lijevci, dozeri, spužve, predmeti koji tonu ili plutaju, boce sa sprej zatvaračima, pumpe, mlinovi za vodu, predmeti za pravljenje mjehurića od sapunice, lopatice, grabljice, kantice, sita, kalupi za pijesak, slova i brojkice od pjene, figurice i igračke vodenih i kopnenih životinja, figure ljudi, prijevozna sredstva, lutke za kupanje i sl.

Preporuke za vanjski pješčanik: Vanjski pješčanik može zaštititi djecu od posljedica nadraživanjem od pijeska i mogućnosti povrjeđivanja. Vrlo je važno zaštititi pješčanik kada se ne koristi jer je izložen zagađivačima. Također je od velike važnosti da djeca poslije igre s pijeskom redovito peru ruke, istresu nakupljeni pijesak iz odjeće i obuće. Kod igara i aktivnosti s vodom važno je paziti da dijete nije mokro, da ima rezervnu odjeću kako bi se moglo presvući u slučaju da se smoči, da voda nije hladna (iako bi trebalo omogućiti povremeno i kratkotrajne igre u kojima dijete može istraživati s hladnom vodom i ledom). Igre i aktivnosti s pijeskom i vodom organiziraju se na otvorenome za vrijeme toplijih dana ili u zatvorenom prostoru u blizini sanitarnoga dijela radne sobe ili nekog drugog prikladnoga prostora u vrtiću.

Prostor gdje djeca mogu: istraživati svojstva različitih tvari i supstanci, svojstva vode; uspoređivati njihova obilježja; istraživati sa sipanjem, presipanjem, količinama, zapreminama i kapacitetima, topivošću i razgradivošću tvari, mjerenjem, doziranjem; pretpostavkama i propitivanjima pretpostavki; ilustrirati i zabilježiti eksperimente, procese i rezultate; razgovarati o iskustvima s drugom djecom i s odgojiteljima.

Prostor gdje odgojitelji mogu: dopunjavati, mijenjati, rotirati sredstva, materijale i rekvizite za igru tijekom cijele godine kako bi izazvalo, održalo i produbilo interese djece o aktuelnim temama u skupini i projektima; svrsishodno organizirati centar s pijeskom i vodom u odnosu na učeće aktivnosti i istraživanja kojima se potiče dublje razumijevanje određenih fenomena i aktualnih tema; ohrabriti djecu da razgovaraju o tome tijekom igre; potaknuti djecu da objasne i nacrtaju/zabilježe svoja iskustva i obrazloženje uz podršku odrasle osobe; snimati, fotografirati, dokumentirati procese, anegdote i rasprave, otkrića.

Vanjski prostor, centar za aktivnosti na otvorenome može sadržavati: opremu za razvoj krupne motorike (penjanje, spuštanje, balansiranje/ravnateža, ljuljanje, klackanje, puzanje); prenosivu opremu (lopte, obručevi, vreće s pijeskom, konopci, čunjevi, igračke za jahanje, kreda za pločnike, prometni znakovi, setovi s predmetima za promatranje prirode, pisanje ili crtanje); otvoreni pješčanik; prostor za trčanje, preskakanje, skakanje, skrivanje, građenje, skakanje, ples, igranje igrica, timske igre; mjesto za vrt - kopanje, sadnju i vrtlarstvo, istraživanje prirode, prikupljanje prirodnih materijala, igranje s vodom; područje za tihe i mirne aktivnosti na otvorenome (čitanje i pričanje priča, pisanje i crtanje)... Oprema mora udovoljavati visokim sigurnosnim standardima i standardima kvaliteta čija je stabilnost, sigurnost za uporabu i ispravnost redovito pregledavana i održavana.

Prostor gdje djeca mogu: trčati, puzati, penjati se, provlačiti, ljuljati se, balansirati, šetati, baviti se tjelesnim suradničkim igrama, aktivnostima s elementima sporta; voziti skuter, bicikl, krupne igračke na kotačima; uživati u slobodi kretanja i igranja na otvorenome prostoru, aktivno se uključiti u manipuliranje, istraživanje i doživljavanje prirode svim čulima.

Prostor gdje odgojitelji mogu: planirati aktivnosti za jačanje postojećih i stjecanje novih motoričkih sposobnosti i vještina djece; za upoznavanje neposredne okoline i kulture zajednice; prometa i prometne kulture; planirati aktivnosti kojima će se razvijati povjerenje, samopoštovanje i samopouzdanje kod djece; razvijati kod djece zanimanje za promatranje i istraživanje svijeta, neposrednoga prirodnog i društvenog okružja, živih bića; razvijati i motivirati djecu na poštivanje i brigu o okolini. Odgojitelji s djecom uspostavljaju sigurnosna pravila za boravak na otvorenome i pomno ih nadziru.

Područje privatnosti

Prostor za osamljivanje, područje privatnosti, može sadržavati: mekani namještaj za mirne aktivnosti jednoga djeteta ili dvoje djece.

Prostor gdje djeca mogu: odmoriti, opustiti se dok slušaju priče ili glazbu, „čitati“ sami sebi, razmišljati ili se jednostavno osamiti po želji sl.

Prostor u vezi s kojim odgojitelji mogu: njegovati poštivanje područja privatnosti i potaknuti djecu na isto. Ohrabriti djecu na korištenje prostora za opuštanje, rješavanje problema, razmišljanje i sl.

PRILOG 6.: Standardi učenja i razvoja djeteta u uzrastu pred polazak u osnovnu školu (APOS0, 2021.)

Standardima učenja i razvoja djeteta u dobi pred polazak u osnovnu školu utemeljenim na Zajedničkoj jezgri cjelovitih razvojnih programa u predškolskome odgoju i obrazovanju nastoji se pobliže formulirati što se može konkretno očekivati da će djeca (pod utjecajem pohađanja predškolskih programa organiziranih u poticajnome fizičkom i socijalnom okruženju) moći znati i kojim vještinama ovladati u dobi do polaska u školu. Oni predstavljaju konkretne ciljeve učenja i razvoja djeteta koji su proizašli iz općenih ciljeva predškolskoga odgoja i obrazovanja, iz znanja o prekretnicama u psihofizičkom i mentalnom razvoju djece i strukturiranih znanja i sadržaja iz djetetovoga najužeg socijalnoga miljea i neposrednoga okruženja.

ZDRAVLJE I TJELESNI RAZVOJ	
Komponenta: Razvoj motorike i osjetila	
Ishodi i standardi	Dijete će moći:
Ishod 1: Istražuje osjetilima predmete i materijale; iskustvena spoznaja koristi u misaonim procesima i aktivnostima.	✓ koristiti osjetila za regulaciju pokreta ✓ koristiti osjetila za interakciju s okolinom ✓ Usklađivati pokrete i kretanje s vanjskim podražajima i doživljajima podražaja ✓ kretati se sukladno ritmu glazbe (npr. prati pokretom zadani ritam). ✓ imenovati svojstva dodirnutih materijala ✓ razlikovati i imenovati izvor zvuka ✓ razlikovati slatko, slano, gorko, ljuto ✓ razlikovati i imenovati osnovne i izvedene boje ✓ prepoznati svoju desnu i lijevu stranu ✓ orijentirati se i kretati u prostoru. ✓ pokazati namjerno pripremljene, šaljive pogreške na slici
Ishod 2: Koristi prirodne oblike kretanja za razvoj funkcionalnih i motoričkih sposobnosti i vještina (puzanje, hodanje, trčanje, penjanje, skakanje, dizanje, nošenje, bacanje i hvatanje).	✓ primjenjivati spretno osnovne oblike kretanja u kojima sudjeluje cijelo tijelo (hoda, trči, kotrlja se, skače, pliva...). ✓ kretati se i izvoditi pokrete uz koordinaciju tijela ✓ ulagati napor i prilagođavati svoju snagu zadatku ili tjelesnoj aktivnosti ✓ izvoditi više radnji istodobno (npr. trči i udara loptu, povezuje trčanje i skakanje, penje se i silazi niz stepenice držeći predmet u jednoj ruci,...) ✓ održavati ravnotežu (npr. stoji na jednoj nozi određeno vrijeme, skakuće na jednoj nozi, hoda po crti, penje se uz stepenice s noge na nogu,...) ✓ izvoditi tjelesne vježbe s ili bez rekvizita (npr. udari loptu do određene točke s izvjesnom preciznošću, baciti kuglu srednje veličine s određenom preciznošću, objema rukama hvata loptu s različitih visina i sl.) ✓ pridružiti se zajedničkim tjelesnim aktivnostima s elementima sporta (npr. nogomet s malim golovima)

Ishod 3: Kombinira i koordinira psihomotoričke radnje i aktivnosti kako bi postigao/razvijao/usavršavao složenije oblike kretanja i djelovanja.	✓ uskladiti i povezati zadane radnje ✓ koristiti se predmetima i igračkama različite namjene i razina složenosti (npr. niže krupnije i sitnije perle,...) ✓ sastavljati dijelove motiva u cjelinu (npr. slaže slagalicu,...) ✓ graditi piramidu od 10 kockica ✓ prilagođavati svoj pokret osobitostima pribora (npr. reže škalicama papir, ispravno lijepi na papir, šilji olovke,...) ✓ rastavljati i sastavljati igračke i predmete za igranje ✓ koristiti pribor za modeliranje u tri dimenzije (npr. za modeliranje, sklapanje predmeta,...) ✓ držati papir jednom rukom dok drugom crta, piše ✓ držati i listati knjigu/slikovnicu, stranicu po stranicu
Ishod 4: Pokazuje grafomotoričku sposobnost.	✓ koordinirati psihomotorne vještine potrebne za pisanje slova i brojeva (npr. povlači različite linije, povlači linije od točke do točke, precrtava motive,...) ✓ koristiti razne pribore za pisanje, crtanje i slikanje ostavljajući tragove na papiru adekvatnim pritiskom (npr. flomasteri, bojice, kistovi,...) ✓ držati olovku ispravno ✓ oblikovati plastelinom slovo/slova svoga imena ✓ prepisivati slova i brojeve po uzoru
Komponenta: Zaštita i sigurnost	
Ishodi i standardi	Dijete će moći:
Ishod 1: Štiti sebe i druge od povrijeđivanja u konkretnim situacijama.	✓ pokazati da posjeduje (samo)zaštitne vještine usmjerene protiv opasnih aktivnosti ✓ pokazati da posjeduje (samo)zaštitne vještine usmjerene protiv opasnih situacija ✓ pokazati da posjeduje (samo)zaštitne vještine usmjerene protiv opasnih predmeta i uređaja ✓ pokazati da posjeduje (samo)zaštitne vještine u odnosu na druge osobe ✓ uočavati očite znakove bolesti
Ishod 2: Izražava sposobnost samoprocjene u odnosu na drugu osobu, predmet ili događaj.	✓ pokazati da posjeduje zaštitne vještine usmjerene protiv opasnih aktivnosti, situacija i predmeta ✓ birati sigurno okruženje ✓ pokazati vještine procjene i izbjegavanja opasnih aktivnosti i situacija u kojima su moguće povrede ✓ tražiti pomoć kada je to potrebno (npr. kada se osjeća ugroženo, uplašeno, bespomoćno,...) ✓ razlikovati dobro od lošeg i nasilnog ponašanja ✓ procjenjivati faktore koji pridonose namjernim i nenamjernim ozljedama (uključujući nesreće na motornim vozilima, požarnu sigurnost i sigurnost oružja)

Komponenta: Zdrav način života	
Ishodi i standardi	Dijete će moći:
Ishod 1: Inicira i sudjeluje u aktivnostima koje su važne za unaprjeđenje vlastitog zdravlja i blagostanja.	✓ pridržavati se preporuka za zdravu ishranu i sudjelovati u tjelesnim aktivnostima ✓ inicirati igru i druženje na način da poziva u igru djecu koja trenutno nisu aktivna ✓ upravljati vlastitim emocijama ✓ držati tijelo pravilno, uz podsjećanje ✓ hraniti se samostalno koristeći pribor za jelo ✓ oblačiti se i svlači samostalno ✓ obuvati se i izuvati samostalno
Ishod 2: Primjenjuje osnovna načela osobne higijene i higijene prostora.	✓ pokazati osnovne zdravstvene i higijenske vještine ✓ pokazati sposobnost rutinskoga obavljanja svakodnevnih aktivnosti (npr. ustajanje, umivanje, pranje zuba, hranjenje,...) ✓ koristiti toalet potpuno samostalno ✓ održavati osobnu higijenu ✓ pospremati igračke i sobu
Ishod 3: Pridržava se načela pravilne i redovite prehrane.	✓ birati hranu koja podržava zdravlje i smanjuje rizik od bolesti i budućih kroničnih oboljenja. ✓ kontrolirati unos slatkiša, ali i voća, povrća, jesti i ono što manje voli

OSOBNOST DJETETA I INTERAKCIJA

Komponenta: Odnos prema sebi

Ishodi i standardi	Dijete će biti u stanju:
Ishod 1: Pokazuje svjesnost sebe i svog identiteta kroz vlastite sposobnosti, karakteristike, osobine i mogućnosti.	✓ prepoznati se kao dječaka/djevojčicu ✓ opisati se: svoje tjelesne osobine, oznake posjedovanja (npr. imam svoj bicikl) i preferencije (npr. volim jesti jabuku) ✓ objašnjavati sebe kao jedinstvenu osobu sa specifičnim karakteristikama
Ishod 2: Gradi realnu i pozitivnu sliku o sebi, pokazuje samosvijest, samopouzdanje, samopoštovanje, odgovornost, povjerenje u svoje snage i sposobnosti.	✓ pokazati pozitivno vjerovanje u sebe i vlastite sposobnosti (npr. pokazuje samopovjerenje u vlastite snage i potencijale) ✓ izražavati ponos na vlastita postignuća ✓ iskazivati pozitivan natjecateljski duh ✓ prihvatiti da ostane samo kraće vrijeme u sigurnome okruženju, uz nadzor
Ishod 3: Posjeduje razinu emocionalne svijesti i sigurnosti koja odgovara dobi i dobnom sazrijevanju i iskazuje ih u svim aspektima razvoja.	✓ primjenjivati pristojnost u ponašanju i djelovanju prema drugim osobama ✓ ispoljavati emocionalni kapacitet za uspostavljanje bliskosti prema više od jedne osobe ✓ prepoznati emocije (npr. sreće, tuge, straha) i opisati svoje osjećaje ✓ iskazivati suosjećanje (npr. iskazuje brigu za druge,...) ✓ djelovati tako da iskazuje suosjećanje i brigu o drugim osobama (npr. spremno je pomoći mlađem djetetu u vrtiću) ✓ koristiti i tumačiti neverbalno ponašanje
Ishod 4: Izražava misli i djeluje na način da može utjecati na svoj položaj u okruženju.	✓ predlagati igre, samo birati aktivnosti kojima se želi igrati i zabaviti (npr. samo bira centar aktivnosti u kojemu se želi igrati taj dan u vrtiću) ✓ birati prijatelje i prijateljice ✓ inicirati igre i aktivnosti ✓ procjenjivati sebe i svoje postupke (npr. putem reflektivnoga razgovora s odraslom osobom) ✓ zauzimati se za sebe i druge (npr. pri raspravi o raspodjeli obveza, korištenju vremena za odmor i opuštanje,...) ✓ izražavati negodovanje na onemogućavanje samoafirmacije i inicijative

Komponenta: Odnos prema drugima i međuodnosi	
Ishodi i standardi	Dijete će moći:
Ishod 1: Uspostavlja, razvija i održava interakcije s drugom djecom i odraslima.	✓ prilagođavati svoje ponašanje prema poznatim i nepoznatim osobama ✓ predstavljati se drugima (zna izreći ove informacije: ime i prezime, koliko godina ima, adresu stanovanja) ✓ slušati i pamtit i imena nepoznatih osoba koje mu se predstavljaju ✓ igrati se s djecom, ima prijatelja/prijateljicu ✓ pregovarati s vršnjacima i odraslom osobom ✓ kontrolirati nagonske impulse i prilagođavati iskazivanje svojih osjećaja
Ishod 2: Pokazuje kooperativnost i zajedničko djelovanje kroz različite aktivnosti i kritički se odnosi prema mišljenjima i stavovima preuzetima od drugih.	✓ surađivati s drugima ✓ slijediti upute zadane skupini ✓ čuvati svoje stvari ✓ poštovati tuđe stvari ✓ brinuti o zajedničkim stvarima ✓ kritički reagirati na ideje i prijedloge drugih
Ishod 3: Djeluje u skladu s demokratskim principima, surađujući i odlučujući, uvažavajući i prihvaćajući različitosti.	✓ preuzimati odgovornost, pregovarati i sudjelovati u donošenju odluka u skupini ✓ davati i/ili slijediti upute u timu, u ovisnosti o ulogama koje je preuzelo u podjeli timskih uloga ✓ prepoznavati, cijeniti i uvažavati sličnosti i razlike među ljudima ✓ uvažavati tuđa gledišta i stavove (npr. prilagodi se autoritetu ili većini skupine)
Ishod 4: Djeluje u skladu s društvenim, kulturnim i obiteljskim vrijednostima razvijajući osjećaj pripadnosti zajednici.	✓ primjenjivati pravila ponašanja u skupini ✓ iskazivati pažnju i brigu, zauzimati se za sebe i bliske osobe ✓ imenovati članove uže obitelji, njihove uloge i opisati odgovornosti unutar obitelji ✓ iskazati odanost obitelji, svom timu, skupini ✓ sudjelovati u skupnim/obiteljskim obavezama i svečanostima ✓ tražiti da sudjeluje/pomaže u radnim i svečanim aktivnostima i proslavama u vrtiću i domu ✓ primjenjivati etičke standarde odnosa prema društvenoj zajednici

Komponenta: Odnos prema prirodi	
Ishodi i standardi	Dijete će moći:
Ishod 1: Prepoznaje važnost prirode i uvažava prirodu kao prostor za život, razvoj, igru i učenje.	✓ Pokazivati da primjećuje ljepotu prirode, osobito neke očite prirodne pojave ✓ ilustrirati doživljaj boravka u prirodi ✓ revidirati svoje prosudbe i mijenja ponašanje na osnovi novih dokaza ✓ pokazivati samozaštitne vještine u vezi s opasnim prirodnim pojavama i nepogodama ✓ pokazati zanimanje za zaštitu okoliša (npr. štedi vodu, električnu energiju,...) ✓ prihvaćati etičke standarde odnosa prema prirodnom okruženju
Ishod 2: Pokazuje poštovanje i divljenje prema životu i svemu živom.	✓ uočavati i uspoređivati (dovodi u vezu) konkretnu uzročno-posljedičnu vezu u prirodi ✓ dovoditi u odnos pojavu u prirodi i svoj život, život i rad ljudi i obrnuto ✓ proučavati izgled i život životinja (npr. kukci, ptice u prirodnom staništu, dvorištu, slikovnici, enciklopediji) ✓ razlikovati životinje po staništu (domaće, divlje,...) ✓ opisati nekoliko očitih odlika osobe, biljke, životinje ✓ pokazivati uvažavanje i poštovanje prema odraslim osobama (npr. u obraćanju, u zajedničkom prostoru, u sredstvima javnoga prijevoza, ...) ✓ pokazivati zanimanje za zbrinjavanje biljaka i životinja (npr. brine o kućnom ljubimcu, njeguje biljku u vrtiću ili svome domu) ✓ nabrajati nekoliko primjera pravednog/nepravednog ponašanja kada je u pitanju odnos prema ljudima i životinjama, iz iskustva
Ishod 3: Postaje društveno odgovorno i djeluje u skladu s principima rješavanja problema u životnoj sredini (održivi razvoj).	✓ Iznositi pretpostavke/pretpostavljati kako će se stvari/događaji u životnoj sredini odvijati ✓ primjenjivati savjete i pravila o sigurnom kretanju na otvorenome (npr. prelazi preko ulice na pješačkom prijelazu, gledajući u oba smjera u pratnji odrasle osobe) ✓ ispitivati pravila i odgovornosti za tretiranje i poštovanje zemlje i njezinih resursa s poštovanjem ✓ davati kritički osvrt na nepravdu (npr. nepravedan postupak) u svome okruženju ✓ koristiti pravila za propisno odlaganje otpada na za to predviđena mjesta

GOVOR, JEZIK I KOMUNIKACIJA

Komponenta: Razvoj govora i uporaba jezika

Ishodi i standardi	Dijete će biti u stanju:
Ishod 1: Koristi intuitivni, unutrašnji i neverbalni govor primjeren dobi i dobnom sazrijevanju.	✓ koristiti neverbalne oblike komunikacije kako bi iskazalo misli ✓ eksperimentirati s glasovima, rimovati ✓ izražavati zadovoljstvo kada mu se čita i pričaju priče ✓ odgovarati na izravne i neizravne signale i zahtjeve ✓ pričati izmišljenu priču igrajući se glasovima i glasovnim kvalitetima govora ✓ primjenjivati neverbalnu komunikaciju da bi zadovoljilo svoju potrebu, u kontekstu ✓ izražavati se govorom i glasovnim kvalitetima govora, kao što su visina, tempo i boja glasa, kako bi izrazilo osjećaje, misli i ideje ✓ pratiti odnose među ljudima i aktivno sudjelovati u interakciji (npr. prepoznaje namjere drugih i predviđa njihove postupke)
Ishod 2: Primjenjuje glasovne strukture jezika i intuitivno uočava strukturu riječi i rečenica u skladu s književnojezičnim normama i koristi ih u usmenom govoru.	✓ izražavati zanimanje za značenje riječi ✓ izražavati se razumljivo u usmenom govoru (koristi imenice, glagole, pridjeve,...) ✓ uporabljivati u usmenom govoru množinu, padeže, veznike, prijedloge ✓ koristiti na pravome mjestu glagolska vremena u govoru (uz napomenu da još može griješiti pri slaganju nekih glagolskih vremena, subjekta i predikata) ✓ izgovarati sve vrste rečenica ✓ izražavati verbalno svoju misao (potrebu, želju, namjeru,...) ✓ postavljati pitanja o simbolima koji označavaju glasove ✓ primjećivati pogreške u govoru drugih
Ishod 3: Sastavlja smislene rečenice i iskaze koristeći ih u kontekstu prenošenja značenja, ideja i razmišljanja.	✓ proizvoditi smislene iskaze od pet – šest riječi, govoriti u složenim kombinacijama riječi i rečenica ✓ prihvatati ulogu sudionika u razgovoru (npr. postavlja relevantna pitanja, povezuje iskaze s temom razgovora,...) ✓ mijenjati i prilagođavati svoje zahtjeve u odnosu na sugovornika ✓ proizvoditi neizravne zahtjeve i opravdanja ✓ reproducirati zanimljive događaje/doživljaje ✓ dramatisirati poznate priče, iskustvenu situaciju ili izmišljene događaje ✓ ilustrirati vlastite dojmove (npr. opisom, crtanjem, slikanjem, modeliranjem, dramskom igrom, plesom,...) ✓ objašnjavati da se njegove i tuđe ideje mogu napisati, a zatim i pročitati (npr. dijete samo ili netko drugi) ✓ koristiti razne oblike ranoga pisanja (npr. pisanje, crtanje, korištenje nizova slova, drugih simbola,...) ✓ pokazati razumijevanje svrhe pisanja (npr. bilježenje popisa za kupovinu, upute, priča; pisanje pozivnica, razglednica,...) ✓ predstaviti vlastita stvarna ili imaginarna iskustva kroz pisanje (s/bez ilustracija) ✓ pisati na svoj način poznate riječi poput vlastitoga imena ✓ pokušati pročitati ili se pretvarati da čita ✓ iskazati potrebu da pregleda i ponekad izmijeni svoje zapise i crteže ✓ raspravljati o vlastitim predviđanjima, objašnjenjima i uopćavanjima na temelju prošlih i trenutnih iskustava

Komponenta: Usmeno izražavanje i slušanje	
Ishodi i standardi	Dijete će biti u stanju:
Ishod 1: Pokazuje govorna i jezička iskustva i bogati rječnik i rečenicu u različitim aktivnostima.	✓ usvajati i pamtiti nove riječi ✓ koristiti u razgovorima riječi i fraze naučene iz priča i drugih izvora ✓ verbalizirati ono što je već vidjelo, doživjelo (npr. iskustvo iz neposrednog okruženja) ✓ opisati što se nalazi na slikama jasnog sadržaja ✓ prepričavati priču, avanturu omiljenoga lika iz književnoga djela, dječjeg filma ✓ reproducirati naučenu pjesmu ili kratku priču ✓ pokazati određeni sadržaj u zbirci fotografija, na zahtjev ✓ izražavati zanimanje da mu se priča, čita, pjevuši ✓ tumačiti obećanje
Ishod 2: Istražuje govor i jezik i pokazuje inicijativu u usmenom izražavanju.	✓ postavljati pitanja koristeći kad, kako, zašto i odgovarati na postavljena mu pitanja dužim rečenicama ✓ prenijeti poruku od jedne do druge osobe ✓ izmišljati nove riječi, kratke priče, stihove, zagonetke ✓ kazivati svojim riječima šalu, zagonetku (npr. pokazuje smisao za šalu, osmišljava pitalice, zagonetni sadržaj,...) ✓ dodjeljivati glas likovima u igri ✓ koristiti rječnik uspoređivanja (npr. daje primjer za komparativ, razliku, suprotnost...)
Ishod 3: Pokazuje sposobnost slušanja u skupini vršnjaka i odraslih u različitim situacijama.	✓ prikupljati informacije iz okruženja koristeći svoja osjetila, promatranjem i kroz razgovore ✓ pratiti i izvršavati nekoliko (tri) naloga, verbalno danih istovremeno, bez gestikulacije ✓ sudjelovati u raspravama i dijalozima ✓ slušati sugovornika ✓ pratiti dogovorena pravila za raspravu (npr. sluša drugoga i nastavlja razgovor) ✓ odgovarati s razumijevanjem na njemu upućen govor ✓ uviđati poruke iz okruženja ✓ razgovarati o određenoj temi, drži se teme razgovora ✓ stupati u komunikaciju s drugom djecom i odraslima lako

Komponenta: Komunikacija i rana pismenost	
Ishodi i standardi	Dijete će biti u stanju:
Ishod 1: Analizira književne tekstove kroz komunikaciju s drugima.	✓ komunicirati u različite svrhe (npr. za izražavanje osjećaja, postavlja pitanja, odgovara drugima na postavljena pitanja,...) ✓ pokazati zanimanje za čitanje i pisanje ✓ imenovati glavne likove ✓ nabrojiti glavne događaje u priči logičnim slijedom ✓ opisati glavne osobine likova i ključne događaje neke priče ✓ pratiti, slušati i razumijevati tekstove (tiskane, vizualne i multimedijalne) i reagirati odgovarajućom gestom, postupkom, komentarom ili pitanjem ✓ interpretirati, otpjevati pjesmu/odrecitirati tekst koje je naučilo napamet ✓ pratiti ritam i melodiju pri recitaciji pjesme ✓ pamtit i prepričavati kraće književne i informativne tekstove, filmove, predstave (poštujući redoslijed zbivanja) ✓ razlikovati književne vrste s kojima je najčešće bilo u doticaju (npr. priča, pjesma, bajka,...) ✓ kazivati svojim riječima emotivni doživljaj o književnom tekstu ✓ iskazivati radost i uživanje u književnim tvorevinama
Ishod 2: Pokazuje kako funkcioniraju sustavi simbola komunikacije i koristi ih.	✓ slijediti tiskane riječi s lijeva nadesno, od vrha prema dnu i stranicu po stranicu ✓ prepoznati kako izgovorene riječi mogu biti predstavljene određenim nizovima slova u pisanom jeziku ✓ postavljati pitanja o simbolima koji označavaju glasove ✓ pričati priču po nizu slika ✓ komunicirati pomoću različitih simbola ✓ usklađivati glasove s grafičkim simbolima ✓ prepoznati i imenovati barem nekoliko velikih tiskanih slova abecede ✓ započeti „čitati“ logografski²⁴ ✓ otkrivati vrijednost i zadovoljstvo kad ste sposobni komunicirati na više jezika ili u drugoj vrsti komunikacije ✓ prepoznavati da postoje alternativni i različiti oblici komunikacije (npr. Braillovo pismo, znakovni jezik, čitanje s usana, sredstva za digitalnu komunikaciju,...)
Ishod 3: Izražava se pomoću grafičkih simbola u svakodnevnim aktivnostima.	✓ ilustrirati glavnoga junaka ✓ ilustrirati ideje ili ono što je bila glavna ideja ✓ koristiti se različitim načinima grafičke komunikacije ✓ pisati svoje ime na crtežu, slici, ilustraciji ✓ tražiti način kako nekome napisati pismo, poruku ✓ razlikovati i „čitati“ nekoliko prometnih znakova ✓ „čitati“ neke poznate natpise (npr. imena trgovačkih radnji koje poznaje i sl.)

²⁴ Logografsko učenje čitanja je prva faza u učenju čitanja, kada dijete određenom strategijom sagledava riječi kao cjeline. Dijete usmjerava minimalnu pažnju dijelovima riječi, usredotočeno je na sliku kao na cjelinu.

SVIJET OKO NAS

Komponenta: Istraživanje svijeta

Ishodi i standardi	Dijete će biti u stanju:
Ishod 1: Koristi osjetila za promatranje i istraživanje fenomena i procesa u prirodi.	✓ pokazati znatiželju i zanimanje za svoje prirodno okruženje (npr. što ga navodi na bavljenje aktivnostima vezanima za znanost) ✓ proširivati svoje promatračke vještine (npr. produžavanje vremena u kome nešto promatra, sposobnost opisivanja i potvrđivanja svojih opažanja korištenjem različitih resursa). ✓ sudjelovati u jednostavnim istraživanjima (npr. postavlja pitanja upravljajući materijalima; predviđanjem što bi se moglo dogoditi sljedeće; testiranjem vlastitih opažanja kako bi se utvrdilo zašto se nešto događa) ✓ eksperimentirati s vodom i osobinama tvari u dodiru s vodom (npr. sol i šećer se tope u vodi, kamen tone, plastika pluta,...) ✓ eksperimentirati s magnetizmom, svjetlošću, zvukovima, kretanjem tijela ✓ dati primjere tipičnih obilježja različitih godišnjih doba ✓ ukazivati na tipična svojstva zemljanih materijala (pijesak, stijene, tlo, voda) i živih organizama ✓ prepoznavati glavna obilježja Zemljine površine (potoci, brda, plaže) kada se nalaze u dječijem neposrednom okružju i susjedstvu koje posjećuju. ✓ istraživati okolinu, svojstva tvari, funkcije predmeta ✓ objašnjavati sličnosti i razlike u onome što otkriva ✓ prisjećati se cikličnih promjena na određenome objektu u neposrednome okruženju (npr. drvo iz godine u godinu - cvijet, list, plod, opadanje lišća,...) ✓ opisivati stalnost u promjeni ✓ razlikovati očita agregatna stanja vode (npr. tekuće stanje, led...) ✓ postavljati pitanja o prirodi, promjenama i fenomenima u prirodi ✓ istraživati transformacije u prirodi u neposrednome okruženju (npr. agregatna stanja vode, razvoj insekta, rast biljke iz sjemenke, životne cikluse životinja, biljaka) ✓ opisivati očita svojstva konkretne prirodne pojave, živoga bića ✓ nabrojiti elementarne uvjete nužne za život živih bića – zrak, voda, svjetlost (toplina), hrana, tlo ✓ opisati očitu vremensku pojavu i uvjete koji se mijenjaju s promjenom vremena (npr. vjetar, kiša, snijeg, oblaci) ✓ objašnjavati načine kako biti siguran u određenim situacijama (npr. za vrijeme lošega vremena, boravka na otvorenome, u zatvorenom,...)

Ishod 2: Dovodi u vezu sebe, ljude, biljke, životinje, predmete i pojave u prirodnome okruženju u cilju razumijevanja svijeta u kojemu živi.	✓ opisati vidljive dijelove tijela i nabroji neke od elementarnih funkcija dijelova tijela (pokazujući veće znanje i poštovanje prema svom tijelu) ✓ komentirati promjene koje zapaža (npr. ovdje je nova zgrada, prije nije bila) ✓ razlikovati dijelove dana povezujući ih sa vlastitim aktivnostima ✓ razlikovati jučer, danas, sutra, uz napredovanje ✓ iskazivati zanimanje o tomu kako se rađa dijete, zašto čovjek umire i sl ✓ koristiti prisjećanje, fotografije, anegdote, osobno i obiteljsko iskustvo kako bi objasnilo vlastiti rast, razvoj i promjene ✓ odabrati odjeću i obuću sukladno vremenskim prilikama (npr. za lutku, za sebe i sl.) ✓ opisati funkciju predmeta, namještaja, aparata, alata ✓ razvrstavati stvari ili slike stvari u kući/vrtiću na osnovi svrhe korištenja (npr. sapun u kupatilo, obuća u hodnik, jastuk u spavaću sobu,...) ✓ prepoznati put od kuće do vrtića, rekonstruirati slijed kretanja ✓ razlikovati prirodne i umjetne izvore topline i nabrojiti čemu one služe ✓ identificira očite zagađivače zraka, tla, vode
Ishod 3: Koristi informacije iz različitih izvora o živoj i neživoj prirodi.	✓ raspravljati o doživljajima i događajima, tražiti više informacija o tome ✓ pokazivati rastuću sposobnost prikupljanja i bilježenja (uz pomoć) podataka o pojavama, živim i neživim bićima (npr. u raspravama, crtežima, na jutarnjemu sastanku u vrtiću kada se bilježi kakvo je vrijeme danas, koliko sunčanih dana je bilo u tijeku prethodnoga tjedna i sl.). ✓ kategorizirati živo i neživo u svome okruženju na temelju osobina koje može promatrati (npr. tekstura, boja, veličina, oblik, temperatura, korisnost, težina) ✓ uporabljivati vještine promatranja za izgradnju svijesti o biljkama i životinjama, njihovim životnim ciklusima (npr. rođenje, starenje, smrt) i osnovnim životnim potrebama (npr. zrak, hrana, svjetlost, odmor) ✓ opisati odnose među poznatim biljkama i životinjama (npr. gusjenice jedu lišće) ✓ opisati mjesta na kojima žive poznate biljke i životinje u bliskome okruženju (npr. grad, parkovi, polja, šume) ✓ uspoređivati kretanje uobičajenih predmeta u pogledu brzine i smjera (npr. brži, najsporiji, gore, dolje, lijevo, desno) ✓ koristiti rječnik za suprotno, komparaciju, smjer
Ishod 4: Stiže kompetencije za učenje i rad.	✓ praviti raspored svoga vremena (npr. za igru, druženje, rutinsku i/ili konkretno određenu aktivnost) i ostvariti ga. ✓ planirati aktivnosti i postavljati pravila na osnovi ranijih iskustava ✓ pokazivati ustrajnost unatoč suočavanju s poteškoćama (npr. nastavljajući započetu aktivnost) ✓ provoditi do kraja započetu aktivnost (npr. završi što je započeto) ✓ izraziti ono što je naučilo, kazivati svojim riječima naučeni sadržaj. ✓ nabrojiti i objasniti što je potrebno tijekom rada, igre ✓ ponavljati pokazane aktivnosti bez veće pomoći drugih ✓ primjenjivati stečeno znanje u igri i aktivnostima u vrtiću i izvan njega

Komponenta: Rješavanje problema, kritičko i kreativno mišljenje	
Standardi i ishodi:	Dijete će biti u stanju:
Ishod 1: Osmišljava, ispituje i primjenjuje nove ideje i teorije na temelju prethodnih iskustava i kritičkoga odnosa prema njima.	✓ postavljati pitanja vezana uz vlastito zanimanje i zapažanja (npr. kada su živjeli dinosauri, zašto ih danas nema,...) ✓ upoređivati i procjenjivati iskustva, radnje, događaje ✓ koristiti stečena iskustva za izgradnju novih ✓ pronalaziti više odgovora/ rješenja na pitanje/problem, izazov ✓ dodjeljivati novu funkciju i ulogu poznatome predmetu, igrački, u igri ✓ istraživati funkcionalnost stvari i ideja propitujući odnose i međusobne utjecaje (npr. pokazuje zanimanje za alate, strojeve, uređaje, želi znati kako funkcioniraju,...)
Ishod 2: Prepoznaje uzročno-posljedične veze i odnose.	✓ dovesti u vezu odnose i međusobne utjecaje između funkcionalnosti predmeta i ljudi (npr. njihovih ideja) ✓ prepoznavati uzrok i posljedicu pri upravljanju predmetima ✓ prepoznavati uzročno-posljedične veze i odnose eksperimentirajući, putom pokušaja i pogrešaka ✓ procjenjivati uzrok i posljedicu putem sustavnih iskustava, uopćavanjima i predviđanjem (npr. „Danas može pasti kiša jer se nebo zacrnilo.“)
Ishod 3: Primjenjuje strategije djelovanja i razmišljanja uključujući se u različite životne situacije i situacije rješavanja problema.	✓ pokazati sposobnost rješavanja problema birajući strategiju na intuitivnoj razini (npr. promatranjem, pogađanjem, korištenjem metode pokušaja i pogrešaka, analiziranjem, usporedbom, traženjem obrazaca, klasifikacijom, planiranjem, objašnjavanjem, raspravom s drugima, slušanjem i traženjem informacija) ✓ provjeravati svoju sposobnost rješavanja problema osobne i društvene prirode samostalno ili uz pomoć i podršku ✓ izgrađivati vještine prihvatanja rizika i postupaka koji trenutno ne dovode do rješenja (npr. učenje iz pogreške, nošenje s neizvjesnostima, predlaganje alternativnih rješenja i slično) ✓ primjenjivati i koristiti maštu i maštovite kombinacije u rješavanju problema ✓ prepoznati tko su pomagači u zajednici (policajac, vatrogasac,...)

Komponenta: Rana matematička pismenost	
Ishodi i standardi	Dijete će biti u stanju:
Ishod 1: Istražuje matematičke strukture i koristi modele kako bi utvrdio njihove odnose.	✓ razvrstati, klasificirati predmete i materijale prema svojstvima i uporabi (boji, veličini, obliku, namjeni, itd.) ✓ grupirati stvari i objekte prema zajedničkim osobinama i načinu organizacije (npr. buket cvijeća, gomila lišća, jato ptica, itd.) ✓ praviti skup predmeta čiji je broj elemenata manji od 10, po zadanome kriteriju ✓ uočavati stalnost u promjeni (npr. shvaćati kako veličina zbirke nekih elemenata ostaje ista, bez obzira kakav bio način na koji je ona predstavljena - početak konzervacije) ✓ upoređivati količine, rješavati jednostavne probleme koji se odnose na količine ✓ koristiti rječnik kojim se izražava mjerljivo svojstvo predmeta i pojave (npr. debelo - tanko, blizu - daleko, manje – više – isto,...)
Ishod 2: Stječe primjenjive matematičke predstave i koncepte, svrhovito ih koristi, izražavajući se matematičkim jezikom i simbolima u različitim situacijama i aktivnostima.	✓ brojati do 30, po redu ✓ brojati količinu očiglednih elemenata nekog skupa ✓ pokazati koji je broj prije ili poslije broja 2, 3, 4, 5, 6, 7 ✓ pokazati tko/što je prvi, a tko/što je zadnji u nizu ili redu, razumjeti redne brojeve do 10. ✓ razvijati različite načine za jednostavno matematičko računanje. ✓ prepoznavati simbole za brojeve ✓ kopirati uzorak ili niz (crtajući, nižući po modelu) ✓ predstavljati i rješavati poznatu problemsku situaciju pomoću matematičkih modela ✓ imenovati poznate geometrijske oblike (krug, kvadrat...) ✓ kopirati poznate geometrijske oblike crtajući ih ✓ koristiti rječnik kojim se izražava vjerojatnoća (npr. možda, sigurno, nikako, moguće, ako - onda, vjerovatno, točno, netočno) ✓ razlikovati apoen od jedne konvertibilne marke ✓ odbrojavati vrijeme (npr. u igri skrivača, na satu, na kalendaru,...) ✓ koristiti orijentaciju u vremenu i prostoru (npr. u danu, određuje mjesto i vrijeme događaja u odnosu na neki drugi događaj, orijentira se u prostoru jedne stranice, lista papira...) ✓ mjeriti prema uputama nestandardnim mjerama te standardnim mjerama u igri, ili po uputama

Komponenta: Znanost i tehnika	
Ishodi i standardi	Dijete će biti u stanju:
Ishod 1: Promatra pojave u prirodnome, materijalnom, društvenome svijetu, svijetu tehnike i uz iskustvena saznanja utvrđuje zakonitosti i veze.	✓ postavljati pitanja vezana za vlastito zanimanje i zapažanja ✓ raspravljati o vlastitim predviđanjima, objašnjenjima i uopćavanjima na temelju prošlih i sadašnjih iskustava ✓ pokazati da razumije da različiti tehnološki alati imaju različitu uporabu, uključujući prenošenje osjećaja i ideja ✓ prikupljati informacije iz okruženja i koristi ih za produbljivanje zanimanja (npr. proučava izgled kukaca u prirodnom staništu, postavlja o tome pitanja, traži dodatne informacije u slikovnici, enciklopediji,...) ✓ promatrati i opisivati oblike života biljaka i životinja ✓ analizirati i opisivati karakteristične osobine određene pojave ✓ objašnjavati čovjeka kao prirodno i društveno biće
Ishod 2: Pokazuje kompetencije za ranu pismenost iz tehnologije u svakodnevnome životu, igri, učenju, radu, kao i za predstavljanje ideja.	✓ navoditi primjere i načine na koje se tehnologija može koristiti u rješavanju problema ✓ slijediti pravila za sigurnu uporabu kompjutera i drugih tehnoloških alata ✓ koristiti se složenijim konstruktivnim igračkama, sklapati i konstruirati ✓ sklapati igračku po uputama i modelu ✓ graditi čvrstu strukturu u trodimenzionalnom formatu (npr. od drvenih elemenata, žice, plastelina, neoblikovanih materijala) ✓ koristiti sigurne i poznate tehničke uređaje i pomagala za dječiju igru, zabavu i učenje (npr. digitalni fotoaparat, zna uključiti i isključiti kompjuter...) ✓ povezivati doprinose ljudskoga rada i utjecaj tehnologije na rad i život ljudi, kao i na razvoj znanosti i društva. ✓ koristiti sigurne kompjuterske programe primjerene dobi kako bi samo crtalo, modeliralo, uređivalo ili bojilo neki sadržaj.
Ishod 3: Pokazuje kompetencije za ranu pismenost iz znanosti.	✓ iznositi pretpostavke i teorije o tomu kako funkcioniraju pojave, fenomeni, predmeti ✓ razraditi projekt s vršnjacima koristeći vizualne forme (npr. izrada vjetrenjače i nalaženje načina na koji će biti u uporabi odnosno funkcionirati) ✓ koristiti jednostavnije simbole (univerzalne i svoje) kako bi predstavilo pojavu, odnos, stanje, fenomen, osobinu, emociju i slično ✓ pokazati zanimanje za jednostavne eksperimente (npr. naelektrizirati balon o vlastitu kosu i sl.)

UMJETNOST I KULTURA

Komponenta: Stvaralaštvo i kreativnost

Ishodi i standardi	Dijete će biti u stanju:
Ishod 1: Prepoznaje osnovna izražajna sredstva u vlastitom i tuđem stvaralaštvu i u umjetničkim djelima.	✓ razlikovati i imenovati sve osnovne boje, nekoliko izvedenih, crnu i bijelu ✓ razlikovati crtež, sliku i skulpturu ✓ imenovati različita likovna sredstva (npr. točka, crta, boja...) ✓ nabrojiti nekoliko glazbenih instrumenata ✓ razlikovati pjevanje, sviranje i slušanje u glazbi ✓ identificirati par glazbenih instrumenata po izgledu i po zvuku. ✓ pridružiti se zajedničkome muziciranju ✓ prepoznavati dinamiku kao stimulans za kretanje ✓ navoditi imena likova iz filma/predstave za djecu i svojim ih riječima opisati ✓ usporediti dva oblika na istoj slici, dvije kompozicije ✓ upoređivati razlike između lutke i glumca, crteža i fotografije, plesa i glazbe te ih verbalizirati ✓ pokazati svijest o kontrastu koristeći plesne elemente (npr. brzo – sporo,...)
Ishod 2: Istražuje i izražava se kroz različite načine vlastitoga izražavanja kroz umjetnost, medije, tehniku.	✓ pokazati zanimanje za crtanje, slikanje ✓ izražavati zanimanje za igru, ritam, glazbu, pokret, glumu, modeliranje i ples ✓ birati i kombinirati razne materijale u likovnom izražavanju ✓ osmišljavati nove rime, priče, pjesmice ✓ dizajnirati izgled lutke za dramsku igru i vlastiti izgled ✓ generirati vlastiti doprinos zajedničkim glazbenim igrama, igrama s pokretom, igrama uloga i dramskim igrama. ✓ pridružiti se zajedničkome muziciranju i igrama s pjevanjem ✓ crtati i slikati po intenzivnom osjetilnom, pokretnom i osjećajnom doživljaju ✓ koristiti znanja o osnovnim izražajnim sredstvima u vlastitome stvaralačkom izražavanju ✓ eksperimentirati s miješanjem boja pri slikanju ✓ eksperimentirati s materijalima za izradu kreativnih struktura ✓ oponašati, pretvarati se da je „netko drugi“ koristeći se pokretom, glasom, gestikulacijom, ekspresijom lica,... ✓ izražavati svoje i tuđe osjećaje, osobine i stanja na sebi svojstven način različitim umjetničkim sredstvima, uključujući emocije, interakciju, pokret, simbole, ideje ✓ koristiti umjetnički jezik (crtanje, slikanje, kiparstvo, dramu, ples, pokret, glazbu, pričanje priča) za izražavanje misli, osjećaja i ideja
Ishod 3: Stvara kreacije, rekonponira, te predlaže idejna rješenja i inovacije kroz različite načine izražavanja.	✓ pokazati zanimanje za korištenje novih ideja, stvari, riječi ✓ rekonstruirati, unositi izmjene u poznate priče, uvodi ličnosti koje je samo izmislilo, pa čak i mijenjati tijek priče ✓ eksperimentira s načinima izražavanja ideja i značenja pomoću različitih sredstava i medija ✓ kombinirati različite materijale, tehnike i medije kako bi se kreativno izrazilo. ✓ osmišljavati uloge, scenarije i predlagati ideje

Komponenta: Društvena uloga umjetnosti i kulture	
Ishodi i standardi	Dijete će biti u stanju:
Ishod 1: Sudjeluje u društvenim i kulturno-umjetničkim aktivnostima i svečanostima.	✓ uključivati se u obilježavanje blagdana ✓ sudjelovati u vrtićkim i obiteljskim svečanostima ✓ izraziti zanimanje za sudjelovanje u javnim i sportskim aktivnostima ✓ preuzimati svoj dio odgovornosti u zajedničkim akcijama, nastupima, natjecanjima ✓ prepoznati vlastiti doprinos koji daje u zajedničkim projektima
Ishod 2: Procjenjuje umjetničke i kulturne pojave i događanja.	✓ prosuditi svoj kreativni stvaralački rad po danim kriterijima ✓ prosuditi kreativni stvaralački rad drugih po poznatim kriterijima ✓ pokazati zanimanje za odlazak u kazalište, kino, muzej, na izložbu, dječiji festival ✓ izražavati svoj emocionalni doživljaj umjetničkoga djela ✓ prepričavati svojim riječima idojmove, doživljaje o najmanje dva umjetnička i/ili kulturna događanja u kojem je sudjelovalo
Ishod 3: Utvrđuje važnost i ulogu kulturno-povijesnoga naslijeđa u oblikovanju vlastitoga identiteta.	✓ prepoznati najvažnije primjere kulturno-povijesnoga naslijeđa u neposrednome okruženju ✓ kazivati svojim riječima o primjerima kulturne baštine Bosne i Hercegovine. ✓ prepoznati važnost očuvanja kulturne baštine Bosne i Hercegovine ✓ kazivati svojim riječima o drugim kulturama i tradicijama ✓ pokazati zanimanje za narodne priče i bajke, uspavanke, zagonetke, brojalice, tradicionalne igre, nošnju
Komponenta: Estetske vrijednosti i znanja o umjetnosti	
Ishodi i standardi	Dijete će biti u stanju:
Ishod 1: Prepoznaje važnost estetskih vrijednosti u svakodnevnome životu.	✓ prepoznati lijepo u okruženju, prirodi, umjetničkim i tehničkim proizvodima, uporabnim predmetima, stvarima za svakodnevnu uporabu ✓ oblikovati estetski doživljaj i estetski ukus kroz književnost, poeziju, kiparstvo, slikarstvo, arhitekturu, ples i glazbu, pjevanje, dramsku i filmsku umjetnost
Ishod 2: Istražuje umjetnička djela i različite vrste umjetnosti u cilju stjecanja znanja opće kulture.	✓ prepoznati vrste umjetnosti i umjetnička djela s kojima je u doticaju ✓ posjedovati znanja o kazalištu za djecu ✓ pokazati zanimanje za nove izazove, otkrića i čuđenja

Prilog 7.: Standardi kvalitete rada odgojitelja (APOS0, 2011., rev. 2018.)

STANDARD 1. Razumijevanje konstruktivističke filozofije odgoja i obrazovanja i temeljnih načela predškolskog odgoja i obrazovanja				
Opis standarda:	Pokazatelji kvalitete rada			
Odgojitelj razumije specifičnosti programa predškolskoga odgoja i obrazovanja kao oslonca u pogledu programske koncepcije i orijentacije rada u predškolskoj skupini, teorijski i praktično je osposobljena za poznavanje i primjenu dječije igre, kao najvažnijeg uporišta za razvoj aktivnosti učenja.	Odgojitelj:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
	1.1. Primjenjuje program zasnovan po načelima i specifičnostima rada s djecom ranoga i predškolskog uzrasta - poštivanju djetetove ličnosti, aktivnome učenju, holističkome pristupu razvoju i planiranju po načelima integriranoga kurikula.			
	1.2. poznaje i uvažava obilježja razvoja i učenja djece ranoga i predškolskog uzrasta.			
	1.3. Poznae teorijske stavove o učenju djece i razvoju i prati stručnu literaturu koja se njima bavi.			
	1.4. Primjenjuje aktivnosti koje su zasnovane na igri i učenju, uz poštivanje zakonitosti razvoja ličnosti i razvoja ponašanja.			
	1.5. Planira aktivnosti i sadržaje u kojima se pokreće i podržava intelektualni razvoj, kritičko mišljenje i prosuđivanje, potpomažu afiniteti i aspiracije djece.			
	1.6. U svom djelovanju dovodi u svezu kognitivni razvoj i akademska postignuća djece sa socio- emocionalnim razvojem i ostalim aspektima razvoja.			
	1.7. Potiče djecu da intuitivno i u prirodnim situacijama upoznaju, eksperimentiraju i otkrivaju, analiziraju i uopćavaju uočene zakonitosti kojima su dorasli, ohrabruju ih na učenje sukladno dobnim mogućnostima i očekivanjima.			
	1.8. Osigurava uvjete u kojima će djeca biti uključena i podržana u upravljanju resursima za učenje (opremom, sredstvima i materijalima) sukladno njihovim mogućnostima.			
	1.9. Poznae, redovito procjenjuje i prati ishode učenja, te učenje i razvojne potrebe djece međusobno povezuje i usklađuje.			
	1.10. Prikuplja, odlaže i dokumentuje podatke o promjenama u razvoju i napretku djece.			
	1.11. Potiče dječiju autonomnost i osjećaj odgovornosti za postupke kojima su dorasli.			

	1.12. Potiče interpersonalne odnose zasnovane na solidarnosti skupine, empatiji, suradnji i pozitivnim emocijama.				
	1.13. Pozna je prednosti inkluzivnih i mješovitih odgojnih skupina, njeguje postupke i aktivnosti za razmjenu iskustava, neformalne zajedničke aktivnosti i doživljaj vrtića kao povoljnoga socijalnog „mikrosustava“.				
	1.14. Predstavlja autonomnu ličnost u pogledu planiranja programskih aktivnosti i uređivanja sredine za učenje, što podrazumijeva i odgovornosti za okolnosti i postupke u osiguranju sigurnosti igre i učenja tijekom boravka u vrtiću.				

STANDARD 2. Individualizacija i diferencijacija				
Opis standarda:	Pokazatelj kvalitete rada			
Odgojitelj primjenjuje provjerene i učinkovite načine u izboru i pripremi aktivnosti učenja, koje odgovaraju dostignutim razinama razvoja, mogućnostima i stilovima, te prilagođava svoje postupke i metode rada.	Odgojitelj:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
	2.1. Omogućuje svakome djetetu da se razvija i spoznaje vlastitim tempom, a zanimanjima se bogate i usmjeravaju prema višim razinama razvoja kultiviranjem sredine koja najviše odgovara spoznajnim potrebama djece.			
	2.2. Poštuje iskustveno učenje i pruža djeci dovoljno prilika za bogaćenje i preoblikovanje životnih iskustava, za spoznavanje sebe, drugih, živoga svijeta i prirode u neposrednom okruženju.			
	2.3. Priprema aktivnosti koje doprinose kooperativnome učenju, razvijanju suradničkih odnosa u skupini i koheziji skupine.			
	2.4. Ohrabruje djecu da sama upravljaju igrom i igrovnim aktivnostima; postoje i poštuju se izgrađena pravila za međusobne odnose u skupini, zaduženja i odgovornosti.			
	2.5. Planira dovoljan broj varijacija za aktivnost, kako bi se zadržala zainteresiranost djece i postavilo pred im nove izazove.			
	2.6. Planira, zajedno s timom stručnjaka i uz suradnju s obitelji, individualni razvojni plan za svako darovito dijete, dijete sa smetnjama i poteškoćama u razvoju.			
	2.7. Poštuju se specifičnosti u razvoju i učenju djece oslanjajući se na teorije o višestrukim sposobnostima.			

STANDARD 3.				
Promatranje, praćenje djece sukladno ishodima razvoja i učenja				
Opis standard	Pokazatelji kvalitete rada	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
Odgojitelj primjenjuje stručno i znanstveno zasnovane postupke u praćenju razvoja, uočavanju pozitivnih tendencija u razvoju predškolske djece i pokazatelja promjena u razvoju. Odgojitelj primjenjuje odgovarajuće postupke i tehnike sustavnoga promatranja aktivnosti djece, manifestacija u ponašanju, prati razvojne promjene i može ih dovesti u svezu s aktivnostima učenja kojima se djeluje na razvojne promjene.	Odgojitelj:			Primjer prakse
	3.1. Osposobljen za vrjednovanje ishoda i blagovremeno otkrivanje tendencija u razvojnim promjenama pod utjecajima pedagoških mjera i postupaka unutar odgojno-obrazovnoga rada.			
	3.2. Osposobljen za primjenu metodoloških postupaka koji su u ulozi uviđanja manifestacija i pokazatelja promjena u razvoju, uz podršku stručnih suradnika.			
	3.3. Koristi različite tehnike promatranja, evidentiranja i praćenja dječijega razvoja i napretka.			
	3.4. Vodi dječiji portfolio, prikuplja i sortira rezultate i zapise kojima se mogu argumentirano objasniti uočene razvojne promjene, uključujući i „osjetljiva razdoblja razvoja“.			
	3.5. Postavlja ciljeve na temelju promatranja i praćenja napretka djece i razvija plan narednih aktivnosti s cijelom skupinom i plan individualiziranih aktivnosti.			
	3.6. Razmjenjuje relevantne informacije o promatranju i praćenju djece sa stručnim osobljem u ustanovi i s roditeljima, poštujući privatnost podataka.			

STANDARD 4. Partnerstvo s obitelji i lokalnom zajednicom					
Opis standard	Pokazatelji kvalitete rada	Dosljedno	Ponekad	Rijetko	Primjer prakse
Odgojiteljica uspostavlja i razvija različite oblike partnerstva s obiteljima uključivanjem roditelja i drugih članova obitelji u odgojno-obrazovni proces i sve aspekte rada u vrtiću. Odgojiteljica uspostavlja partnerstvo s lokalnom zajednicom i realizira raznovrsne aktivnosti, koristeći se resursima lokalne zajednice.	Odgojitelj:				
	4.1. Koristi različite oblike komunikacije, suradnje i izgradnje partnerskih odnosa između obitelji i vrtića.				
	4.2. Uključuje roditelje u odgojno-obrazovni rad sukladno iskazanim afinitetima tako da doprinosi zainteresiranosti za djecu i njihove aktivnosti.				
	4.3. Njeguje dijalog s roditeljima u svim aspektima suradnje.				
	4.4. Dostupne su informacije o boravku i napretku djeteta u vrtiću i dokumentirane informacije o uočenim razvojnim promjenama.				
	4.5. Razvija kulturu međusobnoga poštivanja i uvažavanja.				
	4.6. Pruža podršku roditeljima u razumijevanju odgojno-obrazovnih utjecaja koje aktivnosti u vrtiću imaju na dijete.				
	4.7. Vidno se poštuje kulturna i duhovna baština okružja i odgojitelj ohrabruje djecu i roditelje da se uključe u događaje i manifestacije okružja kao izvora za bogaćenje procesa rada u skupini.				
	4.8. U suradnji sa stručnim suradnicima i roditeljima inicira uspostavljanje kontakata s drugim vrtićima, školama, institucijama i organizacijama u okružju.				
	4.9. U suradnji sa stručnim timom i rukovodstvom ustanove inicira organizaciju prigodnih događanja u okružju.				
	4.10. Poznaje i učinkovito koristi resurse lokalne zajednice za učenje i razvoj djece sukladno potrebama programa i autonomijom vrtića.				
	4.11. Kreira male projekte na osnovi kojih se mogu osigurati dodatna iskustva, sredstva i materijali od važnosti za odgojno-obrazovni rad.				

STANDARD 5. Planiranje po načelima integriranoga kurikula				
Opis standard	Pokazatelji kvalitete rada			
Odgojiteljica koristi planiranje kao timski proces zasnovan po načelima integriranoga kurikula. Planiranje proizlazi iz razvojno primjerenoga kurikulumu, a temelji se na igri kao dječijem prirodnom obliku učenja; na praćenju i procjenjivanju razvoja i osobnosti napretka svakoga djeteta, te na uvažavanju dječijih interesa, potreba i razvojnih mogućnosti i na poticanju novih razvojnih potreba i potreba za učenjem.	Odgojitelj:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
	5.1. U procesu planiranja djeluje timski, uključujući djecu, roditelje, kolege i stručne suradnike, uvažavajući individualna obilježja djece i obilježje skupine djece s kojom radi.			
	5.2. U globalni plan i program integrira poučavanje ključnih kompetencija na razvojno primjeren način.			
	5.3. Izrađuje planove utemeljene po načelima integriranoga kurikula i ciljevima koji obuhvaćaju sve aspekte dječjega razvoja.			
	5.4. Planira primjenu različitih strategija, metoda, oblika i tehnika rada sukladno postavljenim ciljevima i očekivanim ishodima i na temelju dokumentiranoga opažanja.			
	5.5. Prilagođava plan i program sukladno mogućim neplaniranim situacijama, promjenjivim uvjetima, dječijim potrebama i interesima i rezultatima praćenja razvoja djece.			
	5.6. Planira igre i poticajne aktivnosti, koje se odnose na holistički razvoj djeteta, koristeći se različitim strategijama u cilju objedinjavanja kontinuiteta dječijih iskustava.			
	5.7. Planira i uređuje uvjete okoline za funkcioniranje skupine s uvjetima za slobodno kretanje u vrtiću i ostvarivanje kontakata s drugom djecom.			
	5.8. Poznaje kognitivne stilove učenja i te spoznaje koristi u planiranju aktivnosti s djecom i u individualnome pristupu u procesu učenja kroz igru.			
	5.9. Spreman je odgovoriti na interese i mogućnosti djece s posebnim potrebama, odnosno djece s poteškoćama u razvoju i nadarene djece u smislu planiranja različitih vrsta igara, aktivnosti i resursa za učenje.			
	5.10. Planira, zajedno s timom stručnjaka i u suradnji s roditeljima, individualni plan za svako dijete s poteškoćama u razvoju i individualni plan za nadareno dijete.			
	5.11. Provodi evaluaciju u cilju utvrđivanja učinkovitosti ishoda i izbora aktivnosti, iz ugla interesa i napredovanja djece, na čemu zasniva sljedeći ciklus planiranja.			

STANDARD 6. Strategija podrške razvoju i učenju kroz igru				
Opis standard	Pokazatelji kvalitete rada			
Odgojitelj koristi takve strategije podrške razvoju i učenju kroz igru koje će omogućiti iskustveno, kontekstualno učenje i učenje s razumijevanjem. Igra, kao prirodan način učenja predškolskoga djeteta, polazište je u procesu otkrivanja, istraživanja i rješavanja problema neposrednoga okružja djeteta. Takvo učenje potiče inovativnost i kreativnost, povećava interes djeteta za predmete i pojave neposredne stvarnosti, te produžuje vrijeme sudjelovanja u različitim vrstama igara i aktivnosti, samostalno ili u suradnji s vršnjacima.	Odgojitelj:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
	6.1. Pozna je i primjenjuje različite strategije razvoja i učenja, poštujući karakteristike razvoja djeteta i načine na koji djeca uče, djelujući na sve aspekte razvoja.			
	6.2. Koristi pitanja i aktivnosti koje potiču djecu na samostalno razmišljanje, zaključivanje i aktiviranje viših misaonih procesa.			
	6.3. Omogućuje različite vidove aktivnoga učenja, prije svega onih koji su zasnovani na igri.			
	6.4. Planira sigurno okružje za igru i učenje, poštujući balans između različitih vrsta aktivnosti i aktivnosti u zatvorenome i otvorenom prostoru.			
	6.5. Potiče djecu na uočavanje problemskih situacija, na istraživanje i pronalaženje različitih rješenja, te im pomaže u donošenju zaključaka.			
	6.7. Povezuje učenje novih pojmova i integriše nova iskustva i znanja s dječijim svakodnevnim životnim situacijama.			
	6.8. Planira aktivnosti kao procese uzajamnog djelovanja u kojem se učenje odvija u interakciji sa odraslim, drugom djecom i raznovrsnim materijalima.			
	6.9. Ohrabruje djecu da u procesu učenja koriste različite resurse, da na siguran način koriste dostupne, razvojno primjerene tehnologije.			
	6.10. Koristi raznovrsne prigodne resurse u procesu razvoja djece, ohrabrujući ih da ih i sami koriste.			
	6.11. Podstiče djecu da donose odluke, daje im priliku da vrše izbor i pomaže im da shvate da postoje posljedice vlastitih izbora.			
	6.12. Podstiče saradničko učenje u cilju razmjene ideja u grupi vršnjaka i dolaženje do zajedničkih rješenja, te razvoja socijalnih vještina, koje će pomoći djeci da izgrade pozitivne veze i saradnju s drugima.			
	6.13. Pomaže djeci u samoprocjeni i postavljanju novih izazova.			

STANDARD 7. Kreiranje okruŹja za razvoj i učenje kroz igru (socijalno i fizičko okruŹje)					
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete rada				
Odgojitelj kreira klimu povjerenja i suradnje u procesu razvoja i učenja kroz igru, što je uvjet da se svako dijete osjeća prihvaćeno i dobrodošlo i šalje poruku da se svaki pojedinac poštuje i da je svaki član skupine dio zajednice. Pružanjem sigurnoga okruŹja i poštivanjem ne samo potreba nego i prava djece, odgojiteljica ohrabruje djecu na saradnju, sudjelovanje u različitim aktivnostima i upuštanje u određene rizike tijekom učenja. Odgojitelj stvara sigurno i stimulativno fizičko okruŹje, koje nudi razvojno primjerene materijale, zadatke i aktivnosti, te na taj način potiče učenje djece kroz igru, samostalno ili istraživanje u skupinama, te razmjenu znanja i iskustava s drugom djecom i odraslima.	Odgojitelj:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko	Primjer prakse
	7.1. PruŹa mogućnost svakome djetetu da pokaŹe i iskoristi svoje potencijale i gradi pozitivnu sliku o sebi.				
	7.2. Stvara poticajnu atmosferu u kojoj se djeca osjećaju slobodno i motivirano u izražavanju svojih ideja i mišljenja.				
	7.3. Koordinira aktivnostima skupine djece koja imaju različite interese i sklonosti.				
	7.4. Slijedi i ritam aktivnosti prilagođava potrebama djece, ne poŹuruje i ne prekida aktivnost.				
	7.5. Priznaje pravo na pogreške u djelovanju i mišljenju djece i to koristi kao dobru priliku za novu raspravu i nove kutove gledanja.				
	7.6. Koristi primjeren humor u komunikaciji s djecom, što utječe na veselu i relaksirajuću atmosferu.				
	7.7. Stvara klimu u kojoj su djeca slobodna da griješe i da na pogreške gledaju kao na mogućnost za učenje u djelovanju i mišljenju.				
	7.8. Stvara okruŹje za razvoj socijalnih vještina, omogućujući djeci prihvaćanje i međusobno razumijevanje.				
	7.9. PomaŹe djeci da razumiju, imenuju i kanaliziraju vlastite emocije.				
	7.10. PruŹa djeci pomoć i emocionalnu podršku u uvjetima njege i brige o različitim dječjim potrebama.				
	7.11. Kreira fizičko okruŹje koje je funkcionalno, fleksibilno, sigurno i lako se nadzire, modificirajući ga sukladno individualnim potrebama djeteta i područjima njegovih interesa.				
	7.12. Organizira centre aktivnosti koji omogućuju djeci sigurno i slobodno kretanje i potiče aktivno učenje kroz igru i samostalno odlučivanje, nudi djeci različite materijale i potiče ih na samostalno biranje.				
	7.13. Obilježava prostor i materijale za djecu razumljivim simbolima što olakšava snalaŹenje u prostoru, korištenju i pospremanju materijala i za razvoj predčitalačkih sposobnosti.				
7.14. Uključuje djecu i roditelje u odlučivanje o estetici i organizaciji prostora i materijala.					

	7.15. Izlaže dječije radove na odgovarajuća mjesta, čime se šalje poruka o aktualnostima u radu i u skupini.			
	7.16. Informacijama, koje se nalaze na odgovarajućim mjestima u radnoj sobi, pruža materijalne dokaze o procesu razvoja i učenja djece svoje skupine.			
	7.17. Koristi i unaprjeđuje resurse vanjskoga prostora u suradnji s timom zaposlenika, djecom i roditeljima.			
	7.18. Prostor za odmor djece uređuje tako da je ugodan i izgledom sličan kućnome ambijentu, primjeren ambijentu predškolske institucije.			

STANDARD 8.				
Primjena filozofije i vještina kvalitetne/nenasilne komunikacije u odgoju (jasno izražavanje i kvalitetno slušanje)				
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete rada			
Odgojitelj primjenjuje osnove kvalitetne/nenasilne komunikacije i teorije izbora u svakodnevnome radu s djecom, što doprinosi kreiranju klime povjerenja i suradnje te unaprjeđenju kvalitete odnosa s djecom i djece međusobno.	Odgojitelj:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
	8.1. Koristi jezik pozitivne akcije i pozitivne poruke kojima se potiče na aktivnost (u obraćanju djeci, roditeljima, kolegama).			
	8.2. Koristi ispravan, standardizirani književni jezik, izbjegavajući rodne i druge stereotipe.			
	8.3. Argumentirano obrazlaže svoje stavove, posebice u svezi s mogućim konfliktnim situacijama (s djecom, kolegama, roditeljima).			
	8.4. Uspostavlja kontakt „oči u oči“ s djetetom, spuštajući se tjelesno na razinu djeteta.			
	8.5. Usklađuje neverbalnu komunikaciju s verbalnim iskazom.			
	8.6. Primjenjuje vještine kvalitetne komunikacije, jasno iskazuje osjećaje i potrebe preuzimajući odgovornost za svoje ponašanje.			
	8.7. Jasno iskazuje očekivanja od drugih (djece, roditelja, kolega).			
	8.8. Koristi se empatijom i aktivnim slušanjem, postavlja pitanja otvorenog tipa ohrabrujući dijete za nastavak razgovora.			
	8.9. Pokazuje razumijevanje za ponašanje drugih bez etiketiranja i osuđivanja, priprema aktivnosti koje pomažu djeci da opažaju i da se izražavaju bez osuđivanja i etiketiranja.			
	8.10. Priprema aktivnosti koje pomažu djeci da vježbaju parafraziranje i empatiju pri slušanju.			
	8.11. Priprema aktivnosti koje pomažu djeci da bogate rječnik osjećaja, prepoznaju ih kod sebe i drugih te o njima razgovaraju.			
	8.12. Promovira i podržava razvoj vještina komunikacije kod djece, koristeći svakodnevne situacije i oblike komunikacije.			
	8.13. Koristi se vještinama nenasilne komunikacije i zaštitničkoga ponašanja.			

STANDARD 9. Uvažavanje različitosti i načela demokracije				
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete rada			
Odgojitelj promovira i primjenjuje vještine nenasilne komunikacije kao i načela teorije izbora i zaštitničkoga ponašanja i time doprinosi afirmaciji djece (jačanju pozitivne slike), razumijevanju i uvažavanju drugih i drugačijih te razvoju odgovornosti koja je u osnovi demokratije.	Odgojitelj:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
	9.1. Ima sluha za potrebe i interese djece, porodica, radnih kolega i drugih.			
	9.2. Afirmativno govori o različitostima i pomaže djeci u razvijanju pozitivnoga stava prema različitostima (razlike kao bogatstvo).			
	9.3. Priprema aktivnosti koje ohrabruju djecu da se odnose prema drugima s uvažavanjem i prihvaćanjem drugih i drugačijih.			
	9.4. Ohrabruje djecu, roditelje i kolege da izraze svoje mišljenje i sudjeluju u procesu donošenja odluka.			
	9.5. Ohrabruje djecu da iznalaze konstruktivan način zadovoljenja potreba.			
	9.6. Priprema aktivnosti koje pomažu djeci da bolje razumiju svoje ponašanje i ponašanje drugih.			
	9.7. Potiče djecu na uočavanje problemskih situacija, na istraživanje i pronalaženje različitih rješenja te im pomaže u donošenju zaključaka.			
	9.8. Zajedno s djecom definira pravila ponašanja u skupini, pomaže im da razumiju važnost poštivanja pravila i posljedice kršenja pravila.			

STANDARD 10.
Timski rad

Opis standarda	Pokazatelji kvalitete rada	Dosljedno	Ponekad	Rijetko	Primjer prakse
Odgojitelj, primjenom vještina kvalitetne komunikacije i zaštitničkoga ponašanja, doprinosi razvoju suradničkih odnosa u timu, jasnom definiranju i raspodjeli zadataka te usmjereavanju na proces rada (što doprinosi i razvoju ustanove i promociji predškolskoga odgoja i obrazovanja).	Odgojitelj:				
	10.1. Koristi zaštitnička ponašanja koja doprinose kvaliteti komunikacije i suradnje (podržavanje sugovornika, ohrabivanje na iznošenje stavova i ideja, aktivno slušanje, prihvaćanje različitosti, vjerovanje u sugovornikove sposobnosti, poštivanje sugovornikove ličnosti, pregovaranje o razlikama).				
	10.2. Konstruktivno rješava problemske situacije usmjeravajući se na problem, a ne na osobu.				
	10.3. Feksibilan je u prihvaćanju pozitivnih promjena u odgojno-obrazovnome radu.				
	10.4. Otvoreno prihvaća nove ideje, inicijative, pristupe i informacije koje mogu doprinijeti unaprjeđenju odgojno-obrazovnoga rada.				
	10.5. Učinkovito radi i doprinosi razvoju vrtića/institucije.				

STANDARD 11. Unaprjeđenje kvalitete i kontinuirani profesionalni razvoj					
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete rada				
Odgojitelj kontinuirano analizira osobnu praksu i unaprjeđuje svoje kompetencije, kako bi dostigao i održao kvalitetu u profesiji sukladno promjenjivim zahtjevima suvremenoga svijeta; Odgojitelj se uključuje u aktivnosti u vrtiću, lokalnoj zajednici i šire, kako bi doprinjeo unaprjeđenju kvaliteta i promovirao važnost kvalitetnoga ranog obrazovanja za svako dijete.	Odgojitelj:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko	Primjer prakse
	11.1. Koristi sve mogućnosti i prilike za cjeloživotno učenje u funkciji unaprjeđenja odgojno-obrazovnoga rada i svog profesionalnoga razvoja.				
	11.2. Na temelju prikupljenih dokaza promišlja, procjenjuje i evaluira svoj rad i u skladu s tim mijenja i unaprjeđuje svoju praksu.				
	11.3. Bilježi i u portfoliju dokumentira svoje napredovanje sukladno postavljenim ciljevima.				
	11.4. Zna uraditi samoprocjenu potreba za profesionalnim razvojem, pripremi osobni plan profesionalnoga razvoja zasnovan na samoprocjeni i vanjskoj procjeni.				
	11.5. Svoje profesionalne odluke temelji na stručnim i znanstvenim argumentima, na potrebama i postavljenim ciljevima za djecu.				
	11.6. Prati i informira se o aktualnostima i istraživanjima iz svoje struke, realizira akcijska istraživanja uz podršku i pomoć kolega, stručnjaka i institucija.				
	11.7. Uspostavlja i održava dobre profesionalne odnose s kolegama, razmjenjuje informacije i iskustva, stručnu literaturu, daje i prihvaća savjete i pruža podršku u rješavanju problema.				
	11.8. Aktivno sudjeluje u svim aktivnostima profesionalnoga usavršavanja unutar vrtića i ustanove.				
	11.9. Koristi sve mogućnosti sudjelovanja i aktivno sudjelovanje u profesionalnim aktivnostima izvan vrtića i ustanove (sudjelovanje na stručnim i znanstvenim skupovima, na projektima, istraživanjima, u aktivnostima stručnih udruga, razmjenom iskustva s kolegama iz drugih odgojno-obrazovnih ustanova).				
	11.10. Koristi profesionalne standarde za samoevaluaciju u radu i planiranju daljnjega profesionalnog razvoja.				

STANDARD 12. Profesionalna etika i odgovornost				
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete rada			
Odgojitelj profesionalno izvršava sve svoje obveze propisane zakonima i pravilnicima i u svakoj prilici se ponaša sukladno načelima etike, štiteći dostojanstvo struke i prava svakoga djeteta ponaosob.	Odgojitelj:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
	12.1. Zastupa prava svakoga djeteta i obitelji sukladno važećim zakonodavnim okvirom, Konvencijom o pravima djeteta i drugim relevantnim konvencijama.			
	12.2. Djeluje i istupa u najboljem interesu djeteta, obitelji i interesu predškolskoga odgoja i obrazovanja.			
	12.3. Poznaje i poštuje zakone u svezi s predškolskim odgojem i obrazovanjem i podzakonske akte ustanove u kojoj radi.			
	12.4. Poznaje prava i obveze u svezi s radnim mjestom, radom i radnim obvezama, odgovorno ih ispunjava.			
	12.5. U profesionalnome i javnom djelovanju ponaša se i odnosi tako da doprinosi poštivanju i ugledu profesije koju zastupa.			
	12.6. Poštuje i štiti prava na privatnost podataka.			
	12.7. Poduzima korake u zaštiti svakoga djeteta od nečinjenja i aktivnosti koje ugrožavaju poštivanje, ponižavajuće su, opasne, vode ka iskorištavanju, zastrašivanju, emocionalno su štetne ili tjelesno opasne.			
	12.8. Uvažava različitosti i odnosi se prema svakom djetetu i obitelji podjednako neovisno o njihovom socio-ekonomskom statusu, nacionalnoj ili vjerskoj pripadnosti, razvojnim sposobnostima i dr.			
	12.9. Štiti djecu od diskriminacije, bilo da im se uskraćuju prava, daju privilegije ili ih se isključuje iz programa i aktivnosti s obzirom na njihovu rasu, etničku pripadnost, religiju, spol, nacionalno podrijetlo, jezik, sposobnosti, društveni status, ponašanje ili stavova njihovih roditelja.			

PRILOG 8.: Standardi kvalitete rada pedagoga u predškolskim ustanovama (2011., rev. 2018.)

STANDARD 1.				
Planiranje, praćenje i evaluacija odgojno-obrazovnog rada.				
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete rada	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
Pedagog, u suradnji s timom, osigurava kvalitetan i učinkovit odgojno-obrazovni rad, pruža stručnu pomoć odgojiteljima i učestvuje u procesu planiranja, praćenja i evaluacije svih aspekata odgojno-obrazovnog rada u skladu sa standardima i razvojnim ciljevima. Odgovoran je za evaluaciju programa odgojno-obrazovanog rada i vrjednovanje odgojno-obrazovnih rezultata.	Pedagog:			Primjer prakse
	1.1. Posjeduje znanja o suvremenim tendencijama u pedagogiji i temeljnim načelima i filozofiji na kojima se zasniva sustav predškolskoga odgoja i obrazovanja.			
	1.2. Kao član tima ²⁵ osigurava da je odgojno-obrazovni rad utemeljen na relevantnim znanstvenim teorijama i istraživanjima i da pruža prilike za razvoj punih potencijala svakoga djeteta.			
	1.3. Neposredno sudjeluje u izradbi svih planova i programa koji se rade na razini predškolske ustanove.			
	1.4. Poznaje propisani kurikulum i pomaže odgojiteljima u procesu planiranja integriranoga kurikula utemeljenoga na ishodima učenja i razvoja.			
	1.5. Neposredno se angažuje na tomu da su kurikulum i aktivnosti u ustanovi/vrtiću sukladni praksi usmjerenoj na dijete;			
	1.6. Analizira izvješća eksternoga vrjednovanja odgojno-obrazovnog rada i ustanove i predlaže mjere za unaprjeđenje;			
	1.7. Provođi proces samoevaluacije pojedinih područja rada ustanove kao član tima, piše izvješće na osnovi rezultata samoevaluacije i predlaže mjere za plan poboljšanja rada;			
	1.8. Koordinira timom za profesionalni razvoj odgojitelja na razini ustanove i sudjeluje u donošenju plana za ovu oblast;			
	1.9. Savjetuje članove stručnoga aktiva ustanove u donošenju plana rada;			
	1.10. Prati i dokumentira odgojno-obrazovni rad u ustanovi/vrtiću, dajući povratne informacije, dodatne ideje za rad i unaprjeđenje kvalitete;			
	1.11. Prati pedagoške inovacije te potiče i podržava odgojitelje u procesu uvođenja suvremenih i učinkovitih odgojno-obrazovnih metoda i strategija u radu s djecom i njihovim obiteljima;			

²⁵ Tim ustanove su: predstavnici odgojitelja i stručnih suradnika, rukovoditelji ustanove, roditelji i predstavnici društvene zajednice

	1.12. Evaluira programe odgojno-obrazovnog rada, daje preporuke i sudjeluje u izradbi razvojnoga plana;				
	1.13. U proces praćenja i evaluacije uključuje odgojitelje i njihove roditelje, pripremajući različite upitnike, fokus-skupine i slično.				
	1.14. Daje instrukcije odgajatelju mentoru u izradi plana stručnog osposobljavanja pripravnika.				

STANDARD 2.				
Praćenje napredovanja djece i stručna pomoć u radu s djecom.				
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete rada			
Pedagog pruža stručnu podršku i savjetodavnu pomoć odgojiteljima i roditeljima u praćenju i analizi napredovanja te osiguravanju uvjeta za razvoj svakoga djeteta.	Pedagog:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
	2.1. Sudjeluje u timu na osiguranju primjerenih uvjeta za igru, učenje i razvoj djece.			
	2.2. Poznaje i koristi različite instrumente, metode i tehnike za praćenje napredovanja djece, utemeljene na očekivanim ishodima razvoja i učenja i individualnim obilježjima i potrebama svakog djeteta.			
	2.3. Uoznaje odgojitelje s ovim instrumentima kako bi prepoznali/pratili postavljene ishode i napredovanje djece.			
	2.4. Predlaže različite metode i tehnike podrške za razvoj i učenje djece.			
	2.5. Promatra, prati i u suradnji s odgojiteljima provodi analizu razvoja i napredovanja djeteta, prema potrebi, sagledavajući dijete u cjelini i fokusirajući se na mogućnosti djeteta za njegov daljnji razvoj.			
	2.6. Daje stručno mišljenje i preporuke odgojiteljima i obiteljima u svezi s razvojem, učenjem i potrebama pojedinoga djeteta.			
	2.7. Osigurava da svi odgojitelji, kao i svi roditelji imaju pravodobne i relevantne informacije u svezi s razvojem, učenjem i potrebama djece.			
	2.8. Donosi plan i program podrške djeci na razini odgojno-obrazovne ustanove u suradnji s odgojiteljima, roditeljima i ostalim stručnim suradnicima.			
	2.9. Izrađuje individualni razvojni plan za djecu s poteškoćama u razvoju i darovitu djecu, u timu s odgojiteljima i drugim stručnim suradnicima.			
	2.10. Prati napredovanje djece za koju je izrađen individualni razvojni plan, zajedno s odgojiteljem i drugim stručnim suradnicima.			
	2.11. Predlaže mjere i piše izvješće o napredovanju djece s poteškoćama u razvoju i darovite djece.			
	2.12. Pruža pomoć i podršku odgojiteljima i roditeljima kada je u pitanju zajednička briga za dobrobit i napredovanje djeteta s poteškoćama u učenju i razvoju, nalazeći, zajedno s upravom vrtića, potrebne profesionalne i druge resurse.			

STANDARD 3. Partnerstvo s obiteljima i zajednicom				
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete rada			
Pedagog razvija i realizira aktivnosti i programe kojim se unaprjeđuje suradnja i razvija partnerstvo s obiteljima djece i društvenom zajednicom.	Pedagog:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
	3.1. Pravi strategiju i razvija plan suradnje i izgradnje partnerstva s obiteljima i društvenom zajednicom, zajedno sa stručnim timom ustanove.			
	3.2. Razvija i modelira odnose uzajamnoga povjerenja i poštivanja, uvažavajući sve obitelji neovisno o podrijetlu, socio-ekonomskome statusu, nacionalnoj i vjerskoj pripadnosti, omogućujući da se sve obitelji osjećaju dobrodošlima.			
	3.3. Pruža stručnu podršku roditeljima djece koja imaju poteškoće u razvoju i učenju.			
	3.4. Pomaže odgojiteljima da razviju i unapređuju planove rada na saradnji i komunikaciji s porodicama, pružajući im stručnu pomoć.			
	3.5. Obavlja informativni i savjetodavni rad s obiteljima usko surađujući s odgojiteljima drugim stručnim suradnicima.			
	3.6. Organizira različite edukativne aktivnosti za obitelji u skladno njihovim potrebama i potrebama vrtića/ustanove (radionice, brošure, predavanja i dr.).			
	3.7. Informira, pomaže i stvara uvjete da se roditelji organiziraju i uključe u rad odgojno-obrazovne ustanove i vrtića.			
	3.8. Potpomaže organizaciju i rad vijeća roditelja dajući svoje stručne sugestije i pomoć, kada je to potrebno.			
	3.9. Vodi evidenciju o radu s obiteljima i čuva povjerljivost podataka.			
	3.10. Upoznaje roditelje s važnim dokumentima o zaštiti djece.			
	3.11. Surađuje s institucijama u zajednici od važnosti za odgojno-obrazovni rad, pomaže u planiranju korištenja resursa zajednice.			

STANDARD 4. Unaprjeđenje kvalitete i stručno usavršavanje					
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete rada	Dosljedno	Ponekad	Rijetko	Primjer prakse
Pedagog doprinosi unapređenju kvaliteta odgojno- obrazovanog rada i pomaže odgajateljima u procesu stručnog usavršavanja i izradi ličnog plana profesionalnog razvoja. Pedagog upoznaje druge sa savremenim kretanjima i dostignućima pedagoške teorije i prakse. Pedagog se stručno usavršava, reflektuje i analizira svoj rad.	Pedagog:				
	4.1. Pomaže odgojiteljima u pripremi odgojno-obrazovnog rada.				
	4.2. Pomaže odgojiteljima u analiziranju i unaprjeđuju osobnoga rada (radeći uvid u njihov rad na osnovi predviđenih procedura i standarda).				
	4.3. Posjećuje i prati aktivnosti odgojitelja i djece, daje jasnu i konstruktivnu povratnu informaciju odgojiteljima o kvaliteti aktivnosti, te daje prijedloge za njihovo unaprjeđenje.				
	4.4. Vrednuje kvalitetu rada odgojitelja sukladno standardima kvalitete.				
	4.5. Savjetuje odgojitelje u donošenju plana rada i zajedno sa stručnim timom analizira mogućnosti za unaprjeđenje kvalitete odgojno-obrazovne prakse.				
	4.6. Izrađuje plan stručnoga usavršavanja u ustanovi/vrtiću.				
	4.7. Prati, vodi evidenciju i analizira rezultate i učinke stručnoga usavršavanja odgojitelja i daje prijedloge za unaprjeđenje.				
	4.8. Organizira i/ili realizira različite oblike stručnoga usavršavanja za odgojitelje zasnovane na procjenama potreba i interesa (radionice, seminare i dr.).				
	4.9. Pomaže odgojiteljima da dobiju odgovarajuće informacije o različitim mogućnostima za stručno usavršavanje na razini ustanove, zajednice i šire.				
	4.10. Surađuje s drugim organizacijama, institucijama i ekspertima koji mogu doprinijeti unaprjeđenju profesionalnih kompetencija zaposlenih u ustanovi.				
	4.11. Pomaže odgojiteljima da razviju individualni plan stručnoga usavršavanja prateći najnoviju stručnu literaturu i uzimajući u obzir najnovija stručna i znanstvena dostignuća.				
	4.12. Priređuje različite instrumente za procjenu i samoprocjenu kvalitete na razini odgojno-obrazovne ustanove u cilju njegovoga unaprjeđenja.				
	4.13. Poznaje europske trendove u odgoju i obrazovanju i prati suvremena kretanja i dostignuća u pedagoškoj teoriji i praksi.				
4.14. Upoznaje druge sa suvremenim kretanjima i dostignućima u pedagoškoj teoriji i praksi i europskim trendovima u odgoju i obrazovanju.					

4.15. Pravi prikaze projekata, rezultata istraživanja, stručne literature i o tome informira kolege.				
4.16. Priprema prezentacije i referate i sudjeluje na različitim stručnim skupovima, seminarima i konferencijama.				
4.17. Objavljuje radove u stručnim časopisima, zbornicima i sl., provodi akcijska i druga istraživanja i analize koje doprinose unaprjeđenju prakse.				
4.18. Analizira osobni rad i pravi razvojni plan usavršavanja, vodi profesionalni portfolio u kojemu dokumentira svoj rad i napredovanje.				
4.19. Suraduje s drugim kolegama - pedagozima na različitim projektima i aktivnostima vezanim uz stručno usavršavanje.				
4.20. Planira, realizira i/ili sudjeluje u različitim projektima namijenjenim unaprjeđenju učinaka i rezultata odgojno-obrazovne prakse.				
4.21. Poznaje minimalno jedan strani jezik.				

STANDARD 5. Profesionalizam i etika				
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete rada			
Pedagog profesionalno obavlja sve svoje obveze propisane zakonima i pravilnicima i u svakoj prilici se ponaša sukladno načelima etike štiteći dostojanstvo struke i prava svakoga djeteta ponaosob.	Pedagog:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
	5.1. Poznaje zakone i djeluje sukladno zakonima, s podzakonskim aktima koji se odnose na odgoj i obrazovanje, kao i aktima i pravilima ustanove u kojoj radi.			
	5.2. Osigurava zaštitu prava svakoga djeteta i obitelji sukladno Konvenciji o pravima djeteta i drugim relevantnim konvencijama i deklaracijama.			
	5.3. Štiti prava svakoga djeteta od onoga što mu može ugroziti sigurnost, zdravlje ili mogućnosti za razvoj i učenje.			
	5.4. Poštiva i štiti pravo na privatnost podataka o djeci i njihovim obiteljima.			
	5.5. U svakoj prigodi ponaša se i odnosi tako da doprinosi poštivanju i ugledu profesije koju zastupa ne zlouporabeći svoj položaj za stjecanje vlastite koristi ili promicanja.			
	5.6. Osposobljen je za rad u multikulturalnom okružju.			

STANDARD 6. Timski rad, klima i komunikacija				
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete rada			
Pedagog kreira pozitivnu klimu, timski rad i dobre odnose. Komunicira s različitim skupinama i individuama s uvažavanjem, jasno i s razumijevanjem.	Pedagog:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
	6.1. Kreira inkluzivnu klimu i kulturu u odgojno-obrazovnoj ustanovi osiguravajući da se svako dijete i obitelji djece osjećaju dobrodošlima, prihvaćenima i da je svakome djetetu osigurano ostvarivanje prava na kvalitetan odgoj i obrazovanje.			
	6.2. Osigurava prigode da se sva djeca (i odrasli) u vrtiću međusobno upoznaju, surađuju i uče jedni od drugih.			
	6.3. Pozna je područje demokratskoga građanstva i ljudskih prava.			
	6.4. Odnosi se prema svakome djetetu, njihovim roditeljima i zaposlenima u instituciji s uvažavanjem neovisno o njihovome socio-ekonomskome statusu, nacionalnoj i vjerskoj pripadnosti, spolu, sposobnosti i dr.			
	6.5. Pruža podršku odgojiteljima i roditeljima u procesu rješavanja problema, modelira konstruktivno i nenasilno rješavanje problema i sukoba.			
	6.6. Potiče i njeguje timski rad i zajedničko rješavanje problema u svakoj situaciji.			
	6.7. Aktivno sluša, cijeni i uvažava sugestije i mišljenje odgojitelja, roditelja i predstavnika zajednice u svezi s radom institucije, planiranjem, realizacijom i evaluacijom programa.			
	6.8. Reagira na potrebe i zahtjeve drugih i odgovara pravodobno na jasan, djelotvoran i senzibilan način u pisanoj i usmenoj formi.			
	6.9. Prepoznaje utjecaj kulture na stilove komuniciranja i sa senzibilitetom reagira na kulturološke razlike.			
	6.10. Uvažava profesionalni i ljudski integritet i dostojanstvo svake osobe.			
	6.11. Prepoznaje i javno promovira rezultate svih zaposlenih te stvara prilike za zajedničko proslavljanje uspjeha potičući suradnju umjesto natjecanja.			
	6.12. U svim formalnim i neformalnim situacijama služi kao model ponašanja i komunikacije, obavljajući svoje obveze s entuzijazmom.			

STANDARD 7. Promocija predškolskoga odgoja i obrazovanja i predškolske ustanove				
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete rada			
Pedagog predškolske ustanove djeluje u zajednici promovirajući rani i predškolski odgoj i obrazovanje, kao i samu ustanovu.	Pedagog:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
	7.1. Poznaje postupke prijave na programe Europske unije.			Primjer prakse
	7.2. Angažiran je u različitim akcijama u zajednici i šire kojima se zagovara i promovira pravo svakoga djeteta na kvalitetno obrazovanje od rođenja.			
	7.3. Zauzima se za uključivanje predstavnika zajednice i javnosti u pružanju podrške djeci i vrtiću i stvaranju opće pozitivne klime u cijeloj zajednici kada su u pitanju potrebe sve djece predškolskoga uzrasta i njihovih obitelji.			
	7.4. Potiče akcije u zajednici kako bi se pružila podrška djeci i obiteljima i stvorilo okruženje koje podržava razvoj djece (parkovi, knjižnice, kazalište i sl.).			
	7.5. Promovira rad ustanove i informira zajednicu o rezultatima rada kao i o potrebama djece i vrtića u aktualnome trenutku i budućnosti.			
	7.6. Pruža stručnu pomoć i podršku u razvijanju različitih programa u zajednici kojim bi se osigurao veći obuhvat djece institucionalnim predškolskim odgojem i obrazovanjem.			

Prilog 9.: Standardi kvalitete rada psihologa u predškolskim ustanovama (APOS0, 2020.)

STANDARD 1.1.				
Praćenje napredovanja djece, pružanje stručne pomoći odgojiteljima i/ili roditeljima/starateljima i izravan ili neizravan rad s djecom				
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
Psiholog u predškolskoj ustanovi pruža neposrednu podršku, usmjeravanje i praćenje cjelovitog psihofizičkog razvoja svakoga djeteta, njegovih razvojnih i akademskih postignuća. Ovaj zadatak je u fokusu rada psihologa i kada neposredno radi s djecom, kao i kada je angažiran u radu s roditeljima/starateljima, odgojiteljima, stručnim suradnicima, rukovoditeljima i s drugim osobljem predškolske ustanove. Pсихолог pomaže odgojiteljima i roditeljima/ starateljima u praćenju, analizi napredovanja i osiguravanju uvjeta za cjeloviti razvoj svakoga djeteta, pružajući im stručnu pomoć i savjetujući. Pсихолог je angažiran u savjetodavno-instruktivnome radu s roditeljima/starateljima i/ili odgojiteljima i preventivno-korektivnome radu s djetetom ili djecom, organiziranome na izravno ili neizravno.	Pсихолог, u radu s djecom:			
	1.1.1. Osigurava zaštitu prava svakoga djeteta i obitelji sukladno Konvenciji o pravima djeteta i drugim relevantnim konvencijama i deklaracijama.			
	1.1.2. Štiti svako dijete od onoga što mu može ugroziti sigurnost, zdravlje ili prilike za razvoj i učenje.			
	1.1.3. Promovira poštivanje različitosti, toleranciju i nediskriminaciju.			
	1.1.4. Doprinosi razvoju primjerenoga ambijenta za očuvanje tjelesnoga i mentalnoga zdravlja i dostojanstva svakoga djeteta i zaposlenika, gradeći poticajnu klimu i kulturu predškolske ustanove u zajedničkom radu s osobljem predškolske ustanove.			
	1.1.5. sudjeluje u stvaranju uvjeta za planiranu podršku razvoju emocionalnih, kognitivnih i socijalnih kompetencija djece kako bi se omogućilo adekvatno poticanje odgojno-obrazovnog arada.			
	1.1.6. Predlaže različite metode i tehnike podrške za razvoj i učenje djece.			
	1.1.7. Procjenjuje i prati psihički razvoj i napredovanje djeteta u pojedinim razvojnim oblastima (emocionalni, socijalni, kognitivni, motorički razvoj), koristeći relevantne psihološke instrumente, počevši od upisa u predškolsku ustanovu tijekom razdoblja adaptacije, kao i u posljednjoj godini boravka u vrtiću pred upis u prvi razred osnovne škole.			
	1.1.8. Realizuje iravan rad s djecom, planira podršku i prati njihovo napredovanje.			
	1.1.9. Sudjeluje u praćenju primjene individualnoga plana podrške, ukoliko je postavljen, zajedno s članovima tima. ²⁶			
	1.1.10. Primjenjuje različite metode savjetovanja i komunikacije u radu s djecom (individualno, u skupini) sukladno procjenama potreba.			

²⁶ Tim ustanove su: predstavnici odgojitelja i stručnih suradnika, rukovoditelja ustanove, roditelja i predstavnika društvene zajednice.

1.1.11.	Pozna je i koristi različite instrumente, metode i tehnike za praćenje napredovanja djece utemeljene na ishodima učenja i individualnim obilježjima i potrebama svakoga djeteta.				
1.1.12.	Identificira poteškoće ²⁷ koje utječu na razvoj, odnose i postignuća pojedinoga djeteta, predlaže mjere za njihovo prevladavanje, sudjeluje u njihovome provođenju i u evaluaciji ishoda.				
1.1.13.	Sudjeluje u prepoznavanju djece s poteškoćama u razvoju ²⁸ i darovite djece, kao i njihovih potreba; sudjeluje u izradbi individualnoga plana zajedno s ostalim članovima stručnoga tima i odgojiteljima te prati napredovanje djece za koju je izrađen individualni plan; predlaže mjere i sudjeluje u pisanju izvješća o napretku djece s poteškoćama u razvoju i darovite djece zajedno s odgojiteljima i drugim stručnim suradnicima.				
1.1.14.	Posjećuje odgojne skupine i prati odgojno-obrazovni rad, prati klimu, dinamiku skupine, odnose, sudjelovanje djece, te opservira djecu s kojom radi individualno (njihovo ponašanje, postignuće, uklopljenost u skupinu), kao i prilagođavanje djece s poteškoćama u razvoju i darovite djece.				
1.1.15.	Sudjeluje u razvoju i realizaciji preventivnih i savjetodavnih programa/aktivnosti za djecu, prije svega u oblasti prevencije svih oblika nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, prevenciji rizičnih ponašanja, zatim programa za razvijanje tolerancije, empatije, nenasilnoga rješavanja sukoba.				
1.1.16.	Prepoznaje znakove nasilja u obitelji i postupa sukladno zakonskim procedurama kao i protokolima propisanim od nadležnih obrazovnih vlasti (ministarstva obrazovanja i/ili pedagoškoga zavoda).				
1.1.17.	Provodi intervencije u krizi na individualnoj razini, na razini skupine i razinipredškolske ustanove, ukoliko za njima postoji potreba.				
1.1.18.	Identificira koji su još oblici podrške i usluga dostupni djeci u lokalnoj zajednici i kontaktira stručnjake iz odgovarajućih ustanova da djeci osiguraju iste.				
1.1.19.	Vodi evidenciju o radu s djecom i čuva povjerljivost podataka.				

²⁷ Poteškoće koje ispoljava dijete 1) koje je tijekom trudnoće, poroda ili nakon poroda imalo neke rizične čimbenike (npr. prijevremena rođena djeca, težak porod), 2) koje je bilo ili je još uvijek izloženo nekim nepovoljnim utjecajima okruženja (npr. bolest u porodici, odsustvo jednog roditelja/staratelja, različiti životni događaji koji mijenjaju porodično funkcionisanje) ili 3) dijete koje po svojim karakteristikama pokazuje znatnije razlikovanje u odnosu na djecu u skupini (npr. sporiji motorički razvoj, izrazito živahno dijete). Poteškoće prolaznog karaktera mogu ispoljavati i djeca koja su u 4) razvojnem raskoraku između vlastitih potreba i mogućnosti (npr. specifične razvojne faze u trećoj i šestoj godini s pojačanim negativizmom i odupiranjem) kao i 5) djeca koja su doživjela stresna i/ili traumatična iskustva (npr. boravak u bolnici, preseljenje, gubitak člana porodice).

²⁸ Djeca s teškoćama u razvoju – djeca s urođenim ili stečenim stanjima organizma koja prema svojoj prirodi zahtijevaju poseban stručni pristup kako bi se omogućilo izražavanje i razvoj sačuvanih sposobnosti, a time i što kvalitetniji život. U djecu s poteškoćama u razvoju ubrajaju se: djeca oštećenoga vida, djeca oštećenoga sluha, djeca s poremećajima govorno-glasovne komunikacije, djeca s promjenama u ličnosti uvjetovanih organski ili psihozom, djeca s poremećajima u ponašanju, djeca s motoričkim oštećenjima, djeca sa smanjenim intelektualnim sposobnostima, djeca s autizmom, djeca s višestrukim teškoćama u razvoju, djeca sa zdravstvenim teškoćama i neurološkim oštećenjima (dijabetes, astma, bolesti srca, alergije, epilepsija i sl.).

STANDARD 1.2.

Praćenje napredovanja djece, pružanje stručne pomoći odgojiteljima i/ili roditeljima/starateljima i izravan ili neizravan rad s djecom

Opis standarda	Pokazatelji kvalitete	Dosljedno	Ponekad	Rijetko	Primjer prakse
Psiholog u suradnji sa stručnim timom ustanove pruža osoblju stručnu pomoć u cilju osiguravanja kvalitetnoga odgojno-obrazovnog rada, sudjeluje u procesu planiranja, praćenja i evaluacije svih aspekata rada u vrtiću sukladno postavljenim standardima i razvojnim ciljevima. Od psihologa se očekuje da doprinosi primjerenoj organizaciji rada i realizaciji ciljeva planiranja i programiranja, a u interesu primjerenoga razvoja, napredovanja i postignuća svakoga djeteta.	Psiholog, u radu s roditeljima:				
	1.2.1. Organizira i provodi različite edukativne aktivnosti koje se odnose na individualne i razvojne potrebe djece, potreba roditelja/staratelja, kao i obitelji kao cjeline i potreba predškolske ustanove (radionice, brošure, predavanja i dr.).				
	1.2.2. Informira i savjetuje roditelje/staratelje u cilju stjecanja vještina za uspješno poticanje sposobnosti i postignuća djeteta, a na temelju procjene potreba i integriranja, primjenjujući individualni rad i rad u skupini.				
	1.2.3. Savjetuje i obučava roditelja/staratelja za rad s djetetom kod kuće (u slučaju djece koja pokazuju poteškoće i odstupanja ili u situacijama kada roditelj/staratelj prepoznaje da mu je usmjeravanje potrebno), prati i evaluira realizaciju ovoga oblika rada.				
	1.2.4. Omogućuje svim roditeljima/starateljima da imaju pravodobne i adekvatne informacije u svezi s razvojem i potrebama djece, kao i o radu vrtića i mogućnostima uključivanja u rad predškolske ustanove.				
	1.2.5. Obavješćuje, potiče i pomaže roditeljima/starateljima da se organiziraju i uključe u rad odgojno-obrazovne ustanove i vrtića, stvarajući pozitivne uvjete za njihovo aktivno sudjelovanje u životu i radu predškolske ustanove, potičući izgradnju partnerstva između obitelji i ustanove.				
	1.2.6. Uključuje roditelje/staratelje u različite aktivnosti koje se realizuju na razini ustanove i/ili vrtića.				
	1.2.7. Uključuje roditelje/staratelje u evaluaciju rada vrtića i izradu razvojnoga plana uz uvažavanje njihovih potreba, ideja i mišljenja.				
	1.2.8. Informiše roditelje/staratelje o dodatnim oblicima podrške u predškolskoj ustanovi i zajednici, na osnovi identifikacije potreba njihove djece.				
	1.2.9. Prikuplja relevantne podatke o razvoju i uvjetima života djece od roditelja/staratelja, vodi evidenciju o radu s obiteljima i čuva povjerljivost podataka.				
	1.2.10. Upoznaje roditelje/staratelje na početku godine s protokolima o postupanju u slučajevima nasilja.				

STANDARD 1.3.

Praćenje napredovanja djece, pružanje stručne pomoći odgojiteljima i/ili roditeljima/starateljima i izravan ili neizravan rad s djecom

Opis standarda	Pokazatelji kvalitete	Dosljedno	Ponekad	Rijetko	Primjer prakse
Psiholog u suradnji sa stručnim timom ustanove pruža osoblju stručnu pomoć u cilju osiguravanja kvalitetnoga odgojno-obrazovnog rada, sudjeluje u procesu planiranja, praćenja i evaluacije svih aspekata rada u vrtiću sukladno postavljenim standardima i razvojnim ciljevima. Od psihologa se očekuje doprinos odgovarajućoj organizaciji rada i realizaciji ciljeva planiranja i programiranja, a u interesu primjerenoga razvoja, napredovanja i postignuća svakoga djeteta.	Psiholog, u radu s odgojiteljima i drugim osobljem predškolske ustanove:				
	1.3.1. Surađuje sa članovima stručnoga tima i odgojiteljima na izradbi sljedećih planova: (a) plana suradnje s roditeljima/starateljima, (b) plana savjetodavnih razgovora s djecom, (c) plana rada s darovitom djecom, kao i na (d) planiranju preventivnih programa (na primjer, suzbijanje nasilja u predškolskoj ustanovi, bolesti ovisnosti), (e) izradbi individualnoga razvojnog obrazovnog programa za djecu s poteškoćama u razvoju te (f) programa za djecu iz osjetljivih društvenih skupina.				
	1.3.2. Procjenjuje potrebe za obukama i sudjeluje u izvođenju ili organiziranju istih, u suradnji s ostalim stručnim suradnicima i odgojiteljima.				
	1.3.3. Realizuje različite edukacije s odgojiteljima kao što su radionice, savjetovanja, obuke.				
	1.3.4. Savjetuje odgojitelje o načelima psihologije koje treba uzeti u obzir tijekom rada s djecom (strategije za učinkovito upravljanje skupinom djece, strategije organiziranja i upravljanja vremenom, strategije razrješavanja konflikta i razvoja suradnje).				
	1.3.5. Savjetuje odgojitelje na koji način poticanja razvoja kognitivnih, socijalnih, emocionalnih, jezičnih i motoričkih (krupna i fina motorika) kompetencija djece.				
	1.3.6. Kontinuirano surađuje s odgojiteljima i prati postignuća djece, a u odnosu na to planira i osmišljava iduće korake u odgojno-obrazovnome radu.				
	1.3.7. Pomaže odgojiteljima da razviju i unaprjeđuju planove rada i komunikaciju s obiteljima djece pružajući im stručnu pomoć.				
	1.3.8. Savjetuje odgojitelje i kolege pripravnike o strategijama učinkovite komunikacije s djecom, roditeljima/starateljima i s odgojiteljima.				
	1.3.9. Upoznaje odgojitelje na početku godine s protokolima o postupanju u slučajevima nasilja.				
	1.3.10. Sudjeluje i doprinosi procesima samoevaluacije predškolske ustanove i samoevaluacije odgojitelja.				
	1.3.11. Potiče i unaprjeđuje učinkovitu komunikaciju u skupinama, predškolskoj ustanovi, kao i s partnerima ustanove.				
	1.3.12. Osmišljava i priprema didaktička sredstva u suradnji s pedagogom i odgojiteljima u cilju što učinkovitijega poticanja cjelovitoga razvoja djece.				

STANDARD 2.				
Sudjelovanje u planiranju i programiranju te pomoć u organizaciji i realizaciji odgojno-obrazovnog rada				
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
Psiholog u suradnji sa stručnim timom ustanove pruža osoblju stručnu pomoć u cilju osiguranja kvalitetnog odgojno-obrazovnog rada, sudjeluje u procesu planiranja, praćenja i evaluacije svih aspekata rada u vrtiću sukladno postavljenim standardima i ciljevima razvoja. Od psihologa se očekuje da doprinosi najboljoj organizaciji rada i realizaciji ciljeva planiranja i programiranja, a u interesu najboljeg razvoja, napredovanja i postignuća svakoga djeteta.	Psiholog:			
	2.1. Razumije filozofiju i temeljna načela predškolskoga odgoja i obrazovanja.			
	2.2. Poznaje zakonitosti razvoja, razvojna i individualna obilježja djece u različitim uzrastima i moguća odstupanja od očekivanoga pravca razvoja.			
	2.3. Poznaje propisani kurikulum i pomaže odgojiteljima u procesu planiranja integriranoga kurikula utemeljenoga na ishodima učenja.			
	2.4. Osigurava da odgojno-obrazovni rad u vrtićima bude utemeljen na relevantnim znanstvenim teorijama i istraživanjima i da osigurava mogućnosti da svako dijete razvije svoje pune potencijale; potiče odgojitelje i druge stručne suradnike da koriste znanstvene teorije i educira ih ukoliko je potrebno.			
	2.5. Svjesno djeluje na način da su kurikuli, kao i sve aktivnosti u vrtiću sukladne praksi usmjerenoj na dijete.			
	2.6. Sudjeluje u stvaranju godišnjega programa predškolske ustanove, posebice u onim dijelovima koji se odnose na programe za sveukupan razvoj djece i profesionalni razvoj odgojitelja.			
	2.7. Sudjeluje u praćenju i analizi napretka i postignuća sve djece, evaluira napredak i predlaže korekcije planova.			
	2.8. Sudjeluje u kreiranju, realizaciji, praćenju i evaluaciji programa pomoći i podrške djeci s poteškoćama te predlaže potrebne korekcije.			
	2.9. Pruža podršku i pomoć pri izradbi i realizaciji programa te prati i analizira napredak i postignuća djece, djece s poteškoćama, kao i darovite djece i djece iz specifičnih socijalnih konteksta (iz specifičnih skupina, marginaliziranih, socio-ekonomski depriviranih) te predlaže potrebne korekcije.			
	2.10. Prati i dokumentira odgojno-obrazovni rad u vrtiću, dajući odgojiteljima povratne informacije te dodatne ideje za rad i unaprjeđenje.			
	2.11. Prati inovacije te podržava i potiče odgojitelje u procesu uvođenja suvremenih i učinkovitijih odgojno-obrazovnih metoda i strategija u radu s djecom i obiteljima s posebnim naglaskom na razvoj emocionalnih, socijalnih i kognitivnih kompetencija djece.			

	2.12. Planira i razvija psihoedukativne aktivnosti za roditelje/staratelje.				
	2.13. Planira i razvija psihoedukativne aktivnosti za odgojitelje, odgojitelje pripravnike i pripravnike stručne suradnike u saradnji s pedagogom i drugim članovima stručnoga tima.				
	2.14. Izrađuje planove i programe svoga rada (mjesečne, godišnje) sukladno razvojnome planu predškolske ustanove.				

STANDARD 3.

Praćenje i vrjednovanje odgojno-obrazovnog rada u predškolskim ustanovama i znanstveno-istraživački rad iz ove oblasti

Opis standarda	Pokazatelji kvalitete	Dosljedno	Ponekad	Rijetko	Primjer prakse
Psiholog doprinosi unaprjeđenju svih aspekata kvalitete rada u cilju osiguravanja primjerenoga razvoja, napredovanja i postignuća svakoga djeteta tako što sudjeluje, ali i inicira i kreira istraživanja i praćenja odgojno-obrazovnog rada u predškolskoj ustanovi, kao i njegovo vrjednovanje.	Psiholog:				
	3.1. Inicira, osmišljava i realizira praćenja i znanstvena istraživanja odgojno-obrazovnog procesa, kao i napredovanja razvoja i učenja djece.				
	3.2. Pronalazi, primjenjuje, prilagođava i kreira različite instrumente čija je namjena praćenje razvoja djeteta, kao i vrjednovanja napretka te obrađuje i interpretira dobivene podatke.				
	3.3. Doprinosi procesu samoevaluacije predškolske ustanove, definiranju mjera unaprjeđenja razvoja i učenja djece i kvalitete predškolske ustanove, kao i praćenju učinkovitosti definiranih mjera.				
	3.4. U proces praćenja i evaluacije uključuje odgojitelje i roditelje/staratelje, pripremajući različite instrumente, fokus-skupine i sl., koristeći kvantitativnu i kvalitativnu metodologiju psiholoških istraživanja.				
	3.5. Sudjeluje u izradi projekata, izvješća o njihovom napretku i rezultatima evaluacije.				
	3.6. Sudjeluje u istraživačkim projektima ustanove u kojoj radi, kao i drugih ustanova koje se bave razvojem i obrazovanjem djece i mladih.				
	3.7. Usavršava se kontinuirano u oblastima ovoga standarda uključujući se u programe stručnoga usavršavanja u ovim oblastima.				
	3.8. Uključuje se u domaće i međunarodne projekte iz oblasti razvojne i školske psihologije/ psihologije obrazovanja.				
	3.9. Pohađa stručne i znanstvene skupove, relevantne za rad psihologa u predškolskim ustanovama i sudjeluje u njihovom radu.				
	3.10. Izrađuje i ažurira dokumentaciju koju koristi (planovi, dnevnik rada, dosjei djece) te prikuplja i na odgovarajući način čuva i osigurava zaštitu materijala koji sadržava lične podatke o djeci i njihovim obiteljima.				

STANDARD 4.1.

Izgradnja partnerstva i suradničkoga odnosa s roditeljima/starateljima, zaposlenima u predškolskoj ustanovi, drugim predškolskim ustanovama, nadležnim institucijama, organizacijama i udrugama u zajednici

Opis standarda	Pokazatelji kvalitete	Dosljedno	Ponekad	Rijetko	Primjer prakse
Psiholog razvija i realizira aktivnosti i programe kojima se unaprjeđuje suradnja i razvija partnerstvo s obiteljima djece, zaposlenima u predškolskoj ustanovi, drugim predškolskim ustanovama, nadležnim ustanovama, organizacijama i udrugama u društvenoj zajednici u cilju primjerenoga razvoja potencijala svakoga djeteta, kao i u cilju povećanja dostupnosti predškolskoga odgoja i obrazovanja djeci i isticanja važnosti predškolskoga odgoja i obrazovanja u razdoblju ranoga razvoja.	Psiholog, u procesu izgradnje partnerstva i suradnje s roditeljima/starateljima:				
	4.1.1. Pravi strategiju i razvija plan rada i izgradnje partnerstva s obiteljima na razini predškolske ustanove zajedno sa stručnim timom institucije.				
	4.1.2. Razvija i modelira odnose uzajamnoga povjerenja i poštivanja uvažavajući sve obitelji neovisno o njihovome pordijetlu, socio-ekonomskome statusu, nacionalnoj i vjerskoj pripadnosti, osiguravajući osjećaj dobrodošle za sve obitelji.				
	4.1.3. Uvažava profesionalni i ljudski integritet i dostojanstvo svake osobe.				
	4.1.4. Prepoznaje utjecaj kulture na stilove komuniciranja i sa senzibilitetom reagira na kulturološke razlike.				
	4.1.5. Osigurava da svi roditelji/staratelji imaju pravodobne i primjerene informacije u svezi s razvojem i potrebama djece, kao i o radu vrtića i mogućnostima uključivanja u rad predškolske ustanove.				
	4.1.6. Informira, pomaže i stvara uvjete da se roditelji/staratelji organiziraju i uključe u rad odgojno-obrazovne ustanove i vrtića.				
	4.1.7. Potiče i usmjerava sudjelovanje roditelja/staratelja u životu i radu predškolske ustanove i razvoju partnerstva obitelji i ustanove.				
	4.1.8. Uključuje roditelje/staratelje u različite aktivnosti koje se realiziraju na razini ustanove i/ili vrtića.				
	4.1.9. Upoznaje roditelje/staratelje s važnim dokumentima o zaštiti djece.				
	4.1.10. Organizira različite edukativne aktivnosti za obitelji sukladno njihovim potrebama i potrebama vrtića/ustanove (radionice, brošure, predavanja i dr.).				
	4.1.11. Pruža stručnu podršku roditeljima/starateljima djece koja imaju poteškoće u razvoju i učenju, kreirajući individualne planove u suradnji s roditeljima/starateljima i usmjerava i prati njihovu realizaciju unutar rada u predškolskoj ustanovi, kao i u radu koji se odvija u kućnim uvjetima djeteta, kada je to potrebno.				

	4.1.12. Pruža stručnu podršku roditeljima/starateljima djece s poteškoćama u razvoju, kao i darovite djece i djece iz osjetljivih socijalnih skupina, uključujući ih u kreiranje, realizaciju i evaluaciju specifičnih individualnih planova u suradnji s drugim članovima tima i odgojiteljima.				
	4.1.13. Otvoren je za sugestije, ideje i mišljenja roditelja/staratelja, uvažavajući ih kada je to moguće.				
	4.1.14. Stvara prostor za izgradnju suradničkih odnosa s roditeljima/starateljima, svjestan kako je zajednički rad najučinkovitiji način poticanja sveukupnoga razvoja djeteta i otklanjanja poteškoća ukoliko ih dijete pokazuje.				
	4.1.15. Pomaže i stvara uvjete za povezivanjem obitelji i upoznavanjem te prilagođavanjem i uključivanjem u zajednicu.				

STANDARD 4.2.

Izgradnja partnerstva i suradničkoga odnosa s roditeljima/starateljima, zaposlenima u predškolskoj ustanovi, drugim predškolskim ustanovama, nadležnim institucijama, organizacijama i udrugama u zajednici

Opis standarda	Pokazatelji kvalitete	Dosljedno	Ponekad	Rijetko	Primjer prakse
Psiholog razvija i realizuje aktivnosti i programe kojima se unapređuje saradnja i razvija partnerstvo s porodicama djece, zaposlenima u predškolskoj ustanovi, drugim predškolskim ustanovama, nadležnim ustanovama, organizacijama i udruženjima u društvenoj zajednici, u cilju primjerenoga razvoja potencijala svakog djeteta, kao i u cilju povećanja dostupnosti predškolskog odgoja i obrazovanja djeci i isticanja važnosti predškolskog odgoja i obrazovanja u periodu ranog razvoja.	Psiholog, u procesu izgradnje partnerstva i suradničkoga odnosa s drugim predškolskim ustanovama, nadležnim institucijama, organizacijama i udrugama u društvenoj zajednici:				
	4.2.1. Stvara i održava suradnju s psiholozima i zaposlenima iz drugih ustanova (obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih, ustanova za profesionalnu orijentaciju, zapošljavanje, sigurnost) u cilju povećanja dostupnosti odgovarajuće usluge za dijete, obitelj i sl., uključujući i djecu s posebnim obrazovnim potrebama i njihove obitelji.				
	4.2.2. Surađuje s komisijom za usmjeravanje djece s posebnim potrebama, resursnim centrom, zdravstvenim ustanovama, centrom za socijalni rad, ustanovama i NVO-ima koji pružaju usluge, intervencije i podršku djetetu.				
	4.2.3. Surađuje s visokoškolskim ustanovama, osiguravajući studentima koji se školuju za buduća zanimanja odgojitelja i stručnih suradnika u predškolskim ustanovama za praktičan rad i učenje u cilju čvršćega povezivanja teorijskih i praktičnih saznanja i vještina, kao i usvajanja sustava vrijednosti važnoga za ostvarivanje obrazovnih ishoda visokoškolskih ustanova, ali i buduću profesionalni rad diplomiranih studenata.				
	4.2.4. Vodi i odgovorno čuva evidenciju o suradnji i informacijama koje razmjenjuje.				
	4.2.5. Prepoznaje i pronalazi organizacije s kojima predškolska ustanova može da razvija projekte za unaprjeđenje razvoja i postignuća djece, kao i odgojitelja i predškolske ustanove u cjelini te uspostavlja suradnju.				
	4.2.6. Surađuje s medijima u cilju promoviranja predškolske ustanove u cjelini, kao i uloge psihologa.				
	4.2.7. Angažiran je u različitim akcijama u zajednici i šire kojima se zagovara i promovira pravo svakoga djeteta na kvalitetno obrazovanje od njegovoga rođenja.				
	4.2.8. Potiče akcije u zajednici kako bi se pružila podrška predškolskoj djeci i njihovim obiteljima i stvorilo okruženje koje podržava razvoj djece (parkovi, knjižnice, kazališta, dječija igrališta, sportski tereni i dr.).				
	4.2.9. Pruža stručnu pomoć i podršku u razvoju različitih programa u zajednici kojima bi se osigurao veći obuhvat djece predškolskim odgojem i obrazovanjem i podrška djeci i njihovim obiteljima (obvezan oblik i drugi kraći oblici odgojno-obrazovnoga rada).				

STANDARD 5.1.				
Kontinuirano stručno usavršavanje i unaprjeđenje kvalitete vlastitoga rada i rada drugih angažiranih u predškolskoj ustanovi				
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete			
Psiholog pomaže odgojiteljima pripravnicima, kao i iskusnijim odgojiteljima, psiholozima pripravnicima i drugim stručnim suradnicima u procesu profesionalnoga razvoja tako što organizira i realizira različite oblike stručnoga usavršavanja i pomaže im da analiziraju osobni rad i postave ciljeve razvoja. Psiholog radi na osobnome stručnom usavršavanju, reflektirajući i analizirajući svoj rad. Također upoznaje druge sa suvremenim kretanjima i dostignućima psihološke teorije i prakse. Od psihologa se očekuje da poznaje, prati i pokazuje otvorenost za uvođenje europske dimenzije u odgoj i obrazovanje, u suradnji s rukovoditeljem i drugim članovima stručnog tima.	Psiholog, u procesu pružanja kontinuirane pomoći i podrške u stručnome usavršavanju drugih:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
	5.1.1. Upoznaje odgojitelje sa suvremenim tokovima iz svojih oblasti rada, kontinuirano prateći stručnu i znanstvenu literaturu.			
	5.1.2. Potiče i realizira različite oblike razmjene informacija i poučavanja odgojitelja i osoblja predškolske ustanove o novim tendencijama u obrazovnim politikama s posebnim naglaskom na razvoj emocionalnih, socijalnih i kognitivnih kompetencija djece.			
	5.1.3. Predlaže određene oblike stručnoga usavršavanja osoblja predškolske ustanove, a na osnovi procjene i izraženih potreba.			
	5.1.4. Pomaže odgojiteljima pri analizi i unaprjeđenju vlastitoga rada (prati rad na osnovi standarda i kontrolnih popisa, analizira dokumentaciju odgojitelja).			
	5.1.5. Daje odgojitelju jasnu i svrsishodnu povratnu informaciju i zajedno s odgojiteljima postavlja ostvarive ciljeve i definira načine mjerenja učinkovitosti.			
	5.1.6. Organizira i/ili realizira različite oblike stručnoga usavršavanja za odgojitelje, zasnovane na procjenama potreba i interesa (radionice, seminari i dr.).			
	5.1.7. Suraduje s drugim organizacijama, institucijama i ekspertima koji mogu doprinijeti unaprjeđenju profesionalnih kompetencija zaposlenih u ustanovi.			
	5.1.8. Prati i analizira rezultate i učinke stručnoga usavršavanja odgojitelja i promjene u praksi te daje prijedloge unaprjeđenja.			
	5.1.9. Pomaže odgojiteljima da dobiju adekvatne informacije o različitim mogućnostima za stručno usavršavanje na razini vrtića, zajednice i šire.			
	5.1.10. Pomaže odgojiteljima da razviju individualni plan stručnoga usavršavanja.			

STANDARD 5.2.

Kontinuirano stručno usavršavanje i unaprjeđenje kvalitete vlastitog rada i rada drugih angažiranih u predškolskoj ustanovi

Opis standarda	Pokazatelji kvalitete	Dosljedno	Ponekad	Rijetko	Primjer prakse
Psiholog pomaže odgajateljima pripravnicima, kao i iskusnijim odgajateljima, psiholozima pripravnicima i drugim stručnim saradnicima u procesu profesionalnog razvoja tako što organizuje i realizuje različite oblike stručnog usavršavanja i pomaže im da analiziraju vlastiti rad i postave razvojne ciljeve. Psiholog radi na vlastitom stručnom usavršavanju, reflektujući i analizirajući svoj rad. Također upoznaje druge sa savremenim kretanjima i dostignućima psihološke teorije i prakse. Od psihologa se očekuje da poznaje, prati i pokazuje otvorenost za uvođenje evropske dimenzije u odgoj i obrazovanje, u saradnji s rukovoditeljem i drugim članovima stručnoga tima.	Psiholog, u kontinuiranome radu na vlastitom profesionalnom usavršavanju:				
	5.2.1. Pozna je prava i obveze u svezi s radom u ustanovi i odgovorno ih i na vrijeme ispunjava.				
	5.2.2. U svakoj prigodi ponaša se i odnosi tako da doprinosi poštivanju i ugledu profesije koju zastupa, ne zlouporabeći svoj položaj za sticanje vlastite koristi ili promocije.				
	5.2.3. Prati suvremena kretanja u psihološkoj teoriji i praksi prepoznajući važnost cjeloživotnoga učenja.				
	5.2.4. Analizira vlastiti rad i pravi plan usavršavanja.				
	5.2.5. Surađuje s drugim kolegama na različitim projektima i aktivnostima u svezi sa stručnim usavršavanjem.				
	5.2.6. Uključuje se u domaće i međunarodne projekte iz oblasti razvojne i školske psihologije/psihologije obrazovanja.				
	5.2.7. Pohađa stručne skupove, seminare i druge oblike stručnog usavršavanja te učestvuje u njihovom radu.				
	5.2.8. Priprema prezentacije i referate te učestvuje u različitim stručnim skupovima i konferencijama.				
	5.2.9. Stručno se usavršava iz različitih oblasti psihologije (psihologije ličnosti, socijalne, kliničke, psihoterapije, organizacijske psihologije) u cilju što adekvatnijeg prepoznavanja potreba djeteta kao i pružanja što adekvatnijeg stručnog tretmana koji je djetetu potreban.				
	5.2.10. Posjeduje osnovno znanje o psihoterapiji u radu s djecom i efikasnim psihoterapijskim tehnikama.				
	5.2.11. Pohađa edukacije koje se odnose na prepoznavanja i postupanja u slučajevima nasilja nad djecom i međuvršnjačkog nasilja.				
	5.2.12. Pravi prikaze projekata, rezultata istraživanja, stručne literature i o tome informiše kolege;				
	5.2.13. Izrađuje i ažurira dokumentaciju o svome profesionalnom razvoju (vodi razvojni i profesionalni portfolio u kojem dokumentuje svoj rad i napredovanje).				
	5.2.14. Pozna je i dodatno se usavršava u stjecanju spoznaja potrebnih za prijavljivanje na programe Evropske unije.				

	5.2.15. Poznaje i dodatno se usavršava u području demokratskog građanstva i ljudskih prava.				
	5.2.16. Poznaje i kontinuirano se informiše o evropskim trendovima u odgoju i obrazovanju.				
	5.2.17. Osposobljen je i dodatno se osposobljava za rad u multikulturalnom okruženju.				
	5.2.18. Poznaje minimalno jedan strani jezik.				
	5.2.19. Osposobljen je za usmjeravanje djece i profesionalaca društvenoj odgovornosti.				

STANDARD 6. Timski rad, klima i komunikacija u predškolskoj ustanovi				
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete			
Psiholog u predškolskoj ustanovi doprinosi kreiranju pozitivne klime i kulture ustanove, izgradnji timskoga rada i uspostavljanju suradničkih odnosa s odgojiteljima, stručnim suradnicima i drugim zaposlenima tako što stvara zajednicu koja uči i njeguje jasnu i prijatnu komunikaciju. Pсихолог uvažava profesionalni i osobni integritet i dostojanstvo svih neovisno o njihovome statusu i socijalnome kontekstu kojemu pripadaju.	Pсихолог:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
	6.1. Kreira inkluzivnu klimu i kulturu, osiguravajući da se svako dijete i obitelj osjećaju dobrodošlo i prihvaćeno i da je svakom djetetu osigurano ostvarivanje prava na kvalitetan odgoj i obrazovanje.			
	6.2. Osigurava prilike da se sva djeca i odrasli u vrtiću međusobno upoznaju, surađuju i uče jedni od drugih.			
	6.3. Pruža podršku odgojiteljima u procesu rješavanja problema, pokazuje razumijevanje i modelira konstruktivno i nenasilno rješavanje problema i sukoba.			
	6.4. Potiče i njeguje timski rad i zajedničko rješavanje problema u svakoj situaciji.			
	6.5. Aktivno sluša i uvažava sugestije i mišljenje odgojitelja, roditelja/staratelja i predstavnika zajednice u svezi s radom ustanove, planiranjem, realizacijom i evaluacijom programa.			
	6.6. U svim formalnim i neformalnim situacijama služi kao model ponašanja i komunikacije, predano i posvećeno obavljajući svoje obveze.			
	6.7. Reagira na potrebe i zahtjeve drugih i odgovara pravodobno na jasan, učinkovit i senzibilan način, u pisanoj i usmenoj formi.			
	6.8. Prepoznaje i javno promovira rezultate svih zaposlenih te stvara prilike za zajedničko proslavljanje uspjeha, potičući suradnju umjesto nadmetanja.			
	6.9. Poznaje osnove upravljanja ljudskim resursima i primjenjuje ih po potrebi u cilju doprinosa izgradnji tima i kreiranja pozitivne klime.			
	6.10. Aktivno sudjeluje u stvaranju okoline u kojoj se poštuju, podržavaju i uvažavaju djeca, zajedno s drugim zaposlenima.			
	6.11. Sudjeluje i konstruktivno doprinosi radu stručnih tijela u predškolskoj ustanovi.			

Prilog 10.: Standardi kvalitete rada logopeda u predškolskoj ustanovi (APOS0, 2020.)

STANDARD 1. Planiranje i realizacija logopedškoga rada					
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete rada				
Logopedski rad, odnosno pregledi djece, obavljaju se sukladno godišnjemu programu rada ustanove i godišnjim programom rada logopeda, ali se mogu organizirati i sukladno procjenama logopeda i stručnoga tima ustanove.	Logoped:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko	Primjer prakse
	1.1. Sudjeluje u izradi godišnjega programa rada ustanove s osnovnim zadatkom prijedloga svih aktivnosti usmjerenih na prevenciju, detekciju i rehabilitaciju govorno-jezičnih poremećaja djece.				
	1.2. Izrađuje godišnji program rada logopeda.				
	1.3. Sudjeluje u radu komisije za prijam djece u ustanovu.				
	1.4. Sudjeluje u radu tima koji obrađuje dokumentaciju za prijam djece u ustanovu.				
	1.5. Sudjeluje u izradi individualnoga edukacijskog plana rada za dijete.				
	1.6. Planira, organizira i realizira sistematske logopedske preglede djece.				
	1.7. Sudjeluje u odabiru i, po potrebi, adaptaciji odgovarajuće prostorije i materijala za rad.				
	1.8. Planira i realizira aktivnosti suradnje s roditeljima/starateljima.				
	1.9. Planira i realizira različite radionice, predavanja, okrugle stolove i dr.				
	1.10. Planira i realizira aktivnosti suradnje s drugim ustanovama i organizacijama.				

STANDARD 2.
Rad logopeda s djecom

Opis standarda	Pokazatelji kvalitete rada	Dosljedno	Ponekad	Rijetko	Primjer prakse
U predškolskim ustanovama logoped se bazira na rad s djecom na opservaciji, prevenciji, dijagnostici i tretmanu govorno - jezičnih poremećaja, poremećaja komunikacije i poremećaja gutanja. Blagovremenim prepoznavanjem svih vrsta i oblika ovih poremećaja, logoped će odmah poduzeti planske aktivnosti pravovremene re/habilitacije koji će doprinijeti pravilnom razvoju djeteta.	Logoped:				
	2.1. Provodi prevenciju, dijagnostiku, re/habilitaciju poteškoća verbalne i neverbalne komunikacije oralnoga i/ili pisanog jezika.				
	2.2. Formira dosje djeteta i radi na dokumentaciji.				
	2.3. Provodi inicijalnu procjenu za djecu koja su po prvi put obuhvaćena pregledom.				
	2.4. Konstruira logopedsku anamnezu.				
	2.5. Analizira drugu dostavljenu dokumentaciju.				
	2.6. Utvrđuje govorni status: pregled kompletne anatomije i funkcije govornih organa, status fonacije i glasa, status artikulacije, segmenti i suprasegmenti organiziranosti govora, jezični status, djelomičnu procjenu senzornih funkcija; utvrđuje komunikacijski status i status sposobnosti gutanja.				
	2.7. Primjenjuje odgovarajući dijagnostički materijal u svrhu procjene kompletnog govorno-jezičnoga statusa djeteta i razvoja psihomotornih sposobnosti.				
	2.8. Piše nalaz i mišljenje logopeda (koji obvezno sadržava logopedsku dijagnozu).				
	2.9. Planira, određuje i provodi stimulativni program za djecu s govorno-jezičnim poremećajima, poremećajima komunikacije i poremećajima gutanja.				
	2.10. Temelji program rada na jakostima djece i vjeruje da svako dijete ima potencijal za napredak.				
	2.11. Provodi preventivno-korektivni rad u skupini.				
	2.12. Realizuje redovite logopedске preglede upisane djece.				
	2.13. Realizira preglede komunikacijskoga, govorno-jezičnog razvoja i statusa gutanja djece.				
	2.14. Razumije i uzima u obzir činjenice da djeca imaju različita iskustva, sposobnosti, talente, prethodna znanja i vršnjačko-skupnu interakciju zasnovanu na jeziku, kulturi i obiteljskoj tradiciji.				

STANDARD 3.				
Izgradnja partnerstva s odgojiteljima, stručnim suradnicima i rukovodstvom				
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete rada			
U predškolskim ustanovama logoped aktivno surađuje sa svim kolegama iz ustanove, članovima stručnoga tima, stručnjacima iz srodnih disciplina iz ustanove i izvan nje. U procesu ove suradnje i izgradnje partnerstva najveći dio se odnosi na suradnju s odgojiteljima i drugim stručnim suradnicima (psiholog, pedagog, socijalni radnik i sl.).	Logoped:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
	3.1. Pruža pomoć i podršku pri planiranju i realizaciji različitih aktivnosti planiranih godišnjim programom rada.			
	3.2. Pruža podršku i pomoć pri odabiru ili izradi didaktičkog materijala.			
	3.3. Pruža podršku i pomoć u realizaciji odgojno-obrazovnog procesa s djecom koja imaju neki oblik govorno-jezičkih poremećaja.			
	3.4. Pruža podršku i pomoć u realizaciji odgojno-obrazovnog procesa s djecom s bilo kojom vrstom teškoća u razvoju.			
	3.5. Pruža podršku i pomoć u izradi i realizaciji individualnog edukacijskog plana rada.			
	3.6. Pruža podršku i pomoć u jačanju kapaciteta odgajatelja i drugih učesnika odgojno-obrazovnog procesa za prepoznavanje i adekvatan pristup djeci s govorno-jezičkim i drugim razvojnim teškoćama (predavanja, radionice i sl.).			
	3.7. Pruža podršku i pomoć u tranzicijskom periodu prelaska u školu djeteta s poteškoćama govorno-jezičke komunikacije ili poteškoćama uopće.			

STANDARD 4. Izgradnja partnerstva s roditeljima/starateljima						
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete rada					
Suradnja logopeda s roditeljima/starateljima i izgradnja partnerstva u predškolskoj ustanovi je kontinuiran i neprekidan proces sastavljen od različitih aktivnosti koje imaju cilj maksimalnu uključenost roditelja/staratelja u procesu rehabilitacije govora i jezika djece koja su uključena u tretman, ali i aktivnosti usmjerenih ka prevenciji, informiranosti, edukaciji, savjetovanju roditelja/staratelja.	Logoped:		Dosljedno	Ponekad	Rijetko	Primjer prakse
	4.1. Pruža pomoć i podršku pri planiranju i realizaciji različitih aktivnosti planiranih godišnjim programom rada.					
	4.2. Pruža podršku i pomoć pri odabiru ili izradi didaktičkog materijala.					
	4.3. Pruža podršku i pomoć u realizaciji odgojno-obrazovnog procesa s djecom koja imaju neki oblik govorno-jezičkih poremećaja.					
	4.4. Pruža podršku i pomoć u realizaciji odgojno-obrazovnog procesa s djecom s bilo kojom vrstom teškoća u razvoju.					
	4.5. Pruža podršku i pomoć u izradi i realizaciji individualnog edukacijskog plana rada.					
	4.6. Pruža podršku i pomoć u jačanju kapaciteta odgajatelja i drugih učesnika odgojno-obrazovnog procesa za prepoznavanje i adekvatan Pristup djeci s govorno-jezičkim i drugim razvojnim teškoćama (predavanja, radionice i slično).					
	4.7. Pruža podršku i pomoć u tranzicijskom periodu prelaska djeteta s poteškoćama govorno - jezičke komunikacije ili poteškoćama uopće (npr. pri prelasku iz vrtića u osnovnu školu).					

STANDARD 5.				
Stručno usavršavanje logopeda u predškolskoj ustanovi				
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete rada			
Kao i u svakoj drugoj ustanovi ili sektoru u kojem radi, logoped zaposlen u predškolskoj ustanovi ima obavezu kontinuirane profesionalne nadogradnje, stručnog usavršavanja i rada na jačanju svih ličnih kapaciteta kako bi na najbolji način odgovorio profesionalnim izazovima na koje nailazi u svom radu. Poslodavac je obavezan omogućiti stručno usavršavanje logopeda.	Logoped:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
	5.1. Usavršava znanje, prati i primjenjuje najnovija naučna dostignuća iz područja rada s djecom s govorno-jezičkim poremećajima i drugim teškoćama u razvoju, prateći stručnu literaturu, kroz učešće na seminarima, okruglim stolovima, konferencijama i drugim stručnim skupovima.			
	5.2. Provodi i prezentuje istraživanja iz područja logopedije; objavljuje stručne, naučne ili istraživačke radove u različitim časopisima, zbornicima i slično.			
	5.3. Izrađuje ili učestvuje u izradi ili prilagođavanju instrumenata za procjenu govorno-jezičkog razvoja u svojoj praksi.			
	5.4. Kontinuirano stiče, proširuje i produbljuje svoja stručna znanja i znanja iz drugih oblasti u cilju unapređivanja logopedске prakse, a sve u interesu djece i njihovog primjerenoga razvoja.			
	5.5. Aktivno učestvuje u aktivnostima profesionalnog razvoja u predškolskoj ustanovi kao što su radionice, predavanja, okrugli stolovi, ogledne i ugledne aktivnosti i slično.			
	5.6. Kontinuirano radi na unapređenju profesionalnih odnosa s kolegama, razmjeni iskustava i savjetovanju.			
	5.7. Učestvuje u profesionalnim aktivnostima izvan ustanove kroz razmjenu iskustava s kolegama iz drugih ustanova kao što su konferencije, seminari, projekti, istraživanja, studentske posjete, članstvo u stručnim udruženjima i slično.			
	5.8. Kontinuirano evaluira svoj rad, provodi analize i predlaže mjere za unapređenje rada.			

Prilog 11.: Standardi kvaliteta rada edukacijskih rehabilitatora u predškolskoj ustanovi (APOS0, 2020.)

STANDARD 1. Planiranje i realizacija logopedskog rada					
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete rada	Dosljedno	Ponekad	Rijetko	Primjer prakse
Edukator-rehabilitator je teorijski i praktično upoznat s obilježjima razvoja djeteta predškolskoga uzrasta, tipičnim i atipičnim razvojem, specifičnim metodama rada i tretmanom djece s poteškoćama u razvoju. Pored ovoga, upoznat je s programima rada u odgojno-obrazovnoj ustanovi te načelima inkluzivnoga obrazovanja.	Edukator – rehabilitator				
	1.1. Pozna je prekretnice u razvoju djeteta predškolskog uzrasta.				
	1.2. Pozna je procedure za procjenu kognitivnih sposobnosti, govorno – jezičkih sposobnosti, socio-emocionalnog razvoja, organizovanosti psihomotorike.				
	1.3. U saradnji s odgajateljima i roditeljima/starateljima vrši procjenu jakih strana, smetnji i teškoća u psihomotoričkom razvoju djeteta.				
	1.4. Zna napisati nalaz i mišljenje edukatora-rehabilitatora.				
	1.5. U radu polazi od nivoa sposobnosti i karakteristika djeteta uvažavajući karakteristike učenja djece rane dobi.				
	1.6. Zna da odredi stimulativni program za sve segmente razvoja.				
	1.7. Pozna je specifične metode rada u radu s djecom s poteškoćama u razvoju i metode rada s tipičnom djecom.				
	1.8. Poštuje djetetovu ličnost te primjenjuje holistički pristup.				
	1.9. Provodi edukacijsko-rehabilitacijske tretmane.				
	1.10. Provodi preventivno-korektivni rad.				
	1.11. Uređuje prostor koji je podsticajan, u aktivnostima su prisutni materijali primjereni razvojnim mogućnostima djeteta.				
	1.12. Prikuplja i evaluira podatke o djeci.				
	1.13. Doprinosi stvaranju uslova za uključivanje i angažovanje djeteta u svim segmentima života primjerenim djetetovom uzrastu i uključivanju u inkluzivnu skupinu.				

STANDARD 2.				
Planiranje rada, pripremanje materijala i prostora za rad				
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete rada			
Edukator-rehabilitator planira i priprema godišnji program rada, individualni program rada, materijal i prostor za rad s djecom s poteškoćama u razvoju te priprema program rada s grupom vršnjaka kojoj pripada dijete s poteškoćama u razvoju. Planira i priprema rad s roditeljima/starateljima te rad s internim i eksternim suradnicima.	Edukator – rehabilitator	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
	2.1. Sudjeluje u izradi godišnjeg programa rada ustanove za predškolski odgoj i obrazovanje.			
	2.2. Izrađuje i planira operativni godišnji program svog rada sukladno uvjetima radnoga mjesta.			
	2.3. Planira i izrađuje mjesečni i tjedni program rada za rad s djecom s poteškoćama u razvoju.			
	2.4. Sudjeluje u pripremama programa rada sa skupinom vršnjaka kojoj pripada dijete s poteškoćama u razvoju.			
	2.5. Planira, izrađuje i provodi individualne edukacijske i rehabilitacijske programe.			
	2.6. Sudjeluje u izradi specijaliziranih programa za djecu (ples, gimnastika, engleski jezik i sl.).			
	2.7. Sudjeluje u odabiru preventivnih programa.			
	2.8. Sudjeluje u izradi individualnoga tranzicijskog programa rada.			
	2.9. Planira i realizira aktivnosti suradnje s roditeljima/starateljima.			
	2.10. Planira vođenje dokumentacije o radu s djecom, drugim suradnicima i roditeljima/starateljima.			
	2.11. Priprema i dokumentira individualni rad i rad u skupinama.			
	2.12. Planira i realizira aktivnosti suradnje s drugim ustanovama i organizacijama.			
	2.13. Sudjeluje u vrjednovanju ustanove i predlaže mjere za poboljšanje rada s djecom s poteškoćama u razvoju.			

STANDARD 3.					
Praćenje napredovanja, stručna podrška i pomoć, kreiranje poticajnog okruženja za djecu s i bez poteškoća u razvoju					
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete rada	Dosljedno	Ponekad	Rijetko	Primjer prakse
Edukator-rehabilitator poštiva individualnost djeteta i primjenjuje standardizirane i nestandarizirane ljestvice procjene kako bi utvrdio razvojni status djeteta, primijenio specifična načela metodologije i strategije u radu s djecom, pratio i bilježio napredak djece. Razmatra sadašnje i buduće interese i potrebe djeteta koji su determinirani razvojnim procesima.	Edukator – rehabilitator				
	3.1. Pristupa svakome djetetu individualno, upoznaje jake strane djeteta i prezentuje ih na timskom sastanku kako bi ih mogli podsticati i drugi članovi tima.				
	3.2. Koristi razne resurse kako bi djeci približio zanimanje edukatora-rehabilitatora.				
	3.3. Provodi inicijalnu procjenu razvoja djeteta koje pokazuje odstupanja u razvoju primjenom standardizovanih i nestandarizovanih skala procjene, opservacije.				
	3.4. Koristi različite instrumente za procjenu i praćenje napredovanja djece utemeljene na razvojnim normama djece karakteristične za određeni uzrast.				
	3.5. Razmjenjuje prikupljene rezultate s roditeljima/starateljima, odgajateljima i drugim relevantnim strukturama u skladu sa zahtjevima o zaštiti podataka.				
	3.6. Upoznaje roditelje/staratelje, odgajatelje i druge relevantne strukture s rezultatima procjene, individualnim karakteristikama, interesovanjima i potrebama djeteta.				
	3.7. Izrađuje individualni edukacijski plan rada za djecu s poteškoćama u razvoju u skladu s razvojnim vještinama, zanimanjima, potrebama i mogućnostima djeteta u saradnji s timom.				
	3.8. Predlaže specifične metode i tehnike (asistivna tehnologija) za stimulaciju razvoja djeteta u skladu sa područjima približnog razvitka.				
	3.9. U saradnji s odgajateljima i roditeljima/starateljima kreira podsticajno okruženje za dijete u kojem su dostupni didaktički materijali primjereni individualnom edukacijskom planu rada, u kojem će i dijete s teškoćama u razvoju izraziti svoje kompetencije i ostvariti uspjeh.				
	3.10. Uključuje i savjetuje roditelje/staratelje i stručnjake drugih profila, razvija saradnički odnos u cilju iznalaženja zajedničkih rješenja.				
	3.11. Osigurava djetetu da uči vlastitim tempom kreiranjem najmanje restriktivne sredine u skladu s njegovim interesovanjima, potrebama i sposobnostima.				
	3.12. Podstiče drugu djecu na saradnju i kooperativnu igru, uvažavajući dječije mišljenje, interesovanje i sposobnosti u cilju upoznavanja djece s poteškoćama u razvoju i bolje socijalizacije i razmjene iskustava.				
	3.13. Koristi vještine nenasilne komunikacije te neverbalna komunikacija prati verbalnu.				

	3.14. Sistematski promatra, bilježi i evidentira ponašanje djeteta s teškoćama u razvoju, kao i njihov odnos prema drugoj djeci.				
	3.15. U saradnji s odgajateljima i roditeljima/starateljima provodi evaluaciju postavljenih ciljeva kroz individualni edukacijski plan rada i na timskim sastancima upoznaje i odgajatelje, roditelje/staratelje i druge članove tima s rezultatima/ishodima.				
	3.16. Predlaže mjere tranzicije, savjetuje roditelje/staratelje, odgajatelje i druge stručnjake u cilju daljnjeg napredovanja u radu s djecom s poteškoćama u razvoju, iznalazeći s upravom vrtića potrebne profesionalne i druge resurse.				

STANDARD 4.
Timski rad

Opis standarda	Pokazatelji kvalitete rada	Dosljedno	Ponekad	Rijetko	Primjer prakse
Edukator-rehabilitator planira i ostvaruje multidisciplinarnu i međusektorsku suradnju s odgojiteljima i drugim relevantnim sudionicima u cilju osnaživanja odgojitelja za detekciju djece s razvojnim poteškoćama, timsku suradnju pri izradbi i implementaciji individualnoga edukacijskoga programa i pruža podršku roditeljima/starateljima i drugim zainteresiranima.	Edukator – rehabilitator				
	4.1. Sudjeluje u stvaranju inkluzivnoga i poticajnog okružja u predškolskoj odgojno - obrazovnoj ustanovi kako bi se svakome djetetu omogućio razvoj punog potencijala, podržavanje interesa djece i ostvarivanje osnovnih prava.				
	4.2. Osnažuje odgojitelje i druge sudionike u kreiranju poticajnoga okružja za dijete s poteškoćama u razvoju (prilagođavanje prostora, materijala za rad i sl.).				
	4.3. Osnažuje odgojitelje i druge sudionike u cilju detekcije, intervencije i kreiranja individualnoga edukacijskoga plana rada za djecu koja pokazuju odstupanja u razvojnim prekretnicama, te u postavljanju ciljeva i njihovoj evaluaciji.				
	4.4. Pruža pomoć i podršku u individualizaciji odgojno-obrazovnoga procesa, u prilagodbi postavljenih ciljeva te odabiru didaktičkih i metodičkih poticaja u radu.				
	4.5. Osnažuje odgojitelje i druge sudionike u cilju korištenja asistivnih tehnologija u radu za pojedino dijete.				
	4.6. Osnažuje odgojitelje i druge sudionike u cilju pružanja podrške i savjetodavnoga rada roditeljima/starateljima djece s poteškoćama u razvoju.				
	4.7. Sudjeluje u radu stručnih tijela u predškolskoj ustanovi.				
	4.8. Surađuje s rukovodstvom ustanove u istraživanju i iznalazenju najboljih rješenja za detekciju i provođenje tretmana.				
	4.9. Surađuje s ravnateljem, asistentom i osobnim pratiteljem u cilju stvaranja najboljega poticajnog okružja za dijete u skupini.				
	4.10. Realizuje međusektorsku suradnju (obrazovanje, zdravstvo, socijalna politika) u cilju realizacije punih potencijala djeteta.				
	4.11. Razumije važnost otvorenosti prema drugim ustanovama u cilju razmjene iskustva.				
	4.12. Aktivno sluša, uvažava sugestije i mišljenja drugih profesionalaca u svezi s planiranjem, realizacijom i evaluacijom programa.				
	4.13. Priprema i realizira radionice za odgojitelje i druge relevantne sudionike u radu sukladno njihovim profesionalnim interesima i potrebama ustanove.				

STANDARD 5.				
Partnerstvo s obiteljima, civilnim društvom i lokalnom zajednicom				
Opis standarda	Pokazatelji kvalitete rada	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
Edukator-rehabilitator uspostavlja suradnju i gradi partnerstvo s obitelji i lokalnom zajednicom i ostalim akterima društva u cilju uključivanja djece s razvojnim poteškoćama, njihovih roditelja/staratelja i ostalih članova obitelji u sve aspekte rada vrtića u cilju iskorištavanja resursa koje lokalna zajednica nudi i posjeduje.	Edukator – rehabilitator			Primjer prakse
	5.1. Informira roditelje/staratelje o programima koji se provode unutar predškolske ustanove za odgoj i obrazovanje.			
	5.2. Upoznaje roditelje/staratelje o području radu edukatora-rehabilitatora s djecom, na objektivan, razumljiv i primjeren način uz uvažavanje kulturoloških, obrazovnih i drugih specifičnosti roditelja/staratelja.			
	5.3. Pruža podršku roditeljima/starateljima djeteta u prepoznavanju i razumijevanju odstupanja u prekretnicama razvoja koristeći se dokumentovanim činjenicama.			
	5.4. Upoznaje roditelje/staratelje djeteta o smetnjama i teškoćama djeteta, te o potrebi dodatne opservacije, pripremajući ih i uključujući u sam proces opservacije.			
	5.5. Upoznaje roditelje/staratelje djeteta s rezultatima procjene i potrebnom uključivanju dodatnih podsticaja u radu.			
	5.6. Uključuje roditelje/staratelje u izradu individualnog edukacijskog plana rada uvažavajući ciljeve koje roditelji/staratelji postavljaju.			
	5.7. Osnažuje i pruža podršku roditelju/staratelju u cilju prihvatanja razvojne teškoće, uključivanja u rad u cilju maksimiziranja potencijala;			
	5.8. Educira roditelje/staratelje o metodama i načinama rada, uporabi didaktičkoga materijala kod kuće i u drugim okružjima.			
	5.9. Kreira situacije i prilike u kojima je roditelj/staratelj aktivan sudionik tijekom tretmana, maksimalno informiran, kontinuirano uključen i dovoljno osnažen za proces.			
	5.10. Informira roditelje/staratelje o napretku djeteta na tretmanu, provodi savjetodavni rad i radionice s roditeljima/starateljima.			
	5.11. Osnažuje roditelje/staratelje za konzultacije s drugim stručnjacima, uključivanje u aktivnosti i radionice koje se provode unutar predškolske ustanove i lokalne zajednice.			
	5.12. Potiče i ohrabruje roditelje/staratelje na uključivanje drugih članova obitelji u aktivnosti koje nudi lokalna zajednica, te korištenje drugih resursa zajednice.			
	5.13. Osnažuje dijete i roditelje/staratelje djeteta tijekom tranzicijskog razdoblja prelaska djeteta u drugu skupinu ili pri polasku u školu.			

	5.14. Organizira radionice sa svim roditeljima/starateljima u cilju stvaranja uvjeta za kvalitetan razvoj inkluzivnoga odgoja i obrazovanja.				
	5.15. Uspostavlja suradnju s drugim resorima djelovanja (ministarstvo zdravstva i ministarstvo socijalne politike, nevladine organizacije u čiji je rad dijete uključeno).				
	5.16. Suraduje s civilnim sektorom u cilju iznajmljivanja neophodne opreme (asistivna tehnologija i različita druga pomagala).				

STANDARD 6.				
Stručno i profesionalno usavršavanje u cilju podizanja kvalitete rada				
Opis standarda	Indikatori kvaliteta rada			
Edukator-rehabilitator sudjeluje u cjeloživotnome učenju u cilju unaprjeđenja kompetencija i kvalitete rada. Promovira ulogu i važnost edukatora-rehabilitatora u timu, zagovara profesionalizaciju rada kroz usavršavanje kompetencija, kritičkoga mišljanja, poznavanje europskih trendova u odgoju i obrazovanju i postupaka prijave na poticajne programe Europske unije.	Edukator – rehabilitator	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
	6.1. Prepoznaje važnost cjeloživotnoga učenja i usavršava svoja znanja prateći seminare, konferencije, okrugle stolove i sl.			
	6.2. Kontinuirano radi na unaprjeđenju profesionalnih odnosa s kolegama, razmjeni iskustva i savjetovanju.			
	6.3. Suraduje s kolegama i sudjeluje u donošenju timskih odluka i rješenja u cilju pružanja bolje kvalitete usluga za svako dijete.			
	6.4. Sudjeluje u timskom radu kreiranom za rješavanje određenih problemskih zadataka ili kreiranja projekata i programa Europske unije.			
	6.5. Sudjeluje u radu stručnih tijela ustanove informirajući o važnim istraživanjima i rezultatima rada koji mogu unaprijediti rad ustanove.			
	6.6. Informira se o aktuelnostima iz struke, pruža podršku i pomoć u razvijanju programa kako bi se osigurao obuhvat većega broja djece s poteškoćama u razvoju u predškolskome razdoblju.			
	6.7. Planira i sudjeluje u istraživanjima iz svoje, ali i drugih srodnih struka.			
	6.8. Analizira, prilagođava, izrađuje i koristi instrumente za procjene psihomotoričkih sposobnosti djece.			
	6.9. Suraduje s drugim stručnim suradnicima u cilju pripreme raznih oblika stručnih usavršavanja (predavanje, radionice i sl.).			
	6.10. Objavljuje stručne i druge radove u cilju promicanja struke, inkluzivnoga obrazovanja i rada u predškolskim ustanovama.			
	6.11. Prihvaća promjene i spreman je na stalno širenje i dijeljenje svojih znanja s kolegama.			
	6.12. Provođi samoprocjenu i informacije koristi za poboljšanje svoga rada.			
	6.13. Promovira važnost rane detekcije, intervencije i pružanja podrške djetetu i roditelju/staratelju.			
	6.14. Promovira načela inkluzivnoga obrazovanja.			

STANDARD 7.
Etičnost i odgovornost

Opis standarda	Indikatori kvaliteta rada				
Edukator-rehabilitator realizuje planirane aktivnosti i rad u skladno zakonskoj regulativi, štiteći dostojanstvo struke, privatnost podataka djeteta i roditelja/staratelja.	Edukator – rehabilitator		Dosljedno	Ponekad	Rijetko
	7.1. Poznaje zakone i podzakonske akte i djeluje u skladu s njima.				Primjer prakse
	7.2. Poštuje dječja prava zagwarantirana domaćim i međunarodnim pravnim aktima.				
	7.3. Odgovorno obavlja svoj posao.				
	7.4. Štiti pravo na privatnost podataka o djeci i njihovoj obitelji.				
	7.5. Uvažava sva obilježja djeteta i odnosi se prema njemu bez razlike, omogućujući mu uživanje svih prava.				
	7.6. Ima profesionalan odnos prema roditeljima, kolegama i drugim suradnicima.				

Prilog 12.: Standardi kvalitete rada ravnatelja predškolske ustanove (APOS0, 2011., rev. 2018.)

STANDARD 1.				
Organizacija rada ustanove i demokratsko upravljanje				
Opis standarda	POKAZATELJI	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
Ravnatelj demokratski rukovodi ustanovom sukladno strateškoj viziji, misiji i ciljevima ustanove, uzimajući u obzir potrebe korisnika usluga i potrebe zajednice štiteći dostojanstvo struke i prava svakoga djeteta. Ravnatelj osigurava zakonitost rada ustanove rukovodeći se zakonima i propisima, kao i relevantnim međunarodnim i strateškim dokumentima osiguravajući njihovu dosljednu primjenu. Ravnatelj učinkovito rukovodi i upravlja administrativnim poslovima, financijskim i materijalnim resursima i ljudskim potencijalima.	Ravnatelj:			Primjer prakse
	1.1. Razumije filozofiju odgoja i obrazovanja djece predškolskog uzrasta, poznaje funkcije institucionalnog predškolskog odgoja i obrazovanja i načine za ostvarivanje tih funkcija.			
	1.2. Kreira viziju i afirmira misiju ustanove u saradnji sa zaposlenim, drugim korisnicima i svim važnim činiocima u i izvan ustanove.			
	1.3. Osigurava demokratsko funkcionisanje stručnih tijela ustanove i vijeća roditelja.			
	1.4. Promoviše saradnju i partnerstvo na svim nivoima.			
	1.5. Osigurava primjenu zakona i propisa te konvencija i deklaracija o ljudskim pravima i pravima djeteta.			
	1.6. Osigurava mjere za zaštitu prava djeteta, zaštitu zdravlja i sigurnosti u predškolskoj ustanovi, te o svakom kršenju tih prava obavještava nadležne službe i institucije.			
	1.7. Blagovremeno informiše zaposlene, stručne organe, organe upravljanja i vijeće roditelja o bitnim pitanjima od važnosti za rad predškolske ustanove.			
	1.8. Planira, organizuje i odgovara za ostvarivanje plana i programa rada ustanove.			
	1.9. Poštuje i promoviše autonomiju ustanove/vrtića u primjeni programa.			
	1.10. Poduzima radnje i akcije potrebne za ispunjenje ciljeva ustanove i delegira obaveze uz poštivanje dostojanstva i profesionalnog integriteta svake osobe.			
	1.11. Poštuje i uvažava sve zaposlene.			
	1.12. Modeluje profesionalni odnos prema poslu i ispunjava svoje obaveze odgovorno i na vrijeme.			
	1.13. U svakoj prilici se ponaša i ophodi tako da doprinosi poštivanju profesije koju zastupa, ne zlouporabeći svoj položaj za sticanje vlastite koristi ili promocije.			
	1.14. Poznaje, prati i primjenjuje relevantne zakone i podzakonske akte u oblasti obrazovanja, radnih odnosa, finansija i upravnog postupka, rukovodi ustanovom u skladu s njima i o tome upoznaje zaposlene i roditelje.			
	1.15. Pravodobno izrađuje i podnosi izvješća o radu i rezultatima rada ustanove tijelima upravljanja, osnivaču, nadležnim ministarstvima, zaposlenicima i drugim korisnicima po potrebi.			

1.16.	Brine o ažurnosti i primjeni procedura u vođenju propisane dokumentacije ustanova, sukladno zakonu.				
1.17.	Prati i kontrolira zakonitost procedura natječaja i javnih nabava koje provodi ustanova.				
1.18.	Osigurava da je postupak prijama i prijama zaposlenih u radni odnos sukladan zakonu.				
1.19.	Upoznaje zaposlene s njihovim pravima i obvezama i osigurava uvjete i resurse da radne obveze odgovorno ispunjavaju.				
1.20.	Osigurava izradu općih akata i dokumentacije, njihovu dostupnost i primjenu.				
1.21.	Pokreće inicijative, sudjeluje u izradi i donosi normativne akte u ustanovi.				
1.22.	Učinkovito planira i upravlja ljudskim potencijalima ustanove.				
1.23.	Učinkovito planira i upravlja materijalnim i financijskim resursima ustanove, osigurava zakonitost i namjensko trošenje sredstava.				
1.24.	Osigurava uvjete za redovito održavanje higijene prostora ustanove, sredstava, opreme i igračaka.				
1.25.	Odgovoran je za osiguranje ispravnosti sredstava, namirnica i sigurnosti distribucije hrane.				
1.26.	Osigurava čuvanje i zaštitu objekata ustanove te nabavku, čuvanje i zaštitu inventara, opreme i sredstava.				

STANDARD 2.				
Upravljanje odgojno-obrazovnim procesima, osiguravanje uvjeta i resursa za rad i briga o kvaliteti				
Opis standarda	POKAZATELJI			
Ravnatelj ustanove osigurava uvjete za kvalitetan i učinkovit odgojno-obrazovni rad i inkluzivno okruženje za svako dijete i njegovu obitelj.	Ravnatelj:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
	2.1. Osigurava funkcioniranje stručnih tijela ustanove i demokratski izbor predstavnika zaposlenih u upravni odbor ustanove.			
	2.2. Pozna je propisani kurikulum i potiče njegovu primjenu, osiguravajući materijale, stručne i socijalne uvjete, promovira timski rad.			
	2.3. Osigurava materijalnu podršku za stvaranje stimulativnoga okruženja za razvoj i učenje, te nabavu razvojno primjerenih didaktičkih i drugih igrovanih i potrošnih materijala.			
	2.4. Osigurava da je prostor u kojemu se odvija odgojno-obrazovni proces primjeren, siguran i prilagođen potrebama svakoga djeteta.			
	2.5. Prati inovacije, osigurava uvjete za uvođenje inovacija, promovira uvođenje suvremenih učinkovitih odgojno-obrazovnih metoda i strategija u radu s djecom i njihovim obiteljima.			
	2.6. Osigurava primjerene uvjete za rad odgojiteljima i stručnim suradnicima, kako bi vrijeme za planiranje, pripremanje rada i praćenje ishoda učenja i napretka djece bilo učinkovito korišteno.			
	2.7. Osigurava djelovanje stručnoga tima i asistenata, kao i druge ljudske i materijalne resurse kako bi se svakome djetetu, a posebice djeci s poteškoćama, osigurao kvalitetan pristup odgojno-obrazovnome procesu i pružila podrška djeci i njihovim obiteljima.			
	2.8. Po potrebi angažira stručnjake drugih profila ili stručne službe u cilju pomaganja, savjetovanja ili usmjeravanja odgojitelja u radu.			
	2.9. Daje povratnu informaciju o rezultatima samovrjednovanja i vanjskoga vrjednovanja odgojno-obrazovnoga rada i zajedno sa stručnim suradnicima i odgojiteljima planira strategije za prevladavanje poteškoća i unaprjeđenje kvalitete.			
	2.10. Surađuje s drugim odgojno-obrazovnim ustanovama u cilju uspostavljanja kontinuiteta i olakšanja prelaska djeteta iz vrtića u osnovnu školu.			
	2.11. Potiče planiranje i realizaciju različitih aktivnosti i programa (na primjer kraći program, specijalizirani, kompenzacijski program), kojim se podržavaju razvoj, učenje i priprema za polazak u osnovnu školu djece koja ne pohađaju vrtić, te pruža podršku obiteljima u zajednici.			

STANDARD 3. Profesionalni razvoj zaposlenih i unaprjeđenje kvalitete				
Opis standarda	POKAZATELJI			
ravnatelj ustanove prati kvalitetu rada i osigurava različite prilike za profesionalni razvoj svega zaposlenog osoblja sukladno rezultatima vrjednovanja, postavljenim standardima kvalitete i praćenjem učinka za svako dijete.	Ravnatelj:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
	3.1. Osigurava poticajan ambijent za rad i za profesionalni razvoj i napredovanje zaposlenih.			
	3.2. Inicira i sudjeluje u donošenju plana razvoja ljudskih potencijala ustanove i osigurava uvjete za realizaciju plana.			
	3.3. Osigurava jednake prilike u realizaciji plana individualnoga i kolektivnog stručnog usavršavanja i pomoć i podršku odgojno-obrazovnim djelatnicima za unaprjeđenje kvaliteta i učinka rada.			
	3.4. Osigurava primjenu važećih standarda za utvrđivanje kriterija vrjednovanja i ocjenjivanja, koristi pokazatelje kvalitete odgojno-obrazovanoga rada u praćenju, vrjednovanju i savjetovanju zaposlenih.			
	3.5. Osigurava supervizije, sustavno prati i vrjednuje rad osoblja i nagrađuje uspješnost zaposlenih u cilju razvoja kvalitete rada u ustanovi.			
	3.6. Vrjednuje pojedince, skupine i ustanove objektivno i dobronamjerno i o tomu daje povratnu informaciju zaposlenima, naglašavajući postignute rezultate i motivirajući ih za daljnje napredovanje uz sugeriranje oblasti za unaprjeđenje.			
	3.7. Osigurava da zaposleni budu pravodobno i objektivno ocijenjeni, kako bi mogli napredovati sukladno standardima kvalitete i pokazanim sveukupnim rezultatima.			
	3.8. Prati aktualnosti u obrazovnoj teoriji i praksi i radi na osobnome stručnom usavršavanju, piše i objavljuje radove i sudjeluje na znanstvenim i stručnim skupovima.			
	3.9. Surađuje s visokoškolskim institucijama, profesionalnim udrugama i organizacijama uključujući ih u proces savjetovanja i stručnoga usavršavanja; kao i poradi realizacije različitih istraživanja kojima je cilj unaprjeđenje kompetencija zaposlenih i kvaliteta odgojno-obrazovnoga rada.			
	3.10. Surađuje s drugim odgojno - obrazovnim ustanovama i sudjeluje u radu različitih profesionalnih mreža i udruga.			

STANDARD 4. Timski rad i komunikacija				
Opis standarda	POKAZATELJI			
Ravnatelj ustanove kreira pozitivnu klimu, podstiče timski rad i dobre odnose te komunicira s različitim skupinama i pojedincima s uvažavanjem, jasno i s razumijevanjem.	Ravnatelj:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
	4.1. Kreira inkluzivnu klimu i kulturu, osiguravajući da se svako dijete i obitelj osjećaju dobrodošlima i prihvaćenim i da je svakome djetetu osigurano ostvarivanje prava na kvalitetan odgoj i obrazovanje;.			
	4.2. Odnosi se s uvažavanjem prema svakome djetetu i obitelji, kao i zaposlenim u instituciji neovisno o njihovome socio-ekonomskome statusu, nacionalnoj i vjerskoj pripadnosti, spolu, sposobnosti i dr.			
	4.3. Pruža podršku zaposlenima u procesu rješavanja problema, pokazuje razumijevanje i modelira konstruktivno i nenasilno rješavanje problema i sukoba.			
	4.4. Potiče i njeguje timski rad i zajedničko rješavanje problema u svakoj situaciji.			
	4.5. Aktivno sluša, cijeni i uvažava sugestije i mišljenja zaposlenih, roditelja i predstavnika zajednice u svezi s radom ustanove, planiranjem, realizacijom i evaluacijom programa.			
	4.6. U svim formalnim i neformalnim situacijama služi kao model ponašanja i komunikacije, obavljajući svoje obveze sa entuzijazmom i motivirajući ostale u ispunjenju zajedničke misije i vizije.			
	4.7. Reagira na potrebe i zahtjeve drugih i odgovara na njih pravodobno na jasan, djelotvoran način i s razumijevanjem u pisanoj i usmenoj formi.			
	4.8. Uvažava profesionalni i ljudski integritet i dostojanstvo svake osobe.			
	4.9. Prepoznaje i javno promovira rezultate svih zaposlenih, te stvara prilike za zajedničko proslavljanje uspjeha, potičući suradnju umjesto nadmetanja.			

STANDARD 5.				
Promocija ustanove, predškolskog odgoja i obrazovanja i partnerstvo sa zajednicom				
Opis standarda	POKAZATELJI			
Ravnatelj predškolske ustanove razvija plan suradnje s predstavnicima zajednice i plan djelovanja u zajednici, promovirajući rani razvoj i učenje, kao i samu ustanovu.	Ravnatelj:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
	5.1. Angažiran je u različitim akcijama kojima se zagovara i promovira pravo svakoga djeteta, na kvalitetan odgoj i obrazovanje od rođenja, u zajednici i šire.			
	5.2. Zauzima se za uključivanje predstavnika zajednice i javnosti u pružanju podrške djeci i ustanovi/vrtiću i stvaranju opće pozitivne klime kada su u pitanju potrebe djece i njihovih obitelji.			
	5.3. Potiče akcije u zajednici kako bi se pružila podrška obiteljima i djeci i stvorilo okruženje koje podržava njihov razvoj (parkovi, knjižnice, kazališta i dr.).			
	5.4. Promovira rad ustanove i informira zajednicu o rezultatima rada, kao i potrebama djece i vrtića u aktualnome trenutku i budućnosti.			
	5.5. Potiče i priključuje se različitim aktivnostima u zajednici i društvu u cjelini, kojim se promovira jednakost pristupa i osigurava uključivanje većega broja djece u predškolske programe.			
	5.6. Osigurava da ustanova koristi javne, kulturne i druge resurse zajednice, kao i da resursi ustanove budu otvoreni ka zajednici.			
	5.7. Surađuje s različitim gospodarskim (javnim i privatnim) organizacijama i institucijama od značaja u cilju osiguranja podrške djeci, njihovim obiteljima i vrtiću u cjelini.			
	5.8. Aplicira za različite projekte i fondove kojima se unaprjeđuje rad ustanove i poboljšava pristup kvalitetnome odgoju i obrazovanju za svako dijete, u suradnji s nevladinim organizacijama i drugim institucijama.			

STANDARD 6. Partnerstvo s obiteljima				
Opis standarda	POKAZATELJI			
	Ravnatelj:	Dosljedno	Ponekad	Rijetko
Ravnatelj ustanove omogućuje i podržava uključivanje roditelja i obitelji kao partnera u procesu odgoja i obrazovanja djece, kao i u svim drugim aspektima rada ustanove.	6.1. Osigurava da ustanova razvija partnerstvo sa svim obiteljima, razumije značaj, podržava i poštiva ulogu i odgovornost roditelja i obitelji za razvoj djece.			Primjer prakse
	6.2. Uključuje obitelji i predstavnike zajednice da na svrsishodan način sudjeluju u radu ustanove i vrtića i u procese donošenja odluka.			
	6.3. Osigurava funkcioniranje vijeća roditelja i demokratski izbor predstavnika roditelja u vijeće i upravni odbor ustanove.			
	6.4. Informira roditelje o svim događajima od važnosti za rad ustanove i vrtića, za djecu i obitelji i uvažava njihova mišljenja, ideje i sugestije.			
	6.5. Brine se da odgojitelji i osoblje uključuju roditelje i obitelji u rad vrtića.			
	6.6. Stvara klimu i atmosferu u ustanovi u kojoj se svi roditelji uvažavaju i dobrodošli su.			
	6.7. Redovito komunicira s roditeljima i modelira učinkovitu i kvalitetnu komunikaciju.			